

KONIEC PEWNEJ EPOKI

Wybory parlamentarne 1989 roku
w województwie szczecińskim w dokumentach

DOKUMENTY

KONIEC PEWNEJ EPOKI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
KOMISJA ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

KONIEC PEWNEJ EPOKI

**Wybory parlamentarne 1989 roku
w województwie szczecińskim w dokumentach**

Wstęp, wybór i opracowanie Artur Kubaj

WARSZAWA–SZCZECIN 2015

Recenzent
dr hab. Antoni Dudek
dr hab. Krystyna Trembicka

Redaktor prowadzący
Dorota Mazek

Redakcja
dr Agata Zawiszewska wraz z zespołem studentów III roku
specjalizacji edytorsko-wydawniczej w roku akademickim 2009/2010
w Instytucie Polonistyki i Kulturoznawstwa Uniwersytetu Szczecińskiego

Korekta
Joanna Wysłowska

Redakcja techniczna
Andrzej Broniak

Indeks
Artur Kubaj

Projekt graficzny
Krzysztof Findziński

Projekt okładki
Sylwia Szafrńska

Skład i łamanie
Wojciech Czaplicki, Sylwia Szafrńska

© Copyright by Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2015

Seria „Dokumenty”: tom 43
ISBN 978-83-7629-796-5

Zapraszamy na naszą stronę internetową
www.ipn.gov.pl
oraz do księgarni internetowej
www.poczytaj.ipn.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	17
Uwarunkowania społeczno-polityczne w Polsce w latach 1986–1989.	17
„Solidarność” szczecińska po strajku sierpniowym 1988 roku.	24
Zasady wyborcze	40
Powstanie Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego	
„Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie	45
Wyłonienie kandydatów opozycji solidarnościowej do Sejmu i Senatu	55
Kandydaci do parlamentu strony koalicyjnej	68
Kampania wyborcza.	78
Służba Bezpieczeństwa a wybory	88
Wyniki wyborów do Sejmu i Senatu	95

Dokumenty

Część I. Służba Bezpieczeństwa

Nr 1. 1989 kwiecień 13, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Andrzeja Dąbkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Palestra”, tajne specjalnego znaczenia	106
Nr 2. 1989 kwiecień 21, Szczecin – Meldunek o założeniu sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V” zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, tajne specjalnego znaczenia.	108
Nr 3. 1989 kwiecień 24, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie	

„Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	113
Nr 4. 1989 kwiecień 27, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	116
Nr 5. 1989 kwiecień 28, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	118
Nr 6. 1989 maj 2, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia.	121
Nr 7. 1989 maj 2, Szczecin – Meldunek uzupełniający zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy operacyjnego sprawdzenia o kryptonimie „Karły”, tajne specjalnego znaczenia.	123
Nr 8. 1989 maj 3, Szczecin – Informacja sygnałna zatwierdzona przez mjr. Marka Balasa, zastępcę naczelnika Wydziału III-1 WUSW w Szczecinie, dotycząca sytuacji w obiektach i środowiskach „ochranianych” przez Wydział III-1 na terenie Szczecina, szyfrogram, tajne specjalnego znaczenia	124
Nr 9. 1989 maj 4, Szczecin – Notatka służbowa sporządzona przez por. Wojciecha Cehaka, inspektora Sekcji II Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotycząca manifestacji zorganizowanej przez szczecińskie organizacje opozycyjne, tajne	128
Nr 10. 1989 maj 5, Szczecin – Meldunek uzupełniający zatwierdzony przez, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, kpt. Zbigniewa Linkowskiego dotyczący sprawy operacyjnego sprawdzenia o kryptonimie „Karły”, tajne specjalnego znaczenia	131
Nr 11. 1989 maj 6, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	132
Nr 12. 1989 maj 6, Szczecin – Notatka służbowa sporządzona przez por. Wojciecha Cehaka, inspektora Sekcji II Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotycząca manifestacji zorganizowanej przez szczeciń-	

skie organizacje opozycyjne Zbigniewa Brzyckiego, tajne	136
Nr 13. 1989 maj 8, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	137
Nr 14. 1989 maj 9, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	142
Nr 15. 1989 maj 10, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	147
Nr 16. 1989 maj 11, Szczecin – Meldunek uzupełniający zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy operacyjnego sprawdzenia o kryptonimie „Karły”, tajne specjalnego znaczenia	151
Nr 17. 1989 maj 12, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	152
Nr 18. 1989 maj 15, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	156
Nr 19. 1989 maj 16, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Muza”, tajne specjalnego znaczenia	164
Nr 20. 1989 maj 16, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	166
Nr 21. 1989 maj 17, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	170

Nr 22. 1989 maj 18, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	174
Nr 23. 1989 maj 19, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	176
Nr 24. 1989 maj 20, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Andrzeja Dąbkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	178
Nr 25. 1989 maj 22, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	180
Nr 26. 1989 maj 22, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	183
Nr 27. 1989 maj 24, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	185
Nr 28. 1989 maj 26, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	188
Nr 29. 1989 maj 27, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	191
Nr 30. 1989 maj 29, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	196
Nr 31. 1989 maj 30, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzo-	

ny przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	198
Nr 32. 1989 maj 31, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia.	200
Nr 33. 1989 czerwiec 1, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	202
Nr 34. 1989 czerwiec 2, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	205
Nr 35. 1989 czerwiec 3, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	207
Nr 36. 1989 czerwiec 4, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Andrzeja Dąbkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia.	211
Nr 37. 1989 czerwiec 5, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia.	213
Nr 38. 1989 czerwiec 6, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne	215
Nr 39. 1989 czerwiec 8, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Andrzeja Dąbkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	220
Nr 40. 1989 czerwiec 9, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału	

III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	225
Nr 41. 1989 czerwiec 10, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Andrzeja Dąbkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	230
Nr 42. 1989 czerwiec 13, Szczecin – Meldunek uzupełniający zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy operacyjnego rozpracowania o kryptonimie „Karły”, tajne specjalnego znaczenia	233
Nr 43. 1989 czerwiec 13, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	235
Nr 44. 1989 czerwiec 15, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	238
Nr 45. 1989 czerwiec 16, Szczecin – Meldunek sygnałny, zatwierdzony przez zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie kpt. Zbigniewa Linkowskiego, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	239
Nr 46. 1989 czerwiec 17, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	241
Nr 47. 1989 czerwiec 19, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	243
Nr 48. 1989 czerwiec 22, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	245
Nr 49. 1989 czerwiec 23, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie	

„Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	247
Nr 50. 1989 czerwiec 26, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	249
Nr 51. 1989 czerwiec 28, Szczecin – Analiza zatwierdzona przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotycząca zabezpieczenia operacyjnego kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu w 1989 r. prowadzonego w ramach sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	251
Nr 52. 1989 lipiec 6, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia	259

Część II. Polska Zjednoczona Partia Robotnicza

Nr 53. 1989 marzec 28, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie dotyczący oceny wyników gospodarowania państwowych gospodarstwach rolnych za rok 1988 w województwie szczecińskim	262
Nr 54. 1989 kwiecień 18, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie dotyczący realizacji programu i perspektywy rozwoju szczecińskich ośrodków TV	266
Nr 55. 1989 kwiecień 21, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy Komitetu Miejskiego PZPR w Szczecinie dotyczący przebiegu kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu oraz przygotowań do obchodów 1 Maja	269
Nr 56. 1989 maj 9, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie dotyczący oceny przebiegu konwencji partyjnych, omówienia kandydatów na posłów i senatorów w okręgach wyborczych województwa szczecińskiego z mandatu PZPR oraz przyjęcia materiałów na posiedzenie plenarne KW PZPR.	274
Nr 57. 1989 maj 17, Szczecin – Protokół z posiedzenia Plenum Komitetu Miejskiego PZPR w Szczecinie dotyczący oceny zadań partii w kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu.	279
Nr 58. 1989 czerwiec 6, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzeku-	

tywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie dotyczący oceny realizacji programu rozwoju produkcji rynkowej, analizy wyników wyborów do Sejmu i Senatu w województwie szczecińskim	284
Nr 59. 1989 czerwiec 20, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie dotyczący akcji „Lato ‘89” – przygotowania województwa do sezonu letniego i turystycznego, analizy wyników wyborów do Sejmu i Senatu PRL	287
Nr 60. 1989 czerwiec 27, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie dotyczący przyjęcia materiałów na Plenum KW PZPR	305
Nr 61. 1989 czerwiec 27, Szczecin – Stanowisko Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie po wyborach parlamentarnych.	314
Nr 62. 1989 sierpień 1, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR dotyczący przebiegu żniw, przygotowania placówek oświatowo-wychowawczych do realizacji zadań programowych w roku szkolnym 1989/1990	317
Nr 63. 1989 grudzień 27, Szczecin – Sprawozdanie z działalności wojewódzkiej organizacji partyjnej PZPR w Szczecinie w okresie: wrzesień 1986 – grudzień 1989 rok	324

Część III. Opozycja

Nr 64. 1989 marzec 23, Szczecin – Komunikat Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego . .	334
Nr 65. 1989 kwiecień 4, Szczecin – Komunikat Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego	336
Nr 66. 1989 kwiecień, Szczecin – Schemat organizacyjny Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego	338
Nr 67. 1989 kwiecień 7, Szczecin – Wniosek Tymczasowego Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” w Szczecinie do Urzędu Miejskiego w Szczecinie	345
Nr 68. 1989 kwiecień 8, Gdańsk – Upoważnienie wydane przez Przewodniczącego NSZZ „Solidarność” Lecha Wałęsę do organizacji NSZZ „Solidarność” na Pomorzu Zachodnim.	347
Nr 69. 1989 kwiecień 10, Szczecin – Protest wyborczy Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza	

Zachodniego	348
Nr 70. 1989 kwiecień 14, Szczecin – Komunikat Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego	349
Nr 71. 1989 kwiecień 14, Szczecin – Informacja Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego do członków i sympatyków NSZZ „Solidarność” na Pomorzu Zachodnim	351
Nr 72. 1989 kwiecień 15, Szczecin – Wstępne stanowisko Tymczasowego Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” w Szczecinie	353
Nr 73. 1989 kwiecień 18, Szczecin – Protokół z posiedzenia Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego	355
Nr 74. 1989 kwiecień 18, Szczecin – Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego w zakresie wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego	358
Nr 75. 1989 kwiecień 20, Szczecin – Protokół z posiedzenia Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego	362
Nr 76. 1989 kwiecień 20, Szczecin – Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego w zakresie wytypowania kandydata na mandat poselski w okręgu wyborczym w Stargardzie Szczecińskim Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego	364
Nr 77. 1989 kwiecień 21, Szczecin – Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego w zakresie wytypowania kandydata na mandat poselski w Okręgu Wyborczym w Stargardzie Szczecińskim	367
Nr 78. 1989 kwiecień 23, Warszawa – Protokół z posiedzenia Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego	370
Nr 79. 1989 kwiecień 24, Świnoujście – Komunikat Okręgowego Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” w Świnoujściu	372

Nr 80. 1989 kwiecień, Szczecin – Komunikat nr 2 Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego	375
Nr 81. 1989 kwiecień, Szczecin – Komunikat Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego	377
Nr 82. 1989 kwiecień 28, Szczecin – Informacje o sytuacji w województwie szczecińskim sporządzone przez Tomasza Peszke, łącznika Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” z Obywatelskim Komitetem Porozumiewawczym „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego	379
Nr 83. 1989 maj 2, Szczecin – Informacja z województwa szczecińskiego sporządzona przez Tomasza Peszke, łącznika Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” z Obywatelskim Komitetem Porozumiewawczym „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego	385
Nr 84. 1989 maj 3, Szczecin – Oświadczenie biskupa szczecińskokamińskiego w sprawie wyborów do Sejmu i Senatu	387
Nr 85. 1989 maj 6, Szczecin – List otwarty Mariana Jurczyka do Lecha Wałęsy ..	390
Nr 86. 1989 maj 8, Szczecin – Wzory oświadczeń przedstawionych do podpisu Lechowi Wałęsie na spotkaniu Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego i Tymczasowego Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” z przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechem Wałęsą w Gdańsku	393
Nr 87. 1989 maj 8, Gdańsk – Upoważnienie wydane przez przewodniczącego NSZZ „Solidarność” Lecha Wałęsę do organizacji NSZZ „Solidarność” na Pomorzu Zachodnim ..	395
Nr 88. 1989 maj 11, Stargard Szczeciński – Oświadczenie Waldemara Gila o rezygnacji ze startu w wyborach do Sejmu	396
Nr 89. 1989 maj 11, Szczecin – Stanowisko Ruchu „Wolność i Pokój” w Szczecinie wobec wyborów	398
Nr 90. 1989 maj 17, Szczecin – Pismo Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorza Zachodniego w Szczecinie do Lecha Wałęsy i Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność” w Gdańsku	400

Nr 91. 1989 maj 26, Szczecin – Informacje ze Szczecina sporządzone przez Tomasza Peszke, łącznika Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” z Obywatelskim Komitetem Porozumiewawczym „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego	402
Nr 92. 1989 maj 27, Szczecin – Pismo Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorza Zachodniego w Szczecinie do Lecha Wałęsy i Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność” w Gdańsku	403
Nr 93. 1989 czerwiec 9, Szczecin – Apel do Mariana Jurczyka	404
Nr 94. 1989 czerwiec 10, Szczecin – Uchwała uczestników Porozumienia na rzecz Demokratycznych Wyborów w NSZZ „Solidarność”	407
Nr 95. 1989 czerwiec 11, Szczecin – Uchwała uczestników Porozumienia na rzecz Demokratycznych Wyborów w NSZZ „Solidarność”	410
Wykaz skrótów	411
Indeks osób	416

WSTĘP

Uwarunkowania społeczno-polityczne w Polsce w latach 1986–1989

W literaturze historycznej przyjmuje się powszechnie, że punktem zwrotnym w procesie demokratyzacji Polski były wybory do parlamentu, które odbyły się w czerwcu 1989 r. Jednak zanim doszło do tych przełomowych dla systemu politycznego wydarzeń, musiały zajść zmiany w sytuacji politycznej na świecie. Zdaniem wielu socjologów, politologów i historyków, m.in. Jadwigi Staniszkis, Krystyny Trembickiej, Andrzeja Paczkowskiego, już w końcu lat siedemdziesiątych zaczął zmieniać się stosunek sił dwóch konkurujących ze sobą mocarstw światowych. Związek Radziecki, stojący na czele obozu państw komunistycznych, przechodził wówczas wielopłaszczyznowy kryzys wewnętrzny, nie mógł też konkurować gospodarczo z krajami Zachodu. Zasadniczą przyczyną tego kryzysu było niedocenienie światowej rewolucji naukowo-technicznej z połowy lat siedemdziesiątych przez przywódców ZSRR i innych państw bloku komunistycznego. Państwa te pozostawały w poważnym zastoju ekonomicznym w porównaniu z rozwiniętymi gospodarczo krajami świata, nie były przy tym gotowe do wprowadzenia w życie nowych metod i form gospodarowania. Zbiegło się to z zaostreniem polityki zagranicznej Zachodu – szczególnie amerykańskiej za prezydentury Ronalda Reagana oraz brytyjskiej pod przywództwem Margaret Thatcher – w stosunku do krajów komunistycznych. Twarda polityka amerykańska miała doprowadzić w pierwszej kolejności do wyczerpania ekonomicznego i militarnego Związku Radzieckiego oraz pozostałych państw komunistycznych, a w konsekwencji – do pokonania przeciwnika. Realizacji tego celu miały służyć przede wszystkim drastyczne ograniczenia dostępu ZSRR do najnowszej technologii i kredytów, a także zaostrenie wyścigu zbrojeń, głównie

w odniesieniu do broni o wysokim stopniu wyspecjalizowania. Nowej polityce towarzyszyło zainteresowanie USA Europą Środkową i Wschodnią jako obszarem, który mógłby odegrać istotną rolę w osłabieniu i pokonaniu ZSRR. Stany Zjednoczone „kontrolowały” sytuację w bloku komunistycznym poprzez możliwość udzielania kredytów przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy krajom, które pozostawały w kręgu wpływów radzieckich. ZSRR ostatecznie przegrał wyścig zbrojeń z USA, a ujawniona w ten sposób słabość systemu komunistycznego wymusiła jego zmiany. W ocenie wielu badaczy zajmujących się tym okresem, m.in. Antoniego Dudka, decydujące znaczenie w tym zakresie miało dojście do władzy w ZSRR Michaiła Gorbaczowa¹ i jego polityka prowadzona pod hasłami *glasnosti* i *pieriestrojki*. W wyniku zmiany kursu politycznego Moskwa zezwoliła krajom satelickim na poszerzenie zakresu ich autonomii, ale w zamian za liberalizację systemu oczekiwała wsparcia finansowego od Zachodu, w szczególności od USA. Mimo że zelżała także presja wywierana przez Moskwę na generała Wojciecha Jaruzelskiego², I sekretarza Komitetu Centralnego PZPR (co stało się widoczne już na przełomie 1987 i 1988 r.), jego ekipa jeszcze długo nie wykorzystywała możliwości przebudowy systemu politycznego³. Szybka modernizacja oznaczała bowiem zmiany polityczne, których gen. Jaruzelski chciał uniknąć.

Proces liberalizacji systemu politycznego w Polsce rozpoczął się w lipcu 1986 r. wraz z ogłoszeniem amnestii dla więźniów politycznych⁴. Jednym z pierwszych etapów tego procesu było mniej rygorystyczne podejście

¹ Michaił Gorbaczow (2 III 1931 w Kraju Stawropolskim) – polityk rosyjski. Od 1952 r. członek KPZR, od 1979 r. członek BP KC KPZR, 1985–1991 sekretarz generalny KPZR, w 1986 r. zainicjował *glasnost* i *pieriestrojke* w ZSRR, 1990–1991 prezydent ZSRR.

² Wojciech Jaruzelski (6 VII 1923 w Kurowie) – działacz komunistyczny. Od 1948 r. członek PZPR, 1964–1989 członek KC PZPR, 1971–1989 członek BP KC PZPR, 1981–1989 I sekretarz PZPR, 1957–1960 dowódca 12. Dywizji Zmechanizowanej w Szczecinie, od 1960 r. szef Głównego Zarządu Politycznego WP, 1968–1983 minister obrony narodowej, od 1965 r. szef Sztabu Generalnego WP, 1981–1985 prezes Rady Ministrów PRL, 1985–1989 przewodniczący Rady Państwa PRL, 1989–1990 prezydent PRL i RP, 1983–1990 przewodniczący Komitetu Obrony Kraju – zwierzchnik Sił Zbrojnych PRL, naczelny dowódca Sił Zbrojnych PRL na okres wojny, 1961–1989 poseł na Sejm PRL.

³ A. Dudek, *Zmierzch dyktatury. Polska lat 1986–1989 w świetle dokumentów*, t. 1 (*lipiec 1986–maj 1989*), Warszawa 2009, s. 13–15.

⁴ Amnestię uchwalił Sejm PRL 17 lipca 1986 r. Jednak dopiero oświadczenie ministra spraw wewnętrznych gen. Czesława Kiszczaka z 11 września 1986 r. zdecydowało o tym, że z więzień w całej Polsce uwolniono łącznie 225 więźniów politycznych.

władz do kwestii rejestracji różnego rodzaju stowarzyszeń, towarzystw gospodarczych i klubów politycznych⁵. Do takiego działania skłaniała władzę trudna sytuacja gospodarcza, w jakiej znalazła się Polska po wprowadzeniu stanu wojennego. Załamał się pierwszy etap reformy gospodarczej, a od 1987 r. do gen. Jaruzelskiego zaczęło docierać coraz więcej informacji na temat złego stanu polskiej gospodarki. W raportach, które znalazły się na jego biurku, pojawiły się krytyczne oceny pochodzące nie tylko z instytucji mu podległych, ale także opinie wyrażane przez zachodnie agendy gospodarcze⁶. Istotnym elementem działań podejmowanych przez władze komunistyczne w Polsce była zatem chęć poprawy swojego wizerunku na zewnątrz, by uzyskać wsparcie ekonomiczne państw zachodnich.

W tym czasie w opozycji trwała ożywiona dyskusja na temat sytuacji gospodarczej i politycznej, w jakiej znalazła się Polska. Analizowano w szczególności sytuację opozycji po lipcowej amnestii dla więźniów politycznych z 1986 r. Bezpośrednią odpowiedzią środowisk opozycyjnych na amnestię było powołanie, obok działającej w ukryciu Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność”, jawnej Tymczasowej Rady NSZZ „Solidarność”⁷. Jak się jednak okazało, amnestia była wprawdzie gestem dowodzącym liberalizacji systemu, ale przeznaczonym głównie dla Zachodu, władza bowiem nadal udawała, że nie dostrzega opozycji. Pod koniec 1986 r. powołana została Rada Konsultacyjna przy Przewodniczącym Rady Państwa jako kolejny element normalizacji systemu i sygnał, że rządzący decydują się na reformowanie systemu bez udziału „Solidarności”⁸.

⁵ Powstały m.in. takie podmioty, jak: Towarzystwo Gospodarcze w Warszawie, Krakowskie Towarzystwo Przemysłowe, Klub Myśli Politycznej „Dziękania”. Od czerwca 1987 r. zaczęła ukazywać się legalnie „Res Publica”.

⁶ Niepodpisana ekspertyza na temat sytuacji wewnętrznej w kraju i stosunku państw zachodnich do PRL z 28 sierpnia 1987 r. [w:] *Polska 1986–1989: koniec systemu. Materiały międzynarodowej konferencji, Miedzeszyn 21–23 października 1999*, t. 3, *Dokumenty*, red. A. Dudek, A. Friszke, Warszawa 2002, s. 37–44. Notatka pochodzi ze zbiorów Andrzeja Paczkowskiego, który sugeruje, że być może jest to jedno z opracowań przygotowanych dla Wojciecha Jaruzelskiego przez Stanisława Cioska, gen. Władysława Pożogę i Jerzego Urbana. „Zespół trzech”, czyli Jerzy Urban, gen. Władysław Pożoga i Stanisław Ciosek, funkcjonował poza oficjalnymi strukturami władzy, doradzał gen. Jaruzelskiemu, przygotowując od początku 1987 r. analizy sytuacji politycznej w Polsce i prognozy w tym zakresie.

⁷ Tymczasowa Komisja Koordynacyjna NSZZ „Solidarność” utworzona została 22 IV 1982 r., a Tymczasowa Rada NSZZ „Solidarność” 29 IX 1986 r. Oba gremia tworzyli działacze „Solidarności” skupieni wokół Lecha Wałęsy, przewodniczącego NSZZ „Solidarność”.

⁸ Szerzej na temat poczynań opozycji w tamtym okresie zob.: J. Skórzyński, *Rewolucja Okrągłego Stołu*, Kraków 2009, s. 43–74.

Bardzo istotna dla wszelkich poczynań opozycji okazała się trzecia pielgrzymka papieża Jana Pawła II do ojczyzny. Bezpośrednio przed jego wizytą w Gdańsku na zaproszenie Lecha Wałęsy⁹ zebrała się grupa intelektualistów i działaczy związkowych. W wydanym przez siebie oświadczeniu wyraziła nadzieję, że pielgrzymka papieża stanie się impulsem do rozwiązywania najtrudniejszych problemów Polski, wymagających odwagi i wyobraźni po obu stronach¹⁰. Ekipa gen. Jaruzelskiego nadal nie podejmowała wyzwania.

Jesienią 1987 r. władze zdecydowały się na rozpisanie referendum w sprawie drugiego etapu reformy gospodarczej, która miała ratować zrzuconą gospodarkę polską. Opozycja jednak zdecydowanie wezwała do bojkotu tego referendum, więc obie strony z niepokojem czekały na jego rezultaty. Natychmiast po zapoznaniu się z wynikami wyborów gen. Jaruzelski zwołał posiedzenie Sekretariatu KC PZPR z jednym punktem obrad: „Pilne działania związane z wynikami referendum”. Na posiedzeniu przeanalizowano wyniki referendum i podjęto działania mające wytłumaczyć „bazie” i społeczeństwu, jak należy je rozumieć. Były one zaskoczeniem zarówno dla sprawujących władzę¹¹, jak i dla opozycji. Rządzący nie uzyskali potrzebnej aprobaty na przeprowadzenie reform, jednak blisko pięćdziesięcioprocentowe poparcie dla nich było znaczącym kapitałem. Z kolei opozycja spodziewała się nieco większego poparcia dla bojkotu referendum. Niezależnie od czynników, jakie złożyły się na niepowodzenie tego

⁹ Lech Wałęsa (29 IX 1943 w Popowie) – elektryk w Stoczni Gdańskiej im. Lenina w latach 1967–1976, jeden z liderów tamtejszego strajku w 1970 r., 1976–1979 elektromechanik w ZRB ZREMB, od 1978 r. działacz WZZ Wybrzeża, współpracownik KSS KOR, w 1979 r. sygnatariusz Karty Praw Robotniczych, w 1980 r. przewodniczący MKS w Stoczni Gdańskiej, przewodniczący Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Regionu Gdańskiego, od września 1980 r. przewodniczący Krajowej Komisji Porozumiewawczej, od kwietnia 1981 r. przewodniczący NSZZ „Solidarność”, internowany w stanie wojennym od 13 XII 1981 r. do listopada 1982 r. W 1983 r. otrzymał Pokojową Nagrodę Nobla. Od 1987 r. przewodniczący KKW NSZZ „Solidarność”, uczestnik strajków w maju i sierpniu 1988 r., w tymże roku powołał Komitet Obywatelski. Współprzewodniczący obrad Okrągłego Stołu, 1990–1995 prezydent RP. Według S. Cenckiewicza i P. Gontarczyka, 29 XII 1970 r. pozyskany jako TW „Bolek” pod numerem rejestracyjnym 12 535 przez Wydział III KW MO w Gdańsku, wyrejestrowany 19 VI 1976 r. Zob.: S. Cenckiewicz, P. Gontarczyk, *SB a Lech Wałęsa. Przyczynek do biografii*, Gdańsk–Warszawa–Kraków 2008.

¹⁰ A. Friszke, *Komitet Obywatelski. Geneza i historia* [w:] *Komitet Obywatelski przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie. Stenogramy posiedzeń 1987–1989*, oprac. M. Strasz, Warszawa 2006, s. 23–24, 327–329.

¹¹ *Protokół posiedzenia Sekretariatu KC PZPR 30 listopada 1987 r.* [w:] *Polska 1986–1989: koniec systemu. Materiały międzynarodowej konferencji, Miedzeszyn 21–23 października 1999*, t. 3 *Dokumenty*, s. 54–65.

referendum, jego wynik należy uznać za *votum* nieufności wobec obozu gen. Jaruzelskiego, a na pewno wobec rządu Zbigniewa Messnera¹².

Pomimo braku akceptacji społecznej dla swoich poczynań ekipa gen. Jaruzelskiego zdecydowała się na wprowadzenie drugiego etapu reformy gospodarczej. Kluczowym elementem tego przedsięwzięcia była regulacja cenowo-dochodowa, czyli najwyższa po wprowadzeniu stanu wojennego podwyżka cen artykułów przemysłowych. Z analizy raportów dotyczących nastrojów społeczeństwa i możliwości reakcji na podwyżki wynikało, że nie należało się wtedy liczyć z większymi wystąpieniami, a już na pewno nie z takimi, których nie dałoby się opanować¹³. Społeczeństwo zareagowało na posunięcia rządu z opóźnieniem, bowiem dopiero na przełomie kwietnia i maja 1988 r. doszło do pierwszych strajków. Na ich czele stawali często młodzi robotnicy, którzy nie wywodzili się ze struktur zdelegalizowanej „Solidarności”. 26 kwietnia 1988 r. zaprotestowała Huta im. Lenina w Krakowie, a w kolejnych dniach dołączały zakłady pracy z całej Polski: Huta Stalowa Wola, Stocznia im. Lenina w Gdańsku¹⁴. Wobec narastającej fali strajkowej 2 maja 1988 r. KKW NSZZ „Solidarność” wydała oświadczenie, w którym uznała słuszność protestów robotniczych oraz domagała się legalizacji „Solidarności”. Władza jednak zdecydowała się na rozwiązania siłowe – 5 maja 1988 r. oddziały ZOMO brutalnie stłumiły strajk w Krakowie. Tego samego dnia do protestu przyłączyło się Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Szczecinie. Strajk w Gdańsku, na którego czele stał Lech Wałęsa, trwał do 10 maja i zakończył się wyjściem robotników ze stoczni bez podpisania porozumienia¹⁵. Protesty wiosenne przerwały zakulisowe próby rozmów pomiędzy liderem opozycji i przedstawicielami władzy.

¹² A. Paczkowski, *Polska 1986–1989: od kooptacji do negocjacji* [w:] *Od sfalszowanego zwycięstwa do prawdziwej klęski. Szkice do portretu PRL*, Kraków 1999, s. 146–147. O referendum także zob.: A. Dudek, *Reglamentowana rewolucja. Rozkład dyktatury komunistycznej w Polsce 1988–1990*, Kraków 2004, s. 110–120; J. Skórzyński, *Rewolucja*, s. 75–98. Zbigniew Messner (13 III 1929 w Stryju) – działacz komunistyczny. Od 1953 r. członek PZPR, 1981–1990 członek KC PZPR, 1981–1988 członek BP KC PZPR, od listopada 1985 do września 1988 r. prezes Rady Ministrów, od grudnia 1988 do lipca 1989 r. członek Rady Państwa, 1985–1989 poseł na Sejm PRL IX kadencji.

¹³ *Memorial J. Urbana, St. Cioska, Wł. Pożogi z 28 stycznia 1988 r.* [w:] *Okrągły Stół. Dokumenty i materiały*, t. 1, *wrzesień 1986 – luty 1989*, red. W. Borodziej, A. Garlicki, Warszawa 2004, s. 130–140.

¹⁴ 25 kwietnia 1988 r. doszło do protestu w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym w Bydgoszczy, jednak po kilkunastu godzinach strajk zakończył się po tym, jak władze przedsiębiorstwa złożyły obietnice spełnienia żądań płacowych strajkujących. Wśród postulatów strajkowych brak było żądań w zakresie wprowadzenia pluralizmu związkowego.

¹⁵ Więcej na temat strajków wiosennych w 1988 r. zob.: T. Tabako, *Strajk '88*, Warszawa 1992.

W tamtym okresie rządzący nie byli jeszcze gotowi do rozmów, chociaż gen. Czesław Kiszczak¹⁶ prowadził już rozmowy sondażowe o dokooptowaniu do systemu władzy w Polsce osób związanych z opozycją¹⁷. Sytuacja gospodarcza i polityczna znacząco się przy tym pogarszała, co potwierdzało kolejne opracowanie „zespołu trzech”¹⁸ z 10 sierpnia 1988 r. Jego autorzy wzywali gen. Jaruzelskiego do natychmiastowych działań, ponieważ liczyli się z możliwością protestów robotniczych jesienią 1988 r. Przedstawili w nim dwa warianty postępowania, zalecając m.in. dymisję rządu Zbigniewa Messnera, najlepiej w końcu września 1988 r., i powołanie rządu porozumienia narodowego z bezpartyjnym premierem na czele, na przykład z Witoldem Trzeciakowskim¹⁹. Proponowali również powołanie urzędu Prezydenta, Senatu i nowe wybory do Sejmu. Ceną byłoby niereaktywowanie „Solidarności” jako związku zawodowego, w zakładach pracy miała obowiązywać zasada jeden zakład – jeden związek. Jednocześnie „zespół trzech” sugerował, by przed wprowadzeniem tego planu w życie podjąć konsultacje z Kościołem i umiarkowaną opozycją, którą w memoriale uosabiał Bronisław Geremek²⁰.

¹⁶ Czesław Kiszczak (19 X 1925 w Roczynach) – działacz komunistyczny. Od 1948 r. członek PZPR, 1945–1953 funkcjonariusz Głównego Zarządu Informacji WP, od 1957 r. funkcjonariusz WSW, w 1967 r. został zastępcą szefa WSW, w 1972 r. został szefem Zarządu II Sztabu Generalnego WP, w 1978 r. został zastępcą szefa Sztabu Generalnego WP, od 1979 r. szef kontrwywiadu wojskowego WSW, 1981–1990 członek KC PZPR, 1986–1990 członek BP KC PZPR, 1983–1989 przewodniczący Komitetu Rady Ministrów ds. Przestrzegania Prawa, Porządku Publicznego i Dyscypliny Społecznej, 1985–1989 poseł na Sejm PRL IX kadencji, 1981–1990 minister spraw wewnętrznych, współprzewodniczący obrad Okrągłego Stołu.

¹⁷ A. Dudek, *Reglamentowana*, s. 161.

¹⁸ O działalności „zespołu trzech” zob.: A. Garlicki, *Memoriały zespołu trzech* [w:] M. Jabłonowski, S. Stęпка, S. Sulowski, *Polski rok 1989. Sukcesy, zaniechania, porażki*, Warszawa 2009. Zob. również przypis 6.

¹⁹ Witold Trzeciakowski (6 II 1926 w Warszawie – 21 I 2004) – profesor, ekonomista, 1981–1984 członek Prymasowskiej Rady Społecznej, ekspert „Solidarności”, członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”, uczestnik obrad Okrągłego Stołu, senator I kadencji.

²⁰ *Memorial J. Urbana, St. Cioska, Wł. Pożogi z 10 sierpnia 1988 r.* [w:] *Okrągły Stół. Dokumenty i materiały*, t. 1, s. 171–176. Bronisław Geremek (6 III 1932 w Warszawie – 13 VII 2008 w Warszawie) – profesor, historyk, polityk. Od 1950 r. członek PZPR, w 1968 r. wystąpił z partii w geście protestu przeciwko inwazji wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację, 1955–1985 pracownik Instytutu Historii PAN, 1978–1981 wykładowca Towarzystwa Kursów Naukowych, od 1980 r. doradca „Solidarności”, delegat na I KZD „Solidarności”, w stanie wojennym internowany od 13 XII 1981 r. do grudnia 1982 r., po zwolnieniu był nadal doradcą NSZZ „Solidarność”, członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie, uczestnik obrad Okrągłego Stołu, 1989–2001 poseł na Sejm PRL X kadencji i Sejm RP I, II i III kadencji, 1997–2001 minister spraw zagranicznych w rządzie Jerzego Buzka, 2004–2008 poseł do Parlamentu Europejskiego.

W takich okolicznościach do protestów doszło szybciej, niż się spodziewano. 15 sierpnia 1988 r. wieczorem wybuchł strajk w kopalni „Manifest Lipcowy” w Jastrzębiu, dwa dni później zaprotestował szczeciński port, a 18 sierpnia – pracownicy Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej w Szczecinie. W kolejnych dniach do strajku przystępowały zakłady pracy w całej Polsce, m.in. port i stocznia w Gdańsku oraz huta w Stalowej Woli²¹. Głównym postulatem protestów we wszystkich unieruchomionych zakładach pracy była legalizacja NSZZ „Solidarność”. Strajki sierpniowe stały się swoistym impulsem do dialogu pomiędzy władzami komunistycznymi a opozycją. Na skutek rozmów pomiędzy przedstawicielami opozycji a reprezentantami obozu rządzącego²² gen. Kiszczak w swoim telewizyjnym wystąpieniu 26 sierpnia 1988 r. zaprosił na rozmowy przy „okrągłym stole” „przedstawicieli różnorodnych środowisk społecznych i pracowniczych”²³. Do spotkania Kiszczak–Wałęsa, pierwszego od momentu wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce, doszło ostatecznie 31 sierpnia 1988 r., w ósmą rocznicę podpisania porozumień gdańskich. W Warszawie obu rozmówcom towarzyszyli Stanisław Ciosek²⁴ i bp Jerzy Dąbrowski²⁵. Uzgodniono wówczas, że po wygaszeniu strajków przez Wałęsę dojdzie do rozmów pomiędzy władzą i ludźmi „Solidarności”, jednak bez formalnego udziału samej „Solidarności”. Porozumiano się również co do tematyki spraw, które powinny zostać poruszone przy „okrągłym stole”, tj. utworzenie Senatu, zmiany w ordynacji wyborczej, miejsce „konstruktywnej” opozycji w systemie politycznym oraz problem legalizacji „Solidarności”²⁶. Do rozpoczęcia rozmów

²¹ *Kalendarium wydarzeń i postulaty Komitetów Strajkowych* [w:] *Tajne dokumenty Biura Politycznego i Sekretariatu KC PZPR. Ostatni rok władzy 1988–1989*, oprac. S. Perzkowski [Andrzej Paczkowski], Londyn 1994, s. 15–32.

²² J. Skórzyński, *Rewolucja*, s. 137–144.

²³ *Projekt oświadczenia gen. Czesława Kiszczaka z propozycją rozpoczęcia rozmów z 26 sierpnia 1988 r.* [w:] *Okrągły Stół. Dokumenty i materiały*, t. 1, s. 179.

²⁴ Stanisław Ciosek (2 V 1939 w Pawłowicach) – działacz komunistyczny. Od 1959 r. członek PZPR, 1980–1981 i 1986–1990 członek KC PZPR, od grudnia 1988 do lipca 1989 r. członek BP KC PZPR, od lipca 1986 do czerwca 1988 r. i od grudnia 1988 do lipca 1989 r. sekretarz KC PZPR, od stycznia 1988 do listopada 1989 r. sekretarz generalny Rady Krajowej PRON, 1972–1985 poseł na Sejm PRL VI, VII i VIII kadencji, uczestnik obrad Okrągłego Stołu, w wyborach do Sejmu „kontraktowego” nie uzyskał poparcia, startując z listy krajowej, 1989–1996 ambasador Polski w Związku Radzieckim, a następnie w Federacji Rosyjskiej.

²⁵ Jerzy Dąbrowski (26 IV 1931 w Liszówku – 14 II 1991) – duchowny katolicki. Od 1977 r. referent w Sekretariacie Episkopatu Polski, od 1979 r. referent w Sekretariacie Prymasa Polski, od 1982 r. biskup pomocniczy archidiecezji gnieźnieńskiej, zastępca sekretarza Konferencji Episkopatu Polski.

²⁶ K. Dubiński, *Magdalenka. Transakcja epoki. Notatki z poufnych spotkań Kiszczak–Wałęsa*, Warszawa 1990, s. 4–7.

doszło jednak później, niż pierwotnie zakładano – trwały one od 6 lutego do 5 kwietnia 1989 r. Ich uczestnicy podjęli wówczas zasadnicze decyzje o zmianie systemu politycznego, legalizując „Solidarność” i zgadzając się na przeprowadzenie częściowo wolnych wyborów do organu przedstawicielskiego²⁷. Jeszcze przed obradami, 18 grudnia 1988 r., w Gdańsku, po rozszerzeniu tzw. sześćdziesiątki, powstał Komitet Obywatelski przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie, który wziął na siebie ciężar prowadzenia kampanii wyborczej do parlamentu w czerwcu 1989 r.

„Solidarność” szczecińska po strajku sierpniowym 1988 roku²⁸

Bezpośrednio po zakończeniu strajku w Trójmieście działacze „Solidarności” skupieni wokół Wałęsy rozpoczęli przygotowania do rozmów z rządem. Rezultaty spotkania Wałęsy z gen. Kiszczakiem – zwłaszcza decyzja o szybkim zakończeniu strajków bez konkretnych zobowiązań rządzących – nie zostały dobrze przyjęte przez strajkujących w Jastrzębiu, Szczecinie, Stalowej Woli i Gdańsku²⁹. Szczególnie trudno było przekonać do zakończenia protestu robotników w Jastrzębiu i Szczecinie. Protestujący w Szczecinie, skupieni wokół Andrzeja Milczanowskiego³⁰, nie chcieli

²⁷ Na temat obrad Okrągłego Stołu zob.: *Okrągły Stół*, oprac. K. Dubiński, Warszawa 1999; *Okrągły Stół. Dokumenty i materiały*, t. 1–5, red. W. Borodziej, A. Garlicki, Warszawa 2004; K. Trembicka, *Okrągły Stół w Polsce. Studium o porozumieniu politycznym*, Lublin 2003; P. Codogni, *Okrągły Stół czyli polski Rubikon*, Warszawa 2009; *Przyczynki do genezy okrągłego stołu. Posiedzenie Biura Politycznego KC PZPR z 21 VIII 1988 r.*, oprac. A. Dudek, „Arcana” 1999, nr 6.; J. Skórzyński, *Rewolucja Okrągłego Stołu*, Kraków 2009.

²⁸ Szerzej na temat strajku sierpniowego 1988 r. w Szczecinie zob.: A. Kubaj, *Sierpień 1988 roku w Szczecinie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 4; A. Kubaj, *Przebieg i konsekwencje strajku sierpniowego w porcie i zakładach komunikacji miejskiej Szczecina [w:] Zarejestrujcie nam „Solidarność”! Strajk sierpniowy 1988 r. w Szczecinie*, red. A. Kubaj, M. Maciejowski, Szczecin 2009, s. 93–117.

²⁹ Szerzej na temat przygotowań do rozmów Okrągłego Stołu zob.: J. Skórzyński, *Rewolucja*, s. 151–158.

³⁰ Andrzej Milczanowski (26 V 1939 w Równem) – prokurator, następnie radca prawny. Sympatyk KSS KOR, twórca i kierownik Biura Prawnego Międzyzakładowej Komisji Robotniczej NSZZ „Solidarność” w Szczecinie, do czerwca 1981 r. doradca i radca prawny Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego oraz Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie, od 13 XII 1981 r. członek Komitetu Strajkowego w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego. W stanie wojennym aresztowany i skazany przez Sąd Wojskowy w Bydgoszczy Pomorskiego Okręgu Wojskowego na pięć lat pozbawienia wolności, więziony przez dwa lata i cztery miesiące. Po wyjściu z więzienia inicjator powołania i członek Rady Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, członek Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidar-

zakończyć strajku. Nie bez znaczenia była obietnica wsparcia finansowego dla strajkujących portowców i pracowników komunikacji miejskiej, którym dyrekcje zakładów odmówiły zapłaty za okres strajku, pochodząca od Komisji Interwencji i Praworządności NSZZ „Solidarność” kierowanej przez Zbigniewa Romaszewskiego³¹. Milczanowski ostrzegał Wałęsę, że jeżeli główny postulat strajkujących, czyli legalizacja „Solidarności”, nie nastąpi szybko, to robotnicy ponownie podejmą strajk. W Szczecinie nie wierzono, że bez presji strajkowej rządzący dotrzymają obietnicy złożonej przez gen. Kiszczaka³². To wyraźne stanowisko i zakończenie strajku w Szczecinie dopiero 3 września 1988 r. nadwyrężyło stosunki Milczanowskiego z Wałęsą.

10 września 1989 r. w Gdańsku odbyło się posiedzenie Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność” w składzie poszerzonym o przywódców majowo-sierpniowych protestów z sześciu najważniejszych ośrodków strajkowych³³. Ze Szczecina do tego grona dołączył przewodniczący

ność”, później Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność”. Współzałożyciel niezależnego pisma „Termit”, autor wielu publikacji w pismach podziemnych. Jeden z inicjatorów strajków w maju, czerwcu i sierpniu 1988 r., w 1988 r. członek MKS, sekretarz MKO NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie, uczestnik obrad Okrągłego Stołu, członek podzespołu ds. reformy prawa i sądów, w 1989 r. współorganizator Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, od maja 1989 do grudnia 1989 r. członek Prezydium KKW NSZZ „Solidarność”, od sierpnia 1990 do stycznia 1992 r. i od czerwca do lipca 1992 r. szef Urzędu Ochrony Państwa, od lipca 1992 do grudnia 1995 r. minister spraw wewnętrznych.

³¹ Zbigniew Romaszewski (2 I 1940 w Warszawie) – doktor fizyki. Od 1977 r. stały współpracownik niezależnego miesięcznika „Głos”, od października 1977 r. członek KSS KOR, na początku 1979 r. podczas pobytu w Moskwie nawiązał kontakt z Andriejem Sacharowem i innymi przedstawicielami rosyjskiej opozycji, w 1980 r. współtworzył Komisję Helsińską KSS KOR, od 1980 r. w „Solidarności”, szef Komisji Interwencji i Praworządności Regionu Mazowsze, od 13 XII 1981 r. ukrywał się razem z żoną Zofią, organizator Radia „Solidarność”, członek RKW Mazowsze. 29 VIII 1982 r. aresztowany, a w procesie Radia „Solidarność” skazany na 4,5 roku więzienia, zwolniony na mocy amnestii w lipcu 1984 r. W latach 1986–1989 szef Komisji Interwencji i Praworządności NSZZ „Solidarność”, od 1988 r. członek KKW, członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie, uczestnik obrad Okrągłego Stołu, od 1989 r. senator I, II, III, IV, V, VI i VII kadencji, od 2007 r. wicemarszałek Senatu RP.

³² Relacja Andrzeja Milczanowskiego dla Artura Kubaja z X 2008 r., w zbiorach autora.

³³ W posiedzeniu 14-osobowego KKW NSZZ „Solidarność” dodatkowo udział wzięli: Jacek Merkel – przewodniczący MKO Gdańsk, Alojzy Pietrzyk – przewodniczący MK „Solidarności” Jastrzębie, Marek Bąk – wiceprzewodniczący i Władysław Liwak – sekretarz KS Stalowa Wola, Maciej Mach – członek Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” w Hucie Lenina, Władysław Grocki z Komisji Górniczej Zagłębia Miedziowego NSZZ „Solidarność” oraz Edward Radziejewicz – przewodniczący MKS Szczecin.

Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, Edward Radzewicz³⁴. W wydanym po tym posiedzeniu oświadczeniu stwierdzono, że NSZZ „Solidarność” jest otwarty na porozumienie i czeka na sygnał dotyczący legalizacji związku, co pozwoliłoby włączyć się „Solidarności” w reformowanie kraju³⁵. Dawna „sześćdziesiątka” poszerzona do 91 osób, zebrana w kościele pw. św. Brygidy w Gdańsku, w oświadczeniu wydanym 11 września 1988 r. uznała realizację przez rządzących pierwszego postulatu strajkowego, czyli legalizację „Solidarności”, za podstawowy warunek rozpoczęcia rzetelnego dialogu pomiędzy opozycją a władzą³⁶. W tym spotkaniu, podobnie jak w posiedzeniu KKW, uczestniczył Radzewicz, który stał się drugim obok Milczanowskiego przedstawicielem szczecińskiej „Solidarności” w gremiach kierowniczych związku skupionego wokół Wałęsy³⁷. Już wkrótce, 25 września 1988 r., przedstawiciele głównych ośrodków strajkowych z 1988 r., wśród nich i Radzewicz, zostali formalnie członkami KKW³⁸.

Podczas gdańskiego posiedzenia KKW ustalono, iż w spotkaniu przygotowującym Okrągły Stół powinni wziąć udział przedstawiciele wyznaczeni przez komitety strajkowe. Po dyskusji na temat dalszych losów komitetów strajkowych powstałych w trakcie protestów majowo-sierpniowych uznano, iż powinny one się przekształcić w komitety organizacyjne NSZZ „Solidarność”, czyli ośrodki koordynujące odbudowę struktur „Solidarności” w poszczególnych regionach. Pomysłodawcą takiego posunięcia na forum KKW był Jacek Merkel³⁹

³⁴ Edward Radzewicz (22 I 1948 w Ligocie Wielkiej) – od 1972 r. pracownik Zarządu Portu Szczecin (ZPD), 1978–1980 członek PZPR, uczestnik strajku w sierpniu 1980 r., internowany w stanie wojennym od maja do czerwca 1982 r., współpracownik podziemnego pisma „CDN”, w 1987 r. członek Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” Pracowników Zarządu Portu Szczecin, od 17 VIII do 3 IX 1988 r. przewodniczący Komitetu Strajkowego w ZPS-Ś, od 20 VIII 1988 r. przewodniczący MKS, po zakończeniu strajku przewodniczący MKO NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie. Od października 1988 r. członek KKW NSZZ „Solidarność”, a od 1990 r. członek Prezydium KK NSZZ „Solidarność”, od 1988 r. członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie, uczestnik Okrągłego Stołu (obrad plenarnych oraz w zespole ds. związków zawodowych), w 1989 r. współorganizator Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

³⁵ *Oświadczenie KKW*, „Tygodnik Mazowsze”, 14 IX 1988.

³⁶ *Na zaproszenie Lecha Wałęsy*, „Tygodnik Mazowsze”, 14 IX 1988.

³⁷ *Oświadczenie, uchwała i pełna lista osób spotkania na zaproszenie Lecha Wałęsy z 11 IX 1988 r.* [w:] *Komitet Obywatelski przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie*, s. 335–338.

³⁸ *Komunikat KKW*, „Tygodnik Mazowsze”, nr 265, 28 IX 1988.

³⁹ Jacek Merkel (20 XI 1954 w Toruniu) – w latach 1978–1983 pracownik Biura Projektowo-Konstrukcyjnego Stoczni Gdańskiej im. Lenina, w sierpniu 1980 r. uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej, w „Solidarności”, członek Komitetu Założycielskiego, a następnie wiceprzewodniczący KZ

– przewodniczący Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego „Solidarność” w Gdańsku, którego wsparł Milczanowski⁴⁰. 12 września 1988 r., bezpośrednio po powrocie Milczanowskiego i Radziejwicz do Szczecina, MKS przekształcił się w MKO „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie. W jego skład weszli reprezentanci strajkujących na przełomie sierpnia i września 1988 r. szczecińskich zakładów pracy z Radziejwiczem jako przewodniczącym, Józefem Ignorem⁴¹ – wiceprzewodniczącym i Milczanowskim – sekretarzem⁴². Na rzecznika MKO powołano Jerzego Zimowskiego⁴³, doradcą zaś uczyniono

w Stoczni, redaktor pisma KZ „Rozwaga i Solidarność”, w 1981 r. delegat na I WZD Regionu Gdańskiego i I KZD NSZZ „Solidarność”, członek prezydiów ZR i KK, w listopadzie 1981 r. zrezygnował z członkostwa w Prezydium ZR, w 1981 r. szef zespołów negocjacyjnych w rozmowach z rządem, w marcu 1981 r. współzałożyciel tzw. Sieci, od 13 XII 1981 r. do 23 XII 1982 r. internowany w ośrodku odesobnienia w Strzebielinku, w styczniu 1983 r. uczestnik spotkań podziemnej TKK, utrzymywał kontakt z Biurem Koordynacyjnym „Solidarności” w Brukseli, współorganizator przepływu pieniędzy i dostaw sprzętu poligraficznego z Zachodu, w maju 1988 r. uczestnik strajku i współorganizator Komitetu Założycielskiego „Solidarności” w Stoczni Gdańskiej, w sierpniu 1988 r. przewodniczący MKS w Stoczni Gdańskiej, a następnie MKO „Solidarność”, od 1989 członek TZR „Solidarność” w Gdańsku, 1988–1990 członek, a od 1989 r. członek Prezydium KKW, 1988–1990 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie, w 1989 r. uczestnik obrad Okrągłego Stołu, 1989–1993 poseł na Sejm PRL X kadencji i Sejm RP I kadencji, w 1990 r. inicjator i przewodniczący Rady Nadzorczej Funduszu Gospodarczego NSZZ „Solidarność” Sp. z o.o. oraz Fundacji Gospodarczej „Solidarności” w Gdańsku, 1990–1991 szef Kancelarii Prezydenta RP, 1990–1991 minister stanu ds. bezpieczeństwa narodowego w Kancelarii Prezydenta RP, od 2004 r. prowadzi własną działalność gospodarczą.

⁴⁰ Relacja Andrzeja Milczanowskiego dla Artura Kubaja z X 2008 r., w zbiorach autora.

⁴¹ Józef Ignor (9 II 1941 w Bruślinie) – od 1974 r. pracownik WPKM w Szczecinie, działacz WZZ Pomorza Zachodniego do 1980 r., sympatyk KPN. Kolporter niezależnych wydawnictw w latach 1978–1989, uczestnik strajku okupacyjnego w szczecińskim WPKM (17–30 VIII 1980 r.), w 1980 r. członek MKS Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego w Szczecinie, w 1981 r. przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Pracowników WPKM, w stanie wojennym internowany od maja do grudnia 1982 r., działacz podziemnej „Solidarności”, w 1987 r. członek Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” Pracowników WPKM, jeden z inicjatorów strajków w maju, czerwcu i sierpniu 1988 r. na terenie WPKM, zwolniony dyscyplinarnie za strajk z 5 V 1988 r., przywrócony do pracy w wyniku strajku z 22 czerwca 1988 r., w 1988 r. członek Komitetu Strajkowego w WPKM oraz wiceprzewodniczący MKS, wiceprzewodniczący MKO NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

⁴² Członkami MKO zostali Jerzy Wojtowicz i Jarosław Krakowski reprezentujący Zarząd Portu Szczecin–Świnoujście, Jan Pyś z Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej i Edward Dwojakowski z Zakładu Budownictwa Kolejowego.

⁴³ Jerzy Zimowski (8 VIII 1941 w Krakowie – 15 VIII 2007 w Odessie) – w latach 1963–1980 członek PZPR, 1964–1972 prokurator Prokuratury Rejonowej w Szczecinie, 1972–1980 radca prawny m.in. w WPKM, 1978–1980 kolporter wydawnictw niezależnych, w sierpniu 1980 r. członek

Władysława Siłę-Nowickiego⁴⁴. Zgodnie z gdańskimi ustaleniami do rozmów przy Okrągłym Stole upoważniono Radziewicza⁴⁵, chociaż miał wziąć w nich udział również Milczanowski⁴⁶.

Bezpośrednio po strajku Radziewicz zachęcał do rejestrowania komitetów organizacyjnych „Solidarności” i przekonywał do jawnej działalności, która odblokowała energię działaczy, dała im nadzieję na rozwój związku oraz realizację jego celów⁴⁷. Podobnie uważał Milczanowski, który siłę „Solidarności” upatrywał w dwu uzupełniających się elementach: liczebności i świeżości komitetów organizacyjnych⁴⁸ oraz w wywieraniu presji strajkowej na władzę. Według niego, ten drugi czynnik miał decydujące znaczenie przy rejestracji związku. Obydwaj liderzy MKO zachęcali zarówno do zakładania komitetów organizacyjnych „Solidarności” w szczecińskich zakładach pracy, jak też do

Komitetu Strajkowego w WPKM, od czerwca do grudnia 1981 r. dyrektor Biura Prawnego NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, na przełomie 1980 i 1981 r. doradca strajkujących rolników w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie, internowany w stanie wojennym od 13 XII 1981 r. do 23 XII 1982 r., 1983–1989 radca prawny, członek Rady Koordynacyjnej „Solidarności” Regionu Pomorze Zachodnie, autor artykułów publikowanych w „Obrazie” i „Grocie”, w sierpniu 1988 r. odpowiedzialny za udzielanie informacji rozgłośniom zagranicznym, rzecznik prasowy MKO NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, rzecznik Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego, w 1989 r. uczestniczył w redagowaniu „Korespondenta” – pisma MKO, poseł na Sejm PRL X kadencji, 1990–1996 wiceminister spraw wewnętrznych, od 1997 r. prowadził kancelarię adwokacką.

⁴⁴ Władysław Siła-Nowicki (22 VI 1913 w Warszawie – 25 II 1994 w Warszawie) – prawnik, oficer AK, uczestnik powstania warszawskiego. Od września 1947 do grudnia 1956 r. aresztowany i uwięziony, skazany na karę śmierci zamienioną na dożywotnie więzienie, zrehabilitowany w 1957 r., po wyjściu z więzienia obrońca w procesach politycznych, doradca prawny Episkopatu Polski, działacz KIK, współpracownik KOR, współautor statutu NSZZ „Solidarność”, 1980–1981 doradca Wałęsy i ekspert Krajowej Komisji Porozumiewawczej, 1986–1989 członek Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa PRL Wojciechu Jaruzelskim, uczestnik obrad Okrągłego Stołu jako osoba niezależna w zespole ds. reform politycznych, zaproszony przez stronę koalicyjno-rządową.

⁴⁵ *Oświadczenie o przekształceniu MKS w MKO z 12 IX 1988 r.*, „Biuletyn »Solidarności«” nr 15, 15 IX 1988.

⁴⁶ *Okrągły Stół*, oprac. K. Dubiński, s. 92–94. *Korespondencja Lech Wałęsa do gen. Czesława Kiszcza z 9 X 1988 r.* Zgodnie z tym dokumentem Milczanowski miał uczestniczyć przy stole głównym obrad, a także w podzespole ds. prawa i sądów.

⁴⁷ *Rozmowa z Edwardem Radziewiczem*, „Biuletyn »Solidarności«” nr 17, 4 X 1988.

⁴⁸ „*Solidarność jest szansą dla władzy. Rozmowa z Andrzejem Milczanowskim*, „Biuletyn »Solidarności«” nr 15, 15 IX 1988. W wywiadzie tym Milczanowski stwierdził: „Podkreślałem od samego początku, że akcja rejestracyjna to nie tylko forma upominania się o »Solidarność«, ale również próba przebicia się nowych działaczy. [...] nasuwa się refleksja ogólnej natury, dla działaczy »Solidarności« starszego pokolenia, w tym i dla mnie, pora na »emeryturę«. To jest rzecz zupełnie naturalna. Blokowanie miejsc młodszej generacji byłoby polityczną głupotą i odbyłoby się ze szkodą dla sprawy”.

ujawniania się komisji zakładowych „Solidarności” działających w ukryciu, a następnie do rejestrowania tych ciał przy MKO. Uważali za ważne, by taka struktura miała poparcie społeczności zakładowej, co powinno było wyrażać się przez złożenie podpisów pod wnioskiem rejestracyjnym⁴⁹.

Według informacji operacyjnych zgromadzonych przez szczecińską Służbę Bezpieczeństwa strajk sierpniowy nie przyniósł istotnych zmian w sytuacji szczecińskiego podziemia. Tak oto sytuację szczecińskiej „Solidarności” oceniał zastępca naczelnika Wydziału V WUSW w Szczecinie mjr Waldemar Wojciechowski⁵⁰: „Marian Jurczyk⁵¹ negatywnie wypowiada się o organizatorach strajków, w tym o Andrzeju Milczanowskim i Lechu Wałęsie. [...] Jurczyk nie może się pogodzić z faktem utraty zwolenników na rzecz Milczanowskiego i w perspektywie całkowitej degradacji jako

⁴⁹ Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie [dalej AIPN Sz] 0012/294, t. 2, Meldunek dzienny wydziału V WUSW w Szczecinie nr 2558, k. 114. W trakcie spotkania MKO 14 IX 1989 r. Milczanowski miał stwierdzić: „Rozmowy przy »okrągłym stole« są fikcją i będą prowadzone dla zamknięcia ust Zachodowi”. W wywiadzie, cytowanym w przypisie 48, Milczanowski powiedział również: „Można przypuszczać, a nawet zakładać, że jeśli władze nie podejmą śmiałych rozwiązań na niwie związkowej i społecznej, dojdzie do kolejnego kryzysu, który w skutkach okaże się katastrofalny dla wszystkich”.

⁵⁰ Waldemar Wojciechowski – zastępca naczelnika Wydziału V WUSW w Szczecinie od 1 IX 1986 do 31 XII 1989 r., do 31 XII 1990 r. zastępca naczelnika Wydziału Ochrony Gospodarki. Zob. *Twarze szczecińskiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa województwa szczecińskiego. Informator personalny*, red. P. Knap, M. Ozga, M. Stefaniak, Szczecin 2008, s. 49, 50.

⁵¹ Marian Jurczyk (16 X 1935 w Karczewicach) – od 1954 r. pracownik Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, uczestnik rewolty grudniowej w 1970 r., w styczniu 1971 r. członek Komitetu Strajkowego w Stoczni Szczecińskiej, w 1980 r. przewodniczący MKS, później Międzyzakładowej Komisji Robotniczej NSZZ „Solidarność” w Szczecinie, od 1981 r. przewodniczący Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie oraz członek Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, w 1981 r. delegat na I KZD NSZZ „Solidarność”, internowany w stanie wojennym, 1982–1984 więziony, 1986–1987 przewodniczący Tymczasowej Rady Regionalnej „Solidarności” Pomorza Zachodniego, 1987–1989 członek Grupy Roboczej Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, 1988–1989 przewodniczący Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie, uczestnik Duszpasterstwa Ludzi Pracy im. ks. Jerzego Popiełuszki, w 1989 r. przewodniczący Sekretariatu Porozumienia na rzecz Przeprowadzenia Demokratycznych Wyborów w NSZZ „Solidarność”, w 1990 r. założyciel „Solidarności ’80”, 1997–2000 senator IV kadencji, od listopada 1998 do stycznia 2000 r. i 2002–2006 prezydent Szczecina. 22 VI 1977 r. pozyskany jako TW „Święty” pod numerem rejestracyjnym 15 752 przez Wydział III KW MO w Szczecinie, wyrejestrowany z ewidencji 24 II 1981 r. Zob.: P. Gontarczyk, *Tajny współpracownik „Święty”. Dokumenty archiwalne sprawy Mariana Jurczyka*, Warszawa 2005. Postępowanie lustracyjne wobec Mariana Jurczyka zostało wszczęte w lipcu 1999 r., a Sąd Lustracyjny I instancji 23 XI 1999 r. orzekł, że złożył on nieprawdziwe oświadczenie lustracyjne. Ostatecznie Sąd Najwyższy wyrokiem z 2 X 2002 r. stwierdził, że oświadczenie lustracyjne złożone 12 VIII 1997 r. było prawdziwe.

działacza »S«. Nie widzi możliwości współdziałania z Milczanowskim. [...] [Stanisław Wądołowski⁵²] Zdaje sobie sprawę, że jego pozycja maleje wraz z Jurczykiem, nie jest aktualnie w stanie wystąpić samodzielnie. Wądołowski wykorzystuje każdą okazję do pokazania się czy zabrania głosu, jest zdesperowany. W gronie zaufanych osób zapowiada rozpoczęcie działań na rzecz zorganizowania strajku w Stoczni Warszawskiej za kilka miesięcy⁵³.

Strajk sierpniowy nie uruchomił działań konsolidujących szczecińskie podziemie, a wręcz przeciwnie – zagrożeni rosnącym poparciem dla Milczanowskiego, wyczuwając osłabienie swoich pozycji, Jurczyk i Wądołowski podjęli działania, które miały im pomóc w odbudowie pozycji zarówno w regionie, jak i na arenie ogólnopolskiej. Środowisko Grupy Roboczej Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, którego byli liderami, bacznie przyglądało się przekształcaniu MKS w MKO. Obserwowano proces przechodzenia działaczy „Solidarność” w poszczególnych zakładach pracy do działalności jawnej i rejestrowania struktur w MKO. Wobec niemożliwości porozumienia między szczecińskimi działaczami Grupy Roboczej i MKO oraz pomimo podejmowanych prób rozmowy na temat odbudowy struktur regionalnej „Solidarność” działacze Grupy Roboczej stojący na gruncie legalizmu i ciągłości władz wybranych w 1981 r. postanowili powołać Tymczasowy Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie.

Na zaproszenie Jurczyka w kościele pw. Bożego Ciała w Szczecinie 7 października 1988 r. zebrało się ponad sto osób z 35 szczecińskich zakładów pracy, w tym dziewiętnaście osób wchodzących w skład Zarządu Regionu „Solidarność” z 1981 r. Spotkanie było efektem wcześniej podjętych działań i rozsyłania ankiet do członków Zarządu Regionu „Solidarność” z 1981 r., spośród których właśnie dziewiętnastu odpowiedziało twierdząco na podjęcie jawnej

⁵² Stanisław Wądołowski (4 I 1938 w Perkach-Frankach) – od 1966 r. pracownik Stoczni Szczecińskiej im. A. Warszawskiego, uczestnik rewolty grudniowej w 1970 r., w styczniu 1971 r. członek Komitetu Strajkowego, w sierpniu 1980 r. członek Prezydium MKS w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warszawskiego, od 1980 r. działacz NSZZ „Solidarność”, od 1981 r. wiceprzewodniczący Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie oraz wiceprzewodniczący Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, w 1981 r. delegat na I KZD NSZZ „Solidarność”, internowany od 13 XII 1981 r. do 30 IX 1982 r., 1982–1989 działacz Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warszawskiego, 1987–1989 członek Grupy Roboczej Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, 1988–1989 członek prezydium Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie, uczestnik Duszpasterstwa Ludzi Pracy im. ks. Jerzego Popiełuszki, 1991–1993 i 1997–2001 poseł na Sejm RP I i III kadencji.

⁵³ AIPN Sz, 0012/294, t. 2, Meldunek dzienny wydziału V WUSW w Szczecinie nr 2551, k. 101.

działalności zarządu⁵⁴. Na spotkaniu podjęto uchwałę o zawiązaniu Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie z przewodniczącym Jurczykiem i sekretarzem Stanisławem Kocjanem⁵⁵. Do Prezydium Zarządu weszło jeszcze osiem osób, m.in. Wądołowski⁵⁶. W uchwale, która została podjęta na tym spotkaniu, zawarto potępienie dla tych podziemnych struktur, które bezprawnie przyjęły nazwę „Solidarność”⁵⁷.

Jednak nie wszyscy członkowie ścisłych władz regionalnej „Solidarności” z 1981 r. zdecydowali się na uczestnictwo w TZR. Pozyskanie do składu MKO trzech członków Prezydium Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie z 1981 r.: Mieczysława Ustasiaka⁵⁸, Jana Tarnowskiego⁵⁹ oraz

⁵⁴ AIPN Sz, 0012/294, t. 2, Meldunek dzienny wydziału V WUSW w Szczecinie nr 2577, k. 137.

⁵⁵ Stanisław Kocjan (2 I 1942 w Baranie) – pracownik Zakładów Chemicznych Police w latach 1971–1987 oraz 1989–2002, w sierpniu 1980 r. współprzewodniczący Komitetu Strajkowego, a następnie Komitetu Założycielskiego „Solidarności”, od 1980 r. przewodniczący Komisji Zakładowej „Solidarności”, później sekretarz Zarządu Regionalnego „Solidarności” Pomorza Zachodniego, wiceprzewodniczący I KZD NSZZ „Solidarność”, członek Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany od 13 XII 1981 do 6 XII 1982 r., współorganizator druku i kolportażu pism podziemnych: „Ogniwa”, „NSZZ »Solidarność« Nadodrza” i „Jedności”, 1986–1987 sekretarz Tymczasowej Rady Regionalnej „Solidarności” Pomorza Zachodniego, 1987–1989 członek Grupy Roboczej Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, 1988–1989 sekretarz Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie, uczestnik Duszpasterstwa Ludzi Pracy im. ks. Jerzego Popiełuszki, w 1989 r. współzałożyciel i wiceprzewodniczący „Solidarności ‘80”, 1991–1993 poseł na Sejm RP I kadencji.

⁵⁶ *Oświadczenie o zawiązaniu Tymczasowego Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” w Szczecinie z 7 X 1988 r.*, w zbiorach Stanisława Kocjana; *Wyciąg Uchwały o zawiązaniu Tymczasowego Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” w Szczecinie z 7 X 1988 r.*, w zbiorach Kazimierza Drzazgi. Do Prezydium TZR zostali powołani: Stanisław Wądołowski, Grzegorz Durski, Jadwiga Dziewiałtowicz, Kazimierz Drzazga, Marian Cieszewski, Tadeusz Markiewicz, Jerzy Janc i Mieczysław Miszczak. Przy czym tylko Wądołowski i Miszczak wchodzili w skład Zarządu Regionu z 1981 r., a dokładniej Miszczak, ponieważ gdy Wądołowski został wybrany wiceprzewodniczącym „Solidarności”, jego miejsce wiceprzewodniczącego Zarządu Regionu zajął Mieczysław Ustasiak.

⁵⁷ AIPN Sz, 0012/294, t. 2, Meldunek dzienny wydziału V WUSW w Szczecinie nr 2577, k. 137.

⁵⁸ Mieczysław Ustasiak (1 I 1936 w Krotoszynie) – działacz ROPCiO oraz SKK, od 1980 r. w „Solidarności”, przewodniczący Komisji Zakładowej Politechniki Szczecińskiej oraz MKS na terenie Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, stał na czele strajku 13 XII 1981 r. w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, aresztowany i skazany na cztery lata więzienia przez Sąd Wojskowy w Bydgoszczy, zwolniony czasowo w grudniu 1982 r., w 1989 r. przewodniczący Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, uczestnik Duszpasterstwa Ludzi Pracy, 1989–1991 senator I kadencji.

⁵⁹ Jan Tarnowski (28 IV 1937 w Nowogrodku) – pracownik Pomorskiej DOKP w latach 1967–1997, 1958–1971 uczestnik Duszpasterstwa Akademickiego w Szczecinie, współpracownik ROPCiO, od 1980 r. w „Solidarności”, członek Komitetu Zakładowego NSZZ „Solidarność” w Pomorskiej DOKP oraz Prezydium Międzyzakładowej Komisji Rewizyjnej i Prezydium Zarządu NSZZ

Ewarysta Waligórskiego⁶⁰, było niewątpliwie dużym atutem Milczanowskiego w sporze z Jurczykiem o przywództwo nad szczecińską „Solidarnością”⁶¹. Dodatkowo pozycja Milczanowskiego wzmocniła się poprzez przyłączenie się do MKO działaczy „Solidarności” skupionych w Radzie Koordynacyjnej, co nastąpiło 12 października 1988 r.⁶² Ustalono wówczas, że po połączeniu obu organizacji dalsze działania zmierzające przede wszystkim do rejestracji NSZZ „Solidarność” będą prowadzone pod nazwą MKO, a połączenie formalnie obu struktur nastąpi 31 października 1988 r.⁶³

Wydarzenia, zaszły po strajku sierpniowym 1988 r. w Szczecinie na forum podziemnej „Solidarności”, były kontynuacją i jednocześnie nowym etapem sporu, który toczył się w tym środowisku od momentu uwolnienia Milczanowskiego – w kwietniu i Jurczyka – w lipcu 1984 r. Po powrocie do Szczecina Jurczyk nie zgodził się na kierowanie podziemnymi strukturami „Solidarności” w regionie, odmówił również Wądołowski⁶⁴. Jeszcze we wrześniu 1984 r. w Gdańsku doszło do spotkania pomiędzy Jurczykiem, Wądołowskim i Milczanowskim, ale nawet autorytet Wałęsy nie pomógł

„Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w listopadzie 1981 r. członek-założyciel szczecińskiego stowarzyszenia Przymierze Społeczne „Odrodzenie”, w stanie wojennym internowany od 13 XII 1981 r. do kwietnia 1982 r., 1982–1989 członek Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Pomorskiej DOKP, w sierpniu 1988 r. koordynował pomoc dla strajkujących w kościele św. Andrzeja Boboli w Szczecinie, od 1988 r. członek MKO NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, uczestnik Duszpasterstwa Ludzi Pracy.

⁶⁰ Ewaryst Waligórski (19 VIII 1937 w Pobiedziskach) – pracownik Pomorskiej DOKP, od 1980 r. w „Solidarności”, od czerwca 1981 r. członek Prezydium Zarządu NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w 1981 r. delegat na I KZD NSZZ „Solidarność”, w listopadzie 1981 r. członek-założyciel szczecińskiego stowarzyszenia Przymierze Społeczne „Odrodzenie”. W stanie wojennym sądzony przez Sąd Wojskowy w Bydgoszczy, uniewinniony, internowany od 6 V 1982 do 30 XI 1982 r. w ośrodku odosobnienia w Wierzchowie Pomorskim, 1982–1989 działacz SKK, kolporter pism podziemnych, w 1988 r. członek MKO NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, uczestnik Duszpasterstwa Ludzi Pracy, 1990–1992 minister transportu i żeglugi morskiej.

⁶¹ Ustasiak, Tarnowski i Waligórski przystąpili formalnie do składu MKO 12 X 1989 r.

⁶² Skład MKO rozszerzony został o następujących reprezentantów Rady Koordynacyjnej: Władysława Diczka, Longina Komołowskiego – obaj reprezentowali również Stocznnię Szczecińską im. A. Warskiego, Tadeusza Olczaka reprezentanta PPC „Gryf”, Mieczysława Lisowskiego związanego z WPKM oraz Jacka Sauka przedstawiciela Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie.

⁶³ *Wspólne Oświadczenie Rady Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” i Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego „Solidarność” z 21 X 1988 r.*, „Biuletyn »Solidarności«” nr 18, 15 X 1988 r.

⁶⁴ M. Paziewski, „Solidarność” na Pomorzu Zachodnim (od wprowadzenia stanu wojennego do wyborów regionalnych), „Kronika Miasta Szczecina” 1989, s. 8–9.

w likwidacji podziałów w szeregach szczecińskiej „Solidarności”⁶⁵. Reprezentantem regionu Pomorze Zachodnie na forum Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej „Solidarność” został Milczanowski.

Poza sporami o stosunek do władzy szczecińscy solidarnościowcy toczyli również w latach 1987–1988 trudną i burzliwą debatę na temat metod działania w podziemiu⁶⁶. Osią tego sporu była rywalizacja Jurczyka i Milczanowskiego o przywództwo w „Solidarności”, a konflikty między różnymi grupami opozycji solidarnościowej umiejętnie pogłębiała SB⁶⁷. Konflikt personalny nasilił się w październiku 1987 r., kiedy Wałęsa ogłosił powstanie Krajowej Komisji Wykonawczej „Solidarność” (z połączenia Tymczasowej Rady „Solidarności” i Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej „Solidarność”). Grupę Jurczyka dotknął wówczas fakt, że reprezentantem regionu Pomorze Zachodnie w tym gronie został Milczanowski⁶⁸. Decyzja ta spotkała się z dezaprobatą Jurczyka, który zabiegał u Wałęsy o zmianę nominacji⁶⁹. Grupa Robocza Komisji Krajowej NSZZ wezwała Wałęsę do zwolnienia Prezydium Komisji Krajowej, w którym rolę wiceprzewodniczącego przy Wałęsie powinien – jej zdaniem – pełnić Wądołowski⁷⁰. Spór pomiędzy

⁶⁵ S. Jankowiak, M. Machałek, „Solidarność” na Pomorzu Zachodnim [w:] *Od Polski Ludowej do III RP w Unii Europejskiej. Pomorze Zachodnie 1945–2005*, red. K. Kozłowski, A. Wątor, E. Włodarczyk, Szczecin 2006, s. 98.

⁶⁶ *Być ponad podziały*, „Obraz” 1988, nr 1, s. 37–40. Autor tekstu, ukrywający się pod pseudonimem Obserwator, wyróżnił cztery grupy działaczy opozycyjnych: grupę „mandatową” skupioną wokół Jurczyka, grupę skupioną wokół Milczanowskiego i Ustasiaka, grupę wywodzącą się ze środowiska szczecińskich katolików oraz mało spójną grupę obejmującą Radę Koordynacyjną wraz z zespołami wydawnictw niezależnych. Obserwator nie był do końca precyzyjny, ponieważ Rada Koordynacyjna była już wówczas pod wpływem Milczanowskiego. Zob. *Co było, co jest, co będzie – wrózenie z fusów*, „Obraz” 1988, nr 2, s. 10–20; *Wywiad z Marianem Jurczykiem*, „Jedność” 1988, nr 1.

⁶⁷ Archiwum Państwowe w Szczecinie [dalej AP Sz], Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej [dalej KW PZPR], 403, Załącznik nr 2 do Protokołu posiedzenia Egzekutywy KW PZPR z 27 XI 1987 r., k. 82–83. Już w 1987 r. ówczesny naczelnik Wydziału V WUSW, ppłk Sławomir Sokołowski, w sprawozdaniu z realizacji zadań pisał m.in.: „jako płaszczyznę walki z opozycją wykorzystano prasę podziemną, gdzie środkami operacyjnymi spowodowano zamieszczenie artykułów wywołujących dalszą polemikę oraz konflikty personalne i grupowe. Powyższa sytuacja doprowadziła do wielocłonowego rozbitcia tutejszego środowiska opozycji, osłabiła jego preżność działania, obniżyła autorytet przywódców”.

⁶⁸ *Komunikat TKK NSZZ „Solidarność”, TR NSZZ „Solidarność”, Lecha Wałęsy z 25 X 1987 r.*, „Tygodnik Mazowsze”, 28 X 1987.

⁶⁹ *Oświadczenie Grupy Roboczej Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, w sprawie likwidacji TKK z 21 XI 1987 r.* [w:] *Pęknięty dzban. Wybór dokumentów Związku „Solidarność” 1988–1990*, oprac. M. Zagajewski, Szczecin 1991, s. 60.

⁷⁰ *Wniosek Grupy Roboczej Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w sprawie wznowienia działalności Prezydium Komisji Krajowej z 17 I 1988 r.* [w:] *Pęknięty dzban*, s. 64–65.

Milczanowskim i Jurczykiem dotyczył również powstawania komitetów założycielskich „Solidarności” w zakładach pracy. Milczanowski był zdecydowanym zwolennikiem tej akcji, zapoczątkowanej przez Stanisława Możejkę⁷¹ w 1986 r. w Świnoujściu, natomiast Jurczyk od początkowej neutralności wobec tych działań przeszedł do zdecydowanego sprzeciwu. Stojąc na stanowisku funkcjonowania „Solidarności” na mocy statutu z 1981 r., nie dopuszczał on możliwości działania struktur zakładowych „Solidarności” budowanych na podstawie ustawy o związkach zawodowych z dnia 8 października 1982 r.⁷² Z kolei Milczanowski uważał, iż działanie komitetów założycielskich to zarówno doskonała forma aktywizowania słabnącej „Solidarności”, jak i znakomite narzędzie nacisku na władze PRL, np. poprzez ujawnianie na forum międzynarodowym lekceważenia przez nie konwencji międzynarodowych w zakresie pluralizmu związkowego⁷³.

Strajki w maju i czerwcu, a także strajk sierpniowy pokazały, że Milczanowski mógł liczyć nie tylko na inteligencję, ale również na wsparcie części robotników, i to bez pośrednictwa Jurczyka czy Wądołowskiego. Po strajku sierpniowym, przyglądając się dynamicznie zmieniającej się sytuacji politycznej w Polsce, obie rywalizujące ze sobą grupy „Solidarności” przystąpiły do poszerzania kręgu swoich wpływów⁷⁴.

Po przekształceniu się MKS w MKO 12 września 1988 r. oraz po utworzeniu TZR 7 października 1988 r. podejmowane były kilkukrotne próby mediacji pomiędzy tymi dwoma grupami „Solidarności”. Inspirowały je

⁷¹ Stanisław Możejko (13 IV 1954 w Szczecinie) – pracownik Morskiej Stoczni Remontowej w Świnoujściu w latach 1972–1976 i 1981–1983, od 1980 r. w „Solidarności”, zaangażowany w budowę tzw. Sieci, w stanie wojennym internowany od czerwca do grudnia 1982 r., 1983–1988 wielokrotnie zatrzymywany i aresztowany przez SB, 1982–1989 zorganizował podziemne struktury „Solidarności” w MSR, a następnie w Świnoujściu, w 1986 r. inicjator zakładania komitetów założycielskich „Solidarności” w zakładach pracy całej Polski, w listopadzie 1986 r. jako pierwszy założył takie komitety w Morskiej Stoczni Remontowej i porcie w Świnoujściu, w 1988 r. współpracował z MKO, utworzył podregion „Solidarności” współpracujący z MKO, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarności” Regionu Pomorze Zachodnie, współtwórca Okręgowego OKP w Świnoujściu, 1990–1994 i od 1998 r. radny Świnoujścia, od listopada 1998 do kwietnia 2000 r. prezydent Świnoujścia, od 1997 r. wydawca, od 2002 r. redaktor naczelny tygodnika „Nowy Wyspiarz”.

⁷² *Uchwała Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarności” Pomorza Zachodniego w sprawie występowania o tzw. rejestrację sądową z 4 II 1989 r.*, w zbiorach Ireneusza Stecia.

⁷³ O stosunku Milczanowskiego do komitetów założycielskich zob.: A. Kubaj, *Komitety założycielskie NSZZ „Solidarności” (4 XI 1986 – 27 II 1988)* [w:] *Zarejestrujcie nam „Solidarności”!*, s. 57–69.

⁷⁴ *Informacja na temat działalności i składu MKO*, „Biuletyn MKO »Solidarności«”, nr 26, 5 XII 1988 r.

do tych działań m.in. osoby związane z duszpasterstwami robotniczymi, np. Ustasiak, o współpracę apelowali także biskupi diecezji szczecińsko-kamieńskiej⁷⁵. Wprawdzie doszło do kilku spotkań, jednak w okresie do zakończenia strajku sierpniowego do Okrągłego Stołu współpraca obu rywalizujących grup ograniczyła się do wymiany poglądów i zorganizowania wspólnych obchodów 18. rocznicy Grudnia '70⁷⁶.

Rywalizacja o przywództwo przeniosła się do zakładów pracy, gdzie przedstawiciele rywalizujących grup zabiegali zarówno o działaczy ujawniających się tajnych komisji zakładowych, jak i o nowych członków tworzących się komitetów organizacyjnych „Solidarności”. Szczególnie duże napięcie wywoływała sytuacja w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, gdzie szeregowi członkowie „Solidarności” nie do końca rozumieli spory między liderami. Uformowały się tam dwie grupy, pierwsza związana z Wądołowskim, druga skupiona wokół wydawców podziemnego „Grot”, Longina Komołowskiego⁷⁷, Władysława Diczka⁷⁸ i Andrzeja Antosiewicza⁷⁹.

⁷⁵ Relacja Jana Tarnowskiego dla Artura Kubaja z VII 2009 r., w zbiorach autora.

⁷⁶ „Biuletyn MKO »Solidarności«”, nr 27, 15 XII 1988.

⁷⁷ Longin Komołowski (511948 w Czaplunku) – pracownik Stoczni Szczecińskiej w latach 1961–2002, 1977–1980 członek PZPR, uczestnik strajku sierpniowego 1980 r., od 1980 r. w „Solidarności”, 1982–1989 członek Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, 1982–1984 związany z MKK NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie, 1984–1989 członek Rady Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1983–1989 redaktor i drukarz podziemnego pisma „Grot”, od 1988 r. członek MKO „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1989–1990 przewodniczący KZ „Solidarności” w Stoczni Szczecińskiej, od 1989 r. wiceprzewodniczący, 1990–1998 przewodniczący Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie, 1997–2001 oraz od 2007 r. poseł na Sejm RP, 1997–2001 minister pracy i polityki społecznej w rządzie Jerzego Buzka, 1999–2001 wicepremier RP, od 2000 r. prezes Polskiego Komitetu Paraolimpijskiego.

⁷⁸ Władysław Diczek (8 XII 1935 w Starym Myszyńcu) – pracownik Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego w latach 1953–2001, uczestnik strajku sierpniowego w 1980 r. oraz grudniowego w 1981 r. w tejże stoczni, zwolniony z pracy w stanie wojennym, 1982–1989 inicjator, współzałożyciel i przewodniczący Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Stoczni Szczecińskiej, 1984–1989 członek Rady Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1983–1989 drukarz i organizator kolportażu podziemnego pisma „Grot” oraz uczestnik Duszpasterstwa Ludzi Pracy, w czerwcu 1987 r. członek-założyciel Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” Pracowników Stoczni Szczecińskiej, od 1988 r. członek MKO NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1989–1996 wiceprzewodniczący, a w latach 1996–1998 przewodniczący KZ „Solidarności” w Stoczni Szczecińskiej.

⁷⁹ Komitet organizacyjny „Solidarności” zebrał pod wnioskiem o rejestrację komitetu podpisy ponad 1300 pracowników stoczni. Komitet ściśle współpracował z Milczanowskim i zarejestrował się przy MKO, był drugim pod względem liczebności członków, po komitecie założycielskim „Solidarności” w szczecińskim porcie. Na duże poparcie stoczniowców w tym czasie mogła również liczyć grupa

Po zakończeniu strajku sierpniowego MKO zdecydowanie poparł ideę rozmów przy „okrągłym stole”, a jego przedstawiciele aktywnie włączyli się w przygotowania do obrad. W składzie Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”, który zajął się tymi przygotowaniem, znaleźli się Milczanowski i Radzewicz, a także współpracujący z MKO Przemysław Fenrych – reprezentant Szczecińskiego Klubu Katolików⁸⁰. W gronie tym znaleźli się również przedstawiciele „Solidarności” rolniczej, Artur Balazs – członek MKO oraz Piotr Baumgart – współpracujący zarówno z MKO, jak i z TZR⁸¹. W składzie delegacji „Solidarności” na rozpoczynające się 6 lutego 1989 r. obrady Okrągłego Stołu znalazł się Radzewicz (w obradach plenarnych), Artur Balazs⁸² (w zespole ds. pluralizmu związko-

Jurczyka, którą w stoczni reprezentował Wądołowski. Andrzej Antosiewicz (28 VIII 1953 w Warszawie – 9 IX 2008 w Szczecinie) – pracownik Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego w latach 1972–2008, w 1980 r. członek Komitetu Strajkowego i MKS w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, od 1980 r. w „Solidarności”, działacz NSZZ „Solidarność” w Stoczni i Regionie Pomorze Zachodnie, w stanie wojennym internowany od 13 XII 1981 r. do sierpnia 1982 r., 1982–1989 członek Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, w październiku 1988 r. członek założyciel Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, 1992–1995 i 1998–2002 przewodniczący KZ „Solidarność” w Stoczni Szczecińskiej.
⁸⁰ Przemysław Fenrych (6 I 1951 w Poznaniu) – w 1980 r. współzałożyciel, a następnie wiceprezes SKK, w latach 1968–1973 uczestnik Duszpasterstwa Akademickiego oo. Dominikanów w Poznaniu, od 1980 r. w „Solidarności”, przewodniczący KZ w WiMBP w Szczecinie, od 1981 r. członek prezydium, rzecznik prasowy Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie, w 1981 r. delegat na I KZD NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym internowany od 13 XII 1981 r. do listopada 1982 r. w ośrodku odosobnienia w Wierchowiu Pomorskim, 1981–1984 członek Prymasowskiej Rady Społecznej, od 1988 r. członek Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie, w 1989 r. członek Prezydium Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1990–1991 prezes ORiTV w Szczecinie, 1998–2002 radny Szczecina.

⁸¹ *Komitet Obywatelski przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”. Stenogramy z posiedzeń 1987–1989*, oprac. M. Strasz, Warszawa 2006, 339–342. Szerzej na temat Komitetu Obywatelskiego zob.: A. Friszke, *Komitet Obywatelski. Geneza i historia*, s. 5–69.

⁸² Artur Balazs (3 I 1952 w Elku) – rolnik indywidualny od 1977 r., 1978–1980 członek PZPR, w 1980 r. uczestnik I zjazdu „Solidarności Wiejskiej”, sygnatariusz porozumień ustrzycko-rzeszowskich, członek Komitetu Założycielskiego Rolników Indywidualnych „Solidarność”, w stanie wojennym internowany od 13 XII 1981 do 19 XII 1982 r., od 1986 r. członek Prezydium Tymczasowej Krajowej Rady Rolników Indywidualnych „Solidarność”, w 1988 r. członek MKS delegowany przez Wojewódzką Radę Rolników Indywidualnych NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w 1988 r. członek MKO NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie oraz Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie, uczestnik obrad Okrągłego Stołu (w zespole ds. pluralizmu związkowego i podzespole ds. rolnictwa), członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, poseł na Sejm PRL X kadencji i Sejm RP I, III i IV kadencji oraz senator III kadencji, minister w rządach Tadeusza Mazowieckiego, Jana Olszewskiego i Jerzego Buzka.

wego), Piotr Baumgart⁸³ (w zespole ds. reform politycznych) i Milczanowski (w podzespole ds. reformy prawa i sądów). Już po rozpoczęciu obrad do podzespołu ds. środków masowego przekazu włączony został Mieczysław Kaczanowski⁸⁴.

Środowisko TZR, współpracujące w ramach Grupy Roboczej Komisji Krajowej z działaczami „Solidarności” z innych regionów będącymi w opozycji do Wałęsy, z uwagą przyglądało się rozpoczęciu obrad i przypominało Wałęsę, że jego mandat do podejmowania decyzji jest ograniczony. Środowisko to nie odrzucało całkowitego porozumienia z komunistami, jednak uważało, że negocjatorzy opozycyjni powinni ograniczyć się do kwestii pracowniczych i związkowych⁸⁵.

Po inauguracji obrad Okrągłego Stołu Wałęsa zabiegał w najważniejszych ośrodkach opozycji o wsparcie swojej koncepcji politycznej i rozmów z komunistami przy Okrągłym Stole. W tym celu ruszył z wizytami po Polsce,

⁸³ Piotr Baumgart (3 VI 1941 w Sęszewie – 19 IV 2000 w Szczecinie) – w 1981 r. przewodniczący regionalnego NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych i wiceprzewodniczący Komisji Krajowej, kolporter nielegalnych wydawnictw w środowiskach rolniczych, publikował m.in. w „Grocie” i „Robotniku Pomorza Zachodniego”, internowany od 13 XII 1981 r. do 11 III 1982 r. w Goleniowie oraz Wierzychowie Pomorskim. Przewodniczący Wojewódzkiej Rady Rolników Indywidualnych „Solidarność” w Szczecinie oraz wiceprzewodniczący Tymczasowej Krajowej Rady Rolników Indywidualnych „Solidarność”, uczestnik obrad Okrągłego Stołu (w zespole ds. rolnictwa), w wyborach z czerwca 1989 r. kandydował bez powodzenia do Senatu w województwie pilskim.

⁸⁴ Skład uczestników obrad Okrągłego Stołu zob.: *Okrągły Stół*, oprac. K. Dubiński, Warszawa 1999, s. 531–539. Radziewicz zasiadał również w zespole ds. pluralizmu związkowego, Balazs zasiadał również w podzespole ds. rolnictwa, w ramach zespołu ds. gospodarki i polityki społecznej. Baumgart, podobnie jak Balazs, zasiadał w podzespole ds. rolnictwa w ramach zespołu ds. gospodarki i polityki społecznej. Podzespół Milczanowskiego – w ramach zespołu ds. reform politycznych, podzespół Kaczanowskiego – w ramach zespołu ds. reform politycznych. Mieczysław Kaczanowski (3 VI 1934 w Trzciance) – dziennikarz, członek PZPR, 1980–1981 działacz tzw. struktur poziomych w PZPR, w listopadzie 1981 r. członek-założyciel szczecińskiego stowarzyszenia Przymierze Społeczne „Odrodzenie”, 1957–1981 dziennikarz „Wiadomości Zachodnich”, od 1980 r. w „Solidarności”, członek Komitetu Założycielskiego „Solidarności” RSW Prasa w Szczecinie, członek szczecińskiego oddziału SDP, w stanie wojennym zwolniony z pracy i pozbawiony możliwości wykonywania zawodu, od 1982 r. osiadł na roli, od 1985 r. działacz „Solidarności” rolniczej, redaktor kwartalnika „AR” przeznaczanego dla rolników, uczestnik Duszpasterstwa Ludzi Pracy w Szczecinie, od 1987 r. działacz Wojewódzkiej Rady Rolników Indywidualnych „Solidarność” w Szczecinie, członek SKK, od 1989 r. członek MKO „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie oraz członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

⁸⁵ *Projekt stanowiska Grupy Roboczej Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” z 18 XII 1988 r.* [w:] *Pęknięty dzban*, s. 85–87. Stanowisko wspólnie z Jerzym Kropiwnickim opracowali Grzegorz Palka i Andrzej Słowik. Na negocjacje z komunistami nie zgadzała się część grupy zgromadzona wokół Andrzeja Gwiżdzy i Anny Walentynowicz.

a ostatnim miastem na trasie jego objazdu był Szczecin. Tutaj oczekiwano na jego przyjazd w sposób szczególny, liczone bowiem również na rozstrzygnięcia dotyczące przywództwa nad regionalną „Solidarnością”. Zarówno MKO, jak i TZR spodziewały się, że ta pierwsza wizyta Wałęsy w Szczecinie od czasu, gdy 17 listopada 1980 r. odbyły się tu obrady Krajowej Komisji Porozumiewawczej „Solidarności”, będzie jakościowym przełomem w tych relacjach. Lider „Solidarności” przybył do Szczecina 28 lutego 1989 r., a organizatorem całego jego pobytu w mieście był MKO. W trakcie wszystkich spotkań, które odbyły się tego dnia: w sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej, pod bramą główną Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, w kościele oo. Jezuitów przy ul. Pocztowej, na wiecu w szczecińskim porcie zakończonym przemarszem na mszę św. do bazyliki szczecińskiej, Wałęsa witany był przez szczecinian owacyjnie⁸⁶. Najważniejsze politycznie spotkanie podczas tej wizyty miało miejsce w siedzibie MKO – w kościele pw. św. Andrzeja Boboli przy ul. Pocztowej. W gronie kilkudziesięciu osób, głównie członków MKO, do których dołączyło jedynie pięciu⁸⁷ przedstawicieli TZR, odbyła się burzliwa dyskusja nad przyszłością regionalnej „Solidarności”. Wałęsa wezwał do poparcia jego polityki kompromisu przy Okrągłym Stole i jednocześnie zaapelował o współdziałanie wszystkich działaczy „Solidarności” w imię wykorzystania szansy na obalenie monopolu politycznego i społecznego komunistów. W sprawie podziału w szczecińskiej „Solidarności” wezwał obydwie strony sporu do zawarcia porozumienia, jednak w trakcie spotkania udzielił jednoznacznego poparcia MKO i Milczanowskiemu, którego przeprosił za okazywaną mu wcześniej nieufność. Wyraził również niezadowolony z pracy działaczy skupionych w Grupie Roboczej, którzy podważając publicznie jego autorytet jako przewodniczącego „Solidarności”, osłabiali jego pozycję lidera opozycji w negocjacjach przy Okrągłym Stole⁸⁸.

Po wizycie Wałęsy MKO z jeszcze większą determinacją przystąpił do odbudowy struktur „Solidarności” w regionie, a wkrótce również do przy-

⁸⁶ Film dokumentalny relacjonujący wizytę Lecha Wałęsy w Szczecinie w dniu 28 II 1989 r. nagrany przez operatora podziemnej „Solidarności”, w zbiorach autora. Zob. także: *Lech Wałęsa w Szczecinie*, „Obraz” 1989, nr 1–2 (66–67), s. 46–47; Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej [dalej AIPN], 236/410, t. 3, *Załącznik do meldunku dziennego Departamentu III MSW z 2 marca 1989 r.* s. 242–245.

⁸⁷ TZR reprezentowany był przez Kocjana, Wądołowskiego, Drzazgę, Janca i Cieszewskiego.

⁸⁸ Film dokumentalny.

gotowań do wyborów parlamentarnych. Rozpoczynając przygotowania do wyborów, na posiedzeniu MKO 15 marca 1989 r. Milczanowski powołał zespół, do którego zaprosił osoby spoza „Solidarności” i który przekształcił się wkrótce w Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie⁸⁹.

W środowisku TZR natomiast wizyta przewodniczącego „Solidarności” wywołała negatywne reakcje i wobec niego samego, i w stosunku do jego reprezentantów w regionie. 4 marca 1989 r. środowisko to wydało oświadczenie, które w imieniu TZR podpisał Kocjan, a w imieniu Grupy Roboczej – Wądołowski. W dokumencie tym MKO został określony jako „banda”, a jego działalność uznano za „niegodziwość”. Powodem takiego wystąpienia było rzekome użycie przemocy fizycznej członków „bandy” wobec Baumgarta i Wądołowskiego podczas szczecińskiej wizyty Wałęsy⁹⁰. Niedługo po tych wydarzeniach z podróży po Stanach Zjednoczonych i Europie Zachodniej wrócił do Polski Jurczyk⁹¹. W wydanym 17 marca 1989 r. oświadczeniu ponownie⁹² zarzucił on „kręgom warszawsko-gdańskiej opozycji” blokowanie dopływu środków finansowych dla Grupy Roboczej i zarządów regionalnych „Solidarności” z 1981 r. krytykujących poczynania Wałęsy. Zarzucił im ponadto blokowanie dostępu swojego środowiska politycznego do środków masowego przekazu i wskazał personalnie na Adama Michnika⁹³

⁸⁹ *Nic za darmo*, „Korespondent”. Biuletyn MKO NSZZ „Solidarność”, nr 9–10 (41–42), 18–31 III 1989.

⁹⁰ *Monopol przez zasiedzenie*, „Korespondent. Biuletyn MKO NSZZ »Solidarność«”, nr 9–10 (41–42), 18–31 III 1989.

⁹¹ „Obraz” 1989, nr 1–2 (66–67), s. 51.

⁹² Wcześniej podobne zarzuty wysunął w trakcie wywiadu udzielonego rozgłośni radiowej Głos Ameryki 11 I 1989 r. O problemach z pozyskiwaniem środków na działalność „Solidarności” mówił także w Radiu Wolna Europa. Zob.: „Obraz” 1989, nr 1–2 (66–67), s. 51.

⁹³ Adam Michnik (27 X 1946 w Warszawie) – historyk, publicysta, działacz opozycji przedsierniowej, jeden z przywódców środowiska „komandosów”, od 1977 r. członek KOR, następnie KSS KOR, od 1978 r. związany z TKN, aresztowany w sierpniu 1980 r., zwolniony po podpisaniu Porozumień Sierpniowych, 1980–1981 doradca Zarządu Regionu „Solidarności” Mazowsze i Komisji Robotniczej Hutników „Solidarności” w Hucie im. Lenina, 13 XII 1981 r. internowany w Białoleńcu, w listopadzie 1982 r. oskarżony o próbę obalenia ustroju, przetrzymywany w Centralnym Areszcie Śledczym w Warszawie bez wyroku do lipca 1984 r., zwolniony na mocy amnestii, po wyjściu z więzienia doradca TKK, ponownie aresztowany w lutym 1985 r., skazany w tzw. procesie gdańskim na trzy lata więzienia, osadzony w Zakładzie Karnym w Barczewie, zwolniony na mocy amnestii w lipcu 1986 r., od 1987 r. doradca KKW, od 1988 r. członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie, w 1989 r. animator rozmów Okrągłego Stołu (jeden z głównych uczestników obrad plenarnych oraz zespołu ds. reform politycznych i podzespołu ds. środków masowego przekazu), 1989–1991 poseł na Sejm PRL X kadencji, od

jako głównego winowajcę tego stanu rzeczy⁹⁴. Z kolei komitetom organizacyjnym „Solidarności” w zakładach pracy wypomniął, że na życzenie władz ograniczają swoją działalność jedynie do zakładów pracy, odrzucając strukturę terytorialną. Zakwestionował wreszcie prawo Wałęsy do występowania w charakterze przewodniczącego związku⁹⁵. Na koniec zaapelował o skupienie się działaczy wokół „prawowitych” władz „Solidarności”⁹⁶. Od tej pory trudno już było mówić o współpracy między dwoma charakteryzowanymi grupami „Solidarności”.

Zasady wyborcze

W ramach toczących się od lutego 1989 r. obrad przy Okrągłym Stole wynegocjowano kształt ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu, którą dwa dni po zakończeniu obrad, 7 kwietnia 1989 r., uchwalił Sejm PRL IX kadencji. Zasadniczą zmianą tej ordynacji była swoboda w zgłaszaniu kandydatów do parlamentu. Kandydatów do Sejmu i Senatu mogły więc zgłaszać zarówno organy ogólnopolskie i wojewódzkie organizacji społecznych i politycznych, jak i grupy obywateli z poparciem trzech tysięcy podpisów pod daną kandydaturą⁹⁷. 13 kwietnia 1989 r. Rada Państwa PRL uchwaliła kalendarz wyborczy, według którego I tura wyborów zaplanowana została na 4 czerwca, a II tura na 18 czerwca 1989 r. Zgodnie z ustaleniami przy Okrągłym Stole do Sejmu PRL X kadencji miało zostać wybranych 425 posłów w 108 okręgach wyborczych oraz 35 posłów z listy krajowej. W każdym z okręgów wyborczych wybierano od dwóch do pięciu posłów. Mandaty poselskie podzielono na trzy części: 65 proc. mandatów przypadło PZPR oraz jego partyjnym koalicjantom: ZSL i SD, 5 proc. mandatów przyznano stowarzyszeniom wyznaniowym: PAX, UChS, PZKS, natomiast o 35 proc. mandatów mogli się ubiegać kandydaci niepartyjni. Spośród mandatów zarezerwowanych dla szerokiej koalicji ugrupowań społecznych i politycznych tworzących ekipę rządzącą wyodrębniono 35 mandatów i przerna-

maja 1989 r. redaktor naczelny „Gazety Wyborczej”.

⁹⁴ „Obraz” 1989, nr 3–4 (68–69), s. 46–47.

⁹⁵ *Monopol przez.*

⁹⁶ „Obraz” 1989, nr 3–4 (68–69), s. 47.

⁹⁷ Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji na lata 1989–1993 (DzU PRL, nr 19, poz. 102); Ordynacja wyborcza do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji na lata 1989–1993 (DzU PRL, nr 19, poz. 103).

czono je dla kandydatów z listy krajowej. W wyborach do Senatu nie było żadnych ograniczeń. Sto mandatów senatorskich podzielono na 49 okręgów wyborczych, przypisując po dwa mandaty do każdego województwa za wyjątkiem dwóch, posiadających największą liczbę mieszkańców. W województwie stołecznym i katowickim wybierano po trzech senatorów⁹⁸. Koalicja rządowa uzyskała do obsadzenia 399 mandatów poselskich (łącznie z listą krajową), z czego PZPR – 173 mandaty (37,6 proc.), ZSL – 76 (16,5 proc.), SD – 27 (5,9 proc.), PAX – 7 (2,2 proc.), UChS – 6 (1,7 proc.), PZKS – 2 (1,1 proc.), a strona opozycyjno-solidarnościowa mogła ubiegać się o 161 mandatów.

Według nowej ordynacji kandydatów do Sejmu mogły zgłaszać partie polityczne, organizacje katolików świeckich, związki zawodowe i organizacje społeczne, a także mieszkańcy posiadający prawa wyborcze i zamieszkujący dany okręg wyborczy. Do zgłaszanej kandydatury musiała być dołączona lista z podpisami co najmniej trzech tysięcy uprawnionych mieszkańców danego okręgu wyborczego. Na liście krajowej, w kolejności alfabetycznej, umieszczono jedynie kandydatów związanych z obozem władzy. Poszczególne podmioty koalicji rządzącej wysunęły następującą liczbę kandydatów: PZPR – 17, ZSL – 9, SD – 3, PAX – 3, UChS – 2 i PZKS – 1.

W wyborach do Sejmu każdy wyborca otrzymywał kartę do głosowania na listę krajową oraz tyle kart wyborczych, ile było w danym okręgu mandatów poselskich do obsadzenia. Wyboru dokonywał poprzez skreślenie poszczególnych kandydatów i pozostawienie na liście nazwiska tylko tego kandydata, którego chciał poprzeć. W wyborach do Senatu okręg wyborczy stanowiło całe województwo. Po zarejestrowaniu kandydatów popartych odpowiednią liczbą podpisów komisja wyborcza umieszczała poszczególnych kandydatów na jednej liście wyborczej w porządku alfabetycznym.

Wybory zarówno do Sejmu, jak i do Senatu miały charakter większościowy. Posłem zostawał ten, kto w I turze uzyskał ponad 50proc. ważnych głosów. Jeżeli I tura nie przynosiła rozstrzygnięcia, to w II turze brali udział ci dwaj kandydaci, którzy uzyskali największą liczbę głosów. Zwycięzca uzyskiwał mandat poselski. W przypadku Senatu było podobnie,

⁹⁸ Na temat ordynacji wyborczej do Sejmu X kadencji i Senatu I kadencji zob.: A. Małkiewicz, *Wybory czerwcowe 1989*, Warszawa 1994, s. 20–28; J. Raciborski, *Polskie wybory. Zachowania wyborcze społeczeństwa polskiego w latach 1989–1995*, s. 28–30.

tyle że w II turze mogło kandydować dwa razy więcej osób, niż było nieobsadzonych mandatów.

Rada Państwa PRL 17 kwietnia 1989 r. dokonała podziału okręgów wyborczych do Sejmu, nadała im numery, określiła granice i przypisała numery poszczególnym mandatom. Na obszarze dawnego województwa szczecińskiego powstały trzy okręgi wyborcze: nr 91 z siedzibą w Szczecinie, nr 92 w Świnoujściu oraz nr 93 w Stargardzie Szczecińskim⁹⁹.

Okręgowa Komisja Wyborcza w Szczecinie obejmowała swoim obszarem Szczecin oraz gminy Nowe Warpno i Police. Do okręgu przypisano pięć mandatów o numerach: 356 i 357 – przeznaczonych dla PZPR, 358 – dla SD oraz 359, 360 – dla kandydatów bezpartyjnych.

Okręgowa Komisja Wyborcza w Świnoujściu obejmowała swoim obszarem Świnoujście oraz gminy: Międzyzdroje, Wolin, Dziwnów, Kamień Pomorski, Rewal, Świerżno, Karnice, Trzebiatów, Stepnica, Przybiernów, Golczewo, Gryfice, Brojce, Goleniów, Osina, Nowogard, Płoty, Resko, Maszewo, Dobra Nowogardzka, Radowo Małe, Łobez i Węgorzyno. Do okręgu przypisano trzy mandaty o numerach: 361 – dla PZPR, 362 – dla ZSL oraz 363 – dla kandydatów bezpartyjnych.

Okręgowa Komisja Wyborcza w Stargardzie Szczecińskim obejmowała swoim obszarem Stargard Szczeciński oraz gminy: Dobra, Kołbaskowo, Kobylanka, Stargard Szczeciński (gmina), Stara Dąbrowa, Chociwel, Ińsko, Stare Czarnowo, Marianowo, Dobrzany, Gryfino, Bielice, Pyrzyce, Przelewice, Warnice, Dolice, Suchań, Widuchowa, Banie, Kozielice, Lipiany, Chojna, Trzcińsko-Zdrój, Cedynia, Moryń, Mieszkowice. Do okręgu przypisano trzy mandaty o numerach: 364 – dla bezpartyjnych, 365 – dla ZSL oraz 366 – dla kandydatów PZPR¹⁰⁰.

Do nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego Rada Państwa PRL powołała 21-osobową Państwową Komisję Wyborczą, która rozpoczęła prace 20 kwietnia 1989 r. Członków komisji rekomendowały ugrupowania biorące udział w wyborach, w tym Komitet Obywatelski „Solidarność”, który desygnował do jej składu sześć osób¹⁰¹.

⁹⁹ *Komunikat Rady Państwa w sprawie utworzenia okręgów wyborczych do Sejmu i Senatu*, „Głos Szczeciński”, 17 IV 1989, s. 2.

¹⁰⁰ Archiwum Senatu RP [dalej AS RP], Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, b.p. *Mapa województwa szczecińskiego z podziałem na okręgi wyborcze*. Zob. także: *Komunikat Rady Państwa*, s. 2.

¹⁰¹ Przewodniczącym PKW został prof. Alfons Klafkowski (prezes Trybunału Konstytucyjnego,

Do 27 kwietnia 1989 r. Prezydya Wojewódzkich Rad Narodowych powołały Wojewódzkie i Okręgowe Komisje Wyborcze składające się zazwyczaj z szesnastu lub siedemnastu osób. Prezydium WRN w Szczecinie powołało 21 kwietnia 1989 r. Wojewódzką Komisję Wyborczą, na której czele stanął reprezentant „Solidarności” Artur Frey¹⁰². Prezydium WRN powołało również trzy Okręgowe Komisje Wyborcze, w których przedstawiciele Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarności” Regionu Pomorze Zachodnie (OKP „S” PZ) pełnili funkcje wiceprzewodniczących. W każdej z komisji działacze „Solidarności” reprezentowani byli przez sześć osób, w większości przez prawników¹⁰³. W dalszej kolejności powołano 504 Obwodowe Komisje Wyborcze, w tym również w 48 obwodach zamkniętych¹⁰⁴. Do każdej z komisji OKP „S” PZ zgłosił swoich reprezentantów. Po przyjęciu przez komisje wyborcze zgłoszeń kandydatów do parlamentu do komisji obwodowych wyznaczono również mężów zaufania reprezentujących poszczególnych kandydatów. We wszystkich obwodowych komisjach na terenie województwa szczecińskiego, za wyjątkiem obwodów zamkniętych, zasiedli przedstawiciele opozycji¹⁰⁵.

Początkowo podział mandatów do Sejmu w województwie szczecińskim przedstawiał się następująco: PZPR – 4, ZSL – 2, SD – 1, PAX –

członek PAX). Komitet Obywatelski „Solidarności” reprezentowali Andrzej Zoll – wiceprzewodniczący oraz członkowie: Piotr Andrzejewski, Jerzy Ciemniwski, Anatol Lawina, Zofia Wasilkowska, Janina Zakrzewska.

¹⁰² Artur Frey (14 IV 1932 w Warszawie) – prawnik, więzień polityczny od 10 X 1952 r. do 10 IX 1953 r., 1973–1980 uczestniczył w spotkaniach Duszpasterstwa Akademickiego pod opieką o. Huberta Czumy, uczestniczył w spotkaniach opozycji przedsiernpniowej, od 1980 r. w „Solidarności”, 1980–1981 radca prawny przy MKR i Zarządzie Regionu „Solidarności” Pomorze Zachodnie, współzałożyciel Komitetu Więzionych za Przekonania, współpracownik Ośrodka Badań Społecznych, w listopadzie 1981 r. członek-założyciel szczecińskiego stowarzyszenia Przymierze Społeczne „Odrodzenie”, 1982–1989 kolporter prasy niezależnej, współpracownik Biskupiego Komitetu Pomocy, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarności” Regionu Pomorze Zachodnie, w 1990 r. współzałożyciel i przewodniczący Komitetu Badania Zbrodni Stalinowskich, 1990–1994 radny Szczecina.

¹⁰³ Wiceprzewodniczącym Okręgowej Komisji Wyborczej w Szczecinie był Jerzy Chmura, Okręgowej Komisji Wyborczej w Świnoujściu – Janina Rozwałka, a Okręgowej Komisji Wyborczej w Stargardzie Szczecińskim – Bogdan Tański. Wszyscy wyżej wymienieni reprezentanci OKP „S” PZ byli członkami szczecińskiej palestry.

¹⁰⁴ *Wykaz siedzib Komisji wyborczych w jednostkach wojskowych, WOP i ZOMO z 16 V 1989 r.*, w zbiorach Jana Tarnowskiego.

¹⁰⁵ P. Fenrych, *Budowanie fundamentów*, „Gazeta Wyborcza”. Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarności” Regionu Pomorza Zachodniego, nr 3, 30 V 1989.

1 i bezpartyjni – 3¹⁰⁶, jednak po interwencji OKP „S” PZ¹⁰⁷ podział ten skorygowano, przesuwając mandat przeznaczony dla PAX-u do puli bezpartyjnych¹⁰⁸.

Wojewódzka i Okręgowe Komisje Wyborcze, zgodnie z kalendarzem wyborczym, zobligowane były do przyjmowania zgłoszeń kandydatów do północy 10 maja 1989 r. Zgłoszeń dokonywały naczelne lub wojewódzkie władze organizacji wchodzących w skład „koalicji” oraz wyborcy w liczbie co najmniej trzech tysięcy. Łącznie w byłym województwie szczecińskim do dwóch mandatów senatorskich zgłoszono dwunastu kandydatów, w tym trzech reprezentantów „Solidarności”. Do jedenastu mandatów poselskich komitety wyborcze zgłosiły 47 kandydatów, z których siedmiu wywodziło się z opozycji. W sprawie rejestracji kandydatów zostały zgłoszone dwa protesty wyborcze do Państwowej Komisji Wyborczej, po tym jak OKW w Szczecinie zakwestionowała ważność podpisów popierających kandydatury członka KPN – Zbigniewa Brzyckiego¹⁰⁹ oraz Jacka Mikicina¹¹⁰ ubiegającego się o mandat PZPR¹¹¹. W przypadku Brzyckiego protest wyborczy został uwzględniony, gdyż po odliczeniu zakwestionowanych podpisów pod kandydaturą pozostawało jeszcze blisko 3,5 tys. głosów poparcia¹¹². Protest Mikicina nie został uznany.

W wyniku I tury wyborów do Sejmu mandaty z listy krajowej uzyskało dwóch kandydatów¹¹³. Ustawodawca nie przewidział takiej sytuacji. By nie dopuścić do kryzysu politycznego, w trakcie wyborów zmieniono zasady wyborcze w zakresie uzupełnienia 33 nieobsadzonych mandatów poselskich. W tym celu 8 czerwca 1989 r. zebrała się Komisja Porozumiewaw-

¹⁰⁶ *Komunikat Rady Państwa*, s. 2.

¹⁰⁷ *Matactwa*, „Korespondent”. Biuletyn MKO NSZZ „Solidarność”, nr 11 (45), 14 IV 1989 r.

¹⁰⁸ *Posiedzenie Rady Państwa*, „Głos Szczeciński”, 23–24 IV 1989, s. 1.

¹⁰⁹ Zbigniew Brzycki (11 XI 1923 w Grudziądzu) – nauczyciel, polityk, w 1981 r. członek Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie, w czasie wyborów do parlamentu w czerwcu 1989 r. na emeryturze, mieszkał na stałe w Grudziądzu, 1991–1993 poseł na Sejm I kadencji.

¹¹⁰ Jacek Mikicin (ur. w 1960) – członek PZPR.

¹¹¹ „Głos Szczeciński”, 18 IV 1989.

¹¹² AIPN, 236/410, t. 6, *Załącznik do informacji dziennej Departamentu III MSW z 18 V 1989 r.*, s. 370. W notatce SB zawarta jest informacja pochodząca z audycji Radia Wolna Europa nadanej 20 V 1989 r. Po sprawdzeniu wiarygodności podpisów zebranych pod kandydaturą Brzyckiego okazało się, że 3487 podpisów spośród przedłożonych 3730 uprawnia kandydata do startu w wyborach.

¹¹³ Byli to Mikołaj Kozakiewicz, kandydat ZSL, i Adam Zieliński, członek PZPR, prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego.

cza, ciało składające się z przedstawicieli koalicji rządzącej i „Solidarności”, powołane jeszcze w trakcie obrad Okrągłego Stołu. Na jej posiedzeniu strona solidarnościowa zgodziła się na powtórne przeprowadzenie wyborów do Sejmu w terminie II tury głosowania¹¹⁴. W wyniku porozumienia 33 nieobsadzone mandaty zostały przypisane do poszczególnych okręgów wyborczych, ale rywalizować o nie mogły jedynie te osoby, które nie startowały w I turze. Mandaty te, podobnie jak w I turze, pozostały w gestii koalicji rządzącej, a podzielone zostały w sposób następujący: PZPR – 17, ZSL – 7, SD – 3, PAX – 3, UChS – 3. Okręgom wyborczym województwa szczecińskiego nie przypisano takich mandatów.

Powstanie Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie

Jeszcze w trakcie obrad Okrągłego Stołu, na posiedzeniu Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, które odbyło się 15 marca 1989 r., Milczanowski zaproponował powołanie komitetu, który po wyodrębnieniu z MKO rozpocząłby przygotowania „Solidarności” do wyborów parlamentarnych. W skład komitetu weszli: Radziejewicz, Milczanowski, Tarnowski, Józef Kowalczyk¹¹⁵, Piotr Jania¹¹⁶, Waligórski, Zimowski, Jan Mordasiewicz¹¹⁷, Andrzej Kropopek¹¹⁸. Pierwszym

¹¹⁴ *Okrągły stół*, s. 511.

¹¹⁵ Józef Kowalczyk (4 XII 1948 w Olesznie – 2000 w Szczecinie) – od 1968 r. operator sprzętu zmechanizowanego w ZPS-Ś (ZPM), do 1980 r. członek PZPR, od 1980 r. działacz NSZZ „Solidarność” w ZPS i ZPS-Ś, 1980–1981 wiceprzewodniczący KZ „Solidarności” w szczecińskim porcie, w sierpniu 1988 r. wiceprzewodniczący Komitetu Strajkowego w ZPS-Ś, członek MKO NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1989–1993 poseł na Sejm PRL X kadencji i Sejm RP I kadencji.

¹¹⁶ Piotr Jania (29 VI 1952) – ślusarz w ZPS-Ś (ZPD, Baza Sprzętu „Łasztownia”), od 1980 r. w NSZZ „Solidarność”, 1982–1989 członek Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w ZPS-Ś oraz autor tekstów podziemnego pisma szczecińskich portowców „CDN”, w sierpniu 1988 r. członek Komitetu Strajkowego w ZPS-Ś, członek Prezydium Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

¹¹⁷ Jan Mordasiewicz – bliższych danych nie ustalono.

¹¹⁸ Andrzej Kropopek (30 XI 1952 w Szczecinie) – w latach 1974–1992 ślusarz, kierownik w Przedsiębiorstwie Budownictwa Kolejowego w Szczecinie (ZBKoL), 15–30 VIII 1980 r. uczestnik strajku okupacyjnego, wiceprzewodniczący Komitetu Strajkowego w tym przedsiębiorstwie, od IX 1980 r. w „Solidarności”, wiceprzewodniczący Komitetu Założycielskiego, a następnie KZ „Solidarności” Pracowników Budownictwa Kolejowego, od listopada 1980 r. członek Sekcji Krajowej „Solidarności” PBK, delegat na I WZD „Solidarności” Pomorza

zadaniem tego grona było rozszerzenie komitetu o osoby ideowo związane z „Solidarnością”, a niezaangażowane bezpośrednio w odtwarzanie struktur NSZZ „Solidarność” na Pomorzu Zachodnim¹¹⁹. Zebranie założycielskie poszerzonego komitetu odbyło się w Wielki Czwartek, 23 marca 1989 r., przyjął on wówczas nazwę Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie. Przewodniczącym OKP „S” PZ został Ustasiak, wiceprzewodniczącym Zarządu Regionu „Solidarności” z 1981 r., członek MKO i jednocześnie członek Szczecińskiego Klubu Katolików. W skład OKP „S” PZ weszło początkowo 29 osób reprezentujących MKO, SKK, Wojewódzką Radę Rolników Indywidualnych NSZZ „Solidarność”, Niezależne Zrzeszenie Studentów, Ruch „Wolność i Pokój”, Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich oraz osoby z niezależnych środowisk opozycyjnych¹²⁰. Szczeciński Komitet „Solidarności” był jednym z pierwszych regionalnych komitetów obywatelskich w Polsce powstających w celu przygotowania i przeprowadzenia kampanii wyborczej „Solidarności” do parlamentu¹²¹. Jego powołanie wyprzedziło o ponad dwa tygodnie wezwanie Wałęsy skierowane do Komitetu Obywatelskiego¹²²,

Zachodniego, 1982–1989 członek Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w ZBKol., w sierpniu 1988 r. członek Komitetu Strajkowego ZBKol., od 1988 r. członek Prezydium MKO NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w 1989 r. członek Prezydium Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

¹¹⁹ *Nic za darmo*, „Korespondent”. Biuletyn MKO NSZZ „Solidarność”, nr 9–10 (42–43), 18–31 III 1989. Relacja Jana Tarnowskiego dla Artura Kubaja z IX 2008 r., w zbiorach autora; Relacja Andrzeja Milczanowskiego dla Artura Kubaja z X 2008 r., w zbiorach autora.

¹²⁰ Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie utworzyli: Edward Radziejewicz, Andrzej Milczanowski, Jan Tarnowski, Piotr Jania, Ewaryst Waligórski, Jerzy Zimowski, Jan Mordasiewicz (Międzyzakładowy Komitet Organizacyjny NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie), Edmund Bilicki, Mieczysław Ustasiak, Przemysław Fenrych, Antoni Kadziak, Marek Koćmiel, Bogusław Piskorski, Krystyna Bodnar (Szczeciński Klub Katolików), Artur Balazs, Mieczysław Kaczanowski (Wojewódzka Rada Rolników Indywidualnych NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie), Marek Tarnowski, Maciej Osiński, Jacek Motylewski (Niezależne Zrzeszenie Studentów), Marek Adamkiewicz (Ruch „Wolność i Pokój”), Alina Głowacka, Lidia Więckowska, Piotr Niemczyk (Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich) oraz Grzegorz Jankowski, Artur Frey, Michał Paziewski, Agnieszka Dąbrowska, Maria Stasiak, Janusz Maciejewicz (niezależne środowiska opozycyjne).

¹²¹ AIPN, 236/410, t. 4. Powstanie Komitetu Obywatelskiego przy Mieczysławie Tarnowskim, k. 266. Według relacji funkcjonariuszy SB, 23 marca 1989 r. w Wałbrzychu powstał Komitet Obywatelski przy Mieczysławie Tarnowskim, przewodniczącym RKW NSZZ „Solidarność” województwa wałbrzyskiego. Zgodnie z oświadczeniem Komitet Obywatelski miał być ciałem inicjującym aktywność społeczną, formułującym opinie i postulaty mieszkańców województwa. Miał także przygotować program i stworzyć platformę wyborczą dla kandydatów do Sejmu i Senatu reprezentujących „Solidarność”. Informacje tej treści przekazała do prasy niezależnej Barbara Labuda.

¹²² A. Friszke, *Rok 1989, polska droga do wolności*, Warszawa 2009, s. 149. Według autora:

by wziął na siebie ciężar poprowadzenia kampanii wyborczej kandydatów opozycji do Sejmu i Senatu¹²³.

W „Komunikacie” OKP „S” PZ napisano: „Celem komitetu jest przygotowanie akcji wyborczej do Sejmu i Senatu z ramienia środowisk opozycyjno-solidarnościowych. W szczególności chodzi o: wysunięcie kandydatów na posłów i senatorów oraz dokonanie wszelkich niezbędnych czynności z tym związanych, popularyzację kandydatów na posłów i senatorów oraz ich programów, uczestnictwo w komisjach wyborczych i czuwanie nad prawidłowym przebiegiem wyborów zgodnie z ordynacją wyborczą, ogłoszenie wyników wyborów” (dok. nr 64)¹²⁴.

Na spotkaniu założycielskim komitetu jego uczestnicy podkreślili, że skład OKP „S” PZ jest otwarty. Rozpoczęto działania organizacyjne i powołano w tym celu komisje problemowe¹²⁵. Jeszcze przed ukonstytuowaniem się władz komitetu Ustasiak podjął próbę rozszerzenia grona OKP „S” PZ o osoby związane z Tymczasowym Zarządem Regionu „Solidarność” Pomorze Zachodnie, kierowanym przez Jurczyka. W ostatnich dniach marca 1989 r. doszło do spotkania reprezentantów OKP „S” PZ: Ustasiaka, Edmunda

„W końcu marca 1989 r. na spotkaniu grupy przywódczej Komitetu Obywatelskiego, m.in. Geremka, Kuronia, Wielowieyskiego i Wujca, uzgodniono powołanie regionalnych sztabów wyborczych, które miały się zająć typowaniem kandydatów, sporządzaniem list oraz zorganizowaniem komisji wyborczych”.

¹²³ *Uchwała KKW NSZZ „S” z 7 IV 1989 r.*, „Tygodnik Mazowsze”, nr 290, 12 IV 1989. Zob. także: *Wybory pod firmą „S”*. *Dyskusja w Komitecie Obywatelskim*, „Tygodnik Mazowsze”, nr 290, 12 IV 1989.

¹²⁴ AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, b.p., *Komunikat Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego*, Szczecin z 23 III 1989 r. Zob. także: *Komunikat Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego*, Szczecin, 23 III 1989 r., w zbiorach Jana Tarnowskiego.

¹²⁵ „Regionalny Serwis Informacyjny”. MKO NSZZ „Solidarność”, nr 1, Szczecin, 3 IV 1989. Utworzono wówczas następujące komisje: Kandydacką – ds. wyłaniania kandydatów, Nadzorującą – ds. udziału mężów zaufania w wyborach, ds. Kontaktów Zewnętrznych, Propagandową i Zabezpieczenia, Prawniczą oraz Sekretariat – ds. informacyjno-organizacyjnych. Na temat powołania komisji-zespołów OKP „S” PZ por.: AIPN, 236/410, t. 5, *Załącznik do informacji dziennej Departamentu III MSW z 4 IV 1989 r.*, s. 24. Zob. też ostateczny schemat organizacyjny OKP „S” PZ: *Tabela. Schemat organizacyjny Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego*, Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin oraz *Tabela. Schemat organizacyjny Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego*, w zbiorach Jana Tarnowskiego. Ukazał się tylko jeden numer „Regionalnego Serwisu Informacyjnego”.

Bilickiego i Bogusława Piskorskiego¹²⁶ z przedstawicielami TZR: Jurczykiem, Wądołowskim i Grzegorzem Durskim¹²⁷. Przedstawiciele OKP „S” PZ poinformowali o powstaniu i działaniach komitetu oraz o jego otwartości na inne środowiska opozycyjne i zaproponowali przedstawicielom TZR włączenie się w jego prace. Ich propozycje spotkały się jednak z odmową, zarówno w kwestii włączenia się w prace OKP „S” PZ, jak i możliwości rekomendowania przez TZR osób do startu w wyborach parlamentarnych. Jedynie Durski oświadczył, że jeszcze nie podjął ostatecznej decyzji, czy będzie startował w wyborach¹²⁸.

Jednym z pierwszych zadań, jakich podjął się przewodniczący komitetu, było zapewnienie warunków technicznych do przeprowadzenia kampanii wyborczej. W tym celu przedstawiciele OKP „S” PZ spotkali się 1 kwietnia 1989 r. z wojewodą szczecińskim Stanisławem Malcem¹²⁹ oraz przewodniczą-

¹²⁶ Bogusław Piskorski (12 VI 1922 w Poznaniu – 5 II 1999 w Szczecinie) – inżynier mechanik, 1976–1983 pracownik Zjednoczenia Gospodarki Rybnej, 1983–1989 pracownik Zrzeszenia Przedsiębiorstw Gospodarki Rybnej, w 1980 r. współzałożyciel i sekretarz Szczecińskiego Klubu Katolików, następnie członek Prezydium SKK, 1984–1987 wiceprezes, 1987–1990 członek Zarządu SKK, 1981–1982 członek Prymasowskiej Rady Społecznej, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

¹²⁷ Grzegorz Durski (25 III 1945 w Struży) – w latach 1963–1980 mistrz w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, 1969–1981 członek PZPR, w grudniu 1970 r. i styczniu 1971 r. uczestnik strajków w Stoczni Szczecińskiej, członek tzw. trójki na Wydziale W-7, w sierpniu 1980 r. członek Komitetu Strajkowego w Stoczni Szczecińskiej, od września 1980 r. w „Solidarności”, członek Prezydium KZ Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, współorganizator struktur tzw. Sieci, w czerwcu 1981 r. delegat na I WZD „Solidarności” Regionu Pomorze Zachodnie, w grudniu 1981 r. uczestnik strajku w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, członek Prezydium Komitetu Strajkowego, po pacyfikacji do 21 X 1983 r. w ukryciu, zwolniony z pracy, 1984–1986 zatrudniony w przychodni rejonowej w Szczecinie, 1986–1989 pracownik Szczecińskiej Spółdzielni Inwalidów „Selsin”. Działacz podziemnych struktur „Solidarności”, od 1983 r. współorganizator mszy za ojczyznę, do 1985 r. członek RKS, kolporter wydawnictw niezależnych, 1987–1989 członek Grupy Roboczej Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, 1988–1989 członek Prezydium Tymczasowego Zarządu Regionu „Solidarność” Pomorze Zachodnie, uczestnik Duszpasterstwa Ludzi Pracy im. ks. Jerzego Popiełuszki, 1989–2002 ponownie zatrudniony w Stoczni Szczecińskiej, od 1990 r. członek-założyciel NSZZ „Solidarność ‘80”, od 2002 r. jej przewodniczący, 1998–2002 radny Szczecina, 1999–2000 i 2004–2006 wiceprzewodniczący Rady Miasta Szczecina, 2000–2001 członek Zarządu Miasta Szczecina.

¹²⁸ *Dłaczego w Obywatelskim Komitecie Porozumiewawczym nie ma przedstawicieli Tymczasowego Zarządu Regionu „Solidarności”?*, „Komunikat”. Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego, nr 3, Szczecin b.d.w., b.p., „Komunikat”. OKP „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego – pismo redagowane przez Marka Tałasiewicza. W trakcie kampanii do Sejmu i Senatu w 1989 r. ukazało się 7 numerów pisma, ostatni 25 V 1989 r. Od nr. 5 podawano datę wydania. Pomiędzy nr. 6 i 7 wydano nr 6A pod tą samą datą co nr 6, który zawierał element programu wyborczego OKP dotyczący PGR-ów.

¹²⁹ Stanisław Malec (20 V 1931 w Nowym Sączu) – działacz komunistyczny, od 1951 r. członek

cym Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie Stefanem Rogalskim¹³⁰. Na spotkaniu powiadomili przedstawiciele lokalnej władzy o powołaniu komitetu i przyświecającym im celu oraz przedstawili swoje oczekiwania dotyczące lokalu i wyposażenia biura. Wojewoda Malec zadeklarował, iż po porozumieniu się z premierem i po „uprawomocnieniu” się porozumień Okrągłego Stołu postara się postulaty OKP „S” PZ zrealizować jak najszybciej¹³¹. 13 kwietnia 1989 r. decyzją wojewody OKP „S” PZ uzyskał lokal przy ul. Potulickiej 59/1 w Szczecinie, do którego przeniósł swoją siedzibę dzień później¹³². 6 kwietnia 1989 r. zostało uruchomione konto komitetu w Pomorskim Banku Kredytowym, dzięki czemu można było rozpocząć zbiórkę funduszy na zbliżającą się kampanię wyborczą (dok. nr 2)¹³³.

Równoległe z procesem rozbudowywania zaplecza społecznego komitetu budowano jego strukturę wyborczą. W tym celu dookreślono powołane wcześniej komisje-zespoły, wyznaczono im zakresy działania, jak również powierzono ich zorganizowanie oraz kierowanie poszczególnym członkom OKP „S” PZ. Najpilniejszą kwestią w tym okresie było wyłonienie kandydatów „Solidarności” do parlamentu, utworzono więc zespół ds. kandydatów do Sejmu i Senatu, na którego czele stanął Tarnowski. Do głównych zadań zespołu należało ustalenie trybu wyłaniania kandydatów OKP „S” PZ na posłów i senatorów oraz wyłanianie tychże kandydatów¹³⁴. Następnie władze OKP „S” PZ powołały zespół ds. uwiarygodnienia wyborów do Sejmu i Senatu, którego przewodniczenie powierzono Antoniemu Kadziakowi¹³⁵. Zadaniem tego

PZPR, 1982–1990 wojewoda szczeciński, 1982–1990 przewodniczący Wojewódzkiego Komitetu Obrony w Szczecinie, 1986–1990 członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie, delegat na X Zjazd PZPR.

¹³⁰ Stefan Rogalski (28 IX 1941 w Ruszkach) – działacz komunistyczny, od 1966 r. członek PZPR, 1972–1974 sekretarz KP PZPR w Kamieniu Pomorskim, 1974–1975 I sekretarz KP PZPR w Goleniowie, 1975–1979 I sekretarz KMG PZPR w Goleniowie, 1979–1981 I sekretarz KM PZPR w Świnoujściu, 1981–1988 sekretarz organizacyjny KW PZPR w Szczecinie, delegat na VII i X Zjazd PZPR, 1988–1990 przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie.

¹³¹ „Regionalny Serwis Informacyjny”. MKO NSZZ „Solidarność”, nr 1, Szczecin, 3 IV 1989.

¹³² Do momentu przyznania tego lokalu siedzibą OKP „Solidarność”, podobnie jak MKO NSZZ „Solidarność”, był kościół oo. Jezuitów pw. św. Andrzeja Boboli przy ul. Pocztovej w Szczecinie. Zob. także: AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny do sprawy obiektowej „Barwa V” z 21 IV 1989 r., k. 15.

¹³³ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny do sprawy obiektowej „Barwa V” z 21 IV 1989 r., k. 15.

¹³⁴ Także dopilnowanie liczby mandatów przysługujących opozycji w województwie szczecińskim, zgłoszenie kandydatów do wojewódzkiej i do okręgowych komisji wyborczych, opracowanie kalendarza wyborczego oraz programu wyborczego dla wszystkich kandydatów OKP „S” PZ.

¹³⁵ Antoni Kadziak (25 V 1943 w Częstochowie) – od 1980 r. w „Solidarności”, doradca Komitetu Strajkowego w Państwowym Przedsiębiorstwie „Polmozyt” w Szczecinie, członek MKS, później

zespołu było pozyskanie kandydatów na członków komisji wyborczych oraz zapewnienie udziału przedstawicielom OKP „S” PZ w pracach wojewódzkiej, okręgowych i obwodowych komisji wyborczych¹³⁶. Zespół ds. finansowych i zaopatrzenia pod przewodnictwem Marka Przygodzkiego¹³⁷ odpowiedzialny był z kolei za zorganizowanie i prowadzenie księgowości, utworzenie konta bankowego, planowanie wpływów, bilansowanie wydatków, kontrolę stanu finansowego Funduszu Wyborczego oraz bieżące regulowanie rachunków. Zespół ds. propagandy i informacji zarządzany przez Alinę Głowacką¹³⁸ miał się natomiast zająć propagowaniem celów i idei OKP „S” PZ poprzez zapewnienie dostępu do radia i telewizji oraz zdobycie środków na

przewodniczący KZ „Solidarność” w zakładzie, delegat na I i II WZD „Solidarności” Pomorza Zachodniego, przewodniczący Komitetu Strajkowego w PP „Polmożbyt” w dniach 13–18 XII 1981 r., w styczniu 1982 r. skazany na pięć lat pozbawienia wolności, osadzony w Zakładzie Karnym w Starogardzie Szczecińskim, a następnie we Wrocławiu, zwolniony w lipcu 1984 r., 1983–1989 kolporter wydawnictw niezależnych, 1987–1989 uczestnik Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy kościele pw. św. Andrzeja Boboli w Szczecinie, 1984–1989 członek SKK, od 1988 r. członek MKO „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w 1989 r. członek prezydium Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1990–1998 radny Szczecina.

¹³⁶ Zespół zajmował się również pozyskaniem kandydatów do okręgowych i obwodowych komisji wyborczych, nadzorowaniem prawidłowości procesu wyborczego i prowadzeniem rejestru zgłoszeń o przestępstwach wyborczych, organizowaniem szkoleń w zakresie prawa wyborczego oraz ewentualnym przygotowaniem w imieniu komitetu wniosków-protestów wyborczych do złożenia w stosownych komisjach wyborczych.

¹³⁷ Marek Przygodzki (11 XI 1946 we Wrocławiu) – w latach 1970–1976 technolog, kierownik sekcji eksploatacji w FMS „Polmo” w Szczecinie, 1976–1982 główny specjalista ds. gospodarki narzędziowej w ZSE „Selfa” w Szczecinie, od 1982 r. właściciel Zakładu Mechanicznego „Marpo” w Szczecinie, uczestnik strajku okupacyjnego 17–19 XII 1970 r. w FMS „Polmo”, do 1981 r. członek PZPR. Uczestnik strajku okupacyjnego w ZSE „Selfa” 19–30 VIII 1980 r., od września 1980 r. członek „Solidarności”, w październiku 1980 r. założyciel „struktur poziomych” w PZPR, w listopadzie 1981 r. członek-założyciel szczecińskiego stowarzyszenia Przymierze Społeczne „Odrodzenie”, uczestnik strajku okupacyjnego w „Selfie” 14–16 XII 1981 r., oddelegowany do Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, w stanie wojennym uczestnik konspiracyjnych spotkań grupy „Doświadczenie i Przyszłość” w Warszawie, internowany w ośrodku odosobnienia w Wierchowcie Pomorskim od maja do lipca 1982 r., 1983–1988 autor artykułów w niezależnym miesięczniku „Obraz”, kolporter wydawnictw niezależnych, aktywny uczestnik spotkań w SKK, od 1988 r. członek MKO „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

¹³⁸ Alina Głowacka-Mąkosza (Mąkoszowa) (18 V 1932 w Łodzi) – od 1953 r. dziennikarka związana z Polskim Radiem Szczecin, m.in. redaktor odpowiedzialny Redakcji Literackiej, kierownik Redakcji Programów Artystycznych, samodzielna reportażystka, kierownik Redakcji Artystyczno-Kulturalnej OTV w Szczecinie. W stanie wojennym internowana i do 1989 r. odsunięta od zawodu, po wyjściu z obozu dla internowanych współpracowała z prasą podziemną, publikując w pismach niezależnych: „Grot”, „Obraz”, „Termit” czy „Solidarność Radia i Telewizji”, w 1989 r. członkini Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

akcję propagandowo-informacyjną¹³⁹. Utworzono również zespół prawników pod przewodnictwem Bogdana Tańskiego¹⁴⁰, który miał przeprowadzić szkolenia w zakresie prawa dla członków OKP „S” PZ oraz poszczególnych komisji wyborczych¹⁴¹. Powołano także Biuro Komitetu mające budować jego struktury terenowe, utrzymywać kontakty z nimi oraz ze swoimi odpowiednikami w innych częściach kraju, a także z członkami Komitetu Obywatelskiego w Warszawie¹⁴². Organizacją biura zajął się Kropopek. Nad finansami czuwała Rada Nadzorcza Gospodarki Funduszami Wyborczymi pod kierownictwem Waligórskiego¹⁴³. Przygotowaniem programu wyborczego dla OKP „S” PZ oraz dla poszczególnych kandydatów zajmował się zespół pod kierunkiem Jana Wesołowskiego¹⁴⁴. Po wytypowaniu kandydatów do parlamentu każdy z nominowanych otrzymał wsparcie kilku asystentów pomagających kandydatom w prowadzeniu bezpośredniej kampanii wyborczej (dok. nr 66)¹⁴⁵.

¹³⁹ Alina Głowacka zorganizowała zespół, w którym Danuta Kaczanowska odpowiadała za koordynację działalności wydawniczo-informacyjnej, Władysław Daniszewski jako rzecznik telewizyjny komitetu miał za zadanie obsługę propagandowo-informacyjną w telewizji, a Lidia Więckowska jako rzecznik prasowy OKP „S” PZ pełniła jednocześnie funkcję redaktora naczelnego szczecińskiej „Gazety Wyborczej”. Sama zaś Alina Głowacka pełniła funkcję rzecznika radiowego OKP „S” PZ. Ponadto Marek Tałasiewicz zajmował się wydawaniem „Komunikatu”, Henryk Frąckowiak, Jerzy Borowski i Janusz Poślednik – oprawą plastyczną, Janusz Kalbarczyk i Janusz Kobylka – obsługą imprez wyborczych, Danuta Kaczanowska – kontaktami z prasą, Marek Tałasiewicz – prowadzeniem archiwum.

¹⁴⁰ Do zespołu weszli: Chmura, Sochański, Frey i Zimowski. Bogdan Tański (25 III 1939 w Brześciu nad Bugiem) – absolwent UAM w Poznaniu, radca prawny od początku lat 70. do 2005 r., w 1956 r. skazany przez Rejonowy Sąd Wojskowy w Białej Podlaskiej na 5 lat, po roku opuścił więzienie w Białej Podlaskiej, od 1980 r. związany z „Solidarnością”, doradca Krajowej Sekcji Służby Zdrowia NSZZ „Solidarność”. Po wprowadzeniu stanu wojennego zwolniony z pracy w PEDiM, w latach 1986–1990 dziekan OIRP w Szczecinie, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

¹⁴¹ Miał się również zająć szkoleniem mężów zaufania i na bieżąco służyć poradą prawną w działaniach OKP „S” PZ.

¹⁴² Za organizowanie i utrzymanie łączności z pełnomocnikami OKP „S” PZ w okręgu szczecińskim odpowiadał Włodzimierz Puzyna, w okręgu świnoujskim – Zbigniew Zdanowicz, w okręgu stargardzkim – Dominik Górski. Organizacją i kolportażem wydawnictw OKP „S” PZ oraz realizacją Kalendarza Wyborczego zajął się Jerzy Kerner. W zespole pracowali m.in. Elżbieta Kowalczyk, Piotr Jania i Bogusław Piskorski. Powstały również Biura OKP „S” PZ w Świnoujściu, które utworzył Stanisław Możejko, i Stargardzie Szczecińskim, które zorganizował Roman Kierys.

¹⁴³ W skład rady weszli również Bogusław Piskorski i Józef Jałowiczor.

¹⁴⁴ W skład zespołu weszli Wojciech Patyna i Marek Koćmiel. Jan Wesołowski (3 VI 1943 w Wilnie) – radca prawny w Pomorskiej DOKP, do 1980 r. członek PZPR, od 1981 r. w „Solidarności”, współpracował z prasą podziemną, m. in. z „Obrazem”, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, po 1989 r. szef delegatury UOP w Szczecinie.

¹⁴⁵ Asystentem Edmunda Bilickiego zostali Jacek Błaszczak, Bogusław Piskorski i Wojciech

W sytuacji trwałego konfliktu w regionalnej „Solidarności” pomiędzy MKO i TZR bardzo ważne było zachowanie się poszczególnych mniejszych środowisk opozycyjnych wobec obu tych grup oraz wobec wyborów parlamentarnych. Liczącym się wówczas podmiotem na lokalnej scenie politycznej opozycji była rolnicza „Solidarność”. 12 marca 1989 r. w kościele pw. św. Stanisława Kostki w Szczecinie obradował IV Zjazd Wojewódzki „Solidarności” Rolników Indywidualnych. Wyłonił on delegatów na zjazd krajowy „Solidarności” rolniczej oraz udzielił poparcia władzom Tymczasowej Krajowej Rady Rolników z Józefem Śliszem¹⁴⁶ na czele. W przyjętej uchwale udzielił również poparcia dla koncepcji Okrągłego Stołu i zadeklarował współpracę ze wszystkimi grupami „Solidarności” robotniczej, działającymi na podstawie statutu z 1981 r. W trakcie zjazdu doszło jednak do ostrej polemiki pomiędzy Baumgartem, przewodniczącym Wojewódzkiej Rady RI „Solidarność”, a Jurczykiem. Jurczyk, lider TZR, zdecydowanie sprzeciwił się ugodzie z „ekipą stanu wojennego”¹⁴⁷. Pomimo dotychczasowej bliskiej współpracy WRRI „Solidarność” stała się podmiotem współtworzącym OKP „S” PZ i na posiedzeniu w Kamieniu Pomorskim 2 kwietnia 1989 r. podjęła uchwałę, w której zadeklarowała współpracę z NSZZ „Solidarność”, uznając pierwszeństwo w tym względzie MKO. WRRI poparła linię polityczną Okrągłego Stołu i działania Wałęsy. Zaapelowała jednocześnie o rozwiązywanie wszelkich nieporozumień w duchu pluralizmu, tolerancji i społecznej nauki Kościoła¹⁴⁸.

Gołąb; Mieczysława Ustasiaka – Przemysław Fenrych, Michał Paziewski i Andrzej Tarnowski; Józefa Kowalczyka – Piotr Jania, Andrzej Kropopek, Wojciech Patyna i Andrzej Milczanowski; Jerzego Zimowskiego – Grzegorz Jankowski, Seweryn Wiechowski i Jan Wesołowski; Artura Balazsa – Mieczysław Kaczanowski; Bohdana Kopczyńskiego – Stanisław Możejko.

¹⁴⁶ Józef Ślisz (20 III 1934 w Lukawcu – 6 III 2001 w Łące) – w latach 1952–1961 robotnik przemysłowy, od 1961 r. rolnik, od 1980 r. członek „Solidarności Wiejskiej”, od grudnia 1980 do lutego 1981 r. współorganizator strajku w Rzeszowie, sygnatariusz Porozumień Ustrzycko-Rzeszowskich, współprzewodniczący komisji rządowo-związkowej ds. ich realizacji. W marcu 1981 r. członek Prezydium Ogólnopolskiego Komitetu Założycielskiego NSZZ RI „Solidarność”, uczestnik strajku okupacyjnego w budynku ZSL w Bydgoszczy, sygnatariusz tzw. Porozumienia Bydgoskiego, pod koniec 1981 r. członek Ogólnopolskiego KS NSZZ „Solidarność” RI, 1987–1989 przewodniczący Krajowej Rady Tymczasowej Rolników Indywidualnych, przewodniczący NSZZ RI „Solidarność”, 1988–1989 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie, uczestnik obrad Okrągłego Stołu (w zespole ds. pluralizmu związkowego), 1989–1991 senator I i II kadencji.

¹⁴⁷ „Obraz” 1989, nr 3–4 (68–69), s. 46.

¹⁴⁸ *Od nowa legalnie*, „Korespondent. Biuletyn MKO NSZZ »Solidarność«” nr 11/45, 14 IV 1989. Zob. także: *IV Zjazd wojewódzki „Solidarności” Rolników Indywidualnych*, „Obraz” 1989, nr 3–4 (68–69), s. 46.

Na drugim posiedzeniu OKP „S” PZ, które miało miejsce 4 kwietnia 1989 r., czyli w przeddzień zakończenia obrad Okrągłego Stołu, ponownie zadeklarowano wolę współpracy z Komitetem Obywatelskim przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie. Na spotkaniu tym uznano, że formowanie komitetu dobiegło końca, i postanowiono wyłonić jego prezydium. Obok przewodniczącego Ustasiaka wybrani zostali członkowie: Głowacka, Fenrych, Jania, Grzegorz Jankowski¹⁴⁹, Kadziak, Piskorski, Janusz Poślednik¹⁵⁰, Przygodzki, Tarnowski oraz sekretarz – Piotr Niemczyk¹⁵¹. W posiedzeniu udział wzięły osoby, w głównej mierze zaproszone przez Głowacką i Niemczyka, reprezentujące następujące środowiska opozycyjne: Związek Polskich Artystów Plastyków, Towarzystwo Przyjaciół Lwowa, środowisko pisarskie oraz „Solidarność” ze Stargardu Szczecińskiego i Gryfina (dok. nr 65)¹⁵².

¹⁴⁹ Grzegorz Jankowski (9 II 1955 w Gorzowie Wielkopolskim) – prawnik, 1978–1981 aplikant, asesor i podprokurator w Prokuraturze Rejonowej w Szczecinie, 1982–1990 radca prawny, od stycznia 1981 r. w „Solidarności”, przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” przy Prokuraturze Wojewódzkiej w Szczecinie i członek-założyciel Tymczasowej Komisji Krajowej Prokuratorów NSZZ „Solidarność” w Krakowie, członek Prezydium tejże, po wprowadzeniu stanu wojennego członek podziemnych struktur opozycyjnych „Solidarności” Krajowej Prokuratorów współpracujący z Komitetem Helsińskim, członek Biskupiego Komitetu Charytatywnego przy kościele pw. św. Krzyża udzielający pomocy prawnej internowanym, aresztowanym, 1984–1986 autor artykułów w niezależnym miesięczniku „Obraz”, 1984–1989 aktywny uczestnik SKK, w stanie wojennym zwolniony z pracy w Prokuraturze Rejonowej w Szczecinie, pozbawiony prawa do dokończenia aplikacji prokuratorskiej, w czasie strajku sierpniowego 1988 r. doradzał prawnie Komitetowi Strajkowemu w WPKM, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w 1998 r. wicewojewoda szczeciński, 1999–2002 r. wicewojewoda zachodniopomorski, od 2002 r. sędzia w Naczelnym Sądzie Administracyjnym w Szczecinie.

¹⁵⁰ Janusz Poślednik (12 X 1955 w Szczecinie) – sympatyk „Solidarności”, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1989–1990 współzałożyciel i prezes oddziału ZPAP w Szczecinie.

¹⁵¹ Piotr Niemczyk (18 VI 1962 w Warszawie) – w latach 1981–1989 kolporter niezależnych czasopism i książek, m.in. „Tygodnika Mazowsze”, „Vacatu”, 1982–1984 drukarz w niezależnym wydawnictwie „Szansa”, 1985–1988 autor artykułów i redaktor techniczny w „Tygodniku Mazowsze”, 1985–1986 współzałożyciel i uczestnik Ruchu „WiP”, współorganizator niezależnych manifestacji, także głodówki w Podkowie Leśnej (marzec 1985 r.) i w obronie więźniów sumienia (grudzień 1987 r.), organizator kontaktów działaczy podziemia z zagranicą, od lutego do września 1986 r. aresztowany, współzałożyciel „Serwisu Informacyjnego »WiP«”, 1986–1989 działacz Solidarności Polsko-Czeskiej, uczestnik spotkań w Karkonoszach, sygnatariusz deklaracji z lipca 1988 r., 1988–1990 kierownik Biura Prasowego MKO, a następnie Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie, w 1989 r. redagował „Korespondenta. Pismo MKO »Solidarność« Pomorza Zachodniego”, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1990–1994 w Urzędzie Ochrony Państwa.

¹⁵² *Komunikat OKP z 4 IV 1989 r.*, „Biuletyn MKO NSZZ »Solidarność«”, nr 44, 6 IV 1989.

W dniu zakończenia obrad Okrągłego Stołu, 5 kwietnia 1989 r., przedstawiciele OKP „S” PZ spotkali się z I sekretarzem KW PZPR w Szczecinie Stanisławem Miśkiewiczem¹⁵³, który przedstawił zasady, na jakich odbędą się wybory do Sejmu i Senatu¹⁵⁴. Miśkiewicz poinformował również przedstawicieli „Solidarności” o rozdziale mandatów przypadających województwu szczecińskiemu¹⁵⁵. W związku z niekorzystnym podziałem mandatów do Sejmu, 10 kwietnia 1989 r. przewodniczący OKP „S” PZ Ustasiak złożył protest wyborczy skierowany do Rady Państwa PRL, dotyczący nieprawidłowego rozdziału mandatów w województwie szczecińskim. Powołując się na informacje uzyskane od Miśkiewicza i Rogalskiego o rozdziale mandatów, podniósł, iż złamano porozumienia Okrągłego Stołu, według których strona opozycyjno-solidarnościowa powinna mieć możliwość obsadzenia 35 proc. mandatów, gdy tymczasem Miśkiewicz przedstawił ustalenia władz z Warszawy i stronie opozycyjno-solidarnościowej w Szczecinie stworzono możliwość ubiegania się tylko o trzy mandaty poselskie, tj. 27,2 proc.¹⁵⁶ Protest ten został rozpatrzony przez Radę Państwa PRL i uwzględniony (dok. nr 69), a oficjalna informacja o tym fakcie dotarła do Szczecina 20 kwietnia 1989 r.

Nad prawidłowym przebiegiem wyborów do Sejmu i Senatu czuwać miał powołany 15 kwietnia 1988 r. zespół ds. koordynacji prac związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów. Na jego czele stanął wicewojewoda szczeciński Tadeusz Kluka, a w jego czternastoosobowym składzie znalazło się trzech przedstawicieli OKP „S” PZ¹⁵⁷.

W kolejnym posiedzeniu OKP „Solidarność” udział wzięli: Janusz Poślednik ze Związku Polskich Artystów Plastyków, Bolesław Grodzicki z Towarzystwa Przyjaciół Lwowa, Zbigniew Brzozowski, Adolf Momot i Jerzy Pachlowski ze środowiska pisarskiego oraz przedstawiciele Stargardu Szczecińskiego: Zygmunt Fila, Waldemar Gil, Roman Kierys oraz Gryfina: Antoni Anwailer i Blandyna Migdałska.

¹⁵³ Stanisław Miśkiewicz (24 VII 1942 w Osiecy) – działacz komunistyczny, od 1962 r. członek PZPR, 1972–1980 I sekretarz KZ PZPR w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego w Szczecinie i jednocześnie członek egzekutywy KW PZPR w Szczecinie, 1980–1981 sekretarz, a 1981–1990 I sekretarz KW PZPR w Szczecinie, delegat na VII, VIII, IX, X, XI Zjazd PZPR, 1986–1990 członek Komitetu Centralnego PZPR, 1985–1989 poseł na Sejm PRL IX kadencji.

¹⁵⁴ „Obraz” 1989, nr 3–4(68–69), s. 43.

¹⁵⁵ Początkowo podział mandatów do Sejmu w województwie szczecińskim przedstawiał się następująco: PZPR – 4, ZSL – 2, SD – 1, PAX – 1 i bezpartyjni – 3.

¹⁵⁶ *Matactwa*, „Korespondent”. Biuletyn MKO NSZZ „Solidarność”, nr 11 (45), 14 IV 1989.

¹⁵⁷ *Decyzja nr 46/Or/89 wojewody szczecińskiego z dnia 15 IV 1988 r. w sprawie powołania zespołu ds. koordynacji prac związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów do Sejmu i Senatu PRL*, w zbiorach Edmunda Bilickiego. Członkami zespołu ze strony OKP „S” PZ byli: Edmund Bilicki, Mieczysław Ustasiak i Jan Tarnowski.

Wyłonienie kandydatów opozycji solidarnościowej do Sejmu i Senatu

W ramach zespołu ds. kandydatów do Sejmu i Senatu ukonstytuował się Konwent Wyborczy do wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu, na czele którego stanął Milczanowski jako przewodniczący, a w jego skład weszli jeszcze: Wojciech Gołąb¹⁵⁸, Seweryn Wiechowski¹⁵⁹ reprezentujący SKK, Kaczanowski reprezentujący WRRI „Solidarność” oraz Władysław Diczek, Kroppek i Radzewicz jako przedstawiciele MKO. 18 kwietnia 1989 r. konwent zebrał się na swoim pierwszym posiedzeniu. W części jawnej, w której uczestniczyli również przedstawiciele poszczególnych podmiotów wchodzących w skład OKP „S” PZ, przystąpiono do przedstawienia osób reprezentujących komitet w wyborach do parlamentu. Milczanowski przedstawił listę kandydatów, która wpłynęła do konwentu. Znalazły się na niej następujące kandydatury do Sejmu: w Szczecinie – Ignor i Kowalczyk, w Świnoujściu – Bohdan Koczyński¹⁶⁰ i Bilicki, w Stargardzie Szczecińskim – Waldemar Gil¹⁶¹ i Balazs

¹⁵⁸ Wojciech Gołąb (4 IV 1943 w Ostrowiu k. Lwowa) – radca prawny, działacz katolicki, w 1980 r. członek-założyciel Szczecińskiego Klubu Katolików, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

¹⁵⁹ Seweryn Wiechowski (3 I 1935 w Białymstoku) – prof. dr hab. nauk medycznych, kardiolog, wykładowca Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie, od 1972 r. kierownik Kliniki Chirurgii Klatki Piersiowej i Naczyń, w 1979 r. przeprowadził pierwszą w Szczecinie operację na otwartym sercu, od września 1980 r. członek „Solidarności”, od 1980 do 13 XII 1981 r. przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Pomorskiej Akademii Medycznej, członek Regionalnej Komisji Rewizyjnej w Zarządzie Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorze Zachodnie, 1982–1988 członek opozycyjnej grupy podziemnej skupionej wokół Jana Otto, 1987–1989 aktywny uczestnik Szczecińskiego Klubu Katolików, 1986–1990 członek Prymasowskiej Rady Społecznej, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1990–1996 rektor PAM.

¹⁶⁰ Bohdan Koczyński (22 X 1935 we Włodzimierzu Wołyńskim) – doktor nauk prawnych, do 1981 r. służył w marynarce wojennej WP, od 1981 r. związany z „Solidarnością”, współpracował ze szczecińską „Jednością”, w 1986 r. pomagał Stanisławowi Możejce w zakresie prawnym przy zakładaniu komitetów założycielskich „Solidarności” w zakładach pracy na terenie województwa. W 1989 r. członek Okręgowego Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” w Świnoujściu, 1989–1991 i 2001–2005 poseł na Sejm PRL X kadencji oraz Sejm RP IV kadencji.

¹⁶¹ Waldemar Gil (6 XII 1951 w Zamościu) – w latach 1971–1984 pracował w Zakładzie Naprawczym Taboru Kolejowego w Stargardzie Szczecińskim, od 1980 r. w „Solidarności”, założyciel „Solidarności” w ZNTK w Stargardzie Szczecińskim i następnie przewodniczący Komisji Zakładowej tamże, 1980–1981 przewodniczący Prezydium MKK „Solidarność” w Stargardzie Szczecińskim, wiceprzewodniczący krajowej sekcji branżowej „Solidarność” pracowników ZNTK oraz przewodniczący Prezydium Delegatury Zarządu Regionu „Solidarność” w Stargardzie Szczecińskim, delegat regionu na I KZD NSZZ „Solidarność”, po wprowadzeniu stanu wojennego członek RKS z siedzibą w Szczecinie, współzałożyciel niezależnego wydawnictwa „CDN”, od 1984 r. dyrektor Spółki Handlowo-Produkcyjnej „WATARO” w Stargardzie Szczecińskim, w 1988 r. odtwarzał strukturę podregionu „Solidarności” w Stargardzie Szczecińskim, członek Obywatelskiego

oraz do Senatu: Fenrych, Halina Pilawska¹⁶², Ustasiak i Zimowski. Dodatkowo Kaczanowski zgłosił Baumgarta jako kandydata do Senatu, na co członkowie konwentu wyrazili zgodę i tym samym ostatecznie zamknięto listę kandydatów OKP „S” PZ do parlamentu. W dalszej części posiedzenia zaprezentowano poszczególnych kandydatów, a po prezentacji zamknięto jawną część posiedzenia¹⁶³. Po przerwie zebrali się już jedynie członkowie konwentu, by ostatecznie wytypować następujących kandydatów do Sejmu: ze Szczecina – Kowalczyka, ze Stargardu Szczecińskiego – Balazsa i ze Świnoujścia – Kopczyńskiego, a do Senatu – Ustasiaka i Zimowskiego (dok. nr 73 i 74)¹⁶⁴.

Kandydatury przedstawione na pierwszym posiedzeniu konwentu wcześniej podlegały procedurze wyłaniania w ramach poszczególnych podmiotów wchodzących w skład OKP „S” PZ. Np. MKO rozpoczął taką procedurę od dyskusji na Prezydium MKO, na początku kwietnia 1989 r. Na posiedzeniu MKO 6 kwietnia 1989 r. Prezydium MKO zaprezentowało kandydatury Ignora i Kowalczyka do Sejmu oraz Ustasiaka do Senatu. Otwarto tym samym dyskusję nad osobami kandydatów i możliwością zgłoszenia kolejnych. W wyniku dyskusji pojawiły się jeszcze trzy kandydatury: Zimowskiego, Milczanowskiego i Radziewicza. Dwaj ostatni odmówili, ponieważ chcieli zająć się odbudową struktur „Solidarności” w regionie. Mając świadomość, iż do pięciu mandatów parlamentarnych na forum OKP zgłoszone będą przez pozostałe podmioty wchodzące w skład komitetu jeszcze inne

Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

¹⁶² Halina Pilawska (9 V 1924 w Kaliszu) – prof. dr hab. nauk medycznych, pediatra, wykładowczyni Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie, 1973–1979 kierowniczka Katedry Medycyny Społecznej PAM, członkini „Solidarności”, w październiku 1988 r. jedna z inicjatorek Komitetu Organizacyjnego „Solidarności” w PAM, w 1989 r. członkini Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

¹⁶³ *Protokół z posiedzenia Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego do Sejmu i Senatu z 18 IV 1989 r.*, w zbiorach Jana Tarnowskiego. Zob. także: AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, *Protokół z posiedzenia Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego do Sejmu i Senatu z 18 IV 1989 r.*, b.p.

¹⁶⁴ *Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego w zakresie wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu z 18 IV 1989 r.*, w zbiorach Jana Tarnowskiego. Zob. także: AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, *Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego w zakresie wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu z 18 IV 1989 r.*, b.p.

osoby, listę zamknięto, a sprawę zatwierdzania kandydatów odłożono na następne posiedzenie¹⁶⁵. W trakcie kolejnych obrad MKO, 12 kwietnia 1989 r., lista została ostatecznie zatwierdzona do zgłoszenia w ramach MKO, a Milczanowski został upoważniony do jej przedstawienia na forum Konwentu Wyborczego¹⁶⁶. W bardzo podobny sposób przebiegała procedura wyłaniania kandydatów przez pozostałe podmioty, których kandydaci zostali przedstawieni Konwentowi Wyborczemu. Łącznie w ramach wszystkich podmiotów dyskutowano nad osiemnastoma kandydaturami¹⁶⁷.

Po uwzględnieniu protestu wyborczego co do liczby mandatów poselskich przeznaczonych dla szczecińskich kandydatów bezpartyjnych zaistniała potrzeba wyłonienia jeszcze jednego kandydata OKP „S” PZ na posła. W tym celu 20 kwietnia 1989 r. zwołano po raz drugi posiedzenie konwentu. W spotkaniu tym uczestniczyło, tak jak poprzednio, siedem osób, z tą różnicą, że reprezentującego w MKO Kropopka zastąpił Mieczysław Lisowski¹⁶⁸. Przed rozpatrzeniem kandydatów do drugiego mandatu poselskiego w okręgu szczecińskim Kaczanowski złożył w imieniu WRRI „Solidarność” oświadczenie. Poinformował, iż na pierwszym posiedzeniu konwentu rada zgłosiła jedynie kandydatury Balazsa do Sejmu i Baumgarta do

¹⁶⁵ *Między negocjacjami a legalnością*, „Biuletyn MKO NSZZ »Solidarność«” nr 44, Szczecin, 6 IV 1989.

¹⁶⁶ „Korespondent”. Biuletyn MKO NSZZ „Solidarność” nr 11/45, Szczecin 14 IV 1989.

¹⁶⁷ „Obraz” 1989, nr 3–4 (68–69), s. 43. AIPN, 0236/410, t. 32, k. 15. Według miejscowej SB oprócz wymienionych w tekście kandydatów rozważano jeszcze: Grzegorza Jankowskiego, Seweryna Wiechowskiego, Joannę Kulmową, Tomasza Zielińskiego.

¹⁶⁸ Mieczysław Lisowski (4 II 1919 w Haliczu) – w latach 1939–1941 kurier ZWZ-AK, przenosił przez zieloną granicę do Rumunii dokumenty i pieniądze oraz przeprowadzał ludzi, 1948–1973 prowadził działalność prywatną w Poznaniu, 1973–1982 kierowca w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Komunikacji Miejskiej w Szczecinie, 1978–1980 związany z WZZ Pomorza Zachodniego, kolporter niezależnego pisma „Robotnik”, w sierpniu 1980 r. współorganizator i jeden z liderów strajku w WPKM w Szczecinie, od 1980 r. w „Solidarności”, doradca Komitetu Zakładowego w WPKM, 1982–1989 organizator i członek Tajnej Komisji Zakładowej „Solidarność” w WPKM, współtwórca, drukarz i wydawca niezależnej gazety zakładowej WPKM „Termit”, od marca 1982 r. na rencie, 1982–1989 kolporter prasy i wydawnictw niezależnych, wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany przez SB, 1985–1988 członek Rady Koordynacyjnej „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w 1988 r. inicjator i główny organizator strajków w szczecińskim WPKM, 5 V 1988 r. w zajezdniach autobusowych „Dąbie” i w Policach, 22 VI 1988 r. w zajezdniach autobusowych „Dąbie”, w Policach i przy ul. Klonowica, strajku w sierpniu 1988 r. w zajezdniach autobusowych „Dąbie”, w Policach i przy ul. Klonowica oraz zajezdniach tramwajowych „Golęcino” i „Niemierzyn”, 1988–1989 członek Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

Senatu, aby zwiększyć ich szanse, i nie wysuwała już innych kandydatur do Sejmu wcześniej wytypowanych przez WRRI w ramach wewnętrznej procedury, a mianowicie Pawła Kołpaczyńskiego¹⁶⁹ i Leona Okińczycza¹⁷⁰. W związku z pojawieniem się drugiego mandatu do Sejmu w Szczecinie, a także w związku z nieuwzględnieniem kandydatury Baumgarta do Senatu WRRI „Solidarność” zwróciła się z wnioskiem o wzięcie pod uwagę Kołpaczyńskiego i Okińczycza w procedurze wyłaniania dodatkowego kandydata do Sejmu. Wniosek Kaczanowskiego odrzucono stosunkiem głosów sześć do jednego, co zakończyło część jawną posiedzenia¹⁷¹. W części niejawnej konwent poprzestał na rozpatrywaniu kandydatur zgłoszonych na jego pierwszym posiedzeniu i ostatecznie zatwierdził wcześniej zaaprobowane osoby, dodając do nich, w celu zapewnienia obsady dodatkowego mandatu w okręgu szczecińskim – Zimowskiego. Do obsady drugiego mandatu senatorskiego zaaprobowano Bilickiego (dok. nr 75 i 76)¹⁷².

Konwent musiał zebrać się niespodziewanie następnego dnia w związku ze złożeniem przez Balazsa na ręce Ustasiaka, Fenrycha i Bilickiego rezygnacji z kandydowania do Sejmu. Jego rezygnacja była wyrazem solidarności z Baumgartem, którego kandydatura do Senatu nie została zaaprobowana przez konwent. Można jednak uznać, że decyzja Balazsa była przede wszystkim podyktowana chęcią startu w wyborach do Sejmu

¹⁶⁹ Paweł Kołpaczyński (zm. 13 VIII 2008 w Szczecinie) – rolnik z Kamienia Pomorskiego, działacz WRRI „Solidarność” w Szczecinie, w trakcie strajku sierpniowego 1988 r. zaopatrywał strajkujących w żywność, członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

¹⁷⁰ Leon Okińczyc (9 VIII 1943 w Hołynce-Nieświeżu) – inżynier rolnictwa, od 1980 r. w „Solidarności”, przewodniczący KZ „Solidarność” w KPGR Gardno, delegat na I KZD NSZZ „Solidarność”, działacz WRRI „Solidarność” w Szczecinie, członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

¹⁷¹ *Protokół z posiedzenia Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego do Sejmu i Senatu z 20 IV 1989 r.*, w zbiorach Jana Tarnowskiego. Zob. także: AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, *Protokół z posiedzenia Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego do Sejmu i Senatu z 20 IV 1989 r.*, b.p.

¹⁷² *Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego w zakresie wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu z 20 IV 1989 r.*, w zbiorach Jana Tarnowskiego. Zob. także: AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, *Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego w zakresie wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu z 20 IV 1989 r.*, b.p.

w okręgu świnoujskim, w którym zamieszkiwał. Kaczanowski, reprezentujący rolników indywidualnych, złożył w tej sytuacji rezygnację z dalszej pracy w konwencie. Pozostali członkowie przystąpili do dyskusji nad uzupełnieniem kandydatury do Sejmu w okręgu stargardzkim, decydując się na poparcie dla Gila (dok. nr 77)¹⁷³.

Warto dodać, że wszystkie prezentowane w czasie obrad konwentu kandydatury na przyszłych parlamentarzystów były przyjmowane przez siedmioosobowe gremium przez aklamację po przedstawieniu swojego stanowiska przez przedstawicieli MKO. W składzie konwentu zasiadało czterech reprezentantów MKO, a decydujący głos przy podejmowaniu decyzji mieli zazwyczaj Milczanowski i Radziejewicz. W razie wystąpienia wątpliwości dotyczących danej kandydatury przeprowadzano głosowanie. Przy wyborze kandydatów konwent kierował się wieloma czynnikami, przy czym najistotniejszy był ten, czy kandydaci skupiają wokół siebie różne środowiska opozycyjne wywodzące się z „Solidarności”, gdyż to gwarantowało uzyskanie jak największego poparcia społecznego. Kandydaci powinni wywodzić się z trzech najważniejszych podmiotów wchodzących w skład OKP „S” PZ, tj. MKO, WRRI i SKK, a jednym z nich winna być osoba ze ścisłego kierownictwa strajku z sierpnia 1988 r. Reprezentowane miały też być środowiska spoza Szczecina.

Po tym spotkaniu, po wyrażeniu zgody przez zainteresowanych na kandydowanie i ich akceptacji przez OKP „S” PZ, sześciu wyłonionych kandydatów zostało przedstawionych Komitetowi Obywatelskiemu w Warszawie. Kierownictwo Komitetu Obywatelskiego zastrzegło sobie prawo do dokonywania zmian, szczególnie w zakresie wyborów do Senatu oraz w stosunku do regionów, w których miały miejsce spory w opozycji solidarnościowej¹⁷⁴. Dotyczyło to również sytuacji w województwie szczecińskim, gdzie

¹⁷³ *Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego w zakresie wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu z 21 IV 1989 r.*, w zbiorach Jana Tarnowskiego. Zob. także: AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, *Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego w zakresie wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu z 21 IV 1989 r.*, b.p.

¹⁷⁴ A. Dudek, *Reglamentowana*, s. 283–284. Zob. także: A. Małkiewicz, *Wybory*, s. 48–50. Antoni Dudek wymienia następujące miasta, w których doszło do sporów personalnych: Białystok, Konin, Bydgoszcz, Łódź, Płock, Piotrków Trybunalski, Radom, Sieradz i Suwałki. Natomiast Andrzej Małkiewicz informuje o konfliktach dotyczących kandydatów Komitetów Obywatelskich do parlamentu dodatkowo w: Szczecinie, Koszalinie, Tarnowie, we Wrocławiu i w Lesznie.

do przedstawicieli OKP „S” PZ już wcześniej kierowane były pewne sugestie, a nawet wywierane naciski, by dokonać „rezerwacji” jednego miejsca w Senacie dla kandydata wytypowanego przez Komitet Obywatelski w Warszawie. Ponieważ nie dały one rezultatu, w tej sprawie kontaktowali się osobiście z Tarnowskim¹⁷⁵ Andrzej Stelmachowski¹⁷⁶ i Bronisław Geremek¹⁷⁷. Geremek rozmawiał ponadto z Milczanowskim o wyłanianiu kandydatów do parlamentu, ale spotkał się z jego oporem wobec jakiegokolwiek zewnętrznej ingerencji w decyzje OKP „S” PZ¹⁷⁸.

23 kwietnia 1989 r. w Warszawie, w Auditorium Maximum Uniwersytetu Warszawskiego, zebrał się Komitet Obywatelski oraz kandydaci do parlamentu wytypowani przez regionalne komitety obywatelskie, aby ostatecznie zatwierdzić listę kandydatów „Solidarności” do parlamentu¹⁷⁹. Na kilka godzin przed tym posiedzeniem odbyło się spotkanie, w którym uczestniczyli: Milczanowski

¹⁷⁵ Relacja Jana Tarnowskiego dla Artura Kubaja z IV 2009 r., w zbiorach autora.

¹⁷⁶ Próba ingerencji ze strony Andrzeja Stelmachowskiego inspirowana była przez działaczy rolniczej „Solidarności” ze Szczecina, Piotra Baumgarta i Artura Balazsa. Warto przypomnieć, że zarówno Balazs, jak i Baumgart byli członkami zespołów Komitetu Obywatelskiego odpowiedzialnych za prowadzenie ogólnopolskiej kampanii wyborczej. Baumgart był członkiem zespołu ds. koordynacji listy kandydatów, a Balazs zespołu organizacyjnego. Zob.: *Uchwała Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” dotycząca przygotowania wyborów do parlamentu*, „Tygodnik Mazowsze”, 12 IV 1989. Andrzej Stelmachowski (28 I 1925 w Poznaniu – 6 IV 2009 w Warszawie) – żołnierz AK, prof. nauk prawnych, wykładowca Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, od 1972 r. członek warszawskiego KIK, 1987–1990 jego prezes, w 1980 r. doradca MKS w Stoczni Gdańskiej im. Lenina, od 1980 r. w „Solidarności”, doradca NSZZ RI „Solidarność”, 1980–1981 ekspert Rady Programowo-Konsultacyjnej OPS-Z przy KKP i KK „Solidarności”, po 13 XII 1981 r. doradca TKK, a następnie od 1987 r. KKW, od 1988 r. członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie, przewodniczący Komisji Wsi i Rolnictwa, 1988–1989 członek Komitetu Helsińskiego w Polsce, pełnomocnik Fundacji Społecznej „Solidarności”, 1984–1989 członek komisji Episkopatu Polski Iustitia et PAX, od 1989 r. członek ds. Duszpasterstwa Rolników oraz ds. Duszpasterstwa Ludzi Pracy, w sierpniu 1988 r. inicjator poufnych rozmów z sekretarzem KC PZPR Józefem Czyrkiem na temat podjęcia rozmów władz z opozycją, w 1989 r. uczestnik obrad Okrągłego Stołu (posiedzeń plenarnych i zespołu ds. gospodarki i polityki społecznej, współprzewodniczący podzespołu ds. rolnictwa), 1989–1991 senator I kadencji, marszałek Senatu, członek Prezydium Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego, 1991–1992 minister edukacji narodowej, od 1990 prezes Krajowej Rady Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

¹⁷⁷ A. Dudek, *Reglamentowana*, s. 283. Problemy związane z wyłanianiem kandydatów „Solidarności” do parlamentu rozwiązywane były przez zespoły Komitetu Obywatelskiego – organizacyjny i ds. koordynacji listy kandydatów. Wiodącą rolę odgrywali w tym zakresie: Zbigniew Bujak, Władysław Frasyniuk, Bronisław Geremek, Jacek Kuroń, Andrzej Wielowiejski i Henryk Wujec.

¹⁷⁸ Relacja Andrzeja Milczanowskiego dla Artura Kubaja z IV 2009 r., w zbiorach autora.

¹⁷⁹ *Wybory 1989. Dokumenty strony solidarnościowo-opozycyjnej*, red. I. Słodkowska, Warszawa 2009, s. 151. Uchwała w sprawie listy kandydatów Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”.

reprezentujący MKO, Kaczanowski w imieniu WRRI „Solidarność” i Fenrych z SKK. Ustalili oni ostateczną listę kandydatów „Solidarność” do parlamentu w województwie szczecińskim. Do spotkania doszło w wyniku rozmowy przedstawicieli OKP „S” PZ z sekretarzem Klubu Inteligencji Katolickiej w Warszawie – Andrzejem Wielowieyskim¹⁸⁰ i z przewodniczącym Tymczasowej Krajowej Rady Rolników Indywidualnych „Solidarność” – Józefem Śliszem. Wcześniej bowiem Ślisz protestował u Wałęsy, który nie wywiązał się z obietnicy umieszczenia na listach Komitetu Obywatelskiego 1/3 kandydatów reprezentujących rolników. Jako przykład podał „wycięcie” z listy poselskiej w województwie szczecińskim rolnika – Balazsa i zastąpienie go rzemieślnikiem – Gilem¹⁸¹. Wskutek nacisku rolniczej „Solidarność” oraz pilnej konieczności przedstawienia kandydatów do parlamentu Komitetowi Obywatelskiemu, który 23 kwietnia 1989 r. miał im udzielić rekomendacji, potrzebna była decyzja o ostatecznej liście kandydatów z województwa. Nieaktualna stała się już kwestia kandydowania do Senatu w województwie szczecińskim Baumgarta, któremu Regionalny Komitet Obywatelski w Pile zaofiarował taką możliwość, i do rozstrzygnięcia pozostał jedynie problem kandydowania Balazsa do Sejmu¹⁸². Ostateczną decyzję w tym zakresie podjęli Milczanowski, Fenrych i Kaczanowski, którzy powiadomili o niej pozostałych członków konwentu telefonicznie. Trzyosobowe grono zdecydowało się przywrócić w okręgu stargardzkim do Sejmu kandydaturę Balazsa. Cała szóstka kandydatów OKP „S” PZ uzyskała rekomendację Komitetu Obywatelskiego i rozpoczęła kampanię wyborczą¹⁸³. Jednym z pierwszych jej elementów była wizyta kandydatów

¹⁸⁰ Andrzej Wielowieyski (16 XII 1927 w Warszawie) – prawnik, polityk, działacz katolicki, od 1943 r. żołnierz AK, w latach 1962–1984 w redakcji miesięcznika „Więź”, 1955–1962 uczestnik spotkań Klubu Krzywego Koła, od 1957 r. członek warszawskiego KIK, 1965–1972 wiceprezes, 1972–1981 i 1984–1989 sekretarz generalny także, w sierpniu 1980 r. doradca MKS w Stoczni Gdańskiej im. Lenina, negocjator Porozumienia Gdańskiego, od 1980 r. w „Solidarność”, ekspert KKP, KK „Solidarność”, w 1981 r. kierownik OPS-Z, 1981–1985 członek Prymasowskiej Rady Społecznej, od 1983 r. doradca Wałęsy, od 1987 r. w zespole ekspertów KKW, 1987–1989 doradca TKK, w 1988 r. współorganizator Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie, w 1989 r. uczestnik obrad Okrągłego Stołu (posiedzeń plenarnych oraz w zespole ds. gospodarki i polityki społecznej, przewodniczący grupy roboczej ds. indeksacji i polityki społecznej), 1989–2005 poseł na Sejm RP I, II i III kadencji oraz senator I i V kadencji, wicemarszałek Senatu I kadencji, 2008–2009 poseł do Parlamentu Europejskiego.

¹⁸¹ *Wybory 1989*, „Obraz” 1989, nr 5–6 (70–71), s. 4–5.

¹⁸² AIPN, 0236/410, t. 32, k. 17. Propozycję, by Baumgart wystartował w wyborach do Senatu w województwie pільskim, złożył Ustasiakowi przewodniczący Regionalnego Komitetu Obywatelskiego w Pile Justyn Wardałowski.

¹⁸³ *Protokół z ostatecznego ustalenia listy kandydatów do Sejmu i Senatu ze strony solidarnościo-*

w Gdańsku 29 kwietnia 1989 r., gdzie wszystkim zrobiono zdjęcia z Wałęsą, co – jak się później okazało – było znakomitym posunięciem wyróżniającym „drużynę” Wałęsy spośród innych biorących udział w kampanii wyborczej (dok nr 78)¹⁸⁴. Pozostało jeszcze nakłonić Gila do rezygnacji z kandydowania do Sejmu, by nie doszło do starcia wyborczego pomiędzy nim a innym kandydatem „Solidarności”. Sytuacja była o tyle trudna, że Gil rozpoczął już swoją kampanię wyborczą, zbierał wymagane do zgłoszenia swojej kandydatury podpisy i nie zamierzał wycofać się z wyścigu wyborczego. Misji łagodzącej podjął się Geremek jako członek zespołu ds. koordynacji listy kandydatów Komitetu Obywatelskiego. Przyjechał on do Stargardu Szczecińskiego 8 maja 1989 r.¹⁸⁵, by osobiście przekonać Gila do rezygnacji ze startu w wyborach¹⁸⁶. I tak się stało. Mimo że komitet wyborczy Gila zgłosił już jego kandydaturę do okręgowej komisji wyborczej, on sam ogłosił rezygnację z kandydowania, zadeklarował objęcie przewodnictwa nad Okręgowym Obywatelskim Komitetem Porozumiewawczym „Solidarność” w Stargardzie Szczecińskim i podjęcie działań na rzecz wyboru Balazsa do Sejmu. Zwrócił się również z apelem do osób, które poparły już jego kandydaturę, o udział w wyborach i głosowanie na Balazsa (dok. nr 88)¹⁸⁷.

Poważniejszym problemem regionalnej „Solidarności” był konflikt pomiędzy MKO i TZR, mógł on bowiem wpłynąć na wynik wyborczy. Wielu zwolenników „Solidarności” nie rozumiało, dlaczego współpracownicy Milczanowskiego i Jurczyka nie mogli się znaleźć na jednej liście wyborczej. Od momentu utworzenia OKP „S” PZ i rozmowy Ustasiaka z Jurczy-

wo-opozycyjnej w województwie szczecińskim z 23 IV 1989 r., w zbiorach Jana Tarnowskiego. Zob. także: AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, *Protokół z ostatecznego ustalenia listy kandydatów do Sejmu i Senatu ze strony solidarnościowo-opozycyjnej w województwie szczecińskim z 23 IV 1989 r.*, b.p. Również: Relacja Andrzeja Milczanowskiego dla Artura Kubaja z IV 2009 r., w zbiorach autora.

¹⁸⁴ A. Dudek, *Agonia Peerehu*, „Karta” 1989, nr 27, s. 35. Zob. także: T. Bochwic, *III Rzeczpospolita w odcinkach. Kalendarium wydarzeń styczeń 1989 – maj 2004*, Kraków 2005, s. 26. Zdjęcia kandydatom Komitetu Obywatelskiego z Wałęsą zrobili Erazm Ciołek i Jarosław Goliszewski w historycznej sali BHP Stoczni Gdańskiej.

¹⁸⁵ AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, b.p., *Informacja Tomasza Peszke z Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” w Szczecinie z 8 V 1989 r.* Por.: Relacja Jana Tarnowskiego dla Artura Kubaja z IV 2009 r., w zbiorach autora.

¹⁸⁶ Relacja Jana Tarnowskiego dla Artura Kubaja z IV 2009 r., w zbiorach autora; B. Geremek, J. Żakowski, *Rok 1989. Bronisław Geremek opowiada, Jacek Żakowski pyta*, Warszawa 2008, s. 168.

¹⁸⁷ AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, *Oświadczenie Waldemara Gila z 11 V 1989 r.*, b.p. Gil dodatkowo umówił się z Balazsem, iż w wypadku jego wyboru do Sejmu będzie prowadził mu biuro poselskie. Po wygranych wyborach Balazs dotrzymał słowa.

kiem, w trakcie której przedstawiciele TZR okazali brak zainteresowania wyborami, środowisko to jednak zmieniło zdanie.

Po zakończeniu obrad Okrągłego Stołu zaczął się proces legalizacji „Solidarności”. 8 kwietnia 1989 r. Wałęsa podjął decyzję, której po jego lutowej wizycie w Szczecinie można było się spodziewać – upoważnił on przedstawicieli MKO, Radziejwiczę i Milczanowskiego, do budowania struktur „Solidarności” w ówczesnym województwie szczecińskim (dok. nr 68)¹⁸⁸. Działacze TZR postanowili skłonić go do zmiany tej decyzji. Po udzieleniu upoważnienia przez Wałęsę postanowili oni spotkać się z przedstawicielami MKO w celu uzgodnienia wspólnych działań dotyczących odtwarzania struktur. 12 kwietnia 1989 r. na posiedzeniu MKO rozpoczęli dyskusję na temat ich roli w odtwarzających się strukturach regionalnej „Solidarności” i przekonywali, że należy się im decydująca rola w przygotowaniu wyborów do władz odbudowywanego związku. Członkowie MKO uznali jednak, iż odtwarzanie związku musi rozpocząć się od zorganizowania wyborów w ogniwach zakładowych „Solidarności”, a dopiero w dalszej kolejności mogą być wybrane władze regionalne. Pytali także, w jaki sposób działacze TZR mogą uczestniczyć w tworzeniu struktur związku, kwestionując jednocześnie prawo Wałęsy do reprezentowania „Solidarności” oraz podważając jego linię polityczną i większość postanowień Okrągłego Stołu. Strony nie osiągnęły w tej kwestii porozumienia¹⁸⁹. Działacze TZR domagali się przynajmniej 50 proc. udziałów we władzach reaktywowanej „Solidarności”, a w konsekwencji także prawa do wystawienia swoich kandydatów w ramach wspólnej listy „Solidarności” w wyborach do Sejmu i Senatu. W tej sprawie odbyło się kilka nieformalnych spotkań, których przedmiotem było rozważenie parytetowego porozumienia dotyczącego struktury władzy regionalnej „Solidarności”. Do porozumienia jednak nie doszło, ponieważ przedstawiciele MKO stali na stanowisku, iż o sile danego podmiotu we władzach „Solidarności” powinna świadczyć liczba jego struktur oraz ich zakorzenienie w komisjach zakładowych „Solidarności”¹⁹⁰.

¹⁸⁸ *Upoważnienie wydane przez Przewodniczącego NSZZ „Solidarność” Lecha Wałęsę do organizacji NSZZ „Solidarność” na Pomorzu Zachodnim z 8 IV 1989 r.*, w zbiorach Jana Tarnowskiego. Zob. także: AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, *Upoważnienie wydane przez Przewodniczącego NSZZ „Solidarność” Lecha Wałęsę do organizacji NSZZ „Solidarność” na Pomorzu Zachodnim z 8 IV 1989 r.*, b.p.

¹⁸⁹ *Od nowa legalnie*, „Korespondent”. Biuletyn MKO NSZZ „Solidarność” nr 11/45, Szczecin, 14 IV 1989, b.p.

¹⁹⁰ Relacja Jana Tarnowskiego dla Artura Kubaja z IV 2009 r. oraz Relacja Andrzeja Milczanowskiego dla Artura Kubaja z IV 2009 r., w zbiorach autora.

Omówione spotkanie stanowiło ostatnią próbę TZR zawarcia porozumienia o współdziałaniu z MKO w wyborach do parlamentu. Ponieważ nie wypracowano konsensusu ani w kwestii odbudowy struktur „Solidarności” w regionie, ani wspólnej reprezentacji w wyborach do Sejmu i Senatu, TZR na posiedzeniu Zarządu 15 kwietnia 1989 r. zdecydował się powołać Regionalny Komitet Obywatelski do spraw wyborów do Sejmu i Senatu w czerwcu 1989 r., którego celem miało być wyłonienie kandydatów i przeprowadzenie kampanii wyborczej do parlamentu. W podjętej w tym dniu uchwale TZR zaapelował do komisji zakładowych i komitetów organizacyjnych „Solidarności” w regionie o zgłaszanie kandydatów do parlamentu (dok. nr 72)¹⁹¹. Na start w wyborach zdecydowało się i otrzymało rekomendacje TZR dwóch kandydatów: Stanisław Kocjan, sekretarz TZR – w wyborach do Senatu oraz Tomasz Żuk¹⁹², lekarz ortopeda z Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie – w wyborach do Sejmu. Ostateczna aprobata dla tych kandydatów została udzielona na posiedzeniu TZR 30 kwietnia 1989 r.¹⁹³ Żuk miał wystartować w okręgu szczecińskim i rywalizować o mandat poselski m.in. z Zimowskim, kandydatem OKP „S” PZ.

Do pojedynku dwóch działaczy wywodzących się z „Solidarności” miało dojść również w Świnoujściu. W pierwszych dniach maja 1989 r. na start w wyborach do Sejmu zdecydował się Jerzy Przybysz¹⁹⁴, działacz „Solidarności” z Morskiej Stoczni Remontowej w Świnoujściu oraz członek SKK¹⁹⁵. Został on zgłoszony przez Niezależną Grupę Obywatelską ze Świnoujścia, skupiającą niektórych działaczy „Solidarności” z dwóch największych przedsiębiorstw w mieście: Morskiej Stoczni Remontowej i Przedsiębiorstwa Po-

¹⁹¹ *Wstępne stanowisko Tymczasowego Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” w Szczecinie 15 IV 1989 r.*, w zbiorach Ireneusza Stecia.

¹⁹² Tomasz Żuk (12 XI 1922 w Sądziadowicach – 22 XI 1993 w Szczecinie) – prof. nauk medycznych, ortopeda traumatolog, od 1966 r. wykładowca Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie, organizator i kierownik Katedry i Kliniki Ortopedii PAM, żołnierz AK, 1942–1944 brał udział w ruchu oporu na terenie województwa lwowskiego, członek „Solidarności”, od 1988 r. związany z TZR. Szczecinianin roku 1988.

¹⁹³ AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, *Informacja o sytuacji w województwie szczecińskim sporządzona przez Tomasza Peszke – łącznika Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” z Obywatelskim Komitetem Porozumiewawczym „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego z 2 V 1989 r.*, b.p.

¹⁹⁴ Jerzy Przybysz (1936) – pracownik Morskiej Stoczni Remontowej w Świnoujściu, działacz „Solidarności”, związany z TZR.

¹⁹⁵ *Informacja telefoniczna Jana Jabłońskiego przekazana do SKK*, w zbiorach Edmunda Bilińskiego.

łowów Dalekomorskich i Usług Rybackich „Odra”. Niektórzy z nich byli również członkami SKK¹⁹⁶. Działacze tej grupy skłaniali się do współpracy z TZR w Szczecinie, jednak zdecydowali się zaapelować także do władz OKP „S” PZ o udzielenie Przybyszowi poparcia w wyborach¹⁹⁷. Przedstawiciele OKP „S” PZ odmówili i podjęli z Grupą rozmowy mające na celu nakłonienie Przybysza do rezygnacji z udziału w wyborach. Negocjacje w tej sprawie zakończyły się niepowodzeniem (dok. nr 20 i 23)¹⁹⁸.

Na start w wyborach zdecydowała się również Konfederacja Polski Niepodległej, której lider, Leszek Moczulski¹⁹⁹, jeszcze w okresie Okrągłego Stołu ostro atakował porozumienie z komunistami. Zaapelował on nawet do państw zachodnich o nieudzielanie Polsce pomocy gospodarczej do momentu przeprowadzenia wolnych wyborów. Krytycznie do tego apelu odniósł się zarówno Wałęsa, jak i jego najbliżsi doradcy, co skłoniło Moczulskiego do zmiany decyzji. Zmianę tę można było dostrzec już pod koniec lutego 1989 r., kiedy partia rozpoczęła przygotowania do wyborów. W pierwszych dniach marca 1989 r. w Jastrzębiu zorganizowano z inicjatywy KPN spotkanie ugrupowań politycznych opozycji, które nie uczestniczyły w obradach Okrągłego Stołu, a które postanowiły zawiązać Kongres Opozycji Antyustrojowej²⁰⁰. Była to próba skupienia wokół KPN wszystkich organizacji opozycyjnych protestujących przeciwko porozumieniom Okrągłego Stołu. Nie powiodła się ona, ponieważ z wyjątkiem KPN pozostałe podmioty uczestniczące w kongresie wezwały do bojkotu wyborów. 10 kwietnia 1989 r. Rada Polityczna KPN ogłosiła deklarację „Czynna akcja wyborcza, uczestnictwo i bojkot”, w której potępiając wybory, zarówno moralnie, jak i politycznie, zdecydowała się na

¹⁹⁶ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 324/89, k. 55.

¹⁹⁷ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 311/89, k. 50. Apel podpisali: Jerzy Cap, Jan Jabłoński, Stanisław Kąkolewski, Wincenty Rączkowski, Wojciech Strzyszkowski. W apelu, zwolennicy Jerzego Przybysza twierdzili, że lepiej on spełnia kryteria moralne i kompetencyjne stawiane posłowi niż Bohdan Kopczyński, a ich działania są podyktowane troską o ideały „Solidarności” i jej odpowiednią reprezentację w przyszłym Sejmie.

¹⁹⁸ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 324/89, k. 55.

¹⁹⁹ Leszek Moczulski (7 VI 1930 w Warszawie) – dziennikarz, historyk, działacz opozycyjny, 1948–1949 członek PZPR, 1961–1977 dziennikarz „Życia Warszawy”, „Stolicy” i „Dookoła Świata”, w 1977 r. współzałożyciel ROPCiO, w 1979 r. założył KPN, którego został przewodniczącym, 1980–1984 i 1985–1986 więziony, 1991–1997 poseł na Sejm RP I i II kadencji. Sąd lustracyjny w dwu instancjach orzekł, że w latach 1969–1977 był tajnym współpracownikiem SB o pseudonimie „Lech”.

²⁰⁰ J. Skórzyński, *Rewolucja*, s. 316–317. Kongres zawiązały: „Solidarność Walcząca”, PPS-RD, KPN, uczestnicy Ruchu „Wolność i Pokój” oraz dysydenci z „Solidarności”.

wzięcie w nich udziału. Zastrzegła jednocześnie, że gdyby władze państwowe nie dopuściły kandydatów konfederacji do wyborów, wówczas jej członkowie i zwolennicy powinni wybory zbojkotować²⁰¹. Moczulski podjął początkowo rozmowy z przywódcami „Solidarności” na temat wystawienia kandydatów konfederacji na listach wyborczych Komitetu Obywatelskiego. Jednak propozycja startu w wyborach przewidziana jedynie dla trzech reprezentantów KPN była dla tego ugrupowania nie do przyjęcia, dlatego lider KPN podjął decyzję o samodzielnym starcie jego partii w wyborach²⁰². W poufnych rozmowach przedstawiciele konfederacji z reprezentantami Komitetu Obywatelskiego uzgodniono natomiast niekonfrontacyjną taktykę wyborczą pomiędzy obiema stronami i współdziałanie w II turze głosowania na rzecz kandydata, który będzie miał większe szanse na wybór. W ramach ogólnopolskich ustaleń konfederacja zdecydowała się na zgłoszenie w całym kraju szesnastu kandydatów do Sejmu i sześciu do Senatu. Z grona zarządzającego szczecińskim KPN nikt nie zdecydował się na start, jednak gremia kierownicze okręgu szczecińskiego, z Leszkiem Smykowskim²⁰³ na czele, wystawiły w wyborach Zbigniewa Brzyckiego (członka KPN związanego ze Szczecinem, na stałe mieszkającego wówczas w Grudziądzu). Po uzyskaniu rekomendacji szczecińskiego oddziału KPN Brzycki (członek Zarządu Regionu „Solidarności” Pomorza Zachodniego z 1981 r.) został zgłoszony do rywalizacji o drugi mandat poselski w okręgu szczecińskim²⁰⁴, w którym jego rywalem był m.in. Kowalczyk, kandydat OKP „S” PZ. W zakresie wyborów do parlamentu szczecińska KPN współpracowała ściśle z TZR, a współpraca ta polegała m.in. na podziale dwóch mandatów poselskich w Szczecinie w taki sposób, by kandydaci obu umawiających się stron nie rywalizowali ze sobą, oraz na wspólnych przedsięwzięciach w trakcie kampanii wyborczej²⁰⁵.

Radykalne skrzydło opozycji wezwało natomiast do bojkotu wyborów. Najbardziej liczącym się podmiotem tej części opozycji była „Soli-

²⁰¹ AIPN Sz, 0011/2077, t. 3, *Informacja dotycząca stosunku KPN do wyborów*, k. 72.

²⁰² A. Dudek, *Reglamentowana*, s. 290.

²⁰³ Leszek Smykowski (20 IX 1958 w Szczecinie) – nauczyciel, polityk, 1980–1981 działał w Niezależnym Zrzeszeniu Studentów Akademii Rolniczej, od 1987 r. odtwarzał struktury KPN w województwie szczecińskim, od 1988 r. przewodniczący oddziału zachodniego KPN, 1993–1997 poseł na Sejm RP II kadencji.

²⁰⁴ Oprócz kandydatury Zbigniewa Brzyckiego lider szczecińskiego KPN Leszek Smykowski, który miał decydujący głos przy nominowaniu reprezentanta KPN w wyborach, rozważał również kandydatury Franciszka Łuczki i płk. Bogdana Orlena.

²⁰⁵ Relacja Leszka Smykowskiego dla Artura Kubaja z IX 2009 r., w zbiorach autora.

„Solidarność Walcząca” pod przywództwem Kornela Morawieckiego²⁰⁶. Podobne apele do mieszkańców województwa zostały wystosowane przez szczeciński oddział „Solidarności Walczącej” kierowany przez Krzysztofa Korczaka²⁰⁷, Polską Ligę Praw Człowieka związaną z PPS, aktywistów z Federacji Młodzieży Walczącej związanych z Piotrem Zarosińskim²⁰⁸, a także część działaczy Niezależnego Zrzeszenia Studentów²⁰⁹. FMW oczekiwała wystawienia w wyborach do parlamentu wspólnej reprezentacji „Solidarności”, a brak takiej reprezentacji był zasadniczym powodem wezwania do bojkotu wyborów²¹⁰. Swoje niezadowolenie z reprezentacji „Solidarności” w wyborach wyrażała również część aktywistów Ruchu „Wolność i Pokój”, mających za złe swojemu liderowi Markowi Adamkiewiczowi²¹¹, że zgodził się na poparcie w wyborach kandydatów wywodzących się ze środowisk katolickich²¹². Przeciwni popieraniu osób wywodzących się z SKK zadeklarowali, że nie wezmą udziału w głosowaniu i nie będą namawiać swoich zwolenników do popierania takich kandydatów²¹³.

²⁰⁶ Kornel Morawiecki (3 V 1941 w Warszawie) – fizyk, założyciel i przewodniczący „Solidarności Walczącej”, w latach 1979–1980 działacz KSS Ziemi Dolnośląskiej, od 1980 r. działacz NSZZ „Solidarność”, delegat na IKZD „Solidarności”, w stanie wojennym ukrywał się, w 1982 r. członek RKS „Solidarność” Dolny Śląsk, w 1982 r. założyciel, a w latach 1982–1990 przewodniczący „Solidarności Walczącej”, redaktor pisma „Solidarność Walcząca”, w listopadzie 1987 r. aresztowany, w kwietniu 1988 r. zmuszony podstępnie do wyjazdu, powrócił nielegalnie w sierpniu 1988 r.

²⁰⁷ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 356/89, k. 67–68. Krzysztof Korczak (1962) – ekonomista, działacz opozycyjny, od 1980 r. w „Solidarności”, 1981–1985 członek redakcji „Jedności”, w 1986 r. współorganizował struktury „Solidarności Walczącej” w Szczecinie, 1986–1989 członek redakcji „Gryfa” – pisma „SW” w Szczecinie.

²⁰⁸ Piotr Zarosiński – bliższych danych nie ustalono.

²⁰⁹ AIPN, 0236/410, t. 64, Meldunek sygnałny 345/89, k. 55. Co ciekawe, działacze FMW, NZS, PPN i PLPC zaplanowali na 2 VI 1989 r. wiec pod hasłem „bojkotu wyborów”, a jednocześnie aktywiści FMW planowali na noc poprzedzającą dzień wyborów malowanie na murach jednoznacznie hasła antywyborczych i hasła popierających kandydatury Kocjana i Brzyckiego.

²¹⁰ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 296/89, k. 32.

²¹¹ Marek Adamkiewicz (21 XI 1957) – od 1978 r. członek Studenckiego Komitetu Solidarności we Wrocławiu, następnie Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela, Niezależnego Związku Studentów oraz Ruchu „Wolność i Pokój” w Szczecinie, w stanie wojennym internowany od maja do listopada 1982 r., w 1984 r. skazany przez Sąd Garnizonowy w Szczecinie na 2,5 roku więzienia za odmowę złożenia przysięgi wojskowej, co dało początek ruchowi „Wolność i Pokój”, w 1988 r. uczestniczył w organizowaniu pomocy dla strajkujących w porcie i WPKM, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

²¹² AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 353/89, k. 69.

²¹³ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 365/89, k. 78.

Kandydaci do parlamentu strony koalicyjnej

Strona partyjno-rządowa przystąpiła do działań wyborczych z dużym opóźnieniem w stosunku do przedsięwzięć opozycji. I to pomimo faktu, że właśnie władza podejmowała wszelkie decyzje związane z wyborami, ustalała termin wyborów, kalendarz wyborczy, przygotowywała akty wykonawcze niezbędne do przeprowadzenia wyborów²¹⁴. Na użytek kampanii wyborczej PZPR pracowało wiele instytucji państwowych, które dostarczały na bieżąco informacji na temat nastrojów społecznych, kondycji ekonomicznej państwa, poczyniń opozycji. Działania te nie mogły jednak zrównoważyć procesu dezintegracji partii i pomóc gremiom kierowniczym PZPR skutecznie rywalizować z „Solidarnością”. Od zakończenia obrad X Plenum KC PZPR w styczniu 1989 r. partia zajęta była reorganizacją, którą utrudniały wewnętrzne tarcia między jej różnymi frakcjami. Sprawadzały się one do walki o przywództwo w PZPR pomiędzy grupą rządzącą, skupioną wokół gen. Jaruzelskiego, która obrała politykę reformy systemu politycznego i porozumienia z „Solidarnością”, oraz grupą dogmatyków skupionych wokół komitetu partyjnego w PAN czy warszawskiej organizacji partyjnej²¹⁵. Liderem nurtu zachowawczego w PZPR był Alfred Miodowicz²¹⁶, członek BP KC PZPR i jednocześnie przewodniczący OPZZ. Niezależnie od afiliacji przy poszczególnych grupach wewnątrz partii instancje terenowe PZPR, podchwytyjąc hasło demokratyzacji kraju, nie zawsze podporządkowywały się zaleceniom władz centralnych²¹⁷.

Po zawiązaniu się Koalicyjnego Komitetu Wyborczego w Warszawie zaczęły powstawać w województwach jego terenowe odpowiedni-

²¹⁴ Warto przypomnieć, że wybory do parlamentu pierwotnie planowane były na kwiecień, a następnie na maj 1989 r. Zatem, przynajmniej teoretycznie, PZPR powinna swoją kampanię wyborczą mieć przygotowaną znacznie szybciej niż opozycja. Jak się jednak okazało, wskutek opóźnień organizacyjnych najważniejszy przekaz kampanii wyborczej zaplanowano na ostatnie dwa tygodnie maja 1989 r.

²¹⁵ Szerzej na temat sytuacji w PZPR w tym okresie zob.: T. Nałęcz, *Ruchy odśrodkowe w PZPR* [w:] *Polski rok 1989, Sukcesy, zaniechania, porażki*, red. M. Jabłonowski, S. Stępka, S. Sulowski, Warszawa 2009, s. 105–121 oraz W. Janowski, *Dekompozycja PZPR*, *ibidem*.

²¹⁶ Alfred Miodowicz (28 VI 1928 w Poznaniu) – działacz związkowy, polityk komunistyczny, członek PZPR od 1959 r., 1984–1991 przewodniczący OPZZ, 1986–1989 członek Biura Politycznego KC PZPR, 1985–1986 członek Rady Państwa PRL, 1985–1989 poseł na Sejm PRL IX kadencji.

²¹⁷ *Plan działań partii w zakresie polityczno-organizacyjnego przygotowania i przeprowadzenia kampanii wyborczej do Sejmu z 15 II 1989 r. (przy założeniu, iż wybory odbędą się w czerwcu 1989 r.)* [w:] *Tajne dokumenty Biura Politycznego*, s. 293–299.

ki. W Szczecinie na czele Wojewódzkiej Komisji Współdziałania stanął Władysław Kaczanowski²¹⁸, sekretarz organizacyjny KW PZPR, a zarazem szef Wojewódzkiego Zespołu Wyborczego PZPR. Komisja ta nie odegrała większej roli w trakcie wyborów, a ciężar kampanii wyborczej koalicji spoczął w głównej mierze na samej PZPR. Na Plenum Komitetu Centralnego PZPR 31 marca 1989 r. Biuro Polityczne KC PZPR zaproponowało, na podstawie statutu partii, dwie możliwości kreowania kandydatów na posłów i senatorów. Pierwsza polegała na wyborze kandydatów przez Wojewódzkie Konferencje PZPR, druga – na wyborze elektorów, którzy wspólnie z członkami Komitetów Wojewódzkich PZPR, pochodzących z danego okręgu wyborczego, mieli rekomendować kandydatów do parlamentu w ramach dwuczęściowych Konwencji Wyborczych²¹⁹. Kandydatury wyłonione przez konwencje wymagały dodatkowo zatwierdzenia przez Plenum KW PZPR. Wojewódzka organizacja partyjna w Szczecinie, korzystając z możliwości wyboru drogi wyłaniania kandydatów pozostawionej przez Plenum KC PZPR, zdecydowała się na zorganizowanie konwencji w trzech okręgach wyborczych. Działacze PZPR w Szczecinie uzasadniali ten wybór bardziej demokratyczną procedurą. Bezpośrednie przygotowania do wyborów rozpoczęły się tuż po zakończeniu obrad Okrągłego Stołu. Na posiedzeniu Egzekutywy KW PZPR 18 kwietnia 1989 r. zatwierdzono przewodniczących konwencji wyborczych. Zostali nimi: Kazimierz Karapuda²²⁰ – sekretarz ds. rolnictwa KW PZPR, który odpowiadał za wyłonienie kandydatów w okręgu świnoujskim, Mieczysław Marcinkowski²²¹ – sekretarz ds. propagandy,

²¹⁸ Władysław Kaczanowski (1942) – działacz komunistyczny, od 1962 r. członek PZPR, 1981–1988 kierownik Wydziału Organizacyjnego KW PZPR w Szczecinie, 1984–1988 członek sekretariatu, a następnie 1988–1989 sekretarz organizacyjny KW PZPR w Szczecinie, delegat na XI Zjazd PZPR, od października 1989 r. do 1991 r. udziałowiec i przewodniczący rady nadzorczej spółki nomenklaturowej „Ekopart” w Szczecinie.

²¹⁹ *Decyzje Biura Politycznego KC PZPR z 28 III 1989 r.* [w:] *Tajne dokumenty Biura Politycznego*, s. 315.

²²⁰ Kazimierz Karapuda (I I 1951) – działacz komunistyczny, od 1974 r. członek PZPR, od 1981 r. I sekretarz KMG PZPR w Dobrej Nowogardzkiej, 1984–1989 sekretarz ds. rolnictwa KW PZPR w Szczecinie.

²²¹ Mieczysław Marcinkowski (ur. 10 VII 1950 w Kotkach) – od 1976 r. członek PZPR, 1979–1981 przewodniczący Zarządu Wojewódzkiego SZSP, 1981–1986 kierownik Wydziału Oświaty i Nauki KW PZPR w Szczecinie, 1986–1989 sekretarz ds. nauki i oświaty KW PZPR w Szczecinie, od października 1989 r. do kwietnia 1991 r. udziałowiec i wiceprzewodniczący rady nadzorczej spółki nomenklaturowej „Ekopart” w Szczecinie.

który otrzymał zadanie przygotowania konwencji w okręgu stargardzkim, i Adam Wójcik²²² – I sekretarz KM PZPR w Szczecinie, odpowiedzialny za konwencję wyborczą w okręgu szczecińskim. Przygotowania do konwencji rozpoczęły się od wyłonienia elektorów. Zgodnie z ustaloną przez KC PZPR proporcją jeden elektor reprezentował pięćdziesięciu członków PZPR (dok. nr 55)²²³. Cała wojewódzka instancja partii w ówczesnym województwie szczecińskim liczyła sobie wówczas ponad 57 tysięcy członków²²⁴. W konwencjach wyborczych mieli prawo wziąć również udział członkowie Plenum KW PZPR mieszkający na terenie poszczególnych okręgów wyborczych do Sejmu²²⁵. Wraz z procesem wyłaniania elektorów uruchomiona została procedura zgłaszania kandydatów do parlamentu przez instancje podstawowe partii, a możliwość taką miały te podmioty, które liczyły co najmniej dwustu członków. Zgodnie z zaleceniami władz centralnych partii możliwość zgłaszania kandydatów do mandatów przyznanych PZPR miały także organizacje społeczne współdziałające z partią. Uzgodniono, że osoby, które były zainteresowane startem w wyborach, musiały zebrać pod swoimi kandydaturami odpowiednią liczbę podpisów, a następnie zaprezentować swój program wyborczy na pierwszej części konwencji wyborczej w celu uzyskania rekomendacji. Po uzyskaniu rekomendacji i zatwierdzeniu kandydatur przez gremia kierownicze PZPR w województwie miały odbyć się drugie zebrania konwencji wyborczych, na których elektorzy wyróżniliby po jednym kandydacie do każdego z mandatów przypadających PZPR. Kandydat wyróżniony mógł liczyć na dodatkowe wsparcie organizacyjne oraz środki finansowe z funduszu wyborczego PZPR²²⁶.

Zakończenie procedury wyłaniania elektorów na poszczególne konwencje nastąpiło pod koniec kwietnia 1989 r. 28 kwietnia 1989 r. w Goleniowie (okręg wyborczy 91 z siedzibą w Świnoujściu) doszło *de facto* do in-

²²² Adam Wójcik (13 XI 1941 w Niedrzwicy Kościelnej) – działacz komunistyczny, od 1966 r. członek PZPR, od 1972 r. pracownik aparatu partyjnego, 1977–1981 zastępca kierownika, a następnie 1981–1986 kierownik Wydziału Ekonomicznego KW PZPR w Szczecinie, 1986–1990 I sekretarz KM PZPR w Szczecinie, od września 1986 r. do stycznia 1989 r. członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie.

²²³ AP Sz, Komitet Miejski Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej [dalej KM PZPR], 210, *Protokół z posiedzenia KM PZPR z dnia 21 IV 1989 r.*, b.p.

²²⁴ Łącznie wyłoniono 1144 elektorów.

²²⁵ Plenum KW PZPR w Szczecinie liczyło wówczas ponad 100 osób.

²²⁶ *Wywiad z Władysławem Kaczanowskim, przewodniczącym Wojewódzkiego Zespołu Wyborczego PZPR w Szczecinie*, „Głos Szczeciński”, 24 IV 1989.

auguracji wojewódzkiej kampanii wyborczej PZPR, w dniu tym bowiem odbyła się pierwsza z trzech okręgowych konwencji wyborczych. Podczas konwencji, w której uczestniczyło blisko czterystu elektorów i członków KW PZPR zamieszkałych na terenie okręgu, do jednego mandatu poselskiego zgłoszone zostały cztery kandydatury, pozostały ostatecznie trzy na skutek rezygnacji jednego z kandydatów²²⁷. Do rywalizacji o poparcie elektorów przystąpili Marian Jeż²²⁸, Waldemar Buczyński²²⁹ oraz płk Henryk Grzybowski²³⁰, zgłoszony przez komitet PZPR Pomorskiej Brygady WOP. Co ciekawe, podczas konwencji elektorzy zastanawiali się również nad udzieleniem poparcia PZPR dla osób zamierzających ubiegać się o mandaty poselskie przeznaczone dla kandydatów bezpartyjnych²³¹. Osoby te miały odegrać rolę tzw. bezpartyjnych bolszewików – jak określił takich kandydatów na łamach nowo powstałej „Gazety Wyborczej” Andrzej Drawicz²³². Przewodniczący konwencji Mieczysław Marcinkowski stwierdził słabe przygotowanie elektorów w zakresie sposobu wyłaniania kandydatów oraz znajomości ordynacji wyborczej, co niezbyt dobrze rokowało w zbliżających się wyborach²³³.

W okręgu wyborczym nr 92 w Stargardzie Szczecińskim 2 maja 1989 r. odbyła się druga konwencja wyborcza PZPR. Wzięło w niej udział blisko

²²⁷ Pomimo wcześniejszej woli kandydowania w trakcie konwencji zrezygnował ze startu w wyborach Tadeusz Olech, ówczesny dyrektor Kombinatu PGR w Mostach.

²²⁸ Marian Jeż (1941) – członek PZPR, dyrektor Przedsiębiorstwa Budownictwa Ogólnego w Nowogardzie.

²²⁹ Waldemar Buczyński (6 XII 1945 w Stuttgarcie) – od 1967 r. członek PZPR, 1980–1983 sekretarz KZ PZPR PPDiUR „Odra” w Świnoujściu, od 1983 r. sekretarz organizacyjny, a następnie 1986–1990 I sekretarz KM PZPR w Świnoujściu, 1981–1984 i 1986–1989 członek egzekutywy KW PZPR w Szczecinie, od 2006 r. radny Świnoujścia.

²³⁰ Henryk Grzybowski (8 IX 1933 w Zwoleniu) – od 1954 r. członek PZPR, 1956–1967 służył w Lubuskiej Brygadzie WOP, 1970–1982 szef sztabu i dowódca brygady tamże, 1978–1984 służył w Bałtyckiej Brygadzie WOP, od sierpnia 1984 r. dowódca Pomorskiej Brygady WOP w Szczecinie.

²³¹ Elektorzy zastanawiali się nad kandydaturami Barbary Kuszczyk-Nawrot i Damiana Domeckiego.

²³² „Gazeta Wyborcza” nr 4, 11 V 1989. Andrzej Drawicz użył tego określenia po tym, jak wołę ubiegania się o mandat poselski przeznaczony dla kandydatów „bezpartyjnych” w Warszawie wyraził Jerzy Urban, ówczesny szef Radiokomiteu, który formalnie nie należał do żadnej partii. Andrzej Drawicz (20 V 1932 w Warszawie – 15 V 1997 w Warszawie) – eseista, krytyk literacki, tłumacz literatury rosyjskiej, 1981–1989 wykładowca w Instytucie Filologii Rosyjskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, w stanie wojennym internowany, 1989–1991 prezes Komitetu ds. Radia i Telewizji, a następnie kierownik Literatur Wschodniosłowiańskich w Instytucie Sławiistyki PAN.

²³³ AP Sz, KW PZPR, 441, *Protokół z posiedzenia egzekutywy KW PZPR w Szczecinie z 9 V 1989 r.* k. 144. Por.: *Partyjna konwencja w Goleniowie*, „Głos Szczeciński”, 29 IV–1V 1989.

trzystu elektorów wraz z członkami KW PZPR wywodzącymi się z tego okręgu. Przebiegała ona według podobnego schematu jak konwencja świnoujska, tzn. podczas obrad do jednego mandatu poselskiego PZPR zgłosiło się czterech kandydatów. Konwencja postanowiła rekomendować tylko dwóch z nich, Pawła Pieczonkę²³⁴ i Bolesława Suchodolskiego²³⁵; dwaj pozostali zrezygnowali z udziału w wyborach, ponieważ nie zebrali wymaganej liczby podpisów²³⁶.

Szczecińska konwencja wyborcza PZPR przystąpiła do wyłonienia kandydatów do parlamentu jako ostatnia w województwie. 8 maja 1989 r. na sali obrad zgromadziło się ponad pięćset uprawnionych osób²³⁷. Rekomendowały one władzom wojewódzkim PZPR po pięciu kandydatów do dwóch mandatów poselskich przyznanych PZPR w okręgu szczecińskim²³⁸. Z notatki funkcjonariuszy SB wynika, że „w ocenie części elektorów najlepiej zaprezentowali się: Zenon Grabowski²³⁹, Waldemar Grzywacz²⁴⁰, Jacek

²³⁴ Paweł Pieczonka (1946) – od 1972 r. członek PZPR, dyrektor Kombinatu Państwowych Gospodarstw Rolnych w Chociwlu.

²³⁵ Bolesław Suchodolski (1944) – członek PZPR, dyrektor Kombinatu Państwowych Gospodarstw Rolnych w Starej Dąbrowie.

²³⁶ AP Sz, KW PZPR w Szczecinie, 441, Protokół z posiedzenia egzekutywy KW PZPR w Szczecinie z 9 V 1989 r., k. 144. Por.: *Partyjna konwencja w Stargardzie Szczecińskim*, „Głos Szczeciński”, 3 V 1989. Pierwotnie o mandat zamierzali się ubiegać również Andrzej Paździurko i Tadeusz Stefanowski. Zrezygnowali, chociaż na zebranie wymaganej ilości podpisów mieli jeszcze ponad tydzień.

²³⁷ W tym 486 spośród 506 wybranych elektorów.

²³⁸ W trakcie konwencji zgłoszono niemal dwudziestu kandydatów, jednak ostatecznie na start w wyborach zdecydowało się dziesięciu. Konwencja udzieliła rekomendacji następującym osobom: do mandatu nr 356 – Czesławowi Korolewskiemu, Maciejowi Manickiemu, Jackowi Piechocie, Mirosławowi Sobczykowi, Dariuszowi Więcaszkowi; do mandatu nr 357 – Zenonowi Grabowskiemu, Waldemarowi Grzywaczowi, Elżbiecie Krawczak, Stanisławie Malinowskiej, Elżbiecie Marszałek.

²³⁹ Zenon Grabowski (4 V 1943 w Nowej Wsi) – członek PZPR, 1967–1991 w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, 1979–1988 zastępca dyrektora ds. produkcji, a następnie 1988–1991 dyrektor naczelny Stoczni, od 1992 r. prezes oddziału BRE Banku w Szczecinie.

²⁴⁰ Waldemar Grzywacz (24 III 1932 w Grudziądzu) – prof. ekonomii, członek PZPR, od 1963 r. wykładowca Politechniki Szczecińskiej, 1978–1981 dyrektor Instytutu Ekonomiki Transportu, 1983–1985 dziekan Wydziału Inżynierii Ekonomiki Transportu, od 1985 r. kierownik katedry na Uniwersytecie Szczecińskim, 1988–1991 doradca ekonomiczny Wolnego Obszaru Celnego w Szczecinie, 1980–1989 prezes oddziału wojewódzkiego i członek władz krajowych Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, 1984–1989 przewodniczący Rady Wojewódzkiej PRON w Szczecinie, 1989–1991 poseł na Sejm PRL X kadencji.

Piechota²⁴¹, Dariusz Więcaszek²⁴², Elżbieta Krawczak²⁴³ oraz kandydaci do Senatu²⁴⁴: Ryszard Karger²⁴⁵ i Władysław Radziun (dok. nr 15 i 56)²⁴⁶.

Warto zauważyć, że w procedurze zgłaszania kandydatów uczestniczyły, obok instancji podstawowych PZPR zgodnie z zaleceniami władz centralnych, różne organizacje społeczne, a wśród nich takie jak: wojewódzki oddział Ligi Kobiet Polskich, szczeciński oddział Naczelnej Organizacji Technicznej, związki zawodowe wchodzące w skład WPZZ, wojewódzka rada PRON czy też instancje partyjne Wojska Polskiego²⁴⁷. Podczas konwencji spore kontrowersje wzbudził pomysł podzielenia dwóch mandatów poselskich na mandaty „męski” i „żeński”. Pomysł ten, który wynikał ze starych przyzwyczajęń, dotyczących kreowania różnych ciał politycznych zgodnie z wcześniej ustalonym parytetem, został jednak ostro skrytykowany i konwencja go nie przyjęła, chociaż trzy ubiegające się o mandat kobiety zostały przypisane do jednego mandatu poselskiego²⁴⁸.

Na wszystkich trzech konwencjach wyborczych pozytywnie przyjęto kandydatury PZPR do Senatu Ryszarda Kargera i Władysława Radziuna. Karger, prezes Wolnego Obszaru Celnego w Szczecinie, został zgłoszony 24 kwietnia 1989 r. przez Okręgowy Związek Żeglarski²⁴⁹ jako pierwszy spośród wszystkich kandydatów PZPR do parlamentu. Radziuna, prezesa

²⁴¹ Jacek Piechota (28 IV 1959 w Szczecinie) – od 1978 r. członek PZPR, 1984–1985 radny Miejskiej Rady Narodowej w Szczecinie, 1987–1989 komendant Zachodnio-Pomorskiej Chorągwi ZHP w Szczecinie, 1988–1989 założyciel i pierwszy przewodniczący szczecińskiego Klubu Inteligencji „Sens”, 1985–2007 poseł na Sejm PRL IX i X kadencji, a następnie na Sejm RP I, II, III, IV i V kadencji, minister gospodarki w latach 2001–2005 w rządach Leszka Millera i Marka Belki.

²⁴² Dariusz Więcaszek (21 VII 1956 w Łęborku) – członek PZPR, 1983–1989 dziennikarz Ośrodka Radiowo-Telewizyjnego w Szczecinie, I sekretarz POP PZPR ORiTV w Szczecinie, od lutego 1989 r. członek Plenum KW PZPR w Szczecinie, prezes Północnej Izby Gospodarczej w Szczecinie.

²⁴³ Elżbieta Krawczak (1946) – członkini PZPR, OPZZ, przewodnicząca Związku Zawodowego Pracowników PSS „Społem” w Szczecinie.

²⁴⁴ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 291/89 z 9 V 1989 r., k. 29.

²⁴⁵ Ryszard Karger (1 III 1928 w Warszawie) – członek PZPR od 1948 r., 1957–1964 zastępca dyrektora ds. eksploatacyjnych, 1964–1969 i 1976–1985 dyrektor naczelny PŻM, 1982–1989 prezes Żegluga Polskiej SA, 1986–1990 prezes Wolnego Obszaru Celnego w Szczecinie.

²⁴⁶ Władysław Radziun (1947) – członek PZPR. Prezes Rolniczego Kombinatu Spółdzielczego w Baszewicach.

²⁴⁷ AP Sz, KW PZPR, 441, Protokół z posiedzenia egzekutywy KW PZPR w Szczecinie z 9 V 1989 r., k. 145. Por.: *Wyborcze emocje na partyjnej konwencji w Szczecinie*, „Głos Szczeciński”, 9 V 1989; AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 291/89 z 9 V 1989 r., k. 28–29.

²⁴⁸ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 291/89 z 9 V 1989 r., k. 29.

²⁴⁹ „Głos Szczeciński”, 25 IV 1989.

Rolniczego Kombinatu Spółdzielczego w Baszewicach, zgłosił 26 kwietnia 1989 r. przedstawiciel instancji wojewódzkiej Kółek Rolniczych i Organizacji Rolniczych²⁵⁰. Elektorzy udzielili rekomendacji obu kandydatom, a co ciekawe, na żadnej z konwencji nie zgłoszono innych osób²⁵¹.

Po wytypowaniu kandydatów do parlamentu przez konwencje, 9 maja 1989 r., zebrało się Plenum Komitetu Wojewódzkiego PZPR w celu ich zatwierdzenia. Poprzedziło je posiedzenie egzekutywy KW PZPR, postanowiła ona rekomendować Plenum jedynie tych kandydatów, którzy zdołali zebrać 3 tys. podpisów. Egzekutywa zaleciła również Plenum, by konwencje podczas swoich powtórnych zebrań wskazały najlepszego kandydata do poszczególnych mandatów i udzieliły mu poparcia. Jednocześnie egzekutywa zobowiązała Zbigniewa Górkiewicza²⁵², przewodniczącego Wojewódzkiej Komisji Kontrolno-Rewizyjnej PZPR, by podjął działania dyscyplinujące w stosunku do tych członków PZPR, którzy zamierzają kandydować do parlamentu, a nie poddali się wewnętrznej procedurze wyłaniania kandydatów²⁵³. Plenum KW PZPR przyjęło propozycje egzekutywy dotyczące kandydatów, których zgodnie z kalendarzem wyborczym zgłoszono do wojewódzkiej i okręgowych komisji wyborczych. Ponadto zaleciło konwencjom wyborczym wskazanie najlepszego kandydata do poszczególnych mandatów poselskich, a WKKR wezwało do zajęcia się kandydatami „niepokornymi”.

Zalecenie dla komisji rewizyjnej dotyczące podjęcia środków dyscyplinujących dotyczyło w zasadzie Wojciecha Karkucińskiego²⁵⁴, popieranego przez Komitet Zakładowy PZPR Pomorskiej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Szczecinie, który zebrał, m.in. dzięki pomocy działaczy „Solidarności”, ponad 4 tys. podpisów²⁵⁵. Kandydatura Karkucińskiego zo-

²⁵⁰ „Głos Szczeciński”, 27 IV 1989.

²⁵¹ AP Sz, KW PZPR, 441, Protokół z posiedzenia egzekutywy KW PZPR w Szczecinie z 9 V 1989 r., k. 144–145.

²⁵² Zbigniew Górkiewicz (18 V 1950) – od 1974 r. w PZPR, 1978–1981 sekretarz, a w 1982 r. I sekretarz KMG PZPR w Kamieniu Pomorskim, od 1982 r. przewodniczący WKKP, 1986–1990 przewodniczący WKKR PZPR w Szczecinie.

²⁵³ AP Sz, Komitet Wojewódzki PZPR, 441, Protokół z posiedzenia egzekutywy KW PZPR w Szczecinie z 9 V 1989 r., k. 147.

²⁵⁴ Wojciech Karkuciński (1943) – w latach 1975–1989 członek PZPR, kierownik działu w Biurze Inwentaryzacji Pomorskiej DOKP w Szczecinie, 1980–1981 działacz tzw. struktur poziomych w PZPR.

²⁵⁵ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 300/89 z 12 V 1989 r., k. 33.

stała zgłoszona do Okręgowej Komisji Wyborczej w Szczecinie do mandatu PZPR nr 357 z pominięciem procedur partyjnych. Na dzień przed oficjalnym opublikowaniem danych o kandydatach przez Okręgową Komisję Wyborczą w Szczecinie, 19 maja 1989 r., WKKR podjęła decyzję o wykluczeniu Karkucińskiego z szeregów szczecińskiej PZPR, co uniemożliwiło mu start w wyborach²⁵⁶. Decyzja ta została podtrzymana przez CKKR PZPR w Warszawie (dok. nr 27 i 28)²⁵⁷.

Kandydaci PZPR zgłoszeni do komisji wyborczych przystąpili do prowadzenia swoich kampanii wyborczych, głównie w środowisku PZPR, by uzyskać wskazania do mandatu przez konwencje wyborcze. Po dwóch tygodniach od posiedzenia Plenum KW PZPR konwencje zebrały się ponownie i ostatecznie udzieliły rekomendacji do poszczególnych mandatów. W Szczecinie wskazanie do mandatów poselskich uzyskali Piechota i Waldemar Grzywacz²⁵⁸. Konwencja świnoujska zdecydowała o poparciu dla Jeża²⁵⁹, a w Stargardzie Szczecińskim rekomendowano poparcie dla Suchodolskiego²⁶⁰. Wszystkie trzy konwencje potwierdziły swoje poparcie dla obu kandydatów PZPR do Senatu. W trosce o „prawidłowy” skład parlamentu poszczególne konwencje udzieliły również rekomendacji kandydatom ubiegającym się o mandaty przeznaczone dla osób nienależących do partii. W Szczecinie PZPR poparła Edmunda Trokowskiego²⁶¹, kandydata WPZZ, i Władysława Nowaka²⁶², rektora Politechniki Szczecińskiej,

²⁵⁶ AP Sz, KW PZPR, 648, k. 12. A także: AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 342/89 z 24 V 1989 r., k. 59. oraz AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, b.p., Informacje ze Szczecina do Komitetu Obywatelskiego w Warszawie przesłane przez Piotra Niemczyka w dniu 23 V 1989 r.

²⁵⁷ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 344/89 z 26 V 1989 r., k. 61–62. Karkuciński za pośrednictwem członków OKP „S” PZ udzielił wywiadu Radiu Wolna Europa, w którym poinformował o swojej sytuacji wyborczej po wykluczeniu go z PZPR.

²⁵⁸ *Naszymi faworytami R. Karger i W. Radziun na posłów, W. Grzywacz i J. Piechota na posłów*, „Głos Szczeciński”, 20–21 V 1989. 19 maja 1989 r. Okręgowa Konwencja Wyborcza PZPR w Szczecinie rekomendowała do Sejmu Grzywacza i Piechotę, do Senatu – Kargera i Radziuna. O poparciu dla poszczególnych kandydatów decydowało tajne głosowanie elektorów.

²⁵⁹ „Głos Szczeciński”, 23 V 1989. 22 maja 1989 r. Okręgowa Konwencja Wyborcza PZPR w Świnoujściu rekomendowała do Sejmu Jeża, do Senatu – Kargera i Radziuna.

²⁶⁰ „Głos Szczeciński”, 24–25 V 1989. 22 maja 1989 r. Okręgowa Konwencja Wyborcza PZPR w Stargardzie Szczecińskim rekomendowała do Sejmu Suchodolskiego, do Senatu – Kargera i Radziuna.

²⁶¹ Edmund Trokowski (1944) – działacz OPZZ, przewodniczący Federacji Związków Zawodowych Pracowników Budownictwa w Szczecinie, 1994–2006 radny Szczecina, 1998–2002 wiceprzewodniczący Rady Miasta Szczecina.

²⁶² Władysław Nowak (9 VI 1932 w Wieleniu) – prof. w zakresie techniki cieplnej, od 1957 r.

kandydata NOT-u. Konwencji PZPR w Świnoujściu i w Stargardzie Szczecińskim wzywały do głosowania na Annę Rybczyńską²⁶³ i Jana Wołkę²⁶⁴.

Ze względu na przedłużającą się procedurę wyłaniania kandydatów, brak wskazania konwencji, a zapewne również i niewielkie efekty własnej kampanii wyborczej kilku kandydatów partii zrezygnowało z kandydowania do Sejmu²⁶⁵. Ostatecznie PZPR wystawiła czternastu kandydatów do przypadających jej czterech mandatów poselskich w województwie. Zarazem, korzystając z rozpoczynającego się procesu demokratyzacji wewnątrz partii, do wyborów zgłosiło się kilku członków PZPR, którzy pominęli wewnątrzpartyjną procedurę. Poza wykluczonym z PZPR Karkucińskim, który realnie zagrażał wyznaczonemu przez partię Grzywaczowi, o mandaty poselskie chcieli walczyć jeszcze trzej kandydaci, ale jeden nie został dopuszczony do wyborów, ponieważ nie zebrał wystarczającej liczby podpisów²⁶⁶.

O wiele wcześniej i w mniej skomplikowany sposób swoich kandydatów do parlamentu wybrali koalicjanci PZPR. Stronictwo Demokratyczne na posiedzeniu Komitetu Wojewódzkiego 27 kwietnia 1989 r. do swojego jedyne go mandatu w województwie wystawiło trzech kandydatów²⁶⁷. W sprawie kandydatów do Senatu WK SD podjął uchwałę o poparciu Bernardy Nawary²⁶⁸ i Jana Horodnickiego²⁶⁹. W trakcie kampanii wyborczej kandydatka SD uzyskała również poparcie Ligi Kobiet Polskich. Po posiedzeniu zarządu jego przewodniczący, Krzysztof Żórawski²⁷⁰, poinformo-

wykładowca Politechniki Szczecińskiej, 1978–1984 dziekan Wydziału Budowy Maszyn i Okrętów, 1984–1990 rektor Politechniki Szczecińskiej.

²⁶³ Anna Rybczyńska (1932) – dyrektorka Terenowej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Łobzie.

²⁶⁴ Jan Wołek (1928) – rolnik prowadzący indywidualne gospodarstwo w Dobrej Szczecińskiej.

²⁶⁵ Na dwa tygodnie przed wyborami z kandydowania do Sejmu wycofali się w Szczecinie Maciej Manicki (mandat nr 356) i Stanisława Malinowska (mandat nr 357) oraz w Świnoujściu Waldemar Buczyński (mandat nr 361).

²⁶⁶ Do mandatu PZPR w Szczecinie nr 357 zgłoszono dodatkowo Kazimierza Wirkijowskiego oraz Jacka Mikicina, a do mandatu nr 365 w Stargardzie Szczecińskim zgłoszony został Alfred Szefer. Okręgowa Komisja Wyborcza w Szczecinie zakwestionowała liczbę podpisów pod kandydaturą Mikicina.

²⁶⁷ Kandydatami SD w Szczecinie byli: Jan Kościelniak, Zbigniew Szadkowski i Mirosław Tatarczuk.

²⁶⁸ Bernarda Nawara (1947) – członkini SD, lekarka Zakładu Opieki Zdrowotnej w Gryficach.

²⁶⁹ Jan Horodnicki (5 V 1934 w Poczapińcach) – prof. nauk medycznych, psychiatra, członek SD, od 1977 r. wykładowca Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie, kierownik Katedry i Kliniki Psychiatrii, 1983–1985 dziekan II Wydziału Lekarskiego PAM.

²⁷⁰ Krzysztof Żórawski (1942) – członek SD, w latach osiemdziesiątych wiceprezydent Szczecina, prezes Izby Rzemieślniczej w Szczecinie, od 1989 r. przewodniczący Wojewódzkiego Komitetu SD w Szczecinie, od kwietnia 1989 r. do lutego 1990 r. członek prezydium Centralnego Komitetu SD.

wał, że kandydaci stronnictwa zgodnie z przysługującym im prawem nie będą zbierali podpisów pod swoimi kandydaturami²⁷¹.

Gremia kierownicze Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego, które zebrały się na swoim posiedzeniu 28 kwietnia 1989 r., podjęły decyzję o nominacjach dla sześciu kandydatów do dwóch mandatów poselskich przypadających ZSL w województwie szczecińskim²⁷². Oprócz kandydatów do Sejmu postanowiono rekomendować do Senatu Wacława Jakubowskiego²⁷³ i Jerzego Zaniemojskiego²⁷⁴.

Należy zauważyć, iż w procesie nominowania kandydatów do parlamentu strona koalicyjna pozostawała w tyle w stosunku do opozycji. Procesy demokratyzacji i dekompozycji obozu władzy, w szczególności PZPR, okazały się tak zaawansowane, że władze centralne nie były w stanie narzucić instancjom terenowym swoich decyzji, natomiast władze terenowe, nawet jeśli chciały realizować zalecenia centrali, napotykały duży opór swoich członków. Proces wyłaniania kandydatów do parlamentu pokazał, że już na starcie kampanii partii koalicji podjęły decyzje, które przyczyniły się do ich porażki wyborczej. Procedura wyłaniania kandydatów zaczęła się w połowie kwietnia, a zakończyła dopiero dwa tygodnie przed dniem głosowania, co znacząco ograniczyło możliwość prowadzenia skutecznej kampanii kandydatom preferowanym przez partię. Zgłaszanie po kilku kandydatów do Sejmu powodowało rozproszenie głosów i z góry skazywało rywali na II turę głosowania. W wyborach do Senatu nie sprawdziła się Wojewódzka Komisja Współdziałania, czego dowodziła walka aż sześciu kandydatów koalicji o dwa mandaty senatorskie (nie licząc trzech dodatkowo zgłoszonych przez podmioty wchodzące w skład szeroko rozumianej władzy). Warto również dodać, że na kandydowanie w wyborach nie zdecydował się żaden z liczących się wówczas w województwie działaczy PZPR: ani jeden

²⁷¹ *Posiedzenie WK SD*, „Głos Szczeciński”, 28 IV 1989. Poza procedurami SD do wyborów zgłoszono również Jana Rutkowskiego.

²⁷² *Rekomendacje ZSL*, „Głos Szczeciński”, 2 V 1989 r. Do mandatu poselskiego w okręgu z siedzibą w Świnoujściu wyznaczono Stanisława Kalinę, Wincentego Leszczyńskiego i Stanisława Niedźwiedzia, natomiast w okręgu stargardzkim Ignacego Maćkowiaka, Ryszarda Szunkego i Józefa Woroszczaka. W trakcie kampanii komitety wyborcze kandydatów zgłosiły dwóch kandydatów do mandatu w Stargardzie Szczecińskim: Lutra i Rosiaka.

²⁷³ Wacław Jakubowski (1933) – członek ZSL, lekarz w szpitalu miejskim w Stargardzie Szczecińskim.

²⁷⁴ Jerzy Zaniemojski (1929) – członek ZSL, szczeciński adwokat. W trakcie kampanii wyborczej do walki o mandat senatora zgłoszony został jeszcze Roman Mroczkowski.

z sekretarzy wojewódzkich czy miejskich PZPR, ani wojewoda czy inny reprezentant ówczesnej administracji terenowej. Procedurze wyłaniania kandydatów poddało się również niewielu posłów poprzednich kadencji Sejmu, pomimo zaleceń BP KC PZPR, by takim kandydatom udzielać preferencji. Gremia wojewódzkie partii koalicyjnych poparły tylko dwóch z jedenastu posłów upływającej IX kadencji Sejmu: Piechotę, członka PZPR, i Ryszarda Szunkego²⁷⁵ z ZSL.

Kampania wyborcza

Od momentu zatwierdzenia kandydatów przez Komitet Obywatelski w Warszawie 23 kwietnia 1989 r. szczeciński OKP „S” PZ przystąpił do dynamicznej kampanii wyborczej. Pierwszym bardzo ważnym jej elementem było zmobilizowanie działaczy opozycji solidarnościowej do pracy na rzecz kandydatów komitetu do parlamentu. Przez pierwsze dwa tygodnie po zaakceptowaniu kandydatów zwolennicy „Solidarności” prowadzili akcję zbierania podpisów pod kandydaturami, która zakończyła się dużym sukcesem, bowiem kandydaci OKP „S” PZ do Senatu zebrali ich znacznie więcej niż kandydaci PZPR. Dla poszczególnych kandydatur OKP „S” PZ w wyborach do Senatu uzyskano ponad 20 tys. podpisów w całym ówczesnym województwie szczecińskim²⁷⁶, podczas gdy reprezentanci PZPR zdołali zebrać pod swoimi kandydaturami niewiele ponad 8 tys. podpisów każdy²⁷⁷. Podobnie było w przypadku kandydatów do Sejmu. Reprezentanci OKP „S” PZ zazwyczaj z łatwością zbierali wymaganą liczbę podpisów, natomiast przedstawicielom obozu władzy przychodziło to z trudem, a niektórzy z nich z powodu nikłego poparcia rezygnowali z kandydowania²⁷⁸.

²⁷⁵ Ryszard Szunke (1934) – od 1959 r. członek ZSL, od 1958 r. urzędnik administracji państwowej w Świnoujściu i Szczecinie, 1980–1989 prezes Wojewódzkiego Komitetu ZSL w Szczecinie, 1985–1989 poseł na Sejm PRL IX kadencji.

²⁷⁶ „Gazeta Wyborcza”. Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, nr 2, 22 V 1989. Por.: AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 300/89, k. 33. Ustasiak zebrał pod swoją kandydaturą 22 566 podpisów, zaś Bilicki 20 821 podpisów.

²⁷⁷ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 300/89, k. 33. Karger zebrał pod swoją kandydaturą 8665 podpisów, natomiast Radziun 8500.

²⁷⁸ Szczecińscy kandydaci OKP „S” PZ do Sejmu zebrali pod swoimi kandydaturami ponad 15 tys. podpisów, natomiast listy popierających kandydatów PZPR niewiele przekraczały wymaganą ilość podpisów. Z osiemnastu wysuniętych na konwencji kandydatów PZPR do Sejmu zgłoszonych ostatecznie zostało dziewięciu. Kandydaci OKP „S” PZ do Sejmu zebrali następującą ilość podpisów: Zimowski – 17 108, Kowalczyk – 16 393, Balazs – 9886 i Kopczyński – 7200.

Sukcesem, dzięki dużemu zaangażowaniu społecznemu, w przedsięwzięciach wyborczych komitetu zakończyła się akcja obsadzania własnymi reprezentantami wszystkich komisji wyborczych, począwszy od wojewódzkiej, poprzez okręgowe, aż po obwodowe. W rezultacie, we wszystkich niemal komisjach zasiadło 1780 osób desygnowanych przez OKP „S” PZ²⁷⁹. Nie udało się jedynie wprowadzić reprezentantów OKP „S” PZ do komisji w obwodach zamkniętych²⁸⁰. Najistotniejszym celem kampanii wyborczej stało się opracowanie najskuteczniejszej metody dotarcia do elektoratu oraz zaprezentowanie kandydatów „Solidarności” opinii publicznej, w sytuacji gdy media, w tym niemal cały ruch wydawniczy, kontrolowane były przez obóz władzy, utrudniający „Solidarności” dotarcie do całej społeczności województwa. Pierwsze informacje o kandydatach „Solidarności” do parlamentu przekazane zatem zostały na łamach pism drugiego obiegu, które w tamtym czasie albo rozpoczynały dopiero swoją jawną działalność, albo ją właśnie kończyły. Sylwetki kandydatów OKP „S” PZ ukazały się np. w „BIS-ie” – piśmie ludzi nauki²⁸¹, „Ogniwie” – piśmie pracowników budownictwa²⁸², a także „Termicie”²⁸³ – gazecie pracowników WPKM. Oprócz sylwetek kandydatów i programu wyborczego Komitetu Obywatelskiego duży nacisk w kampanii prasowej położono na instrukcje dotyczące sposobu głosowania na kandydatów do parlamentu. Instrukcja była niezwykle sugestywna, wezwano w niej bowiem wyborców do skreślania wszystkich kandydatów, którzy nie reprezentują OKP „S” PZ²⁸⁴. W trakcie kampanii wyborczej w maju 1989 r. zredagowano trzy jednodniówki szczecińskiej „Gazety Wyborczej” sygnowanej przez OKP „S” PZ, które wydrukowane zostały przez Szczecińskie Zakłady Graficzne w nakładzie 150 tys. egzemplarzy każda. Pomimo opóźniania ich druku przez stronę rządową pierwszy numer szczecińskiej „Gazety Wyborczej”²⁸⁵ ukazał się 11 maja 1989 r.

²⁷⁹ P. Fenrych, *Budowanie fundamentów*, „Gazeta Wyborcza”. Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, nr 3, 30 V 1989.

²⁸⁰ Zob. przypis 98.

²⁸¹ „BIS”. Pismo Społecznego Komitetu Nauki, nr 2–3 (94–95), III–IV 1989.

²⁸² „Ogniwo”. Pismo NSZZ Solidarność Budowlanych, nr 28, 12 V 1989.

²⁸³ „Termit”. Solidarność WPKM w Szczecinie, nr 44, 12 V 1989.

²⁸⁴ *Tak głosuj na „Solidarność”*, „Gazeta Wyborcza”. Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, nr 3, 30 V 1989; „Korespondent”. Biuletyn MKO NSZZ „Solidarność”, nr 15 (49), 14 V 1989.

²⁸⁵ Pierwotnie złożone 5 maja 1989 r. w Szczecińskich Zakładach Graficznych pismo wyborcze OKP „S” PZ miało nazywać się „Goniec Wyborczy”.

(dok. nr 14)²⁸⁶ W numerze, oprócz sylwetek kandydatów OKP „S” PZ, zaprezentowano również program wyborczy komitetu oraz wywiad z Milczanowskim, który wyjaśniał, dlaczego jako lider MKO nie kandyduje w wyborach. Decyzję swoją uzasadniał potrzebą odbudowy i umocnienia struktur „Solidarności”, za którą przede wszystkim czuł się odpowiedzialny. Kolejne numery pisma wydane zostały 22 i 30 maja 1989 r. W numerze drugim ukazał się artykuł *Najwyższe dobro*, nawiązujący do niefortunnej wypowiedzi Miśkiewicza, I sekretarza KW PZPR w Szczecinie, który podczas Plenum Komitetu Wojewódzkiego PZPR 9 maja 1989 r. stwierdził: „Wszystkie obecnie podejmowane przez nas kroki w kampanii wyborczej powinny być podporządkowane podstawowej zasadzie: interes partii najwyższym dobrem”²⁸⁷. Wypowiedź ta, zamieszczona w „Kurierze Szczecińskim”, stała się istotnym elementem kampanii, wielokrotnie wykorzystywanym w wypowiedziach działaczy „Solidarności” oraz kandydatów OKP „S” PZ na wiecach i spotkaniach wyborczych²⁸⁸ jako przykład naczelnej zasady, którą kierują się przedstawiciele *ancien régime* w województwie (dok. nr 18)²⁸⁹.

W maju 1989 r. Szczeciński Klub Katolików przygotował jeden numer pisma „Wybory ‘89”, który został wydrukowany w wydawnictwie „Ottomanum”, przy szczecińskiej kurii biskupiej²⁹⁰. Najważniejszym elementem tej jednodniówki były słowa biskupa szczecińsko-kamieńskiego Kazimierza Majdańskiego²⁹¹ zawarte w oświadczeniu, które biskup wręczył kandy-

²⁸⁶ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 291/89 z 9 maja 1989 r., k. 26. Gotowy numer szczecińskiej „Gazety Wyborczej” działacze OKP złożyli w szczecińskich Zakładach Graficznych 5 V 1989 r., jednak pod pretekstem braku odpowiedniego zezwolenia cenzury na jego druk kierownictwo SzZG spowodowało, że rozpoczął się on sześć dni później.

²⁸⁷ „*Interes partii – najwyższym dobrem!*”, „Kurier Szczeciński”, 10 V 1989.

²⁸⁸ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 300/89, k. 33.

²⁸⁹ „*Najwyższe dobro*”, „Gazeta Wyborcza”. Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, nr 2, 22 V 1989.

²⁹⁰ *Pismo z prośbą o wydrukowanie „jednodniówki Wyborczej SKK” z 15 V 1989 r.*, w zbiorach Edmunda Bilickiego.

²⁹¹ Kazimierz Majdański (1 III 1916 w Małgowie – 29 IV 2007 w Łomiankach) – podczas II wojny światowej więziony w obozach Sachsenhausen i Dachau, święcenia kapłańskie przyjął 29 VII 1945 r. w Paryżu, 19 XI 1962 r. mianowany biskupem pomocniczym wrocławskim, sakrę biskupią odebrał 24 III 1963 r., w 1975 r. założył Instytut Studiów nad Rodziną przy Akademii Teologii Katolickiej i został pierwszym jego dyrektorem, specjalizował się w teologii małżeństwa i rodziny, w 1982 r. uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego, od marca 1979 r. biskup diecezji szczecińsko-kamieńskiej, w 1987 r. inicjator i organizator wizyty Jana Pawła II w Szczecinie, w 1992 r. otrzymał tytuł arcybiskupa *ad personam*.

datom u progu kampanii wyborczej 3 maja 1989 r.²⁹² Udzielił w nim jednoznaczne wsparcia kandydatom „Solidarności”, a wzburzenie członków PZPR budziły zwłaszcza słowa: „należy wiedzieć, że obowiązek, jaki spoczywa w Polsce na każdym człowieku ochrzczonego i wierzącego w Boga, to: żądać od kandydatów do Sejmu i Senatu wyraźnej deklaracji w zakresie prawa Bożego w życiu indywidualnym, społecznym, a zwłaszcza rodzinnym zgodnie z tym, czego Ojciec Święty uczył w Szczecinie” (dok. nr 84)²⁹³.

Zgodnie z ordynacją wyborczą OKP „S” PZ uzyskał w pewnym zakresie dostęp do lokalnego radia i telewizji. W czasie kampanii codziennie, począwszy od 10 maja 1989 r., ukazywały się na antenie Rozgłośni Regionalnej w Szczecinie czternastominutowe audycje radiowe, zaś trzy razy w tygodniu prezentowane były również audycje telewizyjne komitetu. Przygotowaniem wszelkich materiałów wyborczych zajmował się zespół pod kierunkiem Głowackiej²⁹⁴. Znacznym wsparciem kampanii medialnej „Solidarności” okazały się materiały przygotowane przez Komitet Obywatelski w Warszawie. Od 8 maja 1989 r. ukazywała się „Gazeta Wyborcza”, która była jedynym dziennikiem ogólnopolskim relacjonującym kampanię wyborczą opozycji²⁹⁵. W szczecińskich dziennikach kontrolowanych przez władzę, w „Głosie” i „Kurierze Szczecińskim”, przez cały okres przedwyborczy dostrzegało się regułę w nierównym podziale przekazywanych informacji o kampanii wyborczej do parlamentu. W „Głosie Szczecińskim” przyjęto przy tym zasadę, że o kampanii wyborczej opozycji nie informuje się czytelników inaczej jak w formie lapidarnych notek. W „Kurierze Szczecińskim” margines pozostawiony opozycji okazał się znacznie większy, jednak dysproporcja pomiędzy informowaniem o kandydatach obozu władzy a informacjami o działaniach kandydatów „Solidarności” była wciąż znacząca. Jedyne tytuły prasowe

²⁹² *Oświadczenie biskupa szczecińsko-kamieńskiego*, „Wybory ‘89”. Jednodniówka Szczecińskiego Klubu Katolików, maj 1989.

²⁹³ AP Sz, Urząd Wojewódzki w Szczecinie, 690, *Oświadczenie biskupa szczecińsko-kamieńskiego*, k. 74–75. Cytowane powyżej słowa zostały w dokumencie podkreślone. Por. także: J. Macholak, *Działalność Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie w latach 1988–1990* [w:] *Narodziny III Rzeczypospolitej. Pomorze zachodnie w latach 1988–1990. Materiały z sesji naukowej*, red. M. Machałek, J. Macholak, Szczecin 2006.

²⁹⁴ Zob. przypis 132. W skład zespołu, który przygotowywał materiał telewizyjny, wchodził: Władysław Daniszewski, Jacek Kamiński, Monika Szwaja i Julian Józwiakowski. Warto również zaznaczyć, że osoby przygotowujące materiały telewizyjne dla OKP w Szczecinie służyły pomocą w tym zakresie również Wojewódzkim Komitetom Obywatelskim w Koszalinie, Pile i Słupsku.

²⁹⁵ Jednak od 8 V do 4 VI 1989 r. relacji wyborczych ze Szczecina nie ukazało się zbyt wiele.

w województwie, który zamieszczał pogłębianą informację o wyborach do parlamentu, to tygodnik „Morze i Ziemia” – obok kandydatów PZPR przeprowadził również dłuższe wywiady z kandydatami koalicjantów i, co ciekawe, także z kandydatami opozycji, Zimowskim²⁹⁶ i Żukiem²⁹⁷. Dodatkowym sposobem kontaktowania się opozycji z elektoratem, a zarazem wsparciem w kampanii wyborczej, było promowanie poszczególnych kandydatów oraz przedstawianie programu wyborczego OKP „S” PZ na falach Radia Wolna Europa (dok. nr 13)²⁹⁸.

Opozycja nie zaniebdywała również bezpośredniego kontaktu z wyborcami, bo stał się on najważniejszą formą tej kampanii. Kandydaci OKP „S” PZ niemal codziennie uczestniczyli w spotkaniach z wyborcami na terenie całego województwa²⁹⁹. Tę postać przyjęła także inauguracja wojewódzkiej kampanii wyborczej „Solidarności”, która miała miejsce w Szczecinie 30 kwietnia 1989 r. w Teatrze Letnim w parku Kasprowicza. Liderzy szczecińskiej „Solidarności” wraz z kandydatami OKP „S” PZ do parlamentu przedstawili tam kilkunastotysięcznej publiczności swój program wyborczy. Podczas tego spotkania zaprezentowała się cała szóstka kandydatów, wzbudzając dużą sympatię wśród zgromadzonych zwolenników opozycji³⁰⁰. Równie udanym przedsięwzięciem był zorganizowany 13 maja 1989 r. festyn wyborczy na dziedzińcu szczecińskiego Zamku Księżąt Pomorskich, podczas którego występował Chór Akademicki Politechniki Szczecińskiej, aktorzy Teatru Współczesnego z recitalem ballad Piotra Wysockiego i programem kabaretowym *Bez baby*, odtwarzano także film z lutowej (1989 r.) wizyty Wałęsy w Szczecinie³⁰¹. Spotkania wyborcze, na których gromadziła się kilkutyśięczna rzesza zwolenników „Solidarności”, odbywały się również w Świnoujściu, Stargardzie Szczecińskim i Policach³⁰². Przedsięwzięcia wyborcze OKP „S” PZ zorganizowane były w przeważającej mierze dzięki zaangażowaniu społeczne-

²⁹⁶ *Wyborcza drużyna Lecha Wałęsy*, „Morze i Ziemia”, nr 21, 31 V–6 VI 1989, s. 1, 5.

²⁹⁷ *Serce do ortopedii*, „Morze i Ziemia”, nr 22, 31 V–6 VI 1989, s. 1, 6.

²⁹⁸ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 288/89, k. 22–23.

²⁹⁹ AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, b.p., *Terminarz spotkań wyborczych kandydatów do Sejmu i Senatu Regionu Pomorza Zachodniego „Solidarność” w Szczecinie*. Por.: AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 313/89, k. 52.

³⁰⁰ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 275/89, k. 7.

³⁰¹ *Festyn na Zamku*, „Gazeta Wyborcza”. Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, nr 2, 22 V 1989. Por.: AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 307/89 oraz Meldunek sygnałny nr 310/89, *ibidem*, k. 35–36.

³⁰² AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 353/89 z 10 V 1989 r., k. 69.

mu członków i sympatyków OKP „S” PZ oraz „Solidarności”. Olbrzymią rolę w organizowaniu spotkań z wyborcami odegrali działacze komisji zakładowych „Solidarności” z całego województwa, wykorzystujący zakładowe spotkania związkowe do agitacji wyborczej³⁰³. Dużej pomocy udzieliło także duchowieństwo diecezji szczecińsko-kamięńskiej, co okazało się szczególnie przydatne poza Szczecinem, gdzie struktura „Solidarności” była stosunkowo słaba, a spotkania z wyborcami w pomieszczeniach katechetycznych znakomicie uzupełniały wiece w zakładach pracy – często jako najliczniejsze spotkania na terenie całej gminy podczas kampanii wyborczej³⁰⁴. Wiele struktur terenowych OKP „S” PZ powstało dzięki osobom wskazanym przez księży miejscowych parafii i kontaktom nawiązanym z komitetem za pośrednictwem Szczecińskiego Klubu Katolików³⁰⁵.

Prócz dużego zaangażowania zwolenników „Solidarności” w bezpośrednie działania wyborcze kandydatów OKP „S” PZ do przeprowadzenia udanej kampanii wyborczej niezbędne były środki finansowe. Pozyskiwaniem pieniędzy zajmował się zespół pod kierunkiem Przygodzkiego, który rozprawał wśród mieszkańców województwa cegielki wyborcze. W kasie komitetu, poza wpłatami pochodzącymi od zwolenników opozycji, pojawiły się też środki finansowe pochodzące z Komitetu Obywatelskiego w Warszawie, który uzyskał je z zagranicy. Łącznie OKP „S” PZ pozyskał w trakcie kampanii wyborczej ponad 10 mln zł (dok. nr 14 i 84), które zostały przeznaczone głównie na zakup papieru, druk plakatów oraz broszur wyborczych, a także na organizowanie imprez plenerowych³⁰⁶. OKP „S” PZ uzyskiwał również pomoc z Komitetu Wyborczego w Warszawie w postaci materiałów wyborczych, komitet interweniował ponadto w urzędach państwowych, np. gdy Główny Urząd Kontroli Publikacji Prasy i Widowisk w Szczecinie zablokował wydanie pierwszego numeru szczecińskiej „Gazety Wyborczej”³⁰⁷.

³⁰³ AIPN, 0236/410, t. 32, Informacja sygnałna z 3 maja 1989 r., k. 8–9. Podobne spotkania odbywały się we wszystkich większych zakładach pracy Szczecina i innych miast w województwie.

³⁰⁴ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 348/89, k. 65–66. Por.: AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, *Informacja o sytuacji w województwie szczecińskim z 28 IV 1989 r. sporządzona przez Tomasza Peszke*, b.p.

³⁰⁵ AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, *Informacja o sytuacji w województwie szczecińskim z 28 IV 1989 r. sporządzona przez Tomasza Peszke*, b.p.

³⁰⁶ AS RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, *Informacja o sytuacji w województwie szczecińskim z 28 IV 1989 r. sporządzona przez Tomasza Peszke*, b.p. W trakcie kampanii wyborczej zebrano ponad 10 mln zł, z czego na cele wyborcze wydano 9 mln zł.

³⁰⁷ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 291/89, k. 26–27. Por.: AS RP, Obywatelski Klub

Kampania wyborcza OKP „S” PZ swoją pomysłowością i zaangażowaniem społecznym znacząco odbiegała od sztamkowych i schematycznych poczynań kandydatów strony partyjno-rządowej. Działacze PZPR, pomimo wsparcia aparatu państwowego, władz administracyjnych i organów siłowych, nie nadążali w działaniach wyborczych za stroną opozycyjną. W momencie gdy opozycja wyłoniła już swoich kandydatów i rozpoczęła kampanię, PZPR i jej koalicjanci uruchamiali dopiero procedury nominowania kandydatów do parlamentu. Jak wyżej wspomniano, proces wyłaniania kandydatów trwał najdłużej w samej PZPR, a zakończył się on na dwa tygodnie przed dniem głosowania – dopiero wówczas statystyczny wyborca obozu władzy uzyskał klarowną informację, na którego kandydata powinien oddać swój głos. Do tego momentu kampania wyborcza koalicji odbywała się według utrwalonych w poprzednim okresie schematów, polegających m.in. na zabieganiu o poparcie oficjalnie działających organizacji społeczno-politycznych. Duże znaczenie przypisywano tradycyjnym obchodom przypadającej w okresie przedwyborczym rocznicy „wyzwolenia” Szczecina i święta 1 Maja. Wiele obiecywano sobie także po zaplanowanej na 4–5 maja Krajowej Konferencji Programowej PZPR, która odbyła się w Warszawie, jednak tezy na niej zaprezentowane nie odbiły się zbyt szerokim echem w kampanii wyborczej. Część działaczy PZPR, podobnie jak większość społeczeństwa, wycofywała wówczas swoje poparcie dla obozu władzy i nie manifestowała swoich poglądów według wzorców ukształtowanych w latach wcześniejszych. Władza straciła ponadto monopol na świętowanie 1 Maja, ponieważ zgodę na alternatywną manifestację z tej okazji uzyskał także TZR „Solidarność”. Manifestacja ta przeszła głównymi ulicami miasta od tablicy upamiętniającej poległych w Grudniu ‘70 do kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa przy placu Zwycięstwa³⁰⁸. Władze zabiegały o to, by pokazać, że 1 Maja jest świętem uniwersalnym, np. w obszernej relacji z tego wydarzenia, zamieszczonej w „Głosie Szczecińskim” 2 maja, prowokacyjnie zamieszczono zdjęcie manifestacji prorządowej z transparentem „»Solidarność« FK Załom”.

Parlamentarny/Wyборы 1989 r. [41] Szczecin, *Informacja o sytuacji w województwie szczecińskim z 28 IV 1989 r. sporządzona przez Tomasza Peszke*, b.p.

³⁰⁸ „Głos Szczeciński”, 2 V 1989. Por.: AIPN Sz, 0011/2077, t. 1, Meldunek uzupełniający nr 276/89, k. 44.

Z opóźnieniem działały nie tylko terenowe, ale i centralne struktury wyborcze PZPR, które, zdając sobie sprawę z przewagi opozycji, zarządziły kumulację działań wyborczych na ostatnie dwa tygodnie kampanii wyborczej. Po ostatecznym wskazaniu kandydatów na posłów i senatorów PZPR przystąpiła do organizacji wieców wyborczych. W weekend poprzedzający wybory, pod hasłem „Razem z nami”, odbyły się kolejno spotkania wyborcze w Świnoujściu³⁰⁹, Stargardzie Szczecińskim i Szczecinie. Do prowadzenia kampanii wyborczej na terenie zakładów pracy wykorzystywano zarówno swoich aktywistów, jak i kierownictwa zakładów pracy³¹⁰. Na festynie z okazji dwudziestolecia Zakładów Chemicznych „Police” prezentowali się kandydaci koalicji rządzącej oraz Stanisław Kocjan, pracownik zakładów i reprezentant TZR. Z relacji SB z tego spotkania wynika, że o wiele lepsze wrażenie na wyborcach zrobił Kocjan niż Piechota, kandydat PZPR (dok. nr 29 i 57)³¹¹.

Obserwując kampanię wyborczą PZPR, można było dostrzec proces dezintegracji tej formacji politycznej. Znacząca okazała się kampania wspieranego przez OKP „S” PZ Karkucińskiego – jednego z nielicznych kandydatów PZPR, któremu z łatwością przyszło zebranie wymaganej liczby podpisów. Ponieważ nie mógł liczyć na wsparcie swojej macierzystej organizacji, korzystał z pomocy OKP „S” PZ, głównie kolegów ze swojego zakładu pracy, tj. Pomorskiej DOKP. Ich pomoc nie ograniczyła się do zbierania podpisów, ale objęła także finansowanie druków wyborczych Karkucińskiego. W wywiadzie, którego udzielił Radiu Wolna Europa, nie wykluczył on jednoczesnej przynależności do PZPR i „Solidarności”. Uważał bowiem, że programy wyborcze partyjny i solidarnościowy, jeżeli nie były nawet do siebie podobne, to nawzajem się uzupełniały. Karkuciński określił się jako zwolennik i reprezentant bloku reform wewnątrzpartyjnych, uznając jednocześnie za istotną obecność PZPR zarówno w zakładach pracy, jak i w społeczeństwie. Swoją kampanię wyborczą określił hasłem „»Kruszyć« beton” z uwagi na to, iż szczecińska organizacja partyjna wyróżniała się pod tym względem na tle kraju. Zaliczył się do

³⁰⁹ „Głos Szczeciński”, 29 V 1989. W Świnoujściu festyn odbywał się w amfiteatrze, w Stargardzie na stadionie KS „Błękitni”, a w Szczecinie w Teatrze Letnim w parku Kasprowicza. Wszystkie imprezy odbywały się pod hasłem „Razem z nami”. Wybierano na nich np. najsympatyczniejszego kandydata.

³¹⁰ AP Sz, KM PZPR, 73, *Protokół z posiedzenia Plenum Komitetu Miejskiego PZPR w Szczecinie dnia 17V 1989 r.*, b.p.

³¹¹ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 345/89, k. 64.

większości w PZPR, której poczynania blokowane były przez konserwatywny aparat partii. W składzie [władz centralnych] partii za zwolenników reform uznał m.in. Aleksandra Kwaśniewskiego³¹² i Władysława Bakę³¹³. Na koniec bardzo wysoko ocenił udzieloną mu przez OKP „S” PZ pomoc organizacyjną i finansową³¹⁴.

Inny przykład pęknięć w PZPR to postawa Piechoty, ówczesnego komendanta Zachodniopomorskiej Chorągwi ZHP, który do kampanii wyborczej przystąpił w roli partyjnego reformatora, z trudem odnajdującego się w strukturach lokalnej władzy. U progu kampanii wyborczej udzielił wywiadu jako prezes szczecińskiego Klubu Inteligencji „Sens”, w którym wyraźnie krytykował postawy dominujące w wojewódzkiej instancji partyjnej w Szczecinie. W zasadach działania Klubu „Sens” znalazły się następujące stwierdzenia: „Jesteśmy za tym, by liczyły się kompetencje, a nie ustalenia międzypartyjne. Jesteśmy przeciwni formowaniu listy krajowej. Trzeba odstąpić od klucza zawodowego, wiekowego i płci. Chcemy, by uczestnicy Krajowej Konferencji Delegatów PZPR domagali się jak najszybszego zwołania XI Zjazdu PZPR”³¹⁵. Pomimo takiej krytyki struktur partii Piechota znalazł uznanie w oczach elektorów szczecińskiej konwencji wyborczej PZPR, którzy udzielili mu swojego poparcia i wsparli organizacyjnie i finansowo jego kampanię. Poczynania wyborcze Piechoty znacząco odbiegały od sztampy wyborczej większości kandydatów koalicji, np. utworzył on własny fundusz wyborczy i nie unikał kontaktów bezpośrednich z wyborcami.

Stronnictwo Demokratyczne, które w kampanii wyborczej mocno akcentowało swoje przedwojenne korzenie, rozpoczęło kampanię od rocznicowego zjazdu krajowego. Chcąc odróżnić się od PZPR i wykorzystać

³¹² Aleksander Kwaśniewski (15 XI 1954 w Białogardzie) – dziennikarz, polityk, od 1977 r. członek PZPR, 1976–1982 działacz Socjalistycznego Związku Studentów Polskich, 1981–1984 redaktor naczelny „ItD”, 1984–1985 redaktor naczelny „Sztandaru Młodych”, 1985–1989 minister w rządach Zbigniewa Messnera i Mieczysława Rakowskiego, 1988–1991 przewodniczący Polskiego Komitetu Olimpijskiego, uczestnik obrad Okrągłego Stołu (współprzewodniczący zespołu ds. pluralizmu związkowego), w wyborach czerwcowych kandydował bez powodzenia do Senatu w województwie koszalińskim, 1991–1995 poseł na Sejm RP I i II kadencji, 1990–1995 przewodniczący SdRP, 1995–2005 prezydent RP.

³¹³ Władysław Baka (24 III 1936 w Boksytcy) – prof. ekonomii, od 1955 r. działacz PZPR, 1986–1989 członek Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa Wojciechu Jaruzelskim, 1988–1990 członek Biura Politycznego i sekretarz KC PZPR, 1985–1988 i 1989–1991 prezes Narodowego Banku Polskiego.

³¹⁴ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 344/89, k. 61–62.

³¹⁵ *Postulujemy rzeczywistość możliwości wyborów*, „Głos Szczeciński”, 17 III 1989.

koniunkturę polityczną na odkrywanie utajnionych do tej pory wydarzeń historycznych okresu powojennego, politycy stronnictwa wskazywali na dzień 3 maja jako pięćdziesiątą rocznicę powstania partii³¹⁶. Jednak zarówno działania wyborcze SD w Szczecinie, jak i ZSL na terenie całego województwa okazały się bardzo skromne.

W porównaniu z PZPR i OKP „S” PZ przedsięwzięcia wyborcze TZR były bardzo ograniczone. W ramach kampanii organizowano spotkania z działaczami „Solidarności” w zakładach pracy, głównie w północno-zachodnich, robotniczych dzielnicach Szczecina. TZR dysponował skromnym budżetem i ograniczonym zapleczem sprzętowym. W trakcie kampanii wydał jeden numer „Jedności” w celu prezentacji swoich kandydatów do parlamentu³¹⁷, współdziałał ściśle z KPN oraz z działaczami organizacji młodzieżowych: Niezależnego Zrzeszenia Studentów, Federacji Młodzieży Walczącej, Ruchu „Wolność i Pokój”. Współpraca ta polegała głównie na wspólnym udziale w wiecach i manifestacjach. TZR zorganizował manifestację pierwszomajową, która zgromadziła kilka tysięcy mieszkańców Szczecina, zaś organizacje młodzieżowe przygotowały wiec z okazji rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja, na którym pojawiło się kilkaset osób. Kandydaci TZR i KPN do parlamentu odbyli niewiele spotkań wyborczych. Według oceny SB Kocjan spotkał się z wyborcami tylko dwa razy, a frekwencja na spotkaniach była niska³¹⁸. Komitet wyborczy kandydata dysponował niewielkimi środkami finansowymi, a kampania wyborcza prowadzona była głównie poprzez działaczy „Solidarności” w zakładach pracy³¹⁹. Podobnie przebiegała kampania Brzyckiego, który wprawdzie kilka razy spotkał się z wyborcami, ale na spotkania przychodziło niewiele osób. Okręgowa Komisja Wyborcza w Szczecinie zakwestionowała autentyczność części podpisów złożonych w celu poparcia kandydatury Brzyckiego, co zniechęcało go do prowadzenia dalszej kampanii. Dopiero odwołania do Państwowej Komisji Wyborczej w Warszawie, złożone dzięki pomocy prawnej mecenasa Piotra Andrzejewskiego z Komitetu Obywatelskiego w Warszawie, umożliwiło mu dalsze prowadzenie kampanii, ale do wyborów pozostało już mało czasu³²⁰.

³¹⁶ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 285/89, k. 19.

³¹⁷ „Jedność”. Pismo TZR NSZZ „Solidarność” Pomorza Zachodniego, nr 2 (145), 17 V 1989.

³¹⁸ AIPN, 0236/410, t. 32, Analiza dotycząca zabezpieczenia operacyjnego kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu w 1989 r. prowadzonego w ramach sprawy obiektowej „Barwa V”, k. 104–105.

³¹⁹ Relacja Stanisława Kocjana z X 2009 r., w zbiorach autora.

³²⁰ Relacja Leszka Smykowskiego z IX 2009 r., w zbiorach autora.

Do bojkotu wyborów wezwała szczecińska struktura „Solidarności Walczącej” oraz niektórzy działacze organizacji młodzieżowych. Wezwania pojawiły się m.in. na łamach pism „Gryf” i „Wici” sygnowanych przez szczecińską „Solidarność Walczącą” oraz na murach szczecińskich kamienic³²¹. Aktywiści „Solidarności Walczącej” uzasadniali bojkot następująco: „nie mogą nas zadowolić nowe makijaże starego ustroju. Chcemy pozbażyć władzy komunistów, a nie tę władzę wspierać. Uważamy komunistyczny rząd za nielegalny, ponieważ nielegalnie objął władzę. Uważamy go za zbrodniczy”³²².

Władze komunistyczne nie spodziewały się porażki wyborczej, zaś umiarkowane zwycięstwo przewidywał reprezentant szczecińskiego OKP „S” PZ. Zimowski, w wywiadzie udzielonym tygodnikowi „Morze i Ziemia”, powiedział: „Sądzę, że jeżeli zdobędziemy 25 proc. w Sejmie i 75 proc. w Senacie, to będziemy mogli uważać, że odnieśliśmy sukces. To byłaby ilość głosów mogąca ważyć przy uchwalaniu ustaw i organizowaniu opinii publicznej”³²³.

Służba Bezpieczeństwa a wybory

Szczecińska Służba Bezpieczeństwa, opierając się na wytycznych Kierownictwa Sztabu MSW, przystąpiła do inwigilacji działań wyborczych opozycji na terenie województwa szczecińskiego. 18 kwietnia 1989 r. Wydział III WUSW w Szczecinie założył w tym celu sprawę obiektową o kryptonimie „Barwa V” (dok. nr 2)³²⁴. W archiwum oddziału IPN w Szczecinie nie zachował się żaden z czterech tomów tej sprawy. Pozostało jedynie kilkadziesiąt meldunków sygnałnych pochodzących z jej akt, które, zgodnie z obowiązującą procedurą, funkcjonariusze SB przesyłali do Wydziału II Departamentu III MSW w ramach sprawy obiektowej o kryptonimie „Żądło”. Początkowo

³²¹ *Ibidem*, k. 110. Zdaniem szczecińskiej SB, zakres podejmowanych działań w tym zakresie był niewielki.

³²² *Wybory 1989*, „Obraz” 1989, nr 5–6 (70–71), s. 10.

³²³ *Wyborcza drużyna Lecha Wałęsy*, „Morze i Ziemia”, nr 21, 31 V–6 VI 1989, s. 5.

³²⁴ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny nr 241/89, k. 15. Zastępca naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, kpt. Zbigniew Linkowski, we wniosku o założenie sprawy obiektowej napisał: „Informuję, że w dniu 18 IV 1989 r. w oparciu o wytyczne Kierownictwa Sztabu MSW założono sprawę obiektową [o] kryptonimie »Barwa V«, której celem będzie ochrona operacyjna kampanii wyborczej i wyborów do Sejmu i Senatu w 1989 r. na terenie województwa szczecińskiego”.

Wydział II Departamentu III MSW założył w styczniu 1989 r. sprawę operacyjnego rozpracowania o kryptonimie „Żądło” w związku z powołaniem Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie, która po deklaracji, że podejmuje się on zorganizowania kampanii wyborczej „Solidarność”, 8 kwietnia 1989 r. została przekwalifikowana na sprawę obiektową. Sprawa została założona w celu inwigilacji działaczy Komitetu Obywatelskiego, „wszechstronnego rozpoznania osób wchodzących w skład poszczególnych struktur organizacyjnych komitetu” oraz bieżącego informowania władz politycznych i administracyjnych o działaniach komitetu i „neutralizowania negatywnych inicjatyw”³²⁵.

Z dokumentów pochodzących ze spraw obiektowych zakładanych przez SB w innych województwach, mających na celu inwigilację regionalnych komitetów obywatelskich „Solidarność” oraz „zabezpieczenie” wyborów do Sejmu i Senatu, wynika, że w zamierzeniu SB działania podejmowane przez jej funkcjonariuszy miały przede wszystkim służyć rozpracowaniu kandydatów „Solidarność” do parlamentu, a w niektórych przypadkach także eliminowaniu z list wyborczych wszystkich komitetów wyborczych zagorzałych przeciwników PZPR³²⁶. W głównej mierze służyły one inwigilacji opozycji solidarnościowej, ale znaleźć w nich można również informacje dotyczące spotkań wyborczych organizowanych przez kandydatów do parlamentu reprezentujących partie tworzące koalicję rządową. Należy jednak zaznaczyć, że informacje pochodzące z działań operacyjnych funkcjonariuszy SB wykorzystywane były głównie przez rządzących w celu zmaksymalizowania wyniku wyborczego PZPR i jej koalicjantów³²⁷. Ppłk Bogusław Małecki³²⁸, naczelnik Wydziału III WUSW w Koszalinie, informując o rozpoczęciu „kontrolu operacyjnej” Wojewódzkiego Komitetu

³²⁵ AIPN, 0236/410, t. 1, Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej kryptonim „Żądło”, k. 5.

³²⁶ *Wniosek w sprawie wszczęcia zabezpieczenia operacyjnego wyborów do sejmu i senatu PRL w województwie rzeszowskim z 30 III 1989 r.* [w:] *Wybory '89 w Polsce południowo-wschodniej w dokumentach SB*, wybór i oprac. J. Borowiec, Warszawa–Rzeszów 2009, s. 190–191.

³²⁷ *Wniosek w sprawie wszczęcia zabezpieczenia operacyjnego wyborów do sejmu i senatu PRL w województwie przemyskim z 19 IV 1989 r.*, *ibidem*, s. 140–141.

³²⁸ Bogusław Małecki (28 XII 1947 w Poznaniu) – od 1969 r. funkcjonariusz SB w Koszalinie, 1979–1989 naczelnik Wydziału III KW MO (następnie WUSW) w Koszalinie, a od grudnia 1989 do lipca 1990 r. naczelnik Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa tamże. Zob.: *Twarze koszalińskiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa województwa koszalińskiego. Informator personalny*, red. P. Knap, M. Ozga, Szczecin 2008, s. 113.

Obywatelskiego „Solidarność” w Koszalinie, odnotował m.in.: „ujawnianie przygotowań bądź prób zakłóceń spotkań przedwyborczych kandydatów strony koalicyjno-rządowej”³²⁹. Na południu Polski naczelnik Wydziału III WUSW w Przemyślu mjr Tadeusz Stępień³³⁰ wpisał w podobnym wniosku, dotyczącym komitetu obywatelskiego w Przemyślu: „aktywne współdziałanie z władzami polityczno-administracyjnymi w zakresie przekazywania wyprzedzających informacji w celu zapewnienia sprawnego i zgodnego z ordynacją przebiegu kampanii”³³¹. Podobnie umotywowany był zapewne wniosek dotyczący działań wyborczych opozycji w województwie szczecińskim.

Niespełna dwa tygodnie przed zakończeniem obrad Okrągłego Stołu, 24 marca 1989 r., wiceminister MSW gen. Henryk Dankowski³³² zwrócił się szyfrogramem do WUSW w całym kraju z poleceniem o przekazywaniu wszelkich informacji związanych z wyborami. Nakazał on, by w terminie do 1 kwietnia 1989 r. przekazane zostały przez wszystkie WUSW w całym kraju informacje o stanie przygotowań opozycji do kampanii wyborczej; ministrowi w szczególności zależało na nazwiskach i charakterystykach kandydatów wytypowanych do Sejmu i Senatu. Poleciał również, by WUSW regularnie przekazywały w meldunkach dziennych do Gabinetu Ministra Spraw Wewnętrznych wszelkie informacje dotyczące inicjatyw i taktyki wyborczej opozycji³³³.

Zastępca naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, kpt. Zbigniew Linkowski³³⁴, w meldunku sygnałnym złożonym 21 kwietnia 1989 r. w ramach

³²⁹ AIPN Sz, 00107/100, t. 1, Meldunek sygnałny 58/89 o założeniu sprawy obiektowej „Parawan”, k. 10.

³³⁰ Tadeusz Stępień (30 III 1945 w Metz) – w latach 1971–1990 funkcjonariusz SB, od 1980 r. zastępca naczelnika Wydziału IV KW MO/WUSW w Przemyślu, od 1984 r. naczelnik Wydziału III WUSW w Przemyślu. Od września 1989 do marca 1990 p.o. naczelnik Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa.

³³¹ *Wybory '89 w Polsce*, s. 141.

³³² Henryk Dankowski (5 I 1929 w Blizanowie) – w latach 1982–1990 funkcjonariusz SB, 1950–1958 w Wojsku Polskim, 1958–1982 w Wojskowej Służbie Wewnętrznej, od 1982 r. dyrektor Departamentu III MSW, od 1985 r. zastępca szefa Służby Bezpieczeństwa, od grudnia 1986 r. szef Służby Bezpieczeństwa i podsekretarz stanu w MSW, od października 1989 r. do 8 I 1990 r. I zastępca ministra spraw wewnętrznych. Zob.: *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: 1975–1990, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008, s. 61, 62 i 66.

³³³ AIPN Sz, 00107/100, t. 1, Szyfrogram wiceministra spraw wewnętrznych gen. bryg. Henryka Dankowskiego z 24 III 1989 r. do zastępców Szefa WUSW ds. SB w całym kraju, k. 58.

³³⁴ Zbigniew Linkowski (27 VI 1946 w Szatarapach) – funkcjonariusz SB w latach 1972–1990, od lutego 1983 r. zastępca naczelnika Wydziału III KW MO/WUSW w Szczecinie, od listopada 1989 r. zastępca naczelnika Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa tegoż WUSW. Zob.: *Twarze szczecińskiej bezpieki*, s. 131.

sprawy obiektowej „Barwa V” poinformował centralę MSW o powstaniu Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” w Szczecinie, wymieniając przy tym czternaście osób – potencjalnych kandydatów opozycji do Sejmu i Senatu, których kandydatury omawiane były na forum podmiotów wchodzących w skład OKP „S” PZ³³⁵. Przesłał charakterystykę Gila, kandydata „Solidarności” ze Stargardu Szczecińskiego, i zadeklarował przesyłanie następnych charakterystyk. Kilka dni później poinformował MSW o wytypowaniu przez OKP „S” PZ sześciu kandydatów do parlamentu i przesłał ich charakterystyki³³⁶. Powiadomił także kierownictwo Departamentu III MSW o obserwowaniu przez funkcjonariuszy SB procedury wyłaniania kandydatów do parlamentu przez stronę koalicji rządzącej (dok. nr 4)³³⁷. Funkcjonariusze SB bacznie przyglądali się również kandydatom strony rządowej. 2 maja 1989 r. zastępca szefa SB MSW, gen. Czesław Wiejak³³⁸, polecił podległym mu służbom sporządzenie charakterystyk kandydatów do Sejmu i Senatu strony koalicyjno-rządowej ze szczególnym uwzględnieniem wszelkich negatywnych cech dotyczących wytypowanych osób, które mogłyby po ujawnieniu wpłynąć na przebieg i rezultat kampanii wyborczej³³⁹. W sprawie obiektowej dotyczącej wyborów na terenie byłego województwa szczecińskiego takie charakterystyki się nie zachowały, ale obserwując przebieg wyboru kandydatów do parlamentu, SB relacjonowała pierwsze obrady szczecińskiej konwencji wyborczej PZPR. W informacji przytoczono ocenę poszczególnych kandydatów pod względem najlepszej prezentacji wobec elektorów i najbardziej rzeczowego programu³⁴⁰.

Wydział III WUSW i podległe mu komórki poszczególnych RUSW w województwie obserwowały także kampanię koalicjantów PZPR. Podczas uroczystości otwarcia nowego lokalu Stronnictwa Demokratycznego w Pyrzycach, w której udział wzięło 3 tys. osób uczestniczących w odsłonięciu tablicy poświęconej Konstytucji 3 maja, funkcjonariusze nie

³³⁵ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 241/89 dotyczący sprawy obiektowej „Barwa V”, k. 15.

³³⁶ Charakterystyki kandydatów nie zachowały się w aktach sprawy.

³³⁷ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 255/89 dotyczący sprawy obiektowej „Barwa V”, k. 18.

³³⁸ Czesław Wiejak (29 VI 1934 w Osinach) – w latach 1953–1956 i 1959–1990 funkcjonariusz UB/SB, 1972–1976 naczelnik Wydziału IV KW MO w Lublinie, od stycznia 1976 do lipca 1990 r. zastępca dyrektora Departamentu IV MSW. Zob.: *Aparat bezpieczeństwa*, s. 62, 67.

³³⁹ *Wybory '89 w Polsce*, s. 43.

³⁴⁰ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 291/89 dotyczący sprawy obiektowej „Barwa V”, k. 26–29.

dostrzegli żadnych „negatywnych akcentów”³⁴¹. Z kolei podczas uroczystości święta ludowego w Nowogardzie 14 maja 1989 r. zaprezentowali się kandydaci do mandatu poselskiego ZSL w okręgu nr 92. W trakcie wiecu zorganizowanego na miejskim placu jeden z kandydatów na posła, Stanisław Kalina, wypowiedział słowa: „Jestem w koalicji z PZPR, ale ja się do tej koalicji nie prosiłem. Zdaję sobie sprawę, że w tym momencie tracę głosy członków partii, ale z partią nie jest mi po drodze. Celem partii jest socjalizm, a moim celem jest dobrobyt człowieka”. Funkcjonariusze SB, oprócz negatywnego wydźwięku tej wypowiedzi, dostrzegli, że została ona krytycznie przyjęta przez ludzi zgromadzonych na wiecu³⁴².

Zmieniająca się sytuacja polityczna w kraju oraz wnioski wyciągnięte przez kierownictwo MSW ze sposobu prowadzenia kampanii wyborczej przez Komitet Obywatelski 5 maja 1989 r. skłoniły dyrektora Departamentu III MSW gen. Krzysztofa Majchrowskiego³⁴³ do rozesłania szyfrogramu do szefów Wydziałów III WUSW w całym kraju. Szyfrogram opatrzony był dyspozycją, by w ramach spraw obiektowych dotyczących regionalnych komitetów obywatelskich kontrolować działania opozycji i na bieżąco informować o nich Departament III MSW, ze szczególnym uwzględnieniem spotkań przedwyborczych i nowych elementów propagandowych w kampanii. Dyspozycja ta wiązała się z oceną MSW, iż w kampanii wyborczej Komitetu Obywatelskiego „Solidarności” po ogłoszeniu przez komitet programu wyborczego pojawiły się elementy agresywne³⁴⁴. W połowie maja 1989 r. Departament III MSW przesłał zestaw pytań przeznaczonych do zadawania kandydatom opozycji podczas spotkań wyborczych. Pytania były sformułowane w taki sposób, by postawić kandydatów w kłopotliwej sytuacji oraz by wydobyć od nich opinie dotyczące dziedzin szczególnie interesujących resort bezpieczeństwa. Miały one dyskredytować członków opozycji, którzy kandydowali poza swoim miejscem zamieszkania, oraz

³⁴¹ *Ibidem*, Meldunek sygnalny 285/89 dotyczący sprawy obiektowej „Barwa V”, k. 19.

³⁴² *Ibidem*, Meldunek sygnalny 324/89 dotyczący sprawy obiektowej „Barwa V”, k. 55.

³⁴³ Krzysztof Majchrowski (12 II 1929 w Stefanówce) – w latach 1952–1956 i 1962–1990 funkcjonariusz UB/SB, 1979–1984 zastępca naczelnika Wydziału IV Departamentu III MSW, od 1984 r. naczelnik Wydziału IV Departamentu III MSW, od 1985 r. zastępca dyrektora Departamentu III MSW, od 1987 r. dyrektor Departamentu III MSW, od lipca 1989 do kwietnia 1990 r. dyrektor Departamentu Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa MSW. Zob.: *Aparat bezpieczeństwa*, s. 66, 68.

³⁴⁴ AIPN Sz, 00107/100, t. 1, Szyfrogram dyrektora departamentu III MSW gen. bryg. Krzysztofa Majchrowskiego z 5 V 1989 r. do zastępców Szefa WUSW ds. SB w całym kraju, s. 9.

sugerować zależność „Solidarności” od państw zachodnich poprzez wskazanie na korzystanie w kampanii wyborczej z pośrednictwa Radia Wolna Europa i na finansowanie kampanii wyborczej ze środków zagranicznych. Polecono również, by zadawać kandydatom kłopotliwe pytania, np. dotyczące stosunku poszczególnych kandydatów do aborcji czy też, co szczególnie interesowało funkcjonariuszy, o stosunek do resortów siłowych³⁴⁵. Zalecenia te były realizowane – na spotkaniach wyborczych z kandydatami „Solidarności” pojawiły się pytania inspirowane przez MSW. Na spotkaniu w Domu Kultury „Korab” w Szczecinie Zimowski i Kowalczyk, kandydaci „Solidarności” do Sejmu w Szczecinie, oraz Ustasiak i Bilicki, kandydaci do Senatu, po zaprezentowaniu programu wyborczego dwuosobowej publiczności, wzięli udział w dyskusji. W relacji SB z tego spotkania dyskusja „skupiła się wokół: projektu ustawy o ochronie życia poczętego”. Kowalczyk stwierdził w tym przedmiocie m.in.: „władza celowo rozdmuchała ten temat, aby ustawić społeczeństwo wrogo do kleru, jak również w celu odwrócenia uwagi od pogarszającej się sytuacji naszego społeczeństwa”. Dyskutowano również na temat przeszłości zawodowej i partyjnej kandydatów: „zarzucono tu Józefowi Kowalczykowi dawne członkostwo w PZPR, a Jerzemu Zimowskiemu sprawowanie urzędu prokuratora”³⁴⁶. W meldunkach przesyłanych do Warszawy skrętnie odnotowywano informacje dotyczące stosunku kandydatów opozycji do resortów siłowych i PZPR. Relacjonując wiec „Solidarności”, inaugurujący jej kampanię wyborczą w Teatrze Letnim w Szczecinie, przytoczono wypowiedź Zimowskiego, że władza powinna ponieść koszty naprawy gospodarki oraz że budżet państwa jest zbyt obciążony wydatkami na wojsko, MO, SB, ORMÓ, ZOMO, ROMO itp. Organizacje te określił Zimowski mianem garbu na ciele społeczeństwa. „Władza wie, że są to źródła rezerw” – stwierdził Zimowski, a jako potwierdzenie tego faktu wskazał ostatnie wypowiedzi medialne premiera i ministra finansów. Postawił ponadto tezę o konieczności odpolitycznienia gospodarki i rezygnacji z systemu nomenklatury oraz niezbędnych oszczędnościach w aparacie administracyjnym (dok. nr 13)³⁴⁷.

³⁴⁵ AIPN Sz, 00107/100, t. 1, Zestaw pytań z 16 V 1989 r., s. 195–198.

³⁴⁶ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 345/89 dotyczący sprawy obiektowej „Barwa V”, k. 43.

³⁴⁷ *Ibidem*, Meldunek sygnałny 311/89 dotyczący sprawy obiektowej „Barwa V”, k. 19.

W ramach obserwacji wyborów parlamentarnych funkcjonariusze Wydziału IV WUSW podjęli także działania przeciwko duchowieństwu katolickiemu. Na bieżąco przekazywali wypowiedzi księży zanotowane podczas nabożeństw odprawianych w kościołach całego kraju³⁴⁸. W zachowanych dokumentach ze sprawy obiektowej „Barwa V” nie znalazły się informacje o działaniach podejmowanych przez poszczególnych księży w diecezji szczecińsko-kamieńskiej. W analizie podsumowującej działania SB w trakcie kampanii wyborczej brak jest również informacji o stosunku i działaniach księży katolickich województwa szczecińskiego³⁴⁹. Jedynie w relacji z konferencji dekanalnej funkcjonariusz SB odnotował słowa bp. Kazimierza Majdańskiego dotyczące wyborów. W swojej wypowiedzi hierarcha jednoznacznie apelował do duchowieństwa całej diecezji o poparcie dla kandydatów do parlamentu strony opozycyjno-solidarnościowej. Zachęcał do udzielania „wszechstronnej pomocy” kandydatom „Solidarności” w organizowaniu spotkań wyborczych, np. w pomieszczeniach katechetycznych. Prosił jednak, by nie wykorzystywać ambony do celów wyborczych, a działania związane z wyborami podejmować w czasie spotkań duszpasterskich i w rozmowach prywatnych³⁵⁰. Księża, podejmując słowa biskupa, często włączali do swoich działań ministrantów (dok. nr 25 i 39)³⁵¹.

W trakcie głosowania w ówczesnym województwie szczecińskim, podobnie jak w całym kraju, jednostki podległe WUSW realizowały wytyczne MSW, zabezpieczając od 3 do 5 czerwca 1989 r., w ramach stanu podwyższonej gotowości, prawidłowy przebieg wyborów. Na terenie województwa nie odnotowano większych zakłóceń ani „nie odnotowano żadnych incydentów o charakterze prowokacyjnym”³⁵². W związku z miażdżącym zwycięstwem „Solidarności” w I turze głosowania i kryzysem wyborczym powstałym po upadku listy krajowej minister spraw wewnętrznych gen. Kiszczak polecił, by stan podwyższonej gotowości przedłużono praktycznie do II tury wyborczej³⁵³.

³⁴⁸ AIPN Sz, 00107/100, t. 2, Informacja dotycząca stosunku duchowieństwa rzymskokatolickiego z terenu województwa koszalińskiego do wyborów, k. 73–76.

³⁴⁹ AIPN, 0236/410, t. 32, Analiza dotycząca zabezpieczenia operacyjnego kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu w 1989 r. prowadzonego w ramach sprawy obiektowej „Barwa V”, k. 103–110.

³⁵⁰ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 333/89, k. 56.

³⁵¹ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 378/89, k. 86.

³⁵² AIPN, 0236/410, t. 32, Analiza dotycząca zabezpieczenia operacyjnego kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu w 1989 r. prowadzonego w ramach sprawy obiektowej „Barwa V”, k. 109.

³⁵³ *Wybory '89 w Polsce*, s. 47.

Po zebraniu opinii mieszkańców województwa szczecińskiego z różnych środowisk na temat wyników wyborów do parlamentu w kolejnych dwóch tygodniach poprzedzających II turę głosowania funkcjonariusze SB interesowali się głównie kontaktami pomiędzy niektórymi kandydatami koalicji a „Solidarnością”. Nie umknęło ich uwadze wsparcie OKP „S” PZ dla Stanisława Kaliny, kandydata do mandatu ZSL w Świnoujściu, oraz zabiegi Antoniego Walczaka³⁵⁴ i Zbigniewa Lutra³⁵⁵ o udzielenie im pomocy w II turze w siedzibie stargardzkiego OKP „S” PZ³⁵⁶. Zgodnie z wytycznymi Komitetu Obywatelskiego, kandydatom tym udzielono pomocy według zasady „najlepszy z najgorszych” (dok. nr 44)

Wyniki wyborów do Sejmu i Senatu

I tura wyborów zakończyła się bezapelacyjnym zwycięstwem opozycji solidarnościowej. Podobnie jak w całym kraju, tak i w województwie szczecińskim, wybrano jedynie kandydatów do mandatów przeznaczonych dla strony opozycyjno-solidarnościowej. Mandaty poselskie i senatorskie uzyskali wszyscy wystawieni przez OKP kandydaci do Sejmu: Zimowski i Kowalczyk w okręgu szczecińskim, Kopczyński w okręgu świnoujskim oraz Balazs w okręgu stargardzkim³⁵⁷. Mandaty senatorskie przypadły Bilickiemu i Ustasiakowi³⁵⁸. Spośród 35 kandydatów z listy krajowej jedynie siedmiu nie uzyskało akceptacji mieszkańców byłego województwa szczecińskiego, mianowicie: Kazimierz Barcikowski³⁵⁹, Ciosek,

³⁵⁴ Antoni Walczak (1944) – członek PZPR, 1987–1989 dowódca 12. Dywizji Zmechanizowanej im. Armii Ludowej w Szczecinie, 1996–1998 dowódca Śląskiego Okręgu Wojskowego.

³⁵⁵ Zbigniew Luter (1962) – członek ZSL, rolnik prowadzący indywidualne gospodarstwo w Glicku.

³⁵⁶ AIPN, 0236/410, t. 32, Meldunek sygnałny 398/89, k. 95.

³⁵⁷ Poszczególni kandydaci uzyskali następujące poparcie: Zimowski 129 059 głosów (66%), Kowalczyk 111 637 (58,2%), Kopczyński 58 297 (56,02%), Balazs 63 399 (64,9%).

³⁵⁸ *Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej o wynikach w wyborów do Sejmu z 4 VI 1989 r.*, „Głos Szczeciński”, 9 VI 1989. Por.: *Odpis wyników wyborów do Sejmu z 4 VI 1989 r. z okręgowych komisji wyborczych oraz Protokół głosowania na senatorów w obwodach na terenie województwa szczecińskiego z 6 VI 1989 r.*, w zbiorach Jana Tarnowskiego. Bilicki otrzymał 232 112 głosów (60,99%), Ustasiak 230 371 głosów (60,5%).

³⁵⁹ Kazimierz Barcikowski (22 III 1927 w Zglechowie – 10 VII 2007 w Warszawie) – polityk komunistyczny, od 1953 r. członek PZPR, 1968–1990 członek KC PZPR, 1971–1980 zastępca, do 1989 r. członek Biura Politycznego KC PZPR, 1980–1985 sekretarz KC PZPR, od 1989 r. wiceprzewodniczący Rady Państwa, 1965–1989 poseł na Sejm PRL IV, V, VI, VII, VIII i IX kadencji.

Józef Czyrek³⁶⁰, Stanisław Kania³⁶¹, Kiszczak, Miodowicz i Florian Siwicki³⁶². Frekwencja wyborcza w województwie wyniosła średnio 62 proc., przy czym można było zaobserwować zróżnicowanie pod tym względem zarówno w poszczególnych okręgach wyborczych, jak i w obrębie mandatów. Wśród oddanych kart do głosowania aż około 10 proc. stanowiły głosy nieważne. Również i w tym przedmiocie zauważyć można zróżnicowanie w obrębie poszczególnych mandatów³⁶³.

Ze względu na charakter wyborów i możliwość oddawania głosów przez wyborców w poszczególnych „kuriach wyborczych” oraz dodatkowo na listę krajową bardzo trudno jest dokonać analizy porównawczej wyników, jednak można przedstawić kilka spostrzeżeń. W zakresie listy krajowej, która w większości uzyskała aprobatę mieszkańców byłego województwa szczecińskiego, wyborcy odmówili poparcia osobom najbardziej kojarzonym z ustaleniami Okrągłego Stołu. „Oszczędzono” w tym zakresie jedynie Mieczysława Rakowskiego³⁶⁴ i Bakę, a więc reprezentantów rządu na liście krajowej, którzy wielokrotnie wyrażali swoje obawy związane z porozumieniami Okrągłego Stołu. Najsłabszy wynik na liście krajowej, podobnie jak

³⁶⁰ Józef Czyrek (20 VII 1928 w Białobrzegach) – polityk komunistyczny, od 1955 r. członek PZPR, 1981–1989 członek Biura Politycznego i sekretarz KC PZPR, 1989–1990 minister stanu w kancelarii prezydenta Wojciecha Jaruzelskiego, 1980–1982 minister spraw zagranicznych, 1985–1989 poseł na Sejm PRL IX kadencji, 1983–1989 wiceprzewodniczący Rady Krajowej PRON.

³⁶¹ Stanisław Kania (8 III 1921 we Wrocance) – polityk komunistyczny, od 1948 r. w PZPR, 1971–1975 zastępca, a następnie 1975–1981 członek Biura Politycznego KC PZPR, 1971–1980 sekretarz, a następnie 1980–1981 I sekretarz KC PZPR, 1982–1985 członek Rady Państwa PRL, 1972–1989 poseł na Sejm PRL VI, VII, VIII i IX kadencji.

³⁶² Wyniki wyborów do Sejmu na listę krajową w okręgach województwa szczecińskiego podaje za: *Wyniki wyborów na listę krajową w okręgach województwa szczecińskiego – odpis wyników z okręgowych komisji wyborczych*, w zbiorach Jana Tamowskiego. Florian Siwicki (9 I 1925 w Łucku) – wojskowy, polityk komunistyczny, od 1948 r. członek PZPR, 1973–1983 szef Sztabu Generalnego WP, 1983–1990 minister obrony narodowej, 1981–1986 zastępca członka, a następnie od 1986 do 1990 r. członek Biura Politycznego KC PZPR, 1976–1989 poseł na Sejm PRL VII, VIII i IX kadencji.

³⁶³ Przy tak dużej skali głosów nieważnych w tych wyborach, jak na warunki europejskie, należy zastanowić się, czy wpływ mogło mieć jedynie niezrozumienie reguł wyborczych (nowe zasady wyborcze), czy raczej był to wyraz dezaprobaty wobec systemu. Być może był to efekt poparcia apelu o zbojkotowanie wyborów, który wydały organy „Solidarności Walczącej”.

³⁶⁴ Mieczysław Rakowski (1 XII 1926 w Kowalewcu – 8 XI 2008 w Warszawie) – dziennikarz, polityk komunistyczny, od 1948 r. członek PZPR, 1975–1990 członek KC PZPR, od czerwca 1988 r. do lipca 1989 r. sekretarz, a od lipca 1989 do stycznia 1990 r. I sekretarz KC PZPR, 1972–1989 poseł na Sejm PRL VI, VII, VIII i IX kadencji, 1985–1988 wicemarszałek Sejmu, od września 1988 do lipca 1989 r. premier.

w całym kraju, uzyskał Barcikowski. Największym poparciem w ramach całej listy cieszyli się Mikołaj Kozakiewicz³⁶⁵ i Adam Zieliński³⁶⁶, obaj uzyskali ponad 250 tys. głosów, co stanowiło 56 proc. ważnych głosów. Warto dodać, że w największym okręgu wyborczym województwa, w Szczecinie, lista krajowa przepadła niemal w całości, a wymagane pięćdziesięcioprocentowe poparcie uzyskał jedynie Kozakiewicz. W pozostałych okręgach wyborczych sytuacja była odmienna, zarówno bowiem w Świnoujściu, jak i w Stargardzie Szczecińskim zabrakło wystarczającego poparcia dla Barcikowskiego, a dodatkowo w Stargardzie Szczecińskim wyborcy byli nieubłagani dla Cioska, Czyrka i Kani³⁶⁷.

Spośród wszystkich kandydatów do Sejmu w województwie największym zaufaniem wyborców cieszył się Zimowski, który uzyskał blisko 130 tys. głosów, co stanowiło ponad 66 proc.³⁶⁸ poparcia wyborców³⁶⁹. Wśród zwycięzców najniższe poparcie otrzymał Kopczyński. O skali sukcesu wyborczego „Solidarności” świadczy fakt, że spośród kandydatów koalicji najlepszy wynik uzyskał Jeż, kandydat PZPR do Sejmu w okręgu świnoujskim, a poparło go 38 proc. wyborców. W głosowaniu na poszczególne mandaty poselskie możemy dostrzec „akcję” skreślania całych list kandydatów, i o ile w przypadku mandatów przeznaczonych dla kandydatów bezpartyjnych stanowiło

³⁶⁵ Mikołaj Kozakiewicz (24 X 1923 w Albertynie – 22 XI 1998) – prof. socjologii, polityk, od 1949 r. działacz ZSL, 1988–1989 członek NK ZSL, 1985–1991 poseł na Sejm PRL IX i X kadencji, 1989–1991 marszałek Sejmu.

³⁶⁶ Adam Zieliński (18 VI 1931 w Pruszkowie) – prawnik, prof. nauk prawnych, członek PZPR, 1976–1984 i 1986–1989 zasiadał w Radzie Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów, 1982–1989 sędzia i prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, 1986–1989 członek Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa Wojciechu Jaruzelskim, 1989–1991 poseł na Sejm PRL X kadencji, 1996–2000 Rzecznik Praw Obywatelskich, pracownik naukowy Instytutu Prawa Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz członek Komitetu Nauk Polskiej Akademii Nauk.

³⁶⁷ *Wyniki wyborów na listę krajową w okręgach województwa szczecińskiego – odpis wyników z okręgowych komisji wyborczych*, w zbiorach Jana Tarnowskiego.

³⁶⁸ Nominalnie Zimowski uzyskał 129 058 głosów, co stanowiło 66,03% poparcia wyborców, natomiast Kowalczyk uzyskał 128 333, co stanowiło 66,84% głosów wyborczych. Poparcie dla wszystkich czterech kandydatów OKP do Sejmu w województwie szczecińskim oscylowało wokół 60% ważnie oddanych głosów. Warto więc zauważyć, że przy średniej frekwencji wyborczej w województwie (62%) poparcie, którego społeczeństwo udzieliło kandydatom OKP „S” PZ, było rzędu niespełna 40% (w przypadku najlepszego rezultatu w województwie uzyskanego przez Kowalczyka).

³⁶⁹ Warto również przypomnieć, że pierwotnie Okręgowa Komisja Wyborcza w Szczecinie błędnie podała wynik wyborczy Kowalczyka – 55,8% poparcia, co po kilku dniach zostało sprostowane na 66,8%. Zob. również: *Informacja dla członków SKK o wynikach wyborczych kandydatów OKP „S” PZ*, w zbiorach Edmunda Bilickiego.

to od 8 proc. do 10 proc. takich głosów, to w przypadku mandatów przypadających partiom koalicyjnym odsetek skreśleń sięgnął aż 55 proc. w przypadku mandatu SD w Szczecinie³⁷⁰. Należy również zauważyć, iż w poszczególnych okręgach odsetek głosów oddanych łącznie w obrębie mandatu wyższy był na kandydatów PZPR niż na kandydatów jej koalicjantów. Warto się również przyjrzeć poparciu dla kandydatów rywalizujących o mandat w ramach „karii bezpartyjnych”. W swobodnej rywalizacji z kandydatami OKP „S” PZ „bezpartyjni bolszewicy” uzyskali poparcie nieprzekraczające 22 proc., a najlepiej zaprezentowała się Rybczyńska w okręgu świnoujskim. Wśród kandydatów bezpartyjnych reprezentujących opozycję kontestującą porozumienie Okrągłego Stołu lepszy wynik uzyskał Żuk, kandydat TZR, którego poparło 14 proc. wyborców, lecz przegrał on wybory nie tylko z Zimowskim, ale również z Nowakiem popieranym przez PZPR. Natomiast Brzycki, kandydat KPN rywalizujący o mandat z Kowalczykiem, uzyskał jedynie 6 proc. głosów.

W wyborach do Senatu zdecydowane zwycięstwo uzyskali Bilicki i Ustasiak, którzy w skali całego województwa przyciągnęli do siebie po 60 proc. wyborców. Minimalnie zwyciężył Bilicki, chociaż w samym Szczecinie najlepszy wynik uzyskał Ustasiak. W poszczególnych okręgach wyborczych daje się zauważyć powtarzającą się zależność, iż kandydaci „Solidarności” najlepsze rezultaty uzyskiwali w okręgu szczecińskim, w drugiej kolejności w okręgu stargardzkim, a najsłabsze w świnoujskim. Kolejne miejsca w tej rywalizacji uzyskali Karger i Radziun, kandydaci PZPR, których poparcie okazało się jednak trzykrotnie mniejsze niż kandydatów „Solidarności”³⁷¹. W całym województwie było tylko kilka obwodów głosowania, w których Karger zwyciężył niewielką różnicą kandydatów „Solidarności”³⁷². Pozostali startujący do

³⁷⁰ Najmniej skreśleń spośród mandatów przeznaczonych dla partii koalicji rządzącej odnotowano w Świnoujściu w przypadku mandatu PZPR. Warto zauważyć, że był to okręg najbardziej przyjazny PZPR spośród trzech okręgów w województwie, a dodatkowo wyborca miał wybór z dwóch startujących do Sejmu kandydatów. Pod względem skreśleń całej listy kandydatów wyróżniał się okręg szczeciński, gdzie listy do poszczególnych mandatów koalicji skreślano w przedziale od 48 do 55%. W Szczecinie działalność opozycji solidarnościowej była najsilniejsza.

³⁷¹ Warto dodać, że kandydaci „Solidarności” zdecydowanie zwyciężyli w Szczecinie i Stargardzie Szczecińskim, ale w Świnoujściu różnica pomiędzy nimi a kandydatami PZPR była już znacznie mniejsza i sięgnęła rzędu 1/3 poparcia.

³⁷² Były to cztery obwody głosowania w Świnoujściu i dwa obwody w Szczecinie. Natomiast Radziun nieznacznie wygrał jedynie w dwóch obwodach w Trzebiatowie. W samym Szczecinie kandydaci opozycji uzyskiwali zdecydowane zwycięstwo we wszystkich obwodach głosowania, z wyjątkiem czterech obwodów na osiedlu Zawadzkiego i w jednym obwodzie na osiedlu w Pod-

Senatu kandydaci w tych wyborach nie liczyli się, a najlepszy spośród nich, Kocjan reprezentujący TZR, otrzymał trzyprocentowe poparcie³⁷³.

Porównując wyniki wyborcze w samym Szczecinie we wszystkich trzech obszarach wyborczych (do Sejmu w okręgach, do Sejmu z listy krajowej oraz do Senatu), widać, że politykiem cieszącym się największym uznaniem wyborców był Zimowski, a w dalszej kolejności: Kowalczyk, Ustasiak, Bilicki oraz Kozakiewicz i Zieliński. Stwierdzić zatem należy, iż na bardzo dobry wynik wyborczy „Solidarności”, poza ogólnym zniechęceniem społeczeństwa do władzy, decydujący wpływ miał wysoki poziom zorganizowania struktur podziemnej „Solidarności” w samym Szczecinie, mniejszy w Stargardzie Szczecińskim i Świnoujściu, zdolność do samoorganizacji Komitetu Wyborczego wyprzedzająca pod tym względem inne województwa w kraju, umiętny sposób doboru kandydatów, szybkie rozładowanie napięć związanych z wyłanianiem kandydatów do parlamentu oraz duża aktywność i pomysłowość w trakcie kampanii wyborczej. Pomimo niewielkich środków finansowych w porównaniu z PZPR i braku zaplecza technicznego udało się „Solidarności” wyprzedzić w działaniach wyborczych stronę koalicyjną. OKP „S” PZ wydał na różnego rodzaju działania wyborcze około 10 mln zł. Kwota ta wygląda niezwykle skromnie przy wydatkach PZPR wraz z jej satelitami preferowanej przez instytucje rządowe i administrację wojewódzką oraz zdecydowaną większość mediów. Wyniosły one niespełna 62 mln zł (dok nr 62)³⁷⁴. Na wynik wyborczy nie wpłynął również konflikt w łonie „Solidarności” pomiędzy MKO i TZR.

Do obsadzenia mandatów przypisanych koalicji niezbędna była II tura głosowania, w której spotkali się dwaj kandydaci, którzy uzyskali najlepszy wynik w pierwszym głosowaniu. W wyniku II tury głosowania posłami X kadencji Sejmu PRL zostali: w „kuri” PZPR Piechota i Grzywacz w Szczecinie, Jeż w Świnoujściu i Suchodolski w Stargardzie Szczecińskim. Posłami ZSL w swoich okręgach wyborczych zostali Wincenty Leszczyński i Jerzy Rosiak,

juchach. Na osiedlach tych zamieszkiwała kadra jednostek wojskowych oraz milicji obywatelskiej i służby bezpieczeństwa.

³⁷³ Pozostali kandydaci otrzymali następującą ilość głosów: Karger 92 935 (24,42%), Radziun 75 709 (19,89%), Kocjan 13 766 (3,36%), Zaniemojski 11 151 (2,93%), Waław Jakubowski 9745 (2,56%), Bernarda Nawara 9480 (2,49%), Jan Horodnicki 8264 (2,17%), Roman Mroczkowski 6604 (1,73%), Krzysztof Puc 4725 (1,24%), Mieczysław Załuga 4248 (1,11%).

³⁷⁴ AP Sz, KW PZPR, 444, *Protokół z posiedzenia Egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie z 1 VIII 1989 r.*, s. 78–79 oraz 110–112.

a jedynym posłem SD okazał się Jan Kościelniak³⁷⁵. Frekwencja w II turze była już znacznie niższa i wyniosła jedynie niespełna 25 proc. Opozycji, pomimo podejmowanych działań, nie udało się „wypromować” kandydatów koalicji sprzyjających „Solidarności”. Kandydatom tym udzielono w II turze głosowania „cichego poparcia” na zasadzie „najlepszy z najgorszych”. Rywalizację o mandaty poselskie przegrali ze swoimi rywalami zarówno kandydaci ZSL, Stanisław Kalina i Zbigniew Luter, oraz Walczak, kandydat PZPR. Tym samym koalicja wprowadziła do Sejmu kandydatów, których konsekwentnie popierała i preferowała w trakcie swojej kampanii wyborczej od samego jej początku.

* * *

Publikacja materiałów źródłowych związanych z wyborami parlamentarnymi z czerwca 1989 r. w byłym województwie szczecińskim jest jednym z pierwszych opracowań na ten temat. Do tej pory zagadnienia z okresu upadku dyktatury komunistycznej w Polsce opisywali przeważnie politologowie i socjologowie. W związku z przypadającą w ubiegłym roku dwudziestą rocznicą wyborów z czerwca 1989 r. ukazały się opracowania na temat tego zagadnienia w innych regionach Polski³⁷⁶ oraz tom 1 źródeł dotyczący okresu 1986–1989, omawiający sytuację polityczną w Polsce poprzedzającą bezpośrednio kampanię wyborczą do Sejmu i Senatu³⁷⁷.

Aby pogłębić wiedzę na temat przełomowego dla najnowszej historii Polski momentu, którym były wybory do Sejmu „kontraktowego” i Senatu I kadencji, przeprowadzono kwerendę zarówno w archiwum szczecińskiego oddziału Instytutu Pamięci Narodowej, jak i w Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie, na podstawie tej dokonano wyboru dokumentów do niniejszej publikacji. Materiały wytworzone przez szczecińską Służbę Bezpieczeństwa, zachowane w tomie sprawy obiektowej o kryp-

³⁷⁵ Poszczególni kandydaci otrzymali następujące poparcie: Piechota 31 005 (44,05%), Grzywacz 33 913 (48,18%), Jan Kościelniak 28 777 (40,88%), Jeż 30 463 (52,94%), Wincenty Leszczyński 31 196 (54,22%), Suchodolski 22 794 (49,48%), Rosiak 21 700 (47,10%).

³⁷⁶ *Wybory '89 w Polsce południowo-wschodniej w dokumentach SB*, wybór i oprac. J. Borowiec, Warszawa–Rzeszów 2009; *Służba Bezpieczeństwa wobec przemian politycznych w latach 1988–1990. Region Łódzki*, wstęp, wybór i oprac. S. Pilarski, Warszawa–Łódź 2009.

³⁷⁷ *Zmierzch dyktatury. Polska lat 1986–1989 w świetle dokumentów*, t. 1 (lipiec 1986 – maj 1989), red. A. Dudek, Warszawa 2009. Wkrótce ukaże się tom drugi, obejmujący dokumenty z okresu od czerwca do grudnia 1989 r. Podobny tom źródeł dotyczący przebiegu kampanii wyborczej do parlamentu w czerwcu 1989 r. w województwie łódzkim przygotowywany przez Sebastiana Pilarskiego czeka na wydanie.

tonimie „Żądło”, wszczętej przez Departament III MSW w celu inwigilacji Komitetu Obywatelskiego, stanowią najobszerniejszą część publikowanych w tomie źródeł. Akta sprawy obiektowej „Barwa V”, zainicjowanej przez funkcjonariuszy SB w Szczecinie, zachowały się jedynie częściowo w formie przesyłanych właśnie do Departamentu III MSW meldunków sygnalnych. Redaktor uznał jednak, że warto je zaprezentować czytelnikowi niemal w całości. Ważnym uzupełnieniem tej części publikacji są źródła dotyczące kwestii związanych z wyborami pochodzące z innych prowadzonych w tym czasie spraw, w szczególności akta sprawy obiektowej o kryptonimie „Palestra”, sprawy obiektowej „Muza” oraz sprawy operacyjnego rozpracowania „Karły”³⁷⁸. Przeprowadzono również kwerendę w Archiwum Państwowym w Szczecinie, dzięki której w niniejszym tomie zamieszczono kilkanaście dokumentów zawierających informacje dotyczące kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu pochodzących ze zbioru Komitetu Wojewódzkiego oraz Komitetu Miejskiego PZPR w Szczecinie. Bardzo ważnym elementem są także dokumenty wytworzone przez opozycję solidarnościową, gromadzone przez prywatnych działaczy ówczesnej „Solidarności”. Dokumenty sygnowane przez Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie pochodzą z dwóch źródeł: ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego oraz z Archiwum Senatu RP. Dodatkowo pojedyncze dokumenty ilustrujące działania szczecińskiej opozycji zaczerpnięto ze zbiorów prywatnych Ireneusza Stecia, kilka z nich z pism drugiego obiegu. Kolejnym elementem publikacji są również zdjęcia i fotokopie materiałów wyborczych. W przeważającej części pochodzą one ze zbiorów Książnicy Pomorskiej oraz archiwów prywatnych działaczy „Solidarności”.

Istotnym uzupełnieniem niniejszej publikacji mogłyby być w przyszłości dokumenty z archiwum archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej, jednak mimo zabiegów redaktora nie udało się do nich dotrzeć – aktualnie zbiór ten znajduje się w opracowaniu.

Publikacja składa się ze wstępu, zbioru dokumentów oraz zdjęć i fotokopii materiałów ilustrujących kampanię wyborczą. We wstępie omówiono uwarunkowania społeczno-polityczne w Polsce w okresie 1986–1989

³⁷⁸ Sprawa obiektowa o kryptonimie „Palestra” dotyczyła szeroko rozumianego środowiska prawniczego. W ramach sprawy obiektowej o kryptonimie „Muza” szczecińska SB obserwowała środowiska twórcze. Natomiast w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania „Karły” SB zajmowała się odradzającą się strukturą szczecińskiego KPN.

oraz kolejno sytuację szczecińskiej „Solidarności” od momentu zakończenia strajku sierpniowego w 1988 r. do zakończenia obrad Okrągłego Stołu, a następnie przedstawiono powstanie Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, przebieg kampanii wyborczej w ówczesnym województwie szczecińskim ze szczególnym uwzględnieniem procesu wyłaniania kandydatów, zarówno strony solidarnościowej, jak i partyjno-rządowej, działania Służby Bezpieczeństwa oraz wyniki wyborów w województwie szczecińskim. Część obejmująca zebrane materiały źródłowe przedstawia 95 dokumentów uporządkowanych chronologicznie w trzech obszarach: I – Służba Bezpieczeństwa, II – Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, III – Opozycja. Dokumenty zostały uporządkowane w taki sposób, by w pierwszej kolejności pokazać zbiór najobszerniejszy, relacjonujący proces kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu niemal dzień po dniu. Jego uzupełnieniem są dokumenty pochodzące z archiwum PZPR. W dalszej kolejności, która nie jest jednak związana z ich rangą, zaprezentowano dokumenty pochodzące od ówczesnej opozycji solidarnościowej, w zdecydowanej większości ilustrujące poczynania wyborcze Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie. W ostatniej części publikacji zamieszczono przede wszystkim fotokopie materiałów wyborczych wytworzonych przez opozycję solidarnościową: plakatów, ulotek, prasy wydawanej poza cenzurą i za zgodą cenzury oraz fotografie z manifestacji organizowanych przed wyborami. W publikacji pominięto nagłówki i oznaczenia kancelaryjne, poprawiono błędy literowe, ortograficzne i interpunkcyjne oraz rażące błędy gramatyczne. Wszystkie skróty (poza słownikowymi) zostały rozwinięte i ujęte w nawiasy kwadratowe. Wytluszczenia w tekście oryginalnym oddano za pomocą czcionki wytłuszczonej. Adnotacje dotyczące ręcznych podkreśleń, przekreśleń, informacji o pieczęciach i podpisach umieszczono w przypisach. Pominięto informacje o charakterze osobistym, przede wszystkim dokładne adresy zamieszkania. Ze względu na to, że w literaturze dotyczącej przełomu w 1989 r. skrót OKP rozwija się jako Obywatelski Klub Parlamentarny, by uniknąć nieporozumień, redaktor zdecydował się na zastosowanie w niniejszej publikacji skrótu OKP „S” PZ, zdając sobie sprawę, iż w Szczecinie komitet ten zwyczajowo nazywany był i jest „Okapem”.

Tak szybkie opracowanie tego tomu źródeł nie byłoby możliwe bez pomocy wielu osób. Podziękowania należą się przede wszystkim koleżankom i kolegom z Biura Lustracyjnego oraz Biura Udostępniania i Archiwizacji

cji Dokumentów w Szczecinie: Ewie Muzyczuk, Szymonowi Nowackiemu i Marcinowi Wyrzykowskiemu. Redaktor winien jest również podziękowania Henrykowi Wujcowi i Irenie Słodkowskiej za możliwość skorzystania ze zbiorów Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego znajdujących się w Archiwum Senatu RP, a także Stanisławowi Kocjanowi za możliwość skorzystania ze zdjęć pochodzących z jego prywatnych zbiorów. Serdeczne podziękowania należy skierować także do Jana Tarnowskiego oraz Sylwii Wójcik za umożliwienie dostępu do materiałów *Encyklopedii Solidarności* niezbędnych przy sporządzaniu biogramów uczestników wydarzeń stanowiących przedmiot publikacji. Tworząc biogramy działaczy PZPR, autor korzystał z publikacji Tadeusza Mołdawy *Ludzie władzy 1944–1991*³⁷⁹ oraz z zasobów Archiwum Państwowego w Szczecinie, natomiast w odniesieniu do funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa odwoływał się do pracy kolegów z oddziału IPN, tj. do informatora personalnego dotyczącego kadry kierowniczej Służby Bezpieczeństwa w Szczecinie³⁸⁰, uzupełniając je źródłami zgromadzonymi w Archiwum IPN w Szczecinie. Przy opracowywaniu wszystkich biogramów autor korzystał również z *Encyklopedii Szczecina*³⁸¹.

Artur Kubaj

³⁷⁹ T. Mołdawa, *Ludzie władzy 1944–1991. Władze państwowe i polityczne Polski według stanu na dzień 28 II 1991 r.*, Warszawa 1991.

³⁸⁰ *Twarze szczecińskiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa województwa szczecińskiego. Informator personalny*, red. P. Knap, M. Ozga, M. Stefaniak, Szczecin 2008.

³⁸¹ *Encyklopedia Szczecina*, red. T. Białecki, t. 1–2, Suplement 1–2, Szczecin 1999–2007.

CZĘŚĆ I
SŁUŻBA BEZPIECZEŃSTWA

Nr 1

1989 kwiecień 13, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Andrzeja Dąbkowskiego¹, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Palestra”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 220/89

Informuję, że w dniu 23 III 1989 r. odbyło się spotkanie przedstawicieli organizacji i środowisk opozycyjno-solidarnościowych Regionu Pomorza Zachodniego.

W wyniku powziętych uzgodnień ^b**utworzono Obywatelski Komitet Porozumiewawczy Regionu Pomorza Zachodniego**^b ds. wyborów do Sejmu i Senatu.

W skład Komitetu weszli m.in. radcy prawni znani z prowadzenia działalności opozycyjnej:

1. Krystyna Bodnar² (b[yla] fig[urantka] Wydz[iału] V WUSW Szczecin), Szczeciński Klub Katolików³,

2. Jerzy Zimowski (b[yla] fig[urant] Wydz[iału] V WUSW Szczecin), M[iędzyszakładowy] K[omitety] O[rganizacyjny] „S[olidarność]” Regionu

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział IX Departamentu III MSW oraz powyżej odręczna dekreatacja na towarzysza Ciszewskiego.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie.

¹ Andrzej Dąbkowski (18 X 1947 w Kamieniu Pomorskim) – funkcjonariusz SB w latach 1972–1990, od 16 XII 1984 r. zastępca naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, od 1 II 1990 r. do 31 VII 1990 r. kierownik sekcji Wydziału „C” WUSW w Szczecinie (AIPN Sz, 0019/6330).

² Krystyna Bodnar (10 XI 1940) – radca prawny, w latach 1986–1990 urzędujący sekretarz Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie, od 1980 r. w „Solidarności”, w podziemiu kolporterka pism drugiego obiegu, 1981–1982 w Biskupim Komitecie Pomocy w Szczecinie, 1986–1987 współorganizatorka Duszpasterstwa Prawników w Szczecinie, 1985–1989 współorganizatorka Duszpasterstwa Ludzi Pracy w Szczecinie, od 1980 r. członkini Szczecińskiego Klubu Katolików, w 1989 r. członkini Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodnie.

³ Szczeciński Klub Katolików założony został jesienią 1980 r., w skład pierwszego zarządu weszli: Edmund Bilicki – prezes, Przemysław Fenrych – wiceprezes, Wojciech Gołąb – wiceprezes, członkowie: Andrzej Bering, Jadwiga Jackowska, Michał Plater-Zyberk, Mirosław Litwinionek oraz Antoni Zieliński – przewodniczący Komisji Rewizyjnej. Zob.: E.J. Bilicki, *Początki w Szczecinie duszpasterstwa i działalność katolicko-społeczna w latach 1945–1970 i późniejszych*, Szczecin 2005, s. 172–254.

Pomorza Zachodniego,

3. Agnieszka Dąbrowska⁴ (b[yla] fig[urantka] Wydz[iału] III WUSW Szczecin), niezależne środowiska opozycyjne (córka W[ładysława] Siły-Nowickiego),

4. Artur Frey (b[yły] fig[urant] Wydz[iału] III WUSW Szczecin), niezależne środowiska opozycyjne,

5. Grzegorz Jankowski (doradca M[iędzyzakładowego] K[omitetu] S[trajkowego] w czasie strajków w sierpniu 1988 r.), niezależne środowiska opozycyjne.

O dalszych działaniach w ramach OKP informować będziemy na bieżąco, kolejnymi meldunkami.

plut. J[ózef] Madera⁵

kpt. mgr Andrzej Dąbkowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 14, oryginał, mps.

^c *Pieczętka* Zastępca Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz nieczytelny podpis.

⁴ Agnieszka Dąbrowska (6 VI 1943 w Wylągach) – radca prawny, w latach 1979–1989 radca prawny w WZGS w Szczecinie, sympatyczka ROPCiO w środowisku warszawskim i 1978–1981 w Szczecinie, w 1980 r. współorganizatorka mityngów w DK „Korab” i parku Kasprowicza z udziałem Jacka Kuronia, Bronisława Geremka, Władysława Siły-Nowickiego (jej ojca), 1980–1981 radca prawny w Biurze Prawnym „Solidarności” Zarządu Regionu Pomorze Zachodnie, po 13 XII 1981 r. członkini nieformalnych, podziemnych struktur opozycyjnych, zaangażowana w kolportaż wydawnictw niezależnych, 14 XII 1981 r. zwolniona z pracy, 1983–1986 członkini zespołu redakcyjnego wydawnictwa „Obraz”.

⁵ Józef Madera (22 VIII 1962 w Mieszkowicach) – funkcjonariusz SB w latach 1987–1990, od 16 XI 1987 r. inspektor Wydziału III WUSW w Szczecinie, od 1 XI 1989 r. do 31 VII 1990 r. inspektor Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa WUSW w Szczecinie (AIPN Sz, 0037/4).

Nr 2

1989 kwiecień 21, Szczecin – Meldunek o założeniu sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V” zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 241/89

Informuję, że w dniu 18 IV 1989 r. w oparciu o wytyczne Kierownictwa Sztabu MSW założono sprawę obiektową [o] kryptonimie „Barwa V”, której celem będzie ochrona operacyjna kampanii wyborczej i wyborów do Sejmu i Senatu w 1989 r. na terenie województwa szczecińskiego.

^bJednocześnie informuję, że w dniu 23 marca 1989 r. w Szczecinie powołano Obywatelski Komitet Porozumiewawczy Regionu Pomorza Zachodniego ds. Wyborów do Sejmu i Senatu. Przewodniczącym Komitetu jest dr Mieczysław Ustasiak wywodzący się obecnie ze Szczecińskiego Klubu Katolików, były wiceprzewodniczący Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” z lat 1980–1981, były przewodniczący Komitetu Strajkowego w Stoczni Szczecińskiej im. A[dolfa] Warskiego w grudniu 1981 r.

W skład Komitetu weszli przedstawiciele następujących organizacji: Szczecińskiego Klubu Katolików, Wojewódzkiej Rady Rolników Indywidualnych „Solidarność”¹, Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność”, Pomorza Zachodniego z Andrzejem Milczanowskim, Niezależnego Zrzeszenia Studentów², Ruchu „Wol-

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW oraz powyżej dekretecja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

¹ Wojewódzka Rada Rolników Indywidualnych „Solidarność” w Szczecinie powstała w 1981 r. Pierwszym przewodniczącym został Piotr Baumgart, po stanie wojennym zdelegalizowana. Odtwarzanie struktur rolniczej „Solidraności” na Pomorzu Zachodnim nastąpiło w 1987 r., 12 III 1989 r. odbył się IV Zjazd Wojewódzki związku, na którym ponownie powołano Piotra Baumgarta na przewodniczącego Rady Wojewódzkiej. Do najbardziej aktywnych działaczy w województwie należeli obok przewodniczącego m.in.: Artur Balazs, Paweł Kołpaczyński, Leon Okińczyc, Mieczysław Kaczanowski.

² Niezależne Zrzeszenie Studentów powstało 22 IX 1980 r. w wyniku wydarzeń i strajków robotniczych w sierpniu 1980 r. Na spotkaniu sześćdziesięciu grup założycielskich z uczelni w ca-

ność i Pokój”³, Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich⁴ i niezależnych środowisk opozycyjnych^b.

Wspomniany Komitet będzie współdziałał z Komitetem Obywatelskim przy Lechu Wałęsie. W dniu 6 kwietnia Komitet otworzył konto bankowe w Pomorskim Banku Kredytowym przy al. Wojska Polskiego w Szczecinie w celu gromadzenia funduszy na cele Komitetu. Głównym zadaniem Komitetu jest typowanie kandydatów na posłów do Sejmu i senatorów.

W dniu 13 kwietnia wojewoda szczeciński przydzielił Komitetowi pomieszczenia na jego siedzibę. Mieści się ona w Komunalnym Przedsiębiorstwie Remontowo-Budowlanym w Szczecinie przy ul. Potulickiej 59 i dysponuje telefonem oraz telexem.

Wspomniany Komitet zamierza wysuwać kandydatury do Sejmu i Senatu niżej wymienionych osób: Artur Balazs – „Solidarność”

łej Polsce, które odbyło się 18–19 IX 1980 r. na Politechnice Warszawskiej, określono nazwę, przyjęto statut i wybrano Ogólnopolski Komitet Założycielski. Rejestracja organizacji nastąpiła dopiero 17 II 1981 r., a jej pierwszym przewodniczącym został Jarosław Guzy. W Szczecinie NZS powstał na przełomie września i października 1980 r.; powstały wówczas Tymczasowe Komitety Założycielskie NZS Politechniki Szczecińskiej, Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Wyższej Szkoły Morskiej, Pomorskiej Akademii Medycznej oraz Akademii Rolniczej; w październiku 1980 r. powołano Międzyuczelnianą Radę Koordynacyjną NZS w Szczecinie. Do czołowych działaczy szczecińskiego NZS w latach 1980–1981 należeli m.in.: Paweł Bartnik, Robert Górski, Władysława Kałuża, Andrzej Kotula i Wiesław Krupiński. Po wprowadzeniu stanu wojennego poszczególni działacze NZS kontynuowali działalność na własną rękę. W październiku 1987 r. odbyło się spotkanie przedstawicieli szczecińskich uczelni, na którym podjęto decyzję o reaktywacji NZS w Szczecinie. Działalność podjęli studenci Uniwersytetu Szczecińskiego i Politechniki Szczecińskiej; struktury NZS na US tworzyli Adam Zadworny, Jacek Motylewski, Dariusz Foterek.

^{b-b} *W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.*

³ Ruch „Wolność i Pokój” założony został w wyniku akcji podjętej w obronie osób aresztowanych, które odmówiły złożenia przysięgi wojskowej. Marek Adamkiewicz, działacz szczecińskiego Niezależnego Zrzeszenia Studentów (wcześniej Studenckiego Komitetu Solidarności), odmówił złożenia przysięgi wojskowej na jesieni 1984 r., wskutek czego został skazany przez sąd (w grudniu 1984 r.) i osadzony w więzieniu w Stargardzie Szczecińskim. W jego obronie w marcu 1985 r. w podwarszawskiej Podkowie Leśnej protestowała młodzież, głównie z NZS. Ruch powstał w Krakowie 14 IV 1985 r. W Szczecinie uczestnikami ruchu byli m.in.: Marek Adamkiewicz, Bartosz Sawicki, Krzysztof Jurski, Maciej Dymny, Wojciech Tadajewski, Robert Naklicki, Wojciech Woźniak.

⁴ Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich – stowarzyszenie zrzeszające polskich dziennikarzy, powstało w 1951 r., zastępując Związek Zawodowy Dziennikarzy RP, w 1956 r. uczestniczyło w próbie demokratyzacji ustroju PRL, 1980–1981 aktywnie współdziałało z „Solidarnością”, po wprowadzeniu stanu wojennego SDP zostało rozwiązane, a w jego miejsce powstało prądzowe Stowarzyszenie Dziennikarzy PRL. Po 1989 r. SDP zostało reaktywowane. Prezesem honorowym SDP jest Stefan Bratkowski.

R[olników] I[indywidualnych], Edmund Bilicki^c – SKK, Waldemar Gil ze Stargardu [Szczecińskiego], Józef Ignor – W[ojewódzkie] P[ro]d[się]biorstwo] K[omunikacji] M[iejskiej], MKO, Grzegorz Jankowski – były pracownik Prokuratury Wojewódzkiej w Szczecinie, Józef Kowalczyk – MKO, Seweryn Wiechowski – służba zdrowia, Mieczysław Ustasiak SKK, MKO, Joanna Kulmowa⁵ – środowiska twórcze, Tomasz Zieliński⁶, Jerzy Zimowski – MKO, Halina Pilawska – służba zdrowia, Paweł Kołpaczyński^d – „Solidarność” RI, Piotr Baumgart – „Solidarność” RI.

Podregion Komitetu Obywatelskiego w Stargardzie Szczecińskim wytypował kandydata do Sejmu na listę wyborczą (opozycyjną) Waldemara Gila (charakterystyka w załączeniu).

W Urzędzie Wojewódzkim w Szczecinie powołano Wojewódzkie Biuro Wyborcze, któremu przewodniczy wicewojewoda dr Tadeusz Kluka⁷. Biuro będzie koordynować przygotowania do wyborów. Obecnie przygotowwane są wykazy obwodów wyborczych, które drukują Zakłady Graficzne w Szczecinie.

^c *W tekście błędnie napisano nazwisko* Bilicki.

^d *W tekście błędnie napisano nazwisko* – Kopczyński.

⁵ Joanna Kulmowa (25 III 1928 w Łodzi) – poetka, pisarka, absolwentka PWSA w Łodzi w 1952 r. i PWST w Warszawie, 1953–54 asystentka reżysera w Teatrze Współczesnym i Teatrze Narodowym w Warszawie, w 1955 r. redaktor działu teatralnego w „Naszej Księgarni”, 1955–1961 reżyser w teatrach Koszalina, Poznania, Gdańska oraz w TVP (debiut telewizyjny: *Ballady Podwórkowe*), 1960–1974 współzałożycielka i współpracownik Sceny Kameralnej Filharmonii Narodowej (późniejszej Warszawskiej Opery Kameralnej). Działaczka opozycji związana z „Solidarnością” od sierpnia 1980 r., 1984–1986 współorganizatorka (wraz z reżyserem Janem Kulmą) dorocznych kilkudniowych „odpuśców parafialnych” w Strumianach pod Szczecinem, z udziałem Andrzeja Wajdy, Ernesta Brylla, Jacka Fedorowicza, 1982–1989 wraz z Janem Kulmą uczestniczka spotkań z działaczami opozycji na terenie całego kraju, w czasie strajków 1988 r. w Szczecinie recytatorka swoich wierszy dla strajkujących w porcie i w zajezdni autobusowej, 1981–1988 autorka wierszy drukowanych w wydawnictwach niezależnych „Jedność” i „Obraz”.

⁶ Tomasz Zieliński (20 XI 1947 w Warszawie) – absolwent SGPiS, dziennikarz, 1973–1975 dziennikarz „Głosu Szczecińskiego”, 1977–1981 dziennikarz „Kurierza Szczecińskiego”. W sierpniu 1980 uczestnik strajku w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego, w „Solidarności” od 1980 r., dziennikarz związkowego tygodnika „Jedność”, w 1981 r. przewodniczący KZ w ZR Pomorze Zachodnie, po 13 XII 1981 r. w ukryciu, 20 kwietnia 1982 r. internowany w ZK w Wierchowiu Pomorskim i Strzebielinku, zwolniony w październiku 1982 r., 1983–1995 konduktor PKP, 1983–1989 współpracownik Niezależnego Zespołu Solidarnościowego, redaktor naczelny niezależnego pisma „Obraz”, kolporter prasy i wydawnictw podziemnych, 1988 współredaktor „Biuletynu MKO Solidarności”, 1989–1994 ponownie dziennikarz „Jedności”.

⁷ Tadeusz Kluka – 1984–1990 wicewojewoda szczeciński, członek PZPR.

Charakterystyki kandydatów będziemy sukcesywnie przesyłać.

Załącznik] 1/1

kpt. Zygmunt Luberadzki⁸

kpt. Zbigniew Linkowski^e

[Załącznik]

Szczecin, dnia 19 kwietnia 1989 r.

Charakterystyka operacyjna

kandydata na listę wyborczą (opozycyjną) w wyborach do Sejmu PRL
okręgu Stargard Szczeciński] w 1989 r.

Waldemar Gil, s[yn] Lucjana i Heleny Bielińskiej, ur. 6 XII 1951 r. w Zamościu, narodowość i obywatelstwo polskie, żonaty, troje dzieci, bezpartyjny, [...]f. Aktualnie zatrudniony jako dyrektor Spółki Handlowo-Produkcyjnej „WATARO” w Stargardzie [Szczecińskim], zamieszkały w Stargardzie [Szczecińskim] [...]g.

W[yżej] wym[ieniony] w sierpniu 1980 r. był współzałożycielem związku „Solidarność” w Z[akładzie] N[aprawczym] T[aboru] K[olejowego] [w] [Stargardzie] [Szczecińskim], zostając następnie przewodniczącym zakładowej komisji tego związku. Funkcję tę pełnił do czasu wprowadzenia stanu wojennego. Jednocześnie działał w innych ogniwach „S[olidarności]” poza terenem zakładu. Był przewodniczącym Prezydium Międzyzakładowej Komisji Koordynacyjnej „S[olidarności]” w Stargardzie [Szczecińskim], wiceprzewodniczącym krajowej sekcji branżowej „S[olidarności]” pracowników ZNTK oraz przewodniczącym Prezydium Delegatury Zarządu Regionu „S[olidarności]” w Stargardzie [Szczecińskim].

^e *Pieczętka Zastępca Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz nieczytelny podpis.*

^f *W oryginalne informacje o charakterze osobistym.*

^g *W oryginalne ulica i numer domu oraz informacje o charakterze osobistym.*

⁸ Zygmunt Luberadzki (17 XII 1944 w Wygodzie) – funkcjonariusz SB w latach 1983–1990, od 1 XI 1986 r. kierownik sekcji Wydziału III WUSW w Szczecinie, od 1 XII 1989 r. do 5 IV 1990 r. kierownik sekcji Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa WUSW w Szczecinie (AIPN Sz, 0019/6255).

W okresie działalności „S[olidarności]” prezentował umiarkowaną postawę polityczną. Nie stwierdzono, aby miał wówczas powiązania z ugrupowaniami antysocjalistycznymi. Po wprowadzeniu stanu wojennego ani później [*sic!*] nie był internowany. Klerykał.

W latach 1971–1984 pracował w ZNTK [w] [Stargardzie] [Szczecińskim] jako kierownik działu analiz w biurze konstrukcyjnym. Następnie podejmuje pracę w prywatnym zakładzie ślusarskim. Do końca 1988 r. nie stwierdzono aktywności wyżej wymienionego na rzecz związku „S[olidarność]”.

W ostatnim okresie bierze aktywny udział w spotkaniach działaczy „S[olidarności]” Podregionu [Stargard] [Szczeciński]. Na spotkaniu w dniu 17 IV 1989 r. działaczy tej grupy zostaje wytypowany jako kandydat na opozycyjną listę wyborczą w wyborach do Sejmu w 1989 r. z okręgu w Stargardzie [Szczecińskim].

W latach 1981–1982 [był] figurantem sprawy operac[yjnego] sprawdzenia nr 22030 prowadzonej przez Wydz[iał] V Grupy Terenowej [w] [Stargardzie Szczecińskim].

por. Z[bigniew] Wróblewski⁹ⁱ

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 15–16, oryginał, mps.

ⁱ *Nieczytelny podpis.*

⁹ Zbigniew Wróblewski (6 XII 1951 r. w Stargardzie Szczecińskim) – funkcjonariusz SB w latach 1973–1990, od października 1988 r. pełnił obowiązki zastępcy szefa Rejonowego Urzędu ds. Służby Bezpieczeństwa RUSW w Stargardzie Szczecińskim, od 1 I 1990 r. do 30 IV 1990 r. zastępca szefa Rejonowego Urzędu ds. Służby Bezpieczeństwa RUSW w Stargardzie Szczecińskim (AIPN Sz, 0019/6325).

1989 kwiecień 24, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Meldunek sygnałny nr 250/89

Informuję, że w dniu 21 IV 1989 r. Prezydium W[ojewódzkiej] R[ady] N[arodowej] w Szczecinie powołało cztery komisje wyborcze:

1. ^bWojewódzką Komisję Wyborczą^b dla przeprowadzenia wyborów **do Senatu**. Jej przewodniczącym jest **Artur Frey** – radca prawny w Szczecińskich Zakładach Nawozów Fosforowych, znany **działacz „Solidarności”**. Ponadto w składzie komisji znajdują się:

– **Antoni Kadziak** – inspektor nadzoru w Spółce z o.o. „Inwestbud” w Szczecinie, członek M[iędzyzakładowego] K[omitetu] O[bywatelskiego] „S[olidarność]”;

– **Krystyna Kuźniar¹** – instruktor w Ośrodku Wczasowo-Sanatoryjnym w Świnoujściu, sympatyczka „S[olidarności]”;

– **Witold Żabski²** – emerytowany geodeta, sympatyk „S[olidarności]”;

2. Okręgową Komisję Wyborczą w Szczecinie dla przeprowadzenia wyborów **do Sejmu**. Przewodniczącym jest Jan Dziedzic³ – naczelnik Zarządu Ruchu w P[omorskiej] D[yrekcji] O[kręgowej] K[olei] P[aństwowych], były przewodniczący WRN w Szczecinie. W składzie Komisji znajdują się następujące **osoby związane z „Solidarnością”**:

^a *W lewym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW.*

^{b-b} *W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.*

¹ Krystyna Kuźniar – bliższych danych nie ustalono.

² Witold Żabski – bliższych danych nie ustalono.

³ Jan Dziedzic (1928) – członek PZPR od 1948 r., naczelnik Naczelnego Zarządu Ruchu Pomorskiej Dyrekcji Okręgowych Kolei Państwowych, 1984–1988 przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie.

– **Jerzy Chmura**⁴ – adwokat w Zespole Adwokackim w Szczecinie,
– **Agnieszka Dąbrowska** – radca prawny w Przedsiębiorstwie Specjalistycznym „Dekar” w Szczecinie,

– **Ewaryst Waligórski** – pracownik techniczny w PDOKP.

3. Okręgową Komisję Wyborczą w Stargardzie Szczecińskim dla przeprowadzenia wyborów do Sejmu. Przewodniczącym jest Józef Jakubowski⁵ – z[astęp]ca dyrektora P[rzedsiębiorstwa] B[udownictwa] O[gólnego] w Stargardzie, znany z pozytywnej opinii. W składzie Komisji są również **osoby związane z „Solidarnością”**:

– **Bogdan Tański** – dziekan Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie,

– **Edward Braciszewski**⁶ – emerytowany nauczyciel,

– **Roman Kierys**⁷ – inżynier w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-handlowym „Wataro” w Stargardzie [Szczecińskim], umiarkowany „S[olidarność]”,

– **Władysław Korbutowicz**⁸ – kierownik sklepu CH „Veritas” w Stargardzie [Szczecińskim],

– **Edmund Zawadzki**⁹ – emerytowany nauczyciel.

4. Okręgową Komisję Wyborczą w Świnoujściu dla przeprowadzenia wyborów do Sejmu. Przewodniczącym jest Gerard Wenta¹⁰ – nauczyciel w Specjalistycznym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Świnoujściu, znany działacz PRON. W składzie są również **osoby związane z „Solidarnością”**:

– **Janina Rozwałka**¹¹ – adwokat w Zespole Adwokackim w Świnoujściu,

⁴ Jerzy Chmura (24 IV 1925 w Łodzi) – adwokat. W czasie drugiej wojny członek II Wydziału Wywiadowczego AK, pseud. Frater, 1962–1990 pracownik zespołów adwokackich w Szczecinie, od października 1980 r. jeden z doradców prawnych Zarządu Regionu „Solidarność” Pomorze Zachodnie, po 13 XII 1981 r. obrońca kilkudziesięciu działaczy podziemia w sprawach karnych, 1982–1984 radca prawny w Polskiej Żegludze Morskiej w Szczecinie, współpracownik niezależnego Komitetu Helsińskiego w Szczecinie, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1991–1993 senator II kadencji, 1997–2001 sędzia Trybunału Stanu, od 1990 r. prowadzi własną kancelarię adwokacką.

⁵ Józef Jakubowski – bliższych danych nie ustalono.

⁶ Edward Braciszewski – działacz katolicki, członek SKK, 1987–1990 członek zarządu SKK.

⁷ Roman Kierys – działacz katolicki, członek SKK – filia w Stargardzie Szczecińskim.

⁸ Władysław Korbutowicz – bliższych danych nie ustalono.

⁹ Edmund Zawadzki – bliższych danych nie ustalono.

¹⁰ Gerard Wenta – bliższych danych nie ustalono.

¹¹ Janina Rozwałka – bliższych danych nie ustalono.

– **Jerzy Przybysz** – technik elektryk w M[orskiej] S[toczni] R[emonto-
wej] w Świnoujściu,

– **Irena Trembowska**¹² – pielęgniarka w D[omu] W[yoczynkowym]
„Chełmiec” w Świnoujściu,

– **Zbigniew Zybala**¹³ – technik mechanik w K[omunalnym] P[rzedsię-
biorstwie] R[obót] I[nżynierskich] w Świnoujściu,

W Wydz[iale] VI tut[ejszego] WUSW uzyskano informację, że w **dniu 18 IV 1989 r. przewodniczący Komitetu Obywatelskiego NSZZ „Solidarność” w Pile Justyn Wardołowski**¹⁴ zaproponował przewodni-
czącemu Komitetu Obywatelskiego w Szczecinie dr. M[ieczysławowi]
Ustasiakowi przekazanie mandatu senatorskiego przyznanego dla wo-
jew[ództwa] p[ilskiego] Piotrowi Baumgartowi ze Szczecina reprezentu-
jącemu „Solidarność” R[olników] I[nywidualnych]. Decyzję uzasadnił
tym, że rolnicy wojew[ództwa] p[ilskiego] nie są zorganizowani i nie będą
w stanie przedstawić własnej kandydatury. Propozycję przyjęto.

kpt. Z[ygmunt] Luberadski

kpt. Zbigniew Linkowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 17, oryginał, mps.

^c *Pieczątka* Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz *nieczytelny podpis*.

¹² Irena Trembowska – (22 X 1949 w Żorach) – członkini „Solidarności” od 1980 r., po 13 XII 1981 r. kolporterka prasy podziemnej na terenie Świnoujścia, pracownica Przedsiębiorstwa Państwowego „Żegluga na Odrze” w Świnoujściu.

¹³ Zbigniew Zybala (12 I 1946 w Rendsburgu) – pracownik Komunalnego Przedsiębiorstwa Robót Inżynierskich w Szczecinie, w sierpniu 1987 r. członek-założyciel Komitetu Założycielskiego „Jedność” Pracowników KPRI.

¹⁴ Justyn Wardołowski – bliższych danych nie ustalono.

Nr 4

1989 kwiecień 27, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 255/89

Z dotychczasowych ustaleń operacyjnych wynika, że **strona „solidarnościowa”** wytypowała następujących kandydatów na posłów z Okręgu Szczecin:^b

Józef Kowalczyk – Zarząd Portu Szczecin–Świnoujście, przewodniczący „S[olidarności]” zakładowej, przewodniczący¹ M[iędzyzakładowego] K[omitetu] O[rganizacyjnego],

Jerzy Zimowski – rzecznik prasowy MKO.

Z terenu Stargardu [Szczecińskiego]:

Artur Balazs – rolnik, aktywny działacz [NSZZ] [„Solidarność”] R[olników] I[ndywidualnych].

Z terenu Świnoujścia:

Bohdan Kopczyński – kierownik Zespołu Adwokackiego, komandor rezerwy Marynarki Wojennej, doktor prawa.

Wytypowano także kandydatów na senatorów:

Mieczysław Ustasiak – zatrudniony w Zakładzie Urządzeń Aparatury Mleczarskiej w Szczecinie, przewodniczący Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „S[olidarność”].

Edmund Bilicki – prezes Szczecińskiego Klubu Katolików w Szczecinie.

Z dniem 20 IV 1989 r. rozpoczęło działalność biuro wyborcze „S[olidarności]” w Świnoujściu, które mieści się w Miejskim Domu Kultury przy pl. Słowiańskim 14, pok. 1. Również w Stargardzie Szczecińskim

^a W prawnym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW oraz powyżej odręczna dekretacja na [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

¹ Pomyłka – przewodniczącym Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego „Solidarność” w Szczecinie był Edward Radziewicz.

działa biuro wyborcze „S[olidarności]”, które uzyskało lokal w Stargardzkim Centrum Kultury przy ul. Armii Czerwonej 105, pok. 109.

Z rozpoznania operacyjnego wynika, że Stowarzyszenia Katolickie [...], PAX², PZKS³ w wyborach do Senatu na terenie województwa szczecińskiego głosować będą na kandydatów strony „opozycyjno-solidarnościowej”, a to dlatego, że nie mają własnego mandatu, a członkowie tych stowarzyszeń opowiadają się za linią polityczną strony „opozycyjno-solidarnościowej”.

Informuję, że Obywatelski Komitet Porozumiewawczy NSZZ „S[olidarność]” w Szczecinie uzyskał zezwolenie na sprzedaż tzw. cegiełek. Uzyskane ze sprzedaży fundusze mają być przeznaczone na finansowanie kampanii wyborczej kandydatów na posłów i senatorów strony opozycyjno-solidarnościowej. Komitetowi nie udzielono zezwolenia na rozprowadzanie emblematów „S[olidarności]”, do czasu określenia jego szczegółowego wzoru i ustalenia konkretnej ceny.

Jednym z elementów kampanii wyborczej „S[olidarności]” ma być planowany na **13 V 1989 r. w Szczecinie w Zamku Książąt Pomorskich mityng połączony z imprezami rozrywkowymi, w czasie którego będą prezentowani społeczeństwu kandydaci „S[olidarności]” na posłów i senatorów.**

Ponadto informuję, że zarówno w PZPR, SD, jak i ZSL województwa szczecińskiego trwają prace organizacyjne, które wyłaniają kandydatów na posłów i senatorów. Kandydatury te podamy z chwilą ustalenia konkretnych nazwisk.

kpt. Zygmunt Luberadzki

kpt. Zbigniew Linkowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 18, oryginał, mps.

^c *Pieczątka* Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz nieczytelny podpis.

² Stowarzyszenie PAX powstało w 1947 r., założone zostało przez Bolesława Piaseckiego, działacza przedwojennego ONR Falanga, było częścią systemu władzy w PRL, 1980–1981 pod kierownictwem Ryszarda Reiffa zmieniła się zasadnicza linia polityczna PAX-u i stowarzyszenie wspierało „Solidarność”, po wprowadzeniu stanu wojennego zostało zawieszona, po usunięciu z władz osób sprzyjających „Solidarności” powróciło do dawnych praktyk.

³ Polski Związek Katolicko-Społeczny – stowarzyszenie założone w 1981 r. wskutek odwilży spowodowanej powstaniem NSZZ „Solidarność”. Był pierwszym ogólnopolskim stowarzyszeniem katolików zarejestrowanym w tym okresie, 1981–1991 miało w Sejmie pięcioosobowe koło poselskie, powołane przez kilku jego założycieli, którzy pozostawali posłami bezpartyjnymi.

1989 kwiecień 28, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 268/89

Informuję, że w dniu 25 IV 1989 r. do wojewody szczecińskiego **zgłosił się Marian Jurczyk, przewodniczący Tymczasowego Zarządu Regionu „Solidarność”, z siedmioosobową delegacją swojej frakcji. Celem delegacji było uzyskanie lokalu dla TZR „Solidarność”^b. Wojewoda obiecał przydzielić im pomieszczenia, które będą mogli użytkować już w maju wspólnie z Tymczasową Wojewódzką Radą „Solidarność” Rolników Indywidualnych. Marian Jurczyk poinformował wojewodę, że mają wytypowanych kandydatów na senatorów. Są nimi:**

- ^cprof. Tomasz Żuk – kierownik Kliniki Ortopedii Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie-Zdunowo,
- ^cStanisław Kocjan – aktywista „Solidarności”, frakcji M[ariana] Jurczyka.

Ponadto M[arian] Jurczyk wypowiadał się u wojewody, że wywierane są na niego naciski związkowców, aby kandydował na posła, ale nie podjął jeszcze ostatecznej decyzji.

W dniu 30 IV 1989 r. o godz. 16.00 w Szczecinie w amfiteatrze w parku **Kasprowicza Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” organizuje spotkanie mieszkańców Szczecina, na którym zaprezentuje kandydatów na posłów i senatorów oraz ich programy wyborcze. Imprezę zabezpieczamy operacyjnie.**

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW i data 3 V 1989 r. wpisana odręcznie oraz poniżej odręczna dekretacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie.

^{c-c} W oryginale fragment zakreślony ramką.

W załączeniu przesyłam charakterystyki osób typowanych przez O[bywatelski] K[omitety] P[orozumiewawczy] „S[olidarność]” na senatorów: M[ieczysława] Ustasiaka i E[dmunda] Bilickiego oraz posłów: Artura Balazsa, Józefa Kowalczyka, Jerzego Zimowskiego i Bohdana Kopczyńskiego.

Nadmieniam, iż wymienieni kandydaci uzyskali pełne poparcie Komitetu Obywatelskiego „S[olidarność]” przy Lechu Wałęsie. Niezależnie od tego w środowiskach opozycyjno-solidarnościowych trwają jednocześnie działania na rzecz wysuwania innych kandydatów, np. wspomniany prof. Tomasz Żuk.

kpt. Zygmunt Luberadzki

Brak 6 egz[emplarzy] załączników – charakterystyk M[ieczysława] Ustasiak[a], E[dmunda] Bilickiego, A[rtura] Balazsa, J[ózefa] Kowalczyka, J[erzego] Zimowskiego, B[ohdana] Kopczyńskiego^d.

kpt. Zbigniew Linkowski^d

[załącznik]

Szczecin, dnia 27 kwietnia 1989 r.

Charakterystyka służbowa

dot[ycząca] pracownika naukowo-dydaktycznego P[omorskiej]
A[kademii] M[edycznej]

Ob[ywatel] Żuk Tomasz, s. Kazimierza i Wiktorii Cymerman, ur. 12 XI 1921 r. w Sądziadowicach, zam. w Szczecinie [...]°.

Wymieniony pełni funkcję kierownika Kliniki Ortopedii Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie od 1966 r. Studia medyczne ukończył w 1948 r., a następnie odbył staż podyplomowy w Szpitalu Miejskim w Mysłowicach i Gliwicach. W latach 1949–1957 odbywał służbę wojskową jako asystent, kierownik Ambulatorium przy Sztapie Generalnym WP w Warszawie.

^d *Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz nieczytelny podpis.*

^e *W oryginale ulica i numer domu.*

Od 1957 do 1966 r. pracował w Klinice Ortopedii Akademii Medycznej w Warszawie na stanowisku adiunkta i docenta, a następnie objął obecnie pełnioną funkcję kierownika Kliniki w PAM.

Wyjeżdżał dwukrotnie do RFN, Austrii, Szwecji i USA. Jest członkiem ZBoWiD oraz czterech towarzystw naukowych w kraju i sześciu towarzystw naukowych zagranicznych. Ma^f trzech braci i siostrę, wszyscy za wyjątkiem jednego, który jest duchownym, utrzymują się z pracy w rolnictwie. Jest ojcem czworga dzieci, z których dwoje jest lekarzami zamieszkałymi w Warszawie, jeden syn zaś przebywa w Szwecji, najmłodszy jest uczniem szkoły podstawowej.

[Prof. Tomasz Żuk] w przeszłości należał do „S[olidarności]”, jednakże był jedynie [jej] szeregowym członkiem, nie angażował się w negatywne inicjatywy. W latach późniejszych w rozmowach prywatnych wyrażał opinie prosolidarnościowe.

Na terenie Szczecina uważany jest za wybitnego specjalistę w dziedzinie ortopedii, choć w ostatnim okresie mniej osobiście wykonuje zabiegów ze względu na podeszły wiek. W roku 1991 przejdzie na emeryturę.

por. S[ławomir] Baranowski^{g1}

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 5–6, mps.

^f *W oryginalne posiada.*

^g St[arszy] Ins[pektor] S[ekcji] IX W[ydziału] III i *nieczytelny podpis.*

¹ Sławomir Baranowski (9 VI 1956 w Gdańsku) – funkcjonariusz SB w latach 1982–1990, od 1 VI 1987 r. starszy inspektor Wydziału III WUSW w Szczecinie, od 27 XII 1989 r. w dyspozycji szefa WUSW w Szczecinie, zwolniony ze służby w SB 31 I 1990 r. (AIPN Sz, 0019/6222).

Nr 6

1989 maj 2, Szczecin – Meldunek sygnalny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Meldunek sygnalny nr 275/89

W nawiązaniu do meldunku nr 289/89 informuję, że w dniu 30 IV 1989 r. w godz. 16.00–18.00 ^{bw} Amfiteatrze [w] parku Kasprowicza odbył się wiec zorganizowany przez Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność”, w trakcie którego zaprezentowano kandydatów na senatorów i posłów strony opozycyjno-solidarnościowej. Impreza zgromadziła ok. 10 tys. osób. Swoje programy zaprezentowali wszyscy kandydaci tej strony [opozycyjno-solidarnościowej], tj. Mieczysław^c Ustasiak, Edmund Bilicki, Artur Balazs, Bohdan Kopczyński, Jerzy Zimowski i Józef Kowalczyk^b. Szczegóły podano w informacji [przesłanej] do gabinetu ministra w dniu 30 IV 1989 r.

Nadmieniam, że podobną imprezę OKP planuje zorganizować w dniu 13 V 1989 r. w Zamku Książąt Pomorskich.

Jednocześnie informuję, że wśród osób zaangażowanych w działalność OKP funkcjonuje pogląd, iż rzekomo przy Okrągłym Stole zapadły ustalenia o 35% udziale członków „S[olidarności]” we wszystkich Komisjach Obwodowych. Taka interpretacja uzgodnień powoduje, że OKP wywiera różne naciski na wprowadzenie do Komisji Obwodowych takiej ilości swoich działaczy, dotyczy to również komisji zamkniętych w wojsku i milicji.

^a Po lewej stronie prezentata Wydział II Departamentu III MSW oraz po prawej odrębna dekretycja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale fragment podkreślony odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

^c W tekście błędnie napisano Mirosław.

OKP zamierza również uzyskać zgodę na prezentację swych kandydatów na terenie jednostek wojskowych. Nie uzyskali jednak, do chwili obecnej, na to zgody.

kpt. Zygmunt Luberadzki

kpt. Zbigniew Linkowski^d

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 7, oryginał, mps.

^d *Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz nieczytelny podpis.*

Nr 7

1989 maj 2, Szczecin – Meldunek uzupełniający zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy operacyjnego sprawdzenia o kryptonimie „Karły”, tajne specjalnego znaczenia

[...]

Meldunek uzupełniający nr 276/89

Informuję, że w dn[iu] 1 V 1989 r. odbył się legalny pochód zorganizowany przez tzw. Tymczasowy Zarząd Regionu „Solidarność” Szczecin. W przemarszu uczestniczyła kilkuosobowa grupa działaczy KPN Szczecin, m.in. Leszek Smykowski (fig[urant] Wydz[iału] III-1), (41069) Jerzy Nowak¹. Grupa ta wyeksponowała dwa transparenty o treści:

- „Wolni i Niepodlegli – KPN Szczecin”
- „Wybory wolne czy konfrontacyjne? KPN Szczecin”

Ponadto w trakcie pochodu kolportowane były ulotki sygn. m.in. przez KPN Szczecin, wzywające do uczestnictwa w manifestacji w rocznicę Konstytucji 3 maja organizowanej na pl. Grunwaldzkim w Szczecinie o godz. 15.30.

Wspólnie z Wydz[iałem] III-1 podejmujemy działania zmierzające do operac[yjnego] zabezpieczenia ww. manifestacji.

por. Wojciech Cehak²

kpt. Zbigniew Linkowski^a

Źródło: AIPN Sz, 0011/2077, t. 1, k. 44, mps.

^a *Pieczątka* Zastępcą Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie kpt. Zbigniew Linkowski z nieczytelnym podpisem.

¹ Jerzy Nowak (25 XII 1967) – członek KPN, student na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Szczecińskiego.

² Wojciech Cehak (29 XI 1959 w Szczecinie) – funkcjonariusz SB w latach 1984–1990, od 1 VII 1984 r. inspektor Wydziału III WUSW w Szczecinie, od 1 XI 1989 do 31 VII 1990 r. inspektor Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa WUSW w Szczecinie (AIPN Sz, 303/19).

1989 maj 3, Szczecin – Informacja sygnałna zatwierdzona przez mjr. Marka Balasa, zastępcę naczelnika Wydziału III-1 WUSW w Szczecinie, dotycząca sytuacji w obiektach i środowiskach „ochronianych” przez Wydział III-1 na terenie Szczecina

[...] ^a

Informacja sygnałna

W obiektach i środowiskach chronionych przez Wydział III-1 odnotowano:

^{b2} 2 V 1989 r. na Wydziale Chemicznym Politechniki Szczecińskiej odbyło się zebranie członków i sympatyków NSZZ „Solidarność”, w którym uczestniczyło ok. 90 osób. Prowadzący zebranie Władysław Lisewski^{b1} przedstawił działalność „Solidarności” na uczelni od czasu wprowadzenia stanu wojennego, podkreślał legalność starań o rejestrację, zaistniałym rozłamie w strukturach NSZZ „Solidarność” oraz zapowiedział wybory do rady zakładowej na dzień 2 VI 1989 r. W trakcie zebrania przedstawiono kandydatury na senatorów z ramienia NSZZ „Solidarność” w osobach [Mieczysława] Ustasiaka i [Edmunda] Bilickiego, którzy w skrócie przedstawili swoje programy wyborcze. Po zebraniu zbierano podpisy na listach popierających [kandydatów].

2 V 1989 r. w Rektoracie Politechniki [Szczecińskiej] odbyło się spotkanie rektora prof. Władysława Nowaka z przedstawicielami organizacji działających na tej uczelni, tj. K[omitetu] U[czelnianego] PZPR, SD,

^a *Obok pieczęć prostokątna* Wydział II Departamentu III MSW. Wpłynęło 5 V 1989 r. Nr OE-II zał. 0 ref. 3862/89 oraz poniżej *dekretacja* na towarzysza Andrzeja Gombosza.

^{b-b} *W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie.*

¹ Władysław Lisewski (11 IV 1948 w Zbójnie) – dr nauk technicznych, wykładowca Politechniki Szczecińskiej. W „Solidarności” od 1980 r., w stanie wojennym współzałożyciel grupy wydającej „Biuletyn Informacyjny KOS »Solidarność«”, 1982–1983 „BIS”, współprzewodniczący MKK NSZZ „Solidarność” Pomorza Zachodniego, członek komitetu założycielskiego NSZZ „Solidarność” Pracowników Politechniki Szczecińskiej we wrześniu 1987 r., od 1988 r. członek Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1991–1994 prezydent Szczecina, wojewoda szczeciński od 1997 r., a od 1999 r. wojewoda zachodniopomorski do 2001 r., wiceprezes Zarządu Portu Szczecin–Świnoujście od 2007 r.

ZSMP², Z[rzeszenia] S[tudentów] P[olskich], A[kademickiego] Z[wiązku] S[portowego]³, N[aczelnej] O[rganizacji] T[echnicznej]⁴, N[iezależnego] Z[rzeszenia] S[tudentów], NSZZ „Solidarność”. Na wstępie spotkania rektor [Władysław] Nowak oświadczył, że NOT wysunął go jako kandydata na posła i prosi o udzielenie mu poparcia. Fakt ten wywołał konsternację wśród zebranych. Poparcia odmówili [przedstawiciele] NSZZ „Solidarność”, NZS, ZSP. [Przedstawiciele] KU PZPR nie zajęli stanowiska, SD i ZSMP wyraziły poparcie, a AZS zadeklarował pomoc techniczną w kampanii.

3 V 1989 r. bez uzyskanej zgody Urzędu Miejskiego na pl. Grunwaldzkim o godz. 15.30 rozpoczął się wiec kandydata na senatora z ramienia Konfederacji Polski Niepodległej Zbigniewa Brzyckiego, w którym uczestniczyli również przedstawiciele PPS, NZS i F[ederacji] M[łodzięży] W[alczącej]⁵.

Uczestnicy eksponowali następujące transparenty:

- Konstytucja 3 maja wzorem PPS,
- KPN,
- Wolność i Niepodległość – KPN,
- Federacja Młodzięży Walczącej,
- FMW,

² Związek Socjalistycznej Młodzięży Polskiej powstał w 1976 r. z połączenia Związku Młodzięży Socjalistycznej, Związku Młodzięży Wiejskiej i Socjalistycznego Związku Młodzięży Wojskowej. Do 1989 r. pełnił rolę młodzieżowej przybudówki PZPR, 1976–1981 wchodził w skład Federacji Socjalistycznych Związków Młodzięży Polskiej.

³ Akademicki Związek Sportowy – studenckie stowarzyszenie sportowe działające na terenie całej Polski, po drugiej wojnie światowej utworzone zostały Kluby AZS we wszystkich szkołach wyższych w kraju. Siedziba centrali znajduje się w Warszawie.

⁴ Naczelna Organizacja Techniczna – organizacja techniczna o tradycji zapoczątkowanej przez założone w 1835 r. w Paryżu Towarzystwo Politechniczne Polskie, od 1905 r. posiadała stałą siedzibę w Warszawie, 1945–1989 zarządzana według wzorców radzieckich, 1990–1999 działała jako Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych.

⁵ Federacja Młodzięży Walczącej – ruch młodzieżowy działający w Szczecinie w latach 1986–1989/1990, wydający pismo „Lustro”, jego powstanie poprzedzała działalność Ruchu Młodzięży Niezależnej skupiającego młodzież ze szkół średnich, jego członkami byli m.in.: Adam Zadworny, Robert Naklicki, Bartosz Sawicki, Wojciech Leśniewski, Tomasz Andrysiak, Igor Miłoszewski, Maciej Ruszar, Dariusz Kłos, Artur Konieczny. Grupy wykonawcze FMW prowadziły akcje ulotkowe, kolportowały literaturę bezdebitową, organizowały manifestacje (także we współpracy z Ruchem „Wolność i Pokój”, PPS czy KPN) oraz malowały antypaństwowe napisy na frontach szczecińskich kamienic (np. „Precz z komuną”, „Komunizm to czerwony faszyzm”, „PZPR do Moskwy”, „Solidarność”, „FMW”).

- Wybory wolne niekonfrontacyjne – KPN,
- NZS Uniwersytet Szczeciński,
- NZS A[kademia] R[olnicza].

W trakcie wiecu liczącego ok. 300 osób przemawiali:

- ^cJ[an] Kostecki^{6c} – PPS, mówił o konfliktach w łonie „Solidarności” i prawach człowieka,
- ^cA[dam] Zadworny^{7c} – NZS, mówił o działalności NZS-u,
- ^cA[dam] Wójcik^{8c} – NZS, mówił o Konstytucji 3 maja,
- ^cL[eszek] Smykowski^c – KPN, mówił o działalności KPN-u,
- ^cZ[bigniew] Brzycki^c, przedstawił swój program wyborczy i odpowiadał na zadawane mu pytania.

Ok. godz. 16.20 zebrani przeszli pod pomnik Adama Mickiewicza w parku Żeromskiego, gdzie złożono kwiaty, a następnie przemawiali:

- A[dam] Wójcik, mówił o zadaniach NZS-u,
- P[iotr] Zarosiński z FMW, mówił o działalności tej organizacji,
- **J[an] Kostecki, mówił o sytuacji materialnej społeczeństwa i gospodarki narodowej oraz o przywilejach wojska i milicji,**
- A[dam] Zadworny, zaprosił na kolejne spotkanie wyborcze z kandydatem Z[bigniewem] Brzyckim.

Ok. godz. 16.55 do manifestacji dołączyła szesnastoosobowa grupa z M[arianem] Jurczykiem z NSZZ „Solidarność”, która po złożeniu wieńca włączyła się do manifestantów. Przemówił Marian Jurczyk,

^{c-c} *Woryginalne fragment zakreślony ramką.*

⁶ Jan Kostecki (21 II 1926 w Michałowie) – szczeciński działacz społeczno-polityczny, w „Solidarności” od 1980 r., w 1983 r. oskarżony o kolportaż ulotek i skazany na karę roku pozbawienia wolności oraz 3,5 tys. grzywny. W listopadzie 1984 r. powołał Regionalny Społeczny Komitet Obrony Praworządności. 25 VI 1985 r. skazany za „rozpowszechnianie fałszywych informacji mogących zaszkodzić interesowi państwa” na dwa lata pozbawienia wolności. W październiku 1986 pomysłodawca, założyciel i przewodniczący Polskiej Ligii Praw Człowieka, 1987 sekretarz Okręgowego Komitetu Wykonawczego Polskiej Partii Socjalistycznej.

⁷ Adam Zadworny (6 XI 1967 w Szczecinie) – w szkole średniej współzałożyciel Ruchu Młodzieży Niezależnej, od lutego 1986 r. redagował pismo przeznaczone dla młodzieży ze szkół średnich „Lustro”, po przekształceniu RMN działacz Federacji Młodzieży Walczącej, 1988–1989 współorganizator wieców i manifestacji rocznicowych m.in. wspólnie z PPS, NZS, „SW”, KPN, LDP „N”, w 1987 r. jeden z inicjatorów reaktywowania i działacz NZS na Uniwersytecie Szczecińskim, współredagował „Czarną Skrzynkę”, od 1988 r. członek Krajowej Komisji Koordynacyjnej NZS, członek KZ NZS na US, w 1989 r. współredagował „Informator Akademicki”, od 1989 r. dziennikarz „Gazety Wyborczej” w Szczecinie.

⁸ Adam Wójcik (17 XII 1965 we Lublińcu) – od 1987 r. działacz NZS na Uniwersytecie Szczecińskim, w 1988 r. członek KZ NZS na US.

pozdrowił zebranych, żądał niepodległości zewnętrznej i wolności wewnętrznej oraz namawiał do spokoju. Odśpiewano hymn. Wznoszone były okrzyki o treści: „Znajdzie się pała na dupę generała”, „Precz z komuną”, „Nie damy się komunie”. Ok. godz. 17.10 zebrani udali się w spokoju w kierunku katedry na mszę rozpoczynającą się o godz. 18.00. W trakcie przemarszu z kolumny wyszli przedstawiciele NZS-u, rozchodząc się.

W trakcie mszy trwającej do godz. 19.30 nie odnotowano wrogich akcentów politycznych. Po zakończeniu mszy uczestnicy spokojnie rozeszli się.

[...]

mjr mgr Marek Balas^d

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 8–9, szyfrogram, oryginał, mps.

^d Z[astęp]ca naczelnika Wydziału III-1 WUSW w Szczecinie kpt. Zbigniew Linkowski z *nieczytelnym podpisem*.

Nr 9

1989 maj 4, Szczecin – Notatka służbowa sporządzona przez por. Wojciecha Cehaka, inspektora Sekcji II Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotycząca manifestacji zorganizowanej przez szczecińskie organizacje opozycyjne, tajne

[...] ^a

Notatka służbowa

W dn[ui]u 3 V [19]89 r. na pl. Grunwaldzkim w Szczecinie odbyła się zapowiadana wcześniej manifestacja zorganizowana przez szczeciński PPS, KPN, N[iezależne] Z[rzeszenie] S[tudentów] i F[ederację] M[łodzieży] W[alczącej]. Związana tematycznie z rocznicą Konstytucji 3 maja.

Na początku wystąpił lider szczecińskiego PPS i P[olskiej] L[igi] P[raw] Cz[łowieka]¹ J[an] Kostecki (fig[urant] sprawy „Faworyci”). Następnie działacz szczecińskiego NSZ Adam Zadworny (fig[urant] Wydz[iału] III-1).

Po nim kolejnym mówcą był lider szczecińskiego KPN Leszek Smykowski (fig[urant] Wydz[iału] III-1). Wypowiedzi jego dot. m.in.:

- KPN to pierwotna legalna opozycyjna partia PRL,
- KPN domaga się przebudowy struktur państwowych,
- cel nadrzędny to budowa suwerennej Polski,
- zanegował postanowienie jałtańskie.

Stwierdził, iż wszyscy mają prawo do zrzeszania się, politycznego wypowiedzenia. Oni jako KPN nie odmawiają tego prawa komunistom, lecz uważają, że komuniści nie mogą decydować za nich. Wezwał Rosjan do opuszczenia Polski. Życzył jednocześnie szczęścia radzieckiej pieriestrojce, gdyż łączy się to z pomyślnością Polski.

Stwierdził, że ZSRR eksploatuje gospodarczo Polskę: „[...] Jest trąbą, która wysysa gospodarkę Polski [...]”. Skrytykował obecne wybory, gdyż 65% miejsc przypadnie stronie koalicyjno-rządowej.

^a Poniżej Tajne oraz egz[emplarz] pojedynczy.

¹ Polska Liga Praw Człowieka powstała w Szczecinie w październiku 1986 r. z inicjatywy Jana Kosteckiego, który został jej przewodniczącym. W jej skład weszli m.in.: Aleksander Krystosiak, Stefan Kuczyński, Waldemar Kaśkiewicz, Stanisław Możejko, Edward Rochatyński.

Następnie przedstawił kandydata na posła z ramienia szczecińskiego KPN-u dr. Zbigniewa Brzyckiego (emerytowany nauczyciel z Zespołu Szkół Zawodowych w Szczecinie).

Następnie głos zabrał Zb[igniew] Brzycki. Jego program wyborczy:

- niepodległość kraju (bez niej nie ma demokracji i reform),
- likwidacja nomenklatury.

Na pytanie jednego z uczestników, dlaczego powtarzają truizmy, nie mówiąc nic konkretnego, odpowiedział, iż interesuje go niepodległość. Przykrością dla niego jest rozłam w „Solidarności”.

W tej części wiecu L[eszek] Smykowski oznajmił, że zbierane są podpisy na kandydata do Sejmu członka KPN dr. Zb[igniewa] Brzyckiego.

Zb[igniew] Brzycki zaapelował, aby wszyscy poszli do urn, aby skreślić kandydatów komunistycznych.

Następnie A[dam] Zadworny poinformował o składaniu kwiatów przez T[ymczasowy] Z[arząd] R[egionu] „Solidarność” pod pomnikiem A[dama] Mickiewicza i zaapelował o spokojny przemarsz.

Zaprosił także zebranych na wiec przedwyborczy Zbigniewa Brzyckiego planowany na 4 V [19]89 r. w D[omu] K[ultury] „Hetman”.

W trakcie wiecu członkowie KPN eksponowali transparenty o treści:

- „Wolni i Niepodlegli – KPN Szczecin”
- „Wybory wolne czy konfrontacyjne? KPN Szczecin”
- „KPN – Szczecin” z dużym orłem w koronie.

Wśród uczestników wiecu rozpoznawałem następujących członków KPN:

L[eszka] Smykowskiego (fig[uranta] Wydz[iału] III-1)

A[rkadiusza] Lisaka² (fig[uranta] Wydz[iału] III-1)

J[erzego] Nowaka (fig[uranta] spr[awy] „Karły”)

M[acieja] Wierzbowskiego³ (fig[uranta] Wydz[iału] III-1)

P[awła] Gierczaka⁴ (fig[uranta] sprawy „Karły”)

oraz A[ndrzeja] Sondej⁵ (fig[uranta] spr[awy] „Karły”), który na mój

² Arkadiusz Lisak (11 XI 1968 w Resku) – członek KPN, student I roku historii na Uniwersytecie Szczecińskim.

³ Maciej Wierzbowski (9 X 1960 w Golczewie) – członek KPN, student II roku historii na Uniwersytecie Szczecińskim.

⁴ Paweł Gierczak (28 VII 1970 w Szczecinie) – członek KPN, pracownik PAiAT „Meratronik” w Szczecinie.

⁵ Andrzej Sondej (21 IX 1969 w Szczecinie) – członek KPN, uczeń V klasy Technikum Ogrodniczego w Szczecinie.

widok pożegnał się z L[eszkiem] Smykowskim, obok którego stał, poinformował go zapewne, że przyszedł f[unkcjonari]sz SB, który z nim rozmawiał, a następnie wszedł do tramwaju, który właśnie nadjechał, udając się nim w stronę pl. Lenina.

Wymienieni wraz z innymi udali się pod pomnik A[dama] Mickiewicza, a spod niego przemaszerowali do katedry szczecińskiej na mszę.

por. Wojciech Cehak^b

Źródło: AIPN Sz, 0011/2077, t. 2, k. 51–53, rps.

^b Insp[ektor] Sek[cji] II Wydz[iału] III. Powyżej nieczytelny podpis.

Nr 10

1989 maj 5, Szczecin – Meldunek uzupełniający zatwierdzony przez zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, kpt. Zbigniewa Linkowskiego, dotyczący sprawy operacyjnego sprawdzenia o kryptonimie „Karły”, tajne specjalnego znaczenia

Meldunek uzupełniający nr 282/89

Informuję, że w dniu 3 V 1989 r. w trakcie wiecu zorganizowanego przez O[kręgowy] K[omitety] PPS Szczecin na pl. Grunwaldzkim (o czym informowano Nacz[elnika] Wydz[iału] II Departamentu III szyfrogramem nr 1488/89 z dn[ia] 3 V [19]89 r.) przedstawiciele KPN zbierali podpisy na kandydata na posła do Sejmu ob[ywatela] Zbigniewa Brzyckiego. Wymieniony, jak określił na wiecu L[eszek] Smykowski (figurant Wydz[iału] III-1), kandyduje z ramienia KPN. Dotychczasowa rola Z[bigniewa] Brzyckiego w działalności KPN nie jest nam znana.

Szczegółową charakterystykę dot. przeszłości jego działalności prześlemy kolejnym meldunkiem.

Jednocześnie informuję, iż w dniu 4 V [19]89 r. w D[omu] K[ultury] „Hetman” ponownie zbierano podpisy pod tą kandydaturą. Obecnych było jedynie dwadzieścia osób. Nie stwierdzono żadnych wrogich akcentów, jak również większego zainteresowania się kampanią wyborczą organizowaną na rzecz Z[bigniewa] Brzyckiego.

Podobną akcję zbierania podpisów zapowiedzieli na dzień 5 V [19]89 r. w DK „Hetman”.

por. Wojciech Cehak

kpt. Zbigniew Linkowski^a

Źródło: AIPN Sz, 0011/2077, t. 1, k. 45, mps.

^a *Pieczątka* Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie kpt. Zbigniew Linkowski z nieczytelnym podpisem.

Nr 11

1989 maj 6, Szczecin – Meldunek sygnalny sporządzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnalny nr 285/89

Informuję, że w dniu 3 V 1989 r. w Pyrzycach odbyła się uroczystość otwarcia i poświęcenia nowo adoptowanego lokalu na siedzibę Stronnictwa Demokratycznego. Lokal poświęcił proboszcz miejscowej parafii. W czasie święcenia na ścianie wisiał krzyż, a obok ustawiono sztandar Stronnictwa. Uczestniczyło 1500 osób, którzy następnie przeszli pod obelisk z tablicą pamiątkową poświęconą Konstytucji 3 maja. Odsłonięcia tablicy dokonał wiceprzewodniczący W[ojewódzkiego] K[omitetu] SD prof. Jan Horodnicki. Następnie obelisk również został poświęcony. Na tablicy jest orzeł w koronie zwrócony w kierunku napisu Konstytucja 3 maja.

Następnie przewodniczący Koła SD w Pyrzycach Hubert Lewandowski¹ przedstawił ^b**Jana Horodnickiego**^b jako kandydata na senatora z województwa szczecińskiego i apelował o poparcie dla niego w zbliżających się wyborach. Impreza przebiegała bez zakłóceń i negatywnych akcentów.

W dniu 3 V 1989 r. w Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Gryficach odbyło się spotkanie pracowników tamtejszej służby zdrowia z kandydatami do Sejmu i Senatu ze strony „S[olidarności]”.

Obecni byli kandydaci na senatorów: **Mieczysław Ustasiak** i **Edmund Bilicki** oraz kandydat na posła z Okr[ęgu] 92 Świnoujście **Bohdan Kopczyński**. W swoich wystąpieniach podkreślali, że państwo ponosi nadmierne wydatki na utrzymanie armii, milicji i ZOMO. O ZOMO wypowiedzieli się, że jest to „gwardia przyboczna Biura Politycznego”.

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW oraz poniżej dekretecja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne fragmenty wyboldowane zakreślono ramką. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

¹ Hubert Lewandowski – członek Centralnego Komitetu Stronnictwa Demokratycznego, mieszkaniec województwa szczecińskiego.

Udzielając odpowiedzi na pytania, Bohdan Kopczyński stwierdził, że obecnie stronie opozycyjno-solidarnościowej chodzi o uchwycenie przy-czołka władzy. Uczestników spotkania instruowano, jak mają praktycznie głosować.

W dniu 4 V 1989 r. w Miejskim Domu Kultury w Świnoujściu odbyło się spotkanie kandydatów na posłów i senatorów, tj. Bohdana Kopczyńskiego i Mieczysława Ustasiaka z wyborcami. Uczestniczyło 350 osób.

Kandydatów prezentowali znani w Świnoujściu działacze „S[olidarności]” Janina Rozwałka i Stanisław Możejko.

Mieczysław Ustasiak „wypowiadał się za faktycznym samorządem terytorialnym^c. Jego zdaniem tylko realizacja tego postulatu może przynieść widoczne zmiany w sytuacji społecznej i gospodarczej kraju. Bohdan Kopczyński koncentrował się na problemach Świnoujścia, stwierdzając między innymi, że w mieście jest dużo obiektów czasowych należących do różnych zakładów pracy, z których miasto nie ma żadnej korzyści. „Opowiadał się za większą swobodą dla właścicieli pensjonatów i rybaków indywidualnych.

Mówił też, że należy zmienić obowiązującą konstytucję, bo jest to „konstytucja stalinowska”. Kwestionował sens istnienia ZOMO i ORMO^{2c}.

M[ieczysław] Ustasiak, odpowiadając na pytania, stwierdził, że jest za zniesieniem ustawy o przerywaniu ciąży. Jest także za ułożeniem równoprawnych stosunków ze Związkiem Radzieckim. Uznał się niekompetentnym w sprawie budowy elektrowni jądrowych w Polsce.

Bohdan Kopczyński, odpowiadając na pytania, stwierdził, że wojsko i milicja powinny być apolityczne. Jest także za zmianą nazw ulic, których nazwy odnoszą się do niepolskich okoliczności [*sic!*], np. Obrońców Stalingradu.

Przed spotkaniem emitowano z magnetofonu pieśni o treści przeciwko gen. [Wojciechowi] Jaruzelskiemu, M[ichałowi] Gorbaczowowi, a także MO. Przez głośnik umieszczony w oknie wzywano przechodniów do udziału w spotkaniu.

^{c-c} W oryginale fragment podkreślony odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

² Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej – powołana w 1946 r. paramilitarna organizacja ochotnicza wspierająca MO, rozformowana w 1989 r.

^dW dniu 4 V 1989 r. w godz. 17.00–18.30 w Domu Kultury „Hetman” w Szczecinie odbyło się spotkanie przedwyborcze zorganizowane przez działaczy Konfederacji Polski Niepodległej, na którym zaprezentowano kandydata z ramienia KPN dr. Zbigniewa Brzyckiego.

W spotkaniu wzięło udział 20 osób – głównie młodzież. [Zbigniew] Brzycki przedstawił swój program – niepodległościowy, po czym zbierano podpisy. Spotkanie ma być powtórzone w dniu 5 V 1989 r. Zebrano kilkanaście podpisów.

W dniu 27 IV 1989 r. T[ymczasowy] M[iędzypartyjowy] K[omitet] O[bywatelski] „S[olidarność]” w Gryficach wystosował oświadczenie następującej treści:

„Wyrażamy zdecydowany protest w związku z incydentem, jaki miał miejsce w Spółdzielni Mleczarskiej w Gryficach dnia 26 IV 1989 r. W tym dniu kolega Brzycky Jan³, członek „S[olidarność]”, poproszony został przez Karpińskiego Tadeusza o złożenie swojego podpisu na liście kandydata na senatora ob[ywatele] Radziuna. Brzycky Jan odmówił, a ob[ywate] Karpiński członek OPZZ⁴ i PZPR zagroził, że Krzysztof⁵, syn Jana Brzyckiego, zostanie zwolniony z pracy w R[olniczym] K[ombinacie] S[półdzielczym] Baszewice. Świadkiem tego zdarzenia był ob[ywate] Marian Kowalonek⁶. Dla wyjaśnienia sytuacji nadmieniam, że Krzysztof Brzycky, syn Jana, pracuje w tym samym kombinacie Baszewice co i kandydat na senatora ob[ywate] Radziun”.

Oświadczenie wysłano do Prezydium Rady Narodowej Miasta i Gminy Gryfice i Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „S[olidarność]” w Szczecinie.

Z naszych ustaleń wynika, że fakt taki miał rzeczywiście miejsce. Tadeusz Karpiński, zbierając podpisy, miał podobno w żartach powiedzieć do Brzyckiego: „Kiedyś chcieliście nas wieszać, to my teraz możemy zwolnić ci syna”. Faktycznie nikt takich zamiarów wobec syna Jana Brzyckiego nie

^{d-d} W oryginalne fragment tekstu zaznaczony pionową linią na lewym marginesie.

³ Jan Brzycky – bliższych danych nie ustalono.

⁴ Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych – centrala związkowa powołana 24 XI 1984 r. na mocy ustawy o związkach zawodowych z 1982 r. OPZZ przejęło majątek po zdelegalizowanej „Solidarności” oraz przystąpiło do Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego. Od 1985 r. należy do Światowej Federacji Związków Zawodowych. W latach 1984–1991 Przewodniczącym OPZZ był Alfred Miodowicz.

⁵ Krzysztof Brzycky – bliższych danych nie ustalono.

⁶ Marian Kowalonek – bliższych danych nie ustalono.

podejmował. Z Tadeuszem Karpińskim⁷ przeprowadzono rozmowy w Komitecie M[iaستا] i G[miny] PZPR w Gryficach, gdzie zwrócono mu uwagę na niestosowność takich wypowiedzi^d.

Informuję również, że „OKP „Solidarność” w Szczecinie przejawia dużą aktywność w organizowaniu spotkań przedwyborczych.^e

W najbliższym czasie planuje szereg takich spotkań w różnych (na ogół małych) miastach województwa, a w dniu 13 V 1989 r. organizuje mityng przedwyborczy w Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie pod hasłem „Solidarność na Zamku”.

„Stan konta OKP „Solidarność” w Szczecinie na 2 V 1989 r. wynosił 3 mln złotych.^e

kpt. Zygmunt Luberadzki

kpt. Zbigniew Linkowski^e

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 19–21, oryginał, mps.

^e *Pieczątka* Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz *nieczytelny podpis*.

⁷ Tadeusz Karpiński – bliższych danych nie ustalono.

Nr 12

1989 maj 6, Szczecin – Notatka służbowa sporządzona przez Wojciecha Cehaka, inspektora Sekcji II Wydziału III WUSW w Szczecinie, por. dotycząca zabezpieczenia spotkania przedwyborczego Zbigniewa Brzyckiego, tajne

[...]^a

Notatka służbowa

W dn[ui]u 5 V [19]89 r. zabezpieczając przebieg spotkania przedwyborczego Zbigniewa Brzyckiego, które odbyć się miało w godz. 17–18 w D[omu] K[ultury] „Hetman”, ustaliłem, iż o godz. 17.00 zjawił się osobnik niskiego wzrostu, korpulentnej postury, łysawy, ubrany w garnitur koloru brązowego (najprawdopodobniej Brzycki) w otoczeniu grona ok. 7 osób w wieku 20–28 lat. Z uwagi na brak frekwencji grupa ta ustawiła się przed wejściem do DK „Hetman” i prowadziła towarzyską rozmowę. Ok. 17.30 [Zbigniew] Brzycki pożegnał się i w otoczeniu dwóch młodych mężczyzn odjechał fiatem 126p [...]^b.

Sala, w której miało się odbyć zebranie, nie posiadała wystroju świadczącego o kampanii wyborczej [Zbigniewa] Brzyckiego. Jedyne na drzwiach wejściowych DK „Hetman” wisiała kartka informacyjna o terminach spotkań przedwyborczych [Zbigniewa] Brzyckiego i że jest on kandydatem KPN. Dodatkowo dwa plakaty formatu A-4 o podobnej treści wisiały na gablocie ogłoszeniowej przed DK „Hetman”.

O godzinie 17.45 zakończono obserwację terenu.

Samochód Fiat 126p [...]^b zarejestrowany jest na ob.: Smykowska Agnieszka [...]^c. W[yżej] wymieniona jest matką L[eszka] Smykowskiego, lidera szczecińskiego KPN (fig[uranta] Wydz[iału] III-1).

por. Wojciech Cehak^d

Źródło: AIPN Sz, 0011/2077, t. 2, k. 54, rkps.

^a Dekretacja odręczna na towarzysza [Mariana] Rygielskiego z adnotacją Do spr[awy] „Karły” 8 V [19]89 oraz nieczytelny podpis.

^b W oryginale podany numer rejestracyjny samochodu.

^c W oryginale informacje o charakterze osobistym.

^d Inspektor] Sek[cji] II Wydz[iału] III i powyżej nieczytelny podpis.

1989 maj 8, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 288/89

Informuję, że z uzasadnionych informacji operacyjnych wynika, iż **^bObywatelski Komitet Porozumiewawczy ds. Wyborów w kampanii wyborczej zamierza korzystać z pośrednictwa Radia Wolna Europa¹, które według założeń ma czynić reklamę kandydatom opozycyjnym i propagować ich hasła. Do utrzymywania kontaktu z RWE z ramienia ^bOKP wytypowany został Andrzej Kotula^{2b}**. Formą popularyzacji kandydatów mają być wywiady udzielane telefonicznie bądź za pośrednictwem [Andrzeja] Kotuli pisemnie. W dniu 4 V 1989 r. kandydat na posła ^cB[ohdan] Kopczyński^c przekazał w celu j[ak] wyżej [sic!] A[ndrzejowi] Kotuli swoje credo wyborcze: „Jako ewentualnie wybrany poseł do Sejmu przez wyborców

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW oraz dekretacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

^{c-c} Fragment tekstu zakreślony ramką. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

¹ Radio Wolna Europa – rozgłośnia finansowana przez Kongres Stanów Zjednoczonych, utworzona w 1949 r. z połączenia Radia Wolna Europa i Radia Swoboda. W latach 1952–1994 w strukturze RWE istniała Rozgłośnia Polska, która w okresie PRL była najczęściej słuchanym radiem zagranicznym. Dyrektorami Rozgłośni Polskiej RWE w Monachium byli: Jan Nowak-Jeziorański (1952–1976), Zygmunt Michałowski (1976–1982), Zdzisław Najder (1982–1987), Marek Łatyński (1987–1989).

² Andrzej Kotula (1 X 1958) – w październiku 1980 r. współzałożyciel NZS na WSP w Szczecinie, od kwietnia 1981 r. przewodniczący Komisji Uczelnianej NZS na WSP, w 1981 r. delegat na I Zjazd NZS oraz członek Krajowej Komisji Koordynacyjnej NZS, w 1981 r. współpracował z „Solidarnością”, następnie pracował w Zarządzie Regionu „Solidarności” Pomorze Zachodnie, w stanie wojennym ukrywał się, współpracował z pismami drugiego obiegu, m.in. „Jednością”, „Biuletynem MKO Solidarności”, uczestnik Ruchu „Wolność i Pokój”, w 1989 r. korespondent RWE z ramienia MKO i OKP „S” PZ.

okręgu wyborczego [nr] 92 z mandatu bezpartyjnego ^dnr 363^d będą zmierzał, aby zapanowały rządy prawa, a nie ludzi. W tym celu **będę dążył do zastąpienia obowiązującej konstytucji z 22 VII 1952 r. nową konstytucją przy przyjęciu zasadniczych rozwiązań prawnych w konstytucji z dnia 17 III 1921 r. W szczególności przyszła konstytucja winna zawierać rozwiązania prawne odnośnie do trójpodziału władzy na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. Własność w niej należy traktować jednakowo, tzn. prywatną, państwową, spółdzielczą, samorządową i inną. Konstytucja winna zawierać zmieniony podział administracyjny państwa, pod względem finansowym powinna zawierać zmieniony podział administracyjny państwa, uwzględnić zasadę dekoncentracji admin. państwowej oraz samorząd terytorialny. Źródła dochodowe państwa i samorządu winny być ściśle rozgraniczone ustawami.**

Ustalenie stanu liczbowego wojska i zezwolenie na coroczny pobór rekruta może nastąpić wedle uchwalonej ustawy, a wojskowi nie powinni należeć do żadnej partii politycznej, gdyż pierwszym obowiązkiem żołnierza – jak każdego obywatela – jest wierność dla RP. Przebudowa państwa z totalitarnego na demokratyczne drogą ewolucji musi prowadzić do zakazu kosztem poborowych tworzenia służb policyjnych, bo to obniża obronność państwa, obciąża skarb państwa, a istniejące formacje ZOMO, ROMO³ winny być rozwiązane. Tak samo w ramach przebudowy państwa konstytucja winna zakazywać tworzenia sił policyjnych rezerwowych, by się ustrzec od totalitaryzmu, a 600 tys. ORMO winno być rozwiązane oraz środki przeznaczone na cele społeczne i zmniejszenie 40 mld zadłużenia Polski widzianego w dolarach. W zakresie praworządności i wolności obywatelskiej więc sędziowie winni podlegać ustawom, a prokuratura powinna podlegać Ministerstwu Sprawiedliwości. Zatem nowa konstytucja winna zawierać wybrane elementy obok innych zasad, jakie normuje każda konstytucja w cywilizowanym społeczeństwie”.

W związku z planowanym dostępem strony opozycyjno-solidarnościowej na czas kampanii wyborczej do RTV informuje, że w dniu 4 V 1989 r. do dyrektora Ośrodka RTV w Szczecinie przybyli przedstawiciele Ko-

^{d-d} *Fragment zakreślony odręcznie.*

³ Rezerwowe Oddziały Milicji Obywatelskiej – oddziały zwarte formowane w latach 1981–1983 (podczas stanu wojennego w Polsce) głównie z żołnierzy rezerwy Wojsk Ochrony Pogranicza (WOP), jednostek wojskowych podległych MSW oraz z żołnierzy Wojska Polskiego.

mitetu Obywatelskiego w osobach: Władysława Daniszewskiego⁴, Ali-ny Głowackiej, Moniki Szwai⁵ i Juliana Józwiakowskiego⁶. Wymienie- ni po zapoznaniu się z ustaleniami Biura Programowego TVP w sprawie udziału strony opozycyjnej w wyborczych programach TV przyjęli je bez zastrzeżeń. Poinformowali także, iż z ich strony skład osób odpowiedzial- nych za redagowanie programów będzie następujący:

– °Polskie Radio° – **A[linia] Głowacka i Jacek Motylewski⁷** (student P[olitechniki] S[zczecińskiej]),

– °TV° – **W[ładysław] Daniszewski, Jacek Kamiński⁸ i M[onika] Szwaja.**

W programie lokalnym PR strona opozycyjna będzie dysponowała dwoma odcinkami po 14 min dziennie, a w programie lokalnym TVP jednym [odcinkiem] 7 min. Tematyka tych programów ma być zgłaszana na 6 godz. przed emisją i zatwierdzana przez delegaturę G[łównego] U[rzędu] K[ontroli] P[ublikacji] i W[idowisk]⁹ w Szczecinie.

⁴ Władysław Daniszewski (16 V 1929 w Warszawie – 9 III 2007 w Szczecinie) – w latach 1956–1963 członek egzekutywy KW PZPR w Szczecinie, 1955–1963 redaktor naczelny Polskiego Radia Szczecin, współzałożyciel Społecznego OTV w Szczecinie, 1963–1970 przewodniczący Wydziału Kultury WRN, 1970–1975 zastępca redaktora naczelnego „Tygodnika Morskiego”, 1980–1982 redaktor naczelny TVP w Szczecinie, zweryfikowany negatywnie w 1982 r. przeszedł na wcześniejszą emeryturę, publikował w podziemnej prasie: „Obrazie”, „Robotniku”, „Robotniku Pomorza Zachodniego” i „Solidarności Radia i Telewizji”, w 1987 członek OKW PPS w Szczecinie, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, od 1989 r. prezes Zarządu Okręgowego SDP.

⁵ Monika Szwaja (12 XII 1949 w Korbielewku) – pisarka, dziennikarka telewizyjna, pracowała w ORTV w Szczecinie, zwolniona w stanie wojennym, w 1989 r. członkini Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w 1989 r. powróciła do pracy w TV.

⁶ Julian Józwiakowski (27 II 1949 w Szczecinie) – w latach 1969–1982 dziennikarz ORTV w Szczecinie, do 1981 r. członek PZPR, od 1980 r. w „Solidarności”, delegat na WZD Regionu Pomorze Zachodnie, w stanie wojennym internowany w Zakładzie Karnym w Goleniowie i ośrodku odosobnienia w Wierchowiu Pomorskim, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

⁷ Jacek Motylewski (4 I 1967 we Wrocławiu) – w 1987 r. jeden z inicjatorów reaktywowania i działacz NZS na Uniwersytecie Szczecińskim, w 1988 r. członek KZ NZS na US.

⁸ Jacek Kamiński (13 V 1943 w Stryju) – od 1972 r. dziennikarz OTV w Szczecinie, w stanie wojennym pozbawiony wykonywania zawodu, w 1989 r. powraca do pracy w OTV w Szczecinie, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1991–1995 redaktor naczelny i dyrektor OTV w Szczecinie.

⁹ Główny Urząd Kontroli Publikacji i Widowisk, wcześniej do 1981 r. Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk – instytucja państwowa utworzona w 1945 r., która zajmowała się kontrolą i weryfikacją publikacji prasowych, radiowych i telewizyjnych, wydawnictw książkowych, filmów, spektakli teatralnych, widowisk, wystaw, zlikwidowana w kwietniu 1990 r.

W dniu 7 V 1989 r. w Stargardzie Szczecińskim w centralnych punktach miasta zorganizowano akcje zbierania podpisów. Prowadziły je niezależnie od siebie:

– szczeciński [Ruch] „W[olność] i P[okój]”, który korzystając z przenośnych urządzeń nagłaśniających oraz kolportując wydawnictwa M[iędyzakładowego] K[omitetu] O[rganizacyjnego] „S[olidarność]”, popularyzował osobę kandydata na posła okręgu Stargard – Artura Balazsa,

– sztab wyborczy Waldemara Gila – kandydata na posła tego samego okręgu, nie korzystając jednak z urządzeń nagłaśniających i nie kolportując wydawnictw.

Zainteresowanie akcją było znikome, przy czym stawiano często pytanie „jak to się stało, że do tego samego mandatu kandyduje dwóch członków”.

W dniu 6 V br. w Chociwlu (rejon operacyjny RUSW Stargard) w miejscowej świetlicy odbyło się otwarte spotkanie przedwyborcze z udziałem Artura Balazsa. W spotkaniu wzięło udział ok. 50 osób, w większości w zaawansowanym wieku.

Kandydat przedstawił swój życiorys, uwypuklając działalność w „S[olidarności]” i represje ze strony organów MO i SB, jakie z tego tytułu go spotkały. Przedstawił również swój program wyborczy. Mówiąc o sytuacji na wsi, stwierdził m.in., że:

– zielone światło dla rolników powinno faktycznie być zielone,
– rzemiosło na wsi świadczące usługi na rzecz rolnictwa powinno być całkowicie zwolnione od podatków,
– banki powinny na rzecz wsi dawać kredyty pełne i nieograniczone.

Odpowiadając na pytanie: jak widzi przyszłą wielkość gospodarstw indywidualnych, stwierdził, że wszystko zależy od możliwości i predyspozycji danego rolnika, a w uzasadnionych przypadkach nawet wielkości P[aństwowego] G[ospodarstwa] R[olnego]. Spotkało się to z ripostą pytającego, który powiedział, iż nie będzie na to głosował, gdyż nie po to walczył na froncie, żeby tworzyć nową warstwę obszarników. Ogólnie zebranie odbyło się w spokojnej atmosferze.

W dniu 7 V 1989 r. we wsi Góralce, gm[ina] Trzczińsko, i Objezierze, gm[ina] Moryń, (rejon operacyjny RUSW Gryfino), odbyły się mityngi wyborcze z udziałem kandydatów strony „Solidarnościowej” na senatora – „Mieczysława Ustasiaka” i na posła – „Artura Balazsa”. Mityngi odbyły się w świetlicach Klubu Rolnika przy wystroju jedynie hasłem „Solidarność”.

Frekwencja ok. 200 osób, malejąca w trakcie spotkania. Kandydaci zaprezentowali swoje programy wyborcze, które podano w poprzednich meldunkach.

Spotkanie odbyło się bez negatywnych akcentów.

chor. Jan Owczarek¹⁰

kpt. Zbigniew Linkowski^e

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 22–25, oryginał, mps.

^e *Pieczątka* Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie *oraz nieczytelny podpis.*

¹⁰ Jan Owczarek – bliższych danych nie ustalono.

Nr 14

1989 maj 9, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 291/89

Informuję, że 6 V 1989 do Okręgowej Komisji Wyborczej nr 92 w Świnoujściu zgłosił się **Stanisław Możejko jako pełnomocnik Bohdana Kopczyńskiego**^b, zgłaszając ww. jako kandydata na posła do Sejmu do mandatu 363 z ramienia O[kręgowego] O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] „S[olidarność]” w Świnoujściu. Złożył jednocześnie listy z podpisami 5832 osób oraz zgodę B[ohdana] Kopczyńskiego na kandydowanie. Podpisy na w[yżej] wym[ienionego] zbierane były w dalszym ciągu w dniu 7 V [1989 r.] w kościele pod wezwaniem Chrystusa Króla, gdzie po mszy odczytany był apel, w którym akcentowano dojrzałe spojrzenie na prawa i obowiązki płynące z wolności obywatelskiej:

„Wolności tej nie można ograniczać, państwo ma obowiązek wolności tej strzec. Troska o ojczyznę jest obowiązkiem wszystkich. Istnieje obowiązek głosowania na tych, co gwarantują wierność wobec prawa bożego w naszym polskim życiu społecznym. Niech wybory będą wyborami dobra, nigdy zaś zła. Należy wybierać tych, którzy będą służyć nie sobie, lecz wielkiemu dobru społecznemu, którym jest Polska”.

W dniu 5 V 1989 r. przedstawiciele OKP M[iędzyzakładowego] K[omitetu] O[rganizacyjnego] „S[olidarność]”¹ w Szczecinie złożyli w Szczecińskich Zakładach Graficznych materiały do druku „Gońca Wyborczego”. Składając je, nie posiadali stosownego zezwolenia szczecińskiego Oddzia-

^a W prawnym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW oraz dekretycja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

¹ Błędnie podano nazwę, powinna ona brzmieć OKP „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, MKO było osobnym podmiotem współtworzącym OKP „S” PZ.

łu G[łównego] U[rzędu] K[ontroli] P[ublikacji] i W[idowisk]. Kierownictwo Szczecińskich Zakładów Graficznych nie chciało podjąć się druku bez tego zezwolenia. Po konsultacji w GUKPiW w Szczecinie poinformowano Szczecińskie Zakłady Graficzne, że zamówienie można przyjąć, formalne zezwolenie MKO „S[olidarność]” otrzyma dopiero 8 V 1989 r. Druk „Gońca Wyborczego” rozpocznie się 11 V 1989 r. Pracownicy Szczecińskich Zakładów Graficznych zwracają uwagę na wyjątkowo sprawną organizację przygotowań do druku materiałów „Solidarnościowych” (plakaty, afisze itp.). OKP MKO „S[olidarność]” złożył już w Szczecińskich Zakładach Graficznych wszystkie swoje zamówienia, dostarczając niezbędne materiały. Natomiast **materiały strony koalicyjnej (rządowej) zostały złożone dopiero częściowo, są one niekompletne. Zaawansowanie ich druku jest dużo mniejsze. Oddzielny problem to strona merytoryczna. Materiały „S[olidarności]” są w treściach agresywne, przygotowane znakomicie pod względem plastycznym.** W opiniach pracowników S[zczecińskich] Z[akładów] Graf[icznych] dominuje przekonanie o lepszym przygotowaniu strony „S[olidarnościowej]” pod względem propagandowym niż strony rządowej. Może to mieć przykre skutki dla tej ostatniej w dniu wyborów.

W dniu 7 V 1989 r. w Centrum Kultury Młodzieżowej „Słowianin” odbyło się zorganizowane przez Komitet Obywatelski „S[olidarność]” spotkanie z kandydatami na posłów i senatorów. Obecnych było ok. 350 osób. Spotkanie prowadził Przemysław Fenrych, który zaprezentował kandydatów na posłów: „Józefa Kowalczyka”^c i „Jerzego Zimowskiego”^c oraz na senatora „Edmunda Bilickiego”^c i „Mieczysława Ustasiaka”^c. Przy czym M[ieczysław] Ustasiak był nieobecny, gdyż uczestniczył w innym spotkaniu przedwyborczym.

Każdy z kandydatów zaprezentował krótki program wyborczy. E[dmund] Bilicki mówił, że zajmie się sprawami rodziny i poprawą sytuacji mieszkaniowej. J[ózef] Kowalczyk mówił o pracy w kontekście człowieka, rodziny, dobra Ojczyzny. Stwierdził ponadto, że opozycja będzie dążyć do kontrolowania budżetu państwa. Uznał, że SB i ZOMO liczebnie odpowiadają stanowi armii. Ludzi tych można by efektywnie wykorzystać w gospodarce. Są to formacje niepotrzebne – są postrachem ludzi pracy, młodzieży i osób starszych. Na zakończenie swojego wystąpienia wziął

^{c-c} Fragment tekstu zaznaczony ramką. Z boku tekstu oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

w obronę emerytów i rencistów – będzie dążył do tego, aby w przyszłości emeryci i renciści mieli zapewniony godny i spokojny byt. J[erzy] Zimowski stwierdził, że opozycja wchodzi do Sejmu i Senatu, aby nie dopuścić do powrotu starego systemu. Program „S[olidarności]” to nowy ład polityczny i gospodarczy. Gospodarka musi być odpolityczniona. Społeczeństwo jest gotowe ponieść koszty zreformowania gospodarki, ale również władza musi część tych kosztów ponieść. Udział władzy w tych kosztach to odpolitycznienie gospodarki, ograniczenie wydatków na wojsko, ZOMO, SB, MO, ORMO i administrację.

W drugiej części spotkania wystąpił warszawski aktor Maciej Reyzacher², który przeczytał fragmenty Konstytucji 3 maja, fragment listu [Ignacego] Paderewskiego, wiersz [Kazimierza] Wierzyńskiego i wiersz Ernesta Brylla.

Następnie kandydaci odpowiadali na pytania: między innymi na pytanie, czy gen. [Wojciech] Jaruzelski zostanie prezydentem. J[ózef] Kowalczyk odpowiedział, że nie wie, gdyż każdy praktycznie może być prezydentem. [Wojciech] Jaruzelski pełnił już różne stanowiska, ale prezydentem jeszcze nie był.

Pozostałe pytania związane były z przedstawionymi przez kandydatów programami. Kończąc spotkanie, P[rzemysław] Fenrych przypomniał zasady głosowania, zaapelował o głosowanie na kandydatów „S[olidarności]” oraz zaprosił na kolejne spotkanie 13 V 1989 r. na Zamku Książąt Pomorskich. Należy nadmienić, że zarówno sala, jak i budynek, w którym zorganizowano spotkanie, nie były udekorowane emblematami „S[olidarności]”.

W dniu 8 V 1989 r. odbył się I etap konwencji wyborczej PZPR. W jej trakcie zaprezentowano 16 kandydatów na posłów oraz 2 kandydatów na senatorów.

Kandydaci do Sejmu to:

Bilik Tadeusz³ – komendant O[chotniczych] H[ufców] P[racy]

Gancarczyk Jerzy⁴ – odpowiedzialny za budownictwo akademickie

Grabowski Zenon – dyr[ektor] Stoczni im. A[dolfa] Warskiego

² Maciej Reyzacher (10 I 1940 w Warszawie) – aktor, absolwent PWST, zadebiutował w roli filmowej w *Lunatykach* w 1959 r., w 1989 r. aktywnie włączył się w kampanię wyborczą „Solidarności” w całym kraju.

³ Tadeusz Bilik (1941) – członek PZPR od 1968 r., 1986–1990 wiceprzewodniczący Wojewódzkiej Komisji Kontrolno-Rewizyjnej PZPR w Szczecinie, komendant OHP w Szczecinie.

⁴ Jerzy Gancarczyk – bliższych danych nie ustalono.

Grzywacz Waldemar – prof. U[niwersytetu] S[zczezińskiego]
Koralewski Czesław⁵ – rzemieślnik, nieobecny
Kryk Andrzej⁶ – prezes Sp[ółdziel]ni Inwalidów „Jedność”
Łangowski Ryszard⁷ – doc. W[yższej] S[zkoły] M[orskiej] [w Szczeci-
nie]

Manicki Maciej⁸ – Federacja Zw[iązków] Zaw[odowych] Przemysłu
Stocznego

Piechota Jacek – komendant Zach[odnio]pom[orskiej] Chorągwi ZHP

Sobczyk Mirosław⁹ – przew[odniczący] Z[arządu] W[ojewódzkiego]
ZSMP

Szostak Wiktor¹⁰ – n[aczelnik] M[iasta] i G[miny] Police

Więcaszek Dariusz – dziennikarz O[środką] TV [w Szczecinie]

Wirkijowski Kazimierz¹¹ – dyr[ektor] Spółki z o.o. „ZAPRO”

Krawczak Elżbieta – PSS „Społem” [w Szczecinie]

Malinowska Stanisława¹² – Z[akład] P[rzemysłu] O[dzieżowego]
„Odra” [w Szczecinie]

Marszałek Elżbieta¹³ – dyr[ektorka] Z[espołu] S[zkoł] E[konomicznych]
nr 2 [w Szczecinie]

Kandydaci do Senatu:

Karger Ryszard – W[olny] O[bszar] C[elny]

Radziun Władysław – prezes Rolniczego Kombinat Spółdzielczego
w Baszewicach.

⁵ Czesław Koralewski – bliższych danych nie ustalono.

⁶ Andrzej Kryk – bliższych danych nie ustalono.

⁷ Ryszard Łangowski – bliższych danych nie ustalono.

⁸ Maciej Manicki (21 XI 1954 w Poznaniu) – członek PZPR od 1979 r., monter w Stoczni Remontowej „Gryfia” w Szczecinie, przewodniczący Federacji Związków Zawodowych Przemysłu Stocznego, uczestnik obrad Okrągłego Stołu, 1991–2001 poseł na Sejm RP I, II i III kadencji, 1996–1997 wiceminister pracy w rządzie Włodzimierza Cimoszewicza, 2001–2004 przewodniczący OPZZ.

⁹ Mirosław Sobczyk (1957) – członek PZPR, przewodniczący Zarządu Wojewódzkiego ZSMP w Szczecinie, od września 1989 r. członek Plenum KW PZPR w Szczecinie.

¹⁰ Wiktor Szostak – bliższych danych nie ustalono.

¹¹ Kazimierz Wirkijowski (1941) – członek PZPR, dyrektor Spółki z o.o. „Zapro” w Szczecinie.

¹² Stanisława Malinowska (1945) – członkini PZPR, mistrzyni produkcji w Zakładzie Przemysłu Odzieżowego „Dana” w Szczecinie, posłanka na Sejm PRL IX kadencji.

¹³ Elżbieta Marszałek (1943) – członkini PZPR od 1973 r., dyrektorka Zespołu Szkół Ekonomicznych nr 2 w Szczecinie.

W trakcie poszczególnych wystąpień kandydaci starali się zaprezentować swój program wyborczy. Dominowały sprawy gospodarcze, mieszkaniowe, wychowania młodzieży, rodziny, pozycji kobiet itp. W ocenie części elektorów najlepiej zaprezentowali się **Z[enon] Grabowski, W[aldemar] Grzywacz, J[acek] Piechota, D[ariusz] Więcaszek, E[łżbieta] Krawczak oraz obaj kandydaci do Senatu**. Wykazali się oni najlepszą elokwencją i najbardziej rzeczowym programem.

Zgodnie z przyjętymi przez Plenum K[omitetu] W[ojewódzkiego] PZPR ustaleniami zgłoszeni zostaną tylko ci kandydaci, którzy cieszyć się będą społecznym poparciem i uzyskają 3 tys. podpisów.

Przebieg konwencji spotkał się z krytyką zebranych. Z niezadowoleniem przyjęto propozycję podzielenia dwóch mandatów, jakimi dysponuje PZPR, na mandat „męski” (13 kand[ydatów]) i żeński (3 kand[ydatk]). Zostało to odebrane jako ograniczenie roli elektorów i pozbawienie ich prawa wyboru najlepszych kandydatów. Krytykowano także samą koncepcję systemu wyborczego PZPR. Podkreślono, że druga tura konwencji mająca się odbyć 19 V 1989 r. to termin zbyt późny, aby w sposób właściwy rozpropagować kandydatury popierane przez konwencję. Oceniano, że przyjęty system doprowadzi do rozstrzelenia głosów, w wyniku czego żaden z kandydatów może nie uzyskać wymaganej liczby głosów. Wyrażono opinie, że przegrana w pierwszym głosowaniu będzie olbrzymią porażką polityczną.

chor. Jan Owczarek

kpt. Zbigniew Linkowski^d

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 26–29, oryginał, mps.

^d Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz nieczytelny podpis.

1989 maj 10, Szczecin – Meldunek sygnalny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektywnej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnalny nr 296/89

W nawiązaniu do informacji zawartej w meldunku nr 288/89 z 8 V 1989 r. dot[yczącej] korzystania przez O[bywatelski] K[omitte] P[orozumiewawczy] ds. wyborów „S[olidarność]” z pośrednictwa R[adia] W[olna] E[uropa] w celu reklamowania kandydatów opozycyjnych informuję, że ^bM[ieczysław] Ustasiak^b – kandydat na senatora udzielił wywiadu przedstawicielowi RWE Stanisławowi Jałowieckiemu¹. Tematyka wywiadu dot[yczy] trudnej sytuacji kobiety polskiej i związanej z tym ich małej widoczności na arenie politycznej. Poruszono także sprawę sfery wolnościowej w Szczecinie, której utworzenie w opinii M[ieczysława] Ustasiaka „[...] ze strony wąsko ekonomicznej jest wielką szansą dla mieszkańców Szczecina, ale wiąże się z nią zmiany wywołane napływem obcokrajowców, którzy będą musieli tutaj przyjść, aby wypełnić funkcje, do których nasze społeczeństwo w związku z zapóźnieniem i to w zakresie informatyki i komputeryzacji nie jest przygotowane. I ja cały czas obawiam się, że zaistnieje taka sytuacja, w której powstaną dwie warstwy w naszym mieście: jedna uprzywilejowana – obcokrajowców i druga miejscowa – tego plebsu od czarnej roboty”.

W Szczecińskich Zakładach Graficznych trwają prace końcowe przy druku 1. numeru „Gazety Wyborczej” – organu prasowego OKP M[iędzy-

^a *W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW oraz dekretecja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.*

^{b-b} *W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty zakreślono ramką. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.*

¹ Stanisław Jałowiecki (26 XII 1946 w Tanvaldzie w Czechach) – dziennikarz, polityk, socjolog, dr nauk humanistycznych, 1981–1983 przewodniczący zarządu „Solidarność” Regionu Śląsk Opolski, 1985–1994 dziennikarz i wicedyrektor RWE, 1998–2002 marszałek województwa opolskiego, 2004–2009 poseł do Parlamentu Europejskiego.

zakładowego] K[omitetu] O[rganizacyjnego] „S[olidarność]” w Szczecinie. Numer ten zawierał będzie następujące materiały:

1. Sylwetki kandydatów na posłów i senatorów z okręgów wyborczych Szczecin, Stargard Szczeciński, Świnoujście: Edmunda Bilickiego, Mieczysława Ustasiaka – na senatorów, Józefa Kowalczyka, Jerzego Zimowskiego, Artura Balazsa, Bohdana Kopczyńskiego – na posłów.

2. Artykuł Aliny Głowackiej-Mąkoszowej pt. *Musimy wygrać*.

3. Materiał Michała Paziewskiego² pt. „Solidarność” jawna – rozmowa z Andrzejem Milczanowskim sekretarzem MKO w Szczecinie, członkiem prezydium K[rajowej] K[omisji] W[ykonawczej] [„Solidarność”]³.

4. Materiały redakcyjne, w tym: *Dwa wiatry* – autor „Obserwator”, *Bomba z opóźnionym zapłonem* – materiał ekologiczny dotyczący ochrony środowiska naturalnego w województwie szczecińskim, artykuły pt. *Dlaczego trzeba wybierać*, *Czytając prasę*, *Prawa obywatelskie*, *Gospodarka* i *Warunki życia społeczeństwa*.

W dniu 9 V 1989 r. odbyło się plenarne posiedzenie K[omitetu] W[ojewódzkiego] PZPR w Szczecinie poświęcone wyborom. Oceniono pozytywnie dotychczasowy przebieg wyborów oraz podjęto decyzję, które nazwiska KW PZPR zgłosi do poszczególnych mandatów w wyborach do Sejmu i Senatu.

W wyniku konwencji świnoujskiego Okręgu Wyborczego nr 92 do jednego mandatu PZPR z tego okręgu zgłoszeni zostali:

– Waldemar Buczyński – I sekretarz K[omitetu] M[iejskiego] PZPR w Świnoujściu,

– płk Henryk Grzybowski – dowódca Pomorskiej Brygady WOP,

– Marian Jeż – dyrektor Przedsiębiorstwa Budownictwa Ogólnego w Nowogardzie.

² Michał Paziewski (1953) – dr historyk, od połowy lat osiemdziesiątych działacz opozycji demokratycznej, współpracownik KSS KOR, 1978–1980 pracownik Archiwum Państwowego w Szczecinie, 1980–1981 redaktor „Jedności”, w stanie wojennym internowany od 13 XII 1981 do grudnia 1982 w ośrodku odosobnienia w Wierchowie Pomorskim, 1982–1989 redaktor miesięcznika „Obraz”, pisma Rady Koordynacyjnej „Grota” i „Biuletynu Strajkowego”, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w kampanii wyborczej 1989 r. współredagował szczecińską „Gazetę Wyborczą”, od 1989 r. wykładowca w Instytucie Europeistyki i Politologii Uniwersytetu Szczecińskiego.

³ Krajowa Komisja Wykonawcza NSZZ „Solidarność” powstała 25 X 1987 r. na wspólnym posiedzeniu Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” i Tymczasowej Rady NSZZ „Solidarność”. W jej skład weszli: Lech Wałęsa – przewodniczący i członkowie – Zbigniew Bujak, Jerzy Dłużniewski, Władysław Frasyniuk, Stefan Jurczak, Bogdan Lis, Andrzej Milczanowski, Janusz Pałubicki, Stanisław Węglarz.

Wynikiem konwencji stargardzkiej Okręgu Wyborczego nr 93 do jednego mandatu PZPR zgłoszeni zostali:

– Paweł Pieczonka⁴ – dyrektor K[ombinatu] P[rzedsiebiorstwa] G[ospodarki] R[olnej] Chociwel,

– Bolesław Suchodolski – dyrektor KPGR Stara Dąbrowa.

Trzeci kandydat do tego mandatu został zgłoszony 6 V 1989 r., przez Komitet Partyjny P[omorskiego] O[kręgu] W[ojskowego], jest to:

– gen. bryg. Antoni Walczak – dowódca 12. D[ywizji] Z[mechanizowanej].

Wynikiem szczecińskiej konwencji wyborczej do dwóch mandatów PZPR zgłoszeni zostali:

do mandatu nr 356

– Czesław Koralewski – rzemieślnik Spółdzielni „Pomorze”,

– Maciej Manicki – przewodniczący Federacji Związków Zawodowych Przemysłu Stoczniowego,

– Jacek Piechota – komendant Zachodniopomorskiej Chorągwi ZHP,

– Mirosław Sobczyk – przewodniczący Z[arządu] W[ojewódzkiego] ZSMP,

– Dariusz Więcaszek – kierownik redakcji w szczecińskim ośrodku TV, do mandatu nr 357

– Zenon Grabowski – dyrektor Stoczni im. A[dolfa] Warskiego,

– Waldemar Grzywacz – profesor Uniwersytetu Szczecińskiego,

– Elżbieta Krawczak – wiceprzewodnicząca Federacji Związku Zawodowego Pracowników „Społem”,

– Stanisława Malinowska – mistrz w Z[akładzie] P[rzemysłu] O[dziewczego] „Odra”,

– Elżbieta Marszałek – dyrektor Z[espołu] S[zkół] E[konomicznych] nr 2 [w Szczecinie].

Do wyborów **do Senatu** akceptację uzyskały kandydatury:

– Ryszard Karger – prezes Spółki Akcyjnej „W[olny] O[bszar] C[elny]”,

– Władysław Radziun – prezes Rolniczego Kombinatu Spółdzielczego w Baszewicach.

Piotr Zarosiński – lider szczecińskiej F[ederacji] M[łodzieży] W[alczej] – przekazał do OKP „S[olidarność]” stanowisko Federacji w sprawie

⁴ Paweł Pieczonka (1946) – członek PZPR, dyrektor Kombinatu Państwowych Gospodarstw Rolnych w Chociwlu.

wyborów do Sejmu i Senatu PRL w dniu 4 VI 1989 r. o treści: „Oświadczamy: oficjalne stanowisko FMW Regionu Pomorze Zachodnie jest uzależnione od obecności na wojewódzkich listach wyborczych kandydatów do Sejmu i Senatu wystawionych przez Konfederację Polski Niepodległej i Tymczasowy Zarząd Regionu NSZZ „S[olidarność]”. W przypadku, gdy wszyscy kandydaci wytypowani przez wyżej wymienione organizacje znajdują się na listach wyborczych, FMW Regionu Pomorza Zachodniego udzieli im swojego poparcia. Nieobecność któregokolwiek z tych kandydatów na liście wyborczej jest jednoznaczna z ogłoszeniem przez FMW naszego regionu bojkotu wyborów”.

chor. Jan Owczarek

kpt. Zbigniew Linkowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 30–32, oryginał, mps.

^c *Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz nieczytelny podpis.*

Nr 16

1989 maj 11, Szczecin – Meldunek uzupełniający zatwierdzony przez zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie kpt. Zbigniewa Linkowskiego, dotyczący sprawy operacyjnego sprawdzenia o kryptonimie „Karły”, tajne specjalnego znaczenia

[...]

Meldunek uzupełniający nr 299/89

W nawiązaniu do meldunku nr 282/89 z dn[ia] 25 V 1989 r. informuję, że w dniu 10 V 1989 r. Okręgowa Komisja Wyborcza nr 91 w Szczecinie przyjęła zgłoszenie ob[ywatela] Brzyckiego Zbigniewa ubiegającego się o mandat nr 359 (bezpartyjny) na posła do Sejmu PRL.

Jak informowaliśmy poprzednio, jest on kandydatem wysuniętym z ramienia KPN-u szczecińskiego.

W załączeniu przesyłam charakterystykę Zb[igniewa] Brzyckiego^a.

por. Wojciech Cehak

kpt. Zbigniew Linkowski^b

Źródło: AIPN Sz, 0011/2077, t. 1, k. 46, mps.

^a W aktach brak wymienionej charakterystyki.

^b *Pieczątka* Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie kpt. Zbigniew Linkowski z nieczytelnym podpisem.

Nr 17

1989 maj 12, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 300/89

Informuję, że zgodnie z kalendarzem wyborczym w dniu 10 V 1989 r. o godz. 24.00 zakończono rejestrację kandydatów na posłów i senatorów.

Okręgowa Komisja Wyborcza ^bnr 91^b w Szczecinie przyjęła zgłoszenia kandydatów ubiegających się o mandaty poselskie z tego okręgu: do numeru ^c356^c (PZPR) kandydują: Czesław Koralewski, Maciej Manicki, Jacek Piechota, Mirosław Sobczyk, Dariusz Więcaszek; nr ^c357^c (PZPR) – Zenon Grabowski, Waldemar Grzywacz, Wojciech Karkuciński, Elżbieta Krawczak, Kazimierz Wirkijowski, Stanisława Malinowska, Elżbieta Marszałek; nr ^c358^c (SD) – Jan Kościelniak, Zbigniew Szadkowski, Mirosław Tarczuczek, Jan Rutkowski; nr ^c359^c (bezpartyjny) – Marian Białęcki¹, Józef Kowalczyk, Edmund Trokowski, Zbigniew Brzycki, nr ^c360^c (bezpartyjny) – Jerzy Zimowski, Tomasz Żuk, Władysław Nowak.

Okręgowa Komisja Wyborcza nr **92 w Świnoujściu** zarejestrowała niżej wymienionych kandydatów: do numeru mandatu ^c361^c (PZPR) – Waldemar Buczyński, Henryk Grzybowski, Marian Jeż; do numeru **362** (ZSL) – Stanisław Kalina, Wincenty Leszczyński, Stanisław Niedźwiedź²; do nu-

^a *W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW oraz dekretacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.*

^{b-b} *W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty zakreślono ramką. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.*

^{c-c} *Fragment podkreślony odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.*

¹ Marian Białęcki (1933) – rzemieślnik Zakładu Betoniarskiego w Szczecinie.

² Stanisław Niedźwiedź (1934) – członek ZSL, rolnik prowadzący indywidualne gospodarstwo w Ługawinie.

meru **363** (bezpartyjny) – Bohdan Kopczyński, Damian Domeracki³, Kazimiera Futyma⁴, Jerzy Przybysz, Anna Rybczyńska.

Okręgowa Komisja Wyborcza nr **93 w Stargardzie Szczecińskim** do numeru °364° (bezpartyjny) – Jan Wolek, Adam Kornel⁵, Waldemar Gil, Artur Balazs; nr °365° (PZPR) – Paweł Pieczonka, Bolesław Suchodolski, Antoni Walczak, Alfred Szefer⁶, nr °366° (ZSL) – Ignacy Maćkowiak⁷, Ryszard Szunke, Józef Zbigniew Woroszczak⁸, Zbigniew Luter, Jerzy Rosiak.

Natomiast Wojewódzka Komisja Wyborcza w Szczecinie przyjęła kandydatury na °senatorów następujących osób: Mieczysław Załuga⁹, Waław Jakubowski, Jerzy Zaniemojski, Ryszard Karger, Władysław Radziun, Stanisław Kocjan, Krzysztof Puc¹⁰, Bernarda Nawara, Jan Horodnicki, Mieczysław Ustasiak, Edmund Bilicki, Roman Mroczkowski.°

Po weryfikacji Uchwałą WKW wyżej wymienione osoby zostały umieszczone na liście kandydatów do Senatu. Na uwagę zasługuje, iż w toku kampanii wyborczej kandydaci na senatorów strony opozycyjno-solidarnościowej uzyskali: °M[ieczysław] Ustasiak – 22 566 podpisów, E[d-mund] Bilicki – 20 821° podpisów, w sytuacji gdy kandydaci popierani przez °KW PZPR R[yszard] Karger° – 8665 podpisów i °W[ładysław] Radziun – 8500 podpisów°.

Z posiadanych informacji wynika, że °O[bywatelski] K[omitet] P[orozumiewawczy] „S[olidarność]” wymógł na Waldemarze Gilu rezygnację z ubiegania się o mandat poselski, pomimo zgłoszenia go do Okręgowej Komisji Wyborczej°.

Podyktowane jest to chęcią zwiększenia szans wyboru w tym okręgu Arturowi Balazsowi.

Powyzsze potwierdzone zostało w dniu 11 V 1989 r., °W[aldemar] Gil zgłosił się do O[kręgowej] K[omisji] W[yborczej] nr 93 w Stargardzie i złożył pisemną rezygnację z ubiegania się o mandat poselski°.

³ Damian Domeracki (1946) – dyrektor spółki wodno-ściekowej w Trzebiatowie.

⁴ Kazimiera Futyma (1942) – rolnik prowadząca indywidualne gospodarstwo w Goleniowie.

⁵ Adam Kornel (1945) – zastępca dyrektora Zakładu Opieki Zdrowotnej w Gryfinie.

⁶ Alfred Szefer (1945) – członek PZPR, dyrektor Fabryki Armatury w Lipianach.

⁷ Ignacy Maćkowiak (1947) – członek ZSL, rolnik prowadzący indywidualne gospodarstwo w Starym Chrapowie.

⁸ Józef Zbigniew Woroszczak (1940) – członek ZSL, lekarz weterynarii w Lecznicy Zwierząt w Starym Czarnowie.

⁹ Mieczysław Załuga (1913) – członek Związku Emerytów i Rencistów w Szczecinie.

Z informacji operacyjnych wynika, że **Wojciech Karkuciński** ubiegający się o wybór na posła z mandatu PZPR w Szczecinie (poparcia KW PZPR nie uzyskał), „zwolennik „S[olidarności]”, cieszy się poparciem szczecińskiego OKP „S[olidarność]”. Między innymi OKP „S[olidarność]” planuje udzielić wymienionemu pomocy w kampanii wyborczej poprzez „cichy” druk plakatów⁶, ulotek itp. popularyzujących jego sylwetkę.

W dniu 10 V 1989 r. w programie lokalnym TV w Szczecinie nadano pierwszy blok programowy strony opozycyjnej. Zgodnie z ustaleniami trwał on 7 min i był zredagowany przez W[ładysława] Daniszewskiego, A[linę] Głowacką-Mąkoszową, M[onikę] Szwaję i J[acka] Kamińskiego. Całość programu składała się z dwóch części: pierwsza poświęcona przedstawieniu składu redagującego program, tendencyjnemu opisowi ich represjonowania po 1981 r., druga – bardzo ogólnikowa traktowała o kandydatach „S[olidarności]”. Przedstawiono ich jako ludzi nieprzekupnych, nieskompromitowanych i wysoko etycznych, sugerując jednocześnie, że kandydaci strony koalicyjnej nie są godni zaufania.

W dniu 11 V 1989 r. na terenie Szczecińskich Zakładów Graficznych zakończono druk 1. numeru „Gazety Wyborczej” OKP M[iędzyzakładowego] K[omitetu] O[rganizacyjnego] „S[olidarność]”. Z całego nakładu 100 tys. egzemplarzy 75 tys. zostało rozkolportowane w kioskach „Ruchu”, natomiast 25 tys. OKP MKO „S[olidarność]” zamierzał rozprowadzić we własnym zakresie.

Przedstawicielka ds. propagandy OKP Alina Głowacka-Mąkoszowa w dniu 11 V 1989 r. przygotowała nagranie wywiadu telewizyjnego z kandydatem na posła z ramienia „S[olidarności]” Jerzym Zimowskim. Celem wywiadu przeprowadzonego na tle maszyny rotacyjnej drukującej „Gazetę Wyborczą” jest propaganda zamierzeń strony opozycyjnej.

„Stanisław Paluszyński¹¹, jeden z organizatorów kampanii wyborczej strony solidarnościowej w Stargardzie Szczecińskim, nakłania kandydatów na posłów i senatorów „Solidarności”, by ci domagali się i doprowadzili do tego, aby Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy MSW w Morzyczynie koło Stargardu Szczecińskiego zabrać z resortu Spraw Wewnętrznych i zrobić tam Dom Spokojnej Starości.”

¹⁰ Krzysztof Puc (1942) – wiceprzewodniczący szczecińskiego oddziału PAX, od 1988 r. wiceprzewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie, członek wojewódzkiej rady PRON w Szczecinie.

¹¹ Stanisław Paluszyński – bliższych danych nie ustalono.

Z napływających z terenu województwa opinii wynika, że w sferze przedwyborczej propagandy wizualnej zdecydowanie lepiej od strony koalicyjno-rządowej prezentuje się strona opozycyjno-solidarnościowa. Podkreśla się, że PZPR nie wykorzystuje do propagowania swoich kandydatów naturalnych imprez, jak chociażby „Zaślubiny z morzem” czy „10-tki”, tj. sztafety L[udowych] Z[espołów] S[portowych], które ostatnio organizowano na terenie województwa.

Z informacji operacyjnych wynika, że szczecińscy działacze NZS zapowiadają swój udział w wyborach zgodnie z wezwaniem Komitetu Obywatelskiego przy L[echu] Wałęsie. Aktywnie popierają kandydata na posła z ramienia szczecińskiego KPN Z[bigniewa] Brzyckiego.[°] Jednocześnie namawiają, by ci, którzy wezmą udział w głosowaniu, dokonali skreśleń wszystkich kandydatów umieszczonych na listach partyjnych.

chor. Jan Owczarek

kpt. Zbigniew Linkowski[°]

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 33–34, oryginał, mps.

[°] Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz nieczytelny podpis.

1989 maj 15, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]^a

Meldunek sygnałny nr 307/89

W dniu ^b13 V 1989^b r. w godz. 16.00–20.00 na terenie Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie odbył się festyn przedwyborczy zorganizowany przez Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „S[olidarność]” Regionu Pomorza Zachodniego. Udział wzięli kandydaci na senatorów i posłów wysunięci przez OKP „S[olidarność]”, tj. Edmund Bilicki i Mieczysław Ustasiak oraz Józef Kowalczyk i Jerzy Zimowski.

Prezentację kandydatów prowadził Przemysław Fenrych. Poinformował, że „kandydaci „S[olidarność]” zebrali ponad 20 tys. podpisów każdy^c.

Na początek głos zabrał „przewodniczący Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego „S[olidarność]” Edward Radziewicz^c, który zaprezentował program „S[olidarność]” i działalność MKO. Za najważniejsze zadania „S[olidarność]” uznał:

- odtworzenie struktur „S[olidarność]” w zakładach pracy,
- problem indeksacji płac i zakładowych systemów wynagrodzeń,
- świadczenia socjalne i warunki bhp w zakładach pracy,
- powołanie komisji do oceny zakładów pracy pod względem ekonomicznym, produkcyjnym i organizacyjnym. W skład tych komisji powinni wejść przedstawiciele wszystkich organizacji związkowych w zakładzie, samorządu pracowniczego i dyrekcji,
- dążenie do szybkich zmian systemu podatkowego w stosunku do przedsiębiorstw – podatki powinny być znacznie obniżone, a przepisy po-

^a Po prawej stronie prezentata Wydział II Departamentu III MSW oraz powyżej odrębna dekretna cja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odrębnie. Obok tekstu na lewym marginesie odrębne oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

^{c-c} W oryginale fragment podkreślony odrębnie.

datkowe proste i zrozumiałe. Obecny system podatkowy uniemożliwia prawidłowy rozwój przedsiębiorstw we wszystkich sektorach gospodarki.

Na zakończenie swego wystąpienia E[dward] Radziewicz powiedział, że „S[olidarności]” zależy, aby wybrani zostali ich kandydaci na senatorów i posłów – ludzie sprawdzeni w bojach o pluralizm i demokrację.

Następnie głos zabrał ^cJerzy Zimowski, który zaprezentował program wyborczy „S[olidarności]”. Stwierdził, że jest to program wynegocjowany przy Okrągłym Stole, mający za zadanie wyprowadzenie kraju z trudnej sytuacji. Na forum Sejmu i Senatu reprezentanci „S[olidarności]” będą się sprzeciwiać stylowi rządzenia i stylowi myślenia, jaki w Polsce jest obecnie. Zasadniczym celem jest suwerenność obywatelska i niepodległa Polska. Cel ten będzie osiągany na drodze ewolucyjnej, powoli, jak najmniejszymi kosztami społecznymi. Zbliżające się wybory nie są jeszcze demokratyczne, ale kontrakt polityczny zawarty przy Okrągłym Stole mówi, że w 1993 r. wybory będą już wyborami wolnymi. Trzeba stwarzać sytuacje, aby mogły powstać programy polityczne, partie polityczne, aby w 1993 r. w wyborach naprzeciw PZPR – nie jako przewodniej siły, ale jednej z partii – stanęły również inne partie. Najważniejszą sprawą dla Polski jest gospodarka. Wizja „S[olidarności]” to wolna gospodarka, odpolityczniona, rządząca się prawami ekonomiki, prawami podaży i popytu, prawami konkurencji, prawami wartości. Przejście do takiego systemu jest procesem trudnym. Muszą być spełnione trzy warunki, aby proces zdał społeczny egzamin:

- Należy dobrać takie metody, aby nasza gospodarka już zrujnowana, całkowicie nie zaważyła się.

- Należy utrzymać średni poziom społeczeństwa, chociażby na tym poziomie, jaki jest obecnie.

- Koszty społeczne uzdrawiania gospodarki muszą być rozłożone po połowie. Władza musi też ponieść koszty naprawy gospodarki – „zbyt obciążony budżet wydatkami na wojsko, MO, SB, ORMO, ZOMO, ROMO^d garbem na ciele społeczeństwa”. Władza wie, że są to źródła rezerw – potwierdziły to ostatnie wypowiedzi premiera i ministra finansów. Władza musi odstąpić od zasady, że „rządzimy gospodarką, ludzie u nas pracują i muszą się z nami liczyć”. Władza musi odpolitycznić gospodarke, zrezygnować z nomenklatury, musi dokonać oszczędności na aparacie administracyjnym, na bazie którego sprawowała władzę.

^d W tekście napisano jest.

Jako następny głos zabrał ^cJózef Kowalczyk^c. Swoje wystąpienie poświęcił sprawom pracy i płacy. Praca jest źle zorganizowana, płaca nie jest godziwa. Mężczyzna powinien zarabiać tyle, żeby mógł utrzymać czteroosobową rodzinę.

Kolejnym mówcą był ^cEdmund Bilicki^c, który zajął się sprawami rodziny. Warunki panujące w kraju spowodowały wyniszczenie rodziny, zerwane zostały więzy rodzinne. Kobiety pracują zawodowo pod przymusem ekonomicznym. Postulował tworzenie miejsc pracy dla kobiet wychowujących dzieci w niepełnym wymiarze czasu – 3–4 godziny dziennie.

Ostatnim z prezentowanych kandydatów był ^cMieczysław Ustasiak^c. Wystąpienie rozpoczął od zacytowania hasła z „Kuriera Szczecińskiego” z 10 maja [1989 r.] „Interes Partii najwyższym dobrem”. Pod tym hasłem, jak stwierdził, odbyło się spotkanie w Komitecie Wojewódzkim Partii. Stwierdził, że hasło to w Polsce było realizowane przez 40 lat, gdzie najważniejszy był interes Partii – dlatego też wyglądamy tak, jak wyglądamy. ^cJednym z podstawowych celów było indoktrynowanie młodzieży – szkoła przestała spełniać swoje zadania. Należy to zmienić^c. Pierwszym krokiem do tego jest ^człamanie nomenklatury w oświacie. Szkoła ma wychowywać i nauczać. Szkoły państwowe powinny zostać uspołecznione^c.

W dalszej części festynu kandydaci na posłów i senatorów ^codpowiadali na pytania^c.

– J[erzy] Zimowski odpowiedział na trzy pytania:

Co „S[olidarność]” chce zrobić, aby urzędnicy państwowi mogli się zreszać w związki zawodowe?

Czy popiera projekt ustawy o ochronie dziecka poczętego?

Czy zamierza zająć się poprawą stopy życiowej emerytów i rencistów? – Emeryci i renciści najbardziej odczuwają skutki inflacji. Grupa ta znajduje się w tzw. sferze osłonowej, nie powinna doznać uszczerbku w swej sytuacji materialnej. „S[olidarność]” przystąpi do negocjacji nowej ustawy o zw[iązkach] zawodowych i wówczas będzie rozstrzygnięta sprawa zw[iązków] zaw[odowych] urzędników państwowych – ^cMieczysław Ustasiak^c jest za. Opozycja nie jest zgodna co do ustawy o zakazie przerywania ciąży. Osobiście jest przeciwko projektowi ustawy.

– M[ieczysław] Ustasiak odpowiedział na pytanie: Dlaczego nie jest obecny przewodniczący „S[olidarności]” w regionie Marian Jurczyk? W naszym regionie, podobnie jak w innych, jest podział w „S[olidarności]”. Na pierwszy rzut oka wydaje się, że są to podziały w sferze kłótni personal-

nych, sporów osobistych, ambicji. Są to jednak pozory. Naprawdę toczy się walka między „S[olidarnością]” a wrogami „S[olidarności]”. Jest to walka typowo polityczna, tylko że została przeniesiona na płaszczyznę walki personalnej. Spór ten skończy się prawdopodobnie z chwilą wyboru nowych władz regionu.

– J[erzy] Zimowski odpowiedział na pytanie: Dlaczego w programie wyborczym „S[olidarności]” nie ma określonego stanowiska w podstawowych sprawach polskiej racji stanu, tj. nienaruszalności granic i zasad polityki zagranicznej?

– Komitet Obywatelski opublikował stanowisko, w którym „S[olidarność]” stoi na gruncie normalnych kontaktów z ZSRR, z innymi państwami, prowadzenia pokojowej polityki i europeizacji Polski.

Na zakończenie festynu każdy z kandydatów zaprezentował tzw. pigułkę swojego programu wyborczego.

– E[dmund] Bilicki – „Bez zdrowej rodziny – zdrowego społeczeństwa mieć nie będziemy, a czy będziemy chcieli mieć zdrowe społeczeństwo, zależy przede wszystkim od nas”.

– M[ieczysław] Ustasiak – „Niepodległość narodu buduje się na dole – w gminach, miastach, szkołach. Niepodległość to nie tylko chorągwie i hymny, ale również sposób życia. I tego niepodległego, suwerennego sposobu życia musimy się uczyć, budując samorządy terytorialne, a młodzież musimy do niego wychować w uspołecznionej szkole”.

– J[ózef] Kowalczyk – „Musimy patrzeć władzy na ręce, nie ma innego wyjścia”.

– J[erzy] Zimowski – „Mienie społeczne marnotrawione musi znaleźć właściciela i gospodarza, żeby przyniosło nam społeczne efekty. Prawo musi być czytelne dla wszystkich”.

Na zakończenie prowadzący prezentację kandydatów P[rzemysław] Fenrych poinstruiował zebranych, jak mają głosować – zaapelował o skreślenie wszystkich kandydatów poza zgłoszonymi przez „S[olidarność]” i popieranymi przez L[echa] Wałęsę. W trakcie festynu odbyły się liczne imprezy towarzyszące:

– występy artystyczne Chóru Politechniki Szczecińskiej, kabaretu „Bez Baby” aktorów Teatru Współczesnego, recital pieśni P[iotra] Wysokiego w wyk[onaniu] W[iktora] Kopcia¹,

¹ Wiktor Kopeć – bliższych danych nie ustalono.

- wystawa fotograficzna pt. „Lech Wałęsa w Szczecinie”,
- wystawa znaczków filatelistycznych „S[olidarność]”,
- wystawa książki II obiegu,
- kiermasz książek: wydawnictwa „Glob”, Wydawnictwa oo. Salezjanów „W drodze” oraz „Domu Książki”,
 - spotkanie ze szczecińskimi pisarzami – członkami Stowarzyszenia Pisarzy Polskich: Joanną Kulmową, Heleną Raszka², Jerzym Pachlowskim³, Stanisławem Zajączkiem⁴, Adolfem Momotem⁵, Zbigniewem Brzozowskim⁶,
 - prezentacja filmów wideo: *Pobył [Lecha] Wałęsy w Szczecinie i Strajk w sierpniu '88 w Szczecinie*.

W trakcie festynu były kolportowane różne wydawnictwa „S[olidarność]”, znaczki i emblematy „S[olidarność]”.

Na dziedzińcu zamkowym były również usytuowane punkty informacyjne: Społecznego Towarzystwa Oświatowego, Żołnierzy AK, Związku Sybiraków, Towarzystwa Miłośników Lwowa, Stowarzyszenia „Katyń”.

Przed wejściem na Duży Dziedziniec, gdzie odbywało się spotkanie z kandydatami, rozmieścił swoje stoisko Ruch „Wolność i Pokój” – były kolportowane wydawnictwa tego ruchu, m.in. ulotka pt. *Czy potrzebny nam Żarnowiec?*.

² Helena Raszka (24 I 1930 w Bydgoszczy) – poetka, od 1951 r. w Szczecinie, debiutowała w 1956 r. na łamach pisma „Ziemia i Morze”, 1964–1969 członkini zarządu szczecińskiego oddziału ZLP, publikowała w szczecińskich pismach drugiego obiegu, w 1989 r. członkini Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

³ Jerzy Pachlowski (15 V 1930 w Krakowie) – pisarz, dziennikarz, 1956–1958 redaktor „Głosu Szczecińskiego” i tygodnika „Ziemia i Morze”, 1976–1981 prezes szczecińskiego oddziału ZLP, 1982–1989 związany z drugim obiegiem wydawniczym, w 1989 członek-założyciel szczecińskiego oddziału SPP, 1993–1996 prezes oddziału tamże, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

⁴ Stanisław Zajączek (22 VI 1945 w Szczecinie) – lekarz, poeta, debiutował w 1971 r. w „Spojrzeniach”, publikował również w „Ziemi i Morzu”, „Twórczości”, „Literaturze”, 1979–1983 członek ZLP, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

⁵ Adolf Momot (22 VIII 1931 w Hamerni) – pisarz i poeta, w czasie okupacji łącznik w AK, od 1953 r. w Szczecinie, debiutował na łamach prasy literackiej w 1959 r., 1969–1981 członek ZLP, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

⁶ Zbigniew Brzozowski (22 VII 1936 w Toruniu – 12 III 1992 w Szczecinie) – pedagog, pisarz, w Szczecinie od 1962 r., pracował w Państwowym Domu Dziecka w Szczecinie-Zdrojach, debiutował w 1973 r. w „Twórczości”, publikował m.in. w „Kulturze”, „Spojrzeniach”, „Literaturze”, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

Dziedziniec zamkowy był udekorowany flagami i emblematami „S[olidarności]”. Przebieg festynu był rejestrowany przez ekipę telewizyjną. Frekwencja na festynie była zmienna w różnych godzinach i wahała się od 1500 do 2000 osób. Większość uczestników festynu miała plakietki „S[olidarności]”.

W nawiązaniu do meldunku nr 296/88 z dnia 10 maja w kwestii korzystania przez OKP „S[olidarności]” z pośrednictwa R[adia] W[olna] E[uropa] w celu reklamowania kandydatów opozycyjnych informuję, że przedstawiciel RWE Stanisław Jałowiecki przeprowadził wywiad z kandydatem na senatora Edmundem Bilickim. Poruszane w wywiadzie problemy oscyływały wokół patologii rodziny (ekonomiczny przymus pracy kobiet, alkoholizm rodziców jako forma ucieczki od trudności dnia codziennego) oraz malejącego prestiżu zawodowego inżynierów i związanej z tym emigracji tej grupy zawodowej. Zdaniem [Edmunda] Bilickiego sytuacja ta została spowodowana woluntarystycznymi, niekompetentnymi decyzjami czynników odgórnych, co uniemożliwiało rozwinięcie skrzydeł wysokiej klasy fachowcom.

W dniu 10 maja w Domu Marynarza w Szczecinie odbyło się spotkanie przedwyborcze z kandydatami na posłów i senatorów strony solidarnościowej, w którym uczestniczyło kilkadziesiąt osób.

Program zaprezentowany przez [Jerzego] Zimowskiego – kandydata na posła i M[ieczysława] Ustasiaka – kandydata na senatora – nie wzbudził specjalnego zainteresowania zebranych. W części dyskusyjnej odnotowano „negatywną opinię w odniesieniu do kandydata na senatora z kręgu gospodarki morskiej rekomendowanego przez stronę koalicyjno-rządową województwa – Ryszarda Kargera. Zarzucono mu, iż jako menadżer niczym się nie wykazał, a jego umiejętności jako polityka są wątpliwe. Opinia ta spotkała się z aplauzem sali”. Spotkanie połączone było z projekcją filmu wideo z pobytu L[echa] Wałęsy w Szczecinie w marcu 1989 r.

W dniu 11 V [1989 r.] w Przelewicach (rejon operacyjny RUSW Pyrzyce) podczas szkolenia członków obwodowych komisji wyborczych występujących z ramienia M[iędzypartyjowego] K[omitetu] O[rganizacyjnego] Gąsiorowski⁷ – członek komisji wyborczej w Żukowie – w sposób napaśtliwy i arogancki zwrócił się do naczelnika gminy, sugerując, że „zadaniem członków komisji ze strony „S[olidarności]” jest przede wszystkim

⁷ Gąsiorowski – bliższych danych nie ustalono.

kontrola prawidłowości przebiegu wyborów, udzielenie informacji wyborcom, na kogo mają głosować, ze szczególnym zwróceniem uwagi na kreślenie „czerwonych” kandydatów^c. Władze administracyjne wyjaśniły zebranym, że głównym zadaniem komisji jest praca nad przygotowaniem i przebiegiem wyborów, a nie wzajemna kontrola i nieufność. W tamtejszym środowisku powszechnie znane są wypowiedzi członków i zwolenników „S[olidarności]”, że po wyborach rozwiązany zostanie Urząd Gminy i powołany inny organ zgodnie z ich życzeniami.

Pracowników Urzędu Gminy w Przelewicach zbulwersował fakt zbierania przez I sekretarza K[omitetu] G[minnego] PZPR Henryka Milewskiego⁸ pieniędzy w kwocie 500 zł od osoby na finansowanie kampanii wyborczej kandydatów z mandatem PZPR. W opinii ludzi zbiórki takiej powinny dokonywać z mandatem osoby będące przedstawicielami kandydatów. Powyższy fakt został odebrany jako wywieranie nacisku na pracowników, którzy gotowi byli przeznaczyć nawet wyższe kwoty na ten cel, ale chcieliby konkretnie wiedzieć, czyją kandydaturę wspierają.

Informuję, że „negatywnie komentowany jest przez szeregowych dziennikarzy fakt ukazywania się w wywiadach „Kuriera Szczecińskiego” – dziennika RSW „Prasa Książka Ruch”, poczytnej popołudniówki – sylwetek kandydatów do Sejmu i Senatu strony opozycyjno-solidarnościowej na równi z kandydatami koalicyjno-rządowymi^c. Stwierdza się, że „wydawnictwa opozycji nie robią takich prezentów reklamowych^c stronie przeciwnej.

Szczegóły podano w meldunku sygnalnym d[o] s[prawy] obiekt[owej] [o] krypt[onimie] „Agora” nr ident[yfikacyjny] 5851/85.

W nawiązaniu do telekonferencji z dnia 15 bm. informuję, że w Okręgu Wyborczym nr 91 (Szczecin) ^cdo mandatu nr 359 – bezpartyjnego kandyduje, o czym informowaliśmy w poprzednich meldunkach, Zbigniew Brzycki – wysunięty przez szczeciński KPN, którego nazwiska na telekonferencji nie wymieniono^c. Jego charakterystykę przesłano jako załącznik do meldunku w spr[awie] [o] krypt[onimie] „Karły” nr ident[yfikacyjny] 5016/89.

W załączeniu przesyłam Komunikat nr 5 OKP „S[olidarność]” z 12 V [19]89 r. i „Termit” nr 43 W[ojewódzkiego] P[rzedsiębiorstwa] K[omunikacji] M[iejskiej] w Szczecinie z 12 V [19]89 r. zawierające instruk

⁸ Henryk Milewski – bliższych danych nie ustalono.

taż sposobu głosowania w dniu wyborów, propagandy przez stronę opozycyjno-solidarnościową.

chor. Jan Owczarek

Załączniki] 2^e

kpt. Zbigniew Linkowski^f

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 35–38, oryginał, mps.

^e W aktach sprawy brak załączników.

^f *Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz nieczytelny podpis.*

1989 maj 16, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Muza”, tajne specjalnego znaczenia

[...]^a

Meldunek sygnałny nr 310/89

^bInformuję, że w dniu 13 V 1989 r. na terenie Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie odbył się **‘festyn przedwyborczy zorganizowany przez Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „S[olidarność]”^c** Regionu Pomorza Zachodniego. W części artystycznej wystąpili:

- Chór Akademicki Politechniki Szczecińskiej,
- Bogusława Falińska¹ (aktorka Teatru Współczesnego) z programem pt. „Sejmy Rzeczypospolitej”,
- Wiktor Kopeć (aktor Teatru Współczesnego) z recitalem ballad P[iotra] Wysockiego,
- aktorzy Teatru Współczesnego ([Adam] Dzieciniak², [Tomasz] Jankiewicz³, [Adam] Opatowicz⁴ z programem pt. „Bez Baby”.

W w[yżej] wym[ienionych] występach nie było treści antysocjalistycznych, a poziom programu kabaretowego był bardzo niski^b.

Ponadto organizatorzy festynu zaprezentowali następujące imprezy towarzyszące:

^a Po prawej stronie dokumentu odręczna dekretecja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} Fragment podkreślony odręcznie linią pionową na lewym marginesie. Obok odręczne oznaczenie EAI, S315, BCF, BCH odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

^{c-c} Woryginalne fragment podkreślony odręcznie.

¹ Bogusława Falińska – bliższych danych nie ustalono.

² Adam Dzieciniak – od 1987 r. aktor Teatru Polskiego w Szczecinie.

³ Tomasz Jankiewicz (18 XII 1957 w Mogilnie) – w latach 1978–1985 aktor Teatru Dramatycznego w Gdyni, od 1985 r. w Szczecinie aktor Teatru Polskiego i Teatru Współczesnego w Szczecinie, od 1990 r. występuje w Teatrze przy Krypcie.

⁴ Adam Opatowicz (14 III 1961 w Górze) – aktor, od 1986 r. w Szczecinie, aktor Teatru Polskiego do 1991 r., w 1990 r. założył wspólnie z Henrykiem Gęsikowskim Piwnicę przy Krypcie, 1991–1994 dyrektor artystyczny Teatru „Krypta” i Piwnicy przy Krypcie, od 1994 r. dyrektor artystyczny Teatru Polskiego w Szczecinie.

- wystawę fotograficzną pt. „Lech Wałęsa w Szczecinie”,
 - wystawę filatelistyczną „Solidarność”,
 - wystawę znaczków, emblematów, plaketek i kalendarzy „Solidarność”,
 - wystawę książek drugiego obiegu,
 - prezentację filmów o tematyce ekologicznej,
 - prezentację filmów wideo: *Pobył [Lecha] Wałęsy w Szczecinie i Strajk w sierpniu '88 w Szczecinie*,
 - kiermasz książek zorganizowany przez: Wydawnictwo „Glob” (Szczecin), Wydawnictwo oo. Salezjanów „W drodze” (Poznań) oraz tu-t[ejszy] „Domu Książki”.
- Szczegółową relację z festynu przekazaliśmy meldunkiem do sprawy [o kryptonimie] „Barwa V”.

kpt. M[ieczysław] Dąbrowski⁵

kpt. Zbigniew Linkowski^d

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 47–48, oryginał, mps.

⁵ Mieczysław Dąbrowski – kierownik sekcji Wydziału III WUSW w Szczecinie.

^d *Pieczątka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz nieczytelny podpis.*

1989 maj 16, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 311/89

Informuję, że w dniach 13–14 bm. **o**db**ydło się na terenie województwa szereg spotkań przedwyborczych zorganizowanych przez stronę opozycyjno-solidarnościową^b.**

Na spotkaniu w D[omu] K[ultury] Szczecin-Dąbie prezentowani byli kandydat na senatora ^cM[ieczysław] Ustasiak^c na posła ^cJ[erzy] Zimowski^c. Po zaprezentowaniu swoich programów (jak w poprzednich meldunkach) odpowiadali na pytania. J[erzy] Zimowski stwierdził m.in., że strona „S[olidarności]” nie wystawia żadnego kandydata na urząd prezydenta. Nie wie, jak posłowie i senatorzy „S[olidarności]” zachowają się w przypadku głosowania na kandydaturę gen. Wojciecha Jaruzelskiego. **Być może wyjdą z sali na znak protestu za wprowadzenie stanu wojennego i rozkaz strzelania do rodaków. Z drugiej strony za polityka zdolnego do przeprowadzenia demokratyzacji życia w naszym kraju.**

M[ieczysław] Ustasiak na pytanie: czy jest zwolennikiem przywrócenia naszemu godłu korony, stwierdził, że w przyszłym Senacie będzie się bardziej starał o zrzućenie orłowi kajdan z nóg niż o koronę. Na zakończenie tego spotkania prowadzący P[rzemysław] Fenrych przytoczył hasło zaczerpnięte z „Kuriera Szczecińskiego” z 10 bm. poświęconego Plenum KW PZPR – „Interes Partii – najwyższym dobrem”. Powiedział, że jeżeli zebrani popierają taki program, w którym przez 40 lat najwyższym dobrem był interes partii, to niech nie głosują na „S[olidarność]”.

^a Po prawej stronie prezentata Wydział II Departamentu III MSW oraz powyżej odręczna dekretacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Obok tekstu na lewym marginesie odręczne oznaczenie BCF, BCH, DAK odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

^{c-c} W oryginale fragment zakreślony odręcznie w ramce.

Na spotkaniu w Tętyniu, gm[ina] Kozielice (rejon operacyjny SB RUSW Pyrzyce), prezentowani byli kandydat na senatora °E[dmund] Bilicki° i na posła °A[rtur] Balazs°. W trakcie spotkania przewijały się wątki: głosować tylko na osoby z „S[olidarności]”, wszyscy pozostali to maszynki do głosowania dla komunistów.

Podczas spotkania prezentujący kandydatów °E[dward] Radzewicz° – przewodniczący M[iędzyzakładowego] K[omitetu] O[rganizacyjnego] „S[olidarność]” – stwierdził m.in.: **»Solidarność« chce i dąży do opanowania wszystkich miejsc w Senacie, bo w Sejmie nie mogą, i wtedy swoim działaniem mogą zmienić system polityczny naszego kraju».**

Na spotkaniu °w Wolinie° (rejon operacyjny SB RUSW Świnoujście) prezentowani byli kandydat na senatora °E[dmund] Bilicki° i na posła °B[ohdan] Kopczyński°. Poza zaprezentowaniem swoich życiorysów kandydaci mówili o swoich programach. E[dmund] Bilicki **agitował za ustawą zakazującą przerywania ciąży**, natomiast B[ohdan] Kopczyński **skupił się na nawoływaniach do oszczędności budżetowych poprzez likwidację ZOMO oraz redukcję w MSW i MON.**

Frekwencja na wymienionych spotkaniach była zróżnicowana i wynosiła od ok. **400 osób** w Wolinie do **50 osób** w Tytniu.

Ponadto w ostatnim czasie zorganizowano spotkania kandydatów „S[olidarności]” w W[ojewódzkim] P[rzedsiębiorstwie] K[omunikacji] M[iejskiej], P[rzedsiębiorstwie] P[aństwowym] „Polmozyt” i „Cukrowni Szczecin”. Miały one charakter informacyjno-instruktażowy, przebiegały utartym scenariuszem przy frekwencji 50–70 osób.

Informuję, że Okręgowa Komisja Wyborcza w Świnoujściu podała skład osobowy 22 obwodowych komisji wyborczych z terenu miasta Świnoujście. Do 11-osobowych składów komisji wchodzi 36% przedstawicieli „Solidarności”, w tym w dziewięciu przypadkach obsadzają oni funkcje przewodniczącego, w trzynastu – zastępcy, w trzech – sekretarza. W dwóch komisjach przedstawiciele „S[olidarności]” obsadzają funkcję przewodniczącego i zastępcy, w jednej – zastępcy i sekretarza, w pozostałych – po jednej funkcji.

Z uzyskanych informacji wynika, że O[bywatelski] K[omitét] P[orozumiewawczy] **zamierza złożyć protest** – prawdopodobnie do Państwowej Komisji Wyborczej – w związku z uniemożliwieniem przedstawicielom Komitetu uczestniczenia w pracach zamkniętych komisji obwodowych.

W nawiązaniu do meldunku nr 300/89 z dn[ia] 12 V br. i [o] rezygnacji Waldemara Gila z ubiegania się o mandat poselski informuję, że OKP MKO

„Solidarność” w Szczecinie planuje po uzyskaniu mandatu poselskiego przez Artura Balazsa (z terenu Stargardu Szcz[ecińskiego]) utworzyć w Stargardzie [Szczecińskim] tzw. poselskie biuro A[rtura] Balazsa, którego szefem zostałby W[aldemar] Gil. Ma to być forma rekompensaty udzielonej Gilowi za rezygnację z ubiegania się o mandat.

Informuję, że Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „S[olidarność]” w Szczecinie otrzymał **oświadczenie Niezależnej Grupy Obywatelskiej optującej w kierunku frakcji „Solidarność” Mariana Jurczyka, a popierającej kandydata z mandatu bezpartyjnego nr 362 w Okręgu Wyborczym nr 92 (Świnoujście) ^cJerzego Przybysza** o treści: ^c „Wobec zarzutów rozbijania spójności frontu wyborczego ugrupowań skupionych wokół »Solidarność« wyjaśniamy, że będąc ideowo i formalnie związani z NSZZ »Solidarność«, wysunęliśmy kandydaturę Jerzego Przybysza, który w naszym przekonaniu najlepiej spełnia wysokie wymagania kompetencyjne i moralne stawiane posłowi. Powodem naszej inicjatywy była kandydatura B[ohdana] Kopczyńskiego relacji kontrowersyjnej opinii o jego osobie. Kandydatura B[ohdana] Kopczyńskiego nie była konsultowana w gremiach członkowskich naszego związku w dużych zakładach pracy. Apelujemy o poparcie naszego kandydata we wspólnej trosce o godne miejsce »Solidarność« w przyszłym Sejmie. Podpisali: Niezależna Grupa Obywatelska. J[erzy] Cap¹, J[an] Jabłoński², S[tanisław] Kąkolewski³, W[incenty] Rączkowski⁴, W[ojcich] Strzyszkowski⁵”^c

^dW dn[iu] 12 V br. kandydujący na posła z ramienia „Solidarność” Józef Kowalczyk udzielił wywiadu dla R[adia] W[olna] E[uropa], w którym mówiąc o programie na przyszłość, stwierdził, że konieczna jest w polskiej gospodarce głęboka reforma. Wymagać ona będzie od społeczeństwa, od ludzi pracy wielu wyrzeczeń. Uważa on, że obecnie stojący „na świeczniku” ludzie ze strony władz podejmują działania mające na celu wygodne ustawienie się na wypadek zmuszenia ich do opuszczenia dotychczasowych stanowisk. Jako przykład przytoczył kandydującego na senatora R[yszarda] Kargera, który jest również prezesem spółki Wolny Obszar Celny.

¹ Jerzy Cap – bliższych danych nie ustalono.

² Jan Jabłoński – działacz katolicki, członek SKK – filia w Świnoujściu.

³ Stanisław Kąkolewski – działacz katolicki, członek SKK – filia w Świnoujściu.

⁴ Wincenty Rączkowski – pracownik PPDiUR „Odra” w Świnoujściu, w „Solidarność” od 1980 r.

⁵ Wojciech Strzyszkowski – bliższych danych nie ustalono.

W dniu 15 bm. wywiadu Stanisławowi Jałowickiemu – przedstawicielowi RWE – udzielił Bohdan Kopczyński kandydat OKP „S[olidarność]” z Okręgu Świnoujście. Przedstawił swój życiorys, w którym zaakcentował fakt, iż „[...] karierę wojskową zakończył w stopniu komandora porucznika w 1981 roku po zdecydowanym opowiedzeniu się po stronie ruchu społecznego »S[olidarność]« [...]”^d. Zapytany o temat rozdziału wód terytorialnych między Polską a NRD stwierdził m.in., że „zaniedbanie polega na tym, iż nie zabezpieczyliśmy sobie prawidłowo granic u ujścia Odry i w Zatoce Pomorskiej, nie dokonując merytorycznych uzgodnień z NRD co do wytyczenia granicy i doszło do tego, że pewnego dnia sojusznik Paktu Warszawskiego wprowadził swoje okręty, wyganiając nasze statki rybackie z naszych wód terytorialnych i dopiero po 3 latach i awanturach ze strony naszych rybaków rząd wkroczył i nawiązał rozmowy dwustronne. Odpowiadając na pytanie o problem pracy polskich marynarzy na statkach obcych bander, zmuszenia ich do podpisania tzw. lojalek, stwierdził, że nie jest on możliwy do rozwiązania w aktualnych warunkach społeczno-politycznych”.

Firmy dające zezwolenia na zatrudnienie na statkach obcych bander, w warunkach niewolniczych, zakazują bowiem przynależności do jakichkolwiek związków zawodowych, tym samym brak im ochrony prawnej. Szansą jest tu „S[olidarność]”, która nieformalnie, ale skutecznie zabezpieczy interes marynarzy.

Na zakończenie B[ohdan] Kopczyński przedstawił swój program na okoliczność wyboru na posła, stwierdzając m.in.: „[...] będę zmierzał, aby zastąpić stalinowską konstytucję z 1952 roku przez nową konstytucję [...], moim zadaniem i celem jest rozwiązanie formacji ZOMO, ROMO oraz milicji rezerwowej, bo to są ewidentne elementy systemu totalitarnego, oraz wojsko – nie może być wojskiem partyjnym, tylko musi być wojskiem narodowym [...]”.

chor. Jan Owczarek

kpt. Zbigniew Linkowski^e

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 49–50, oryginał, mps.

^{d-d} *Fragment podkreślony odręcznie linią pionową na lewym marginesie. Obok odręczne oznaczenie BAK.*

^e *Pieczątka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz nieczytelny podpis.*

1989 maj 17, Szczecin – Meldunek sygnalny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Meldunek sygnalny nr 313/89

Informuję, że w dniu 15 maja 1989 r. ^bdo Prokuratury Wojewódzkiej w Szczecinie wpłynęło pismo Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego w Szczecinie sygnowane przez przewodniczącego Komitetu Mieczysława Ustaśiaka, w którym poinformowano prokuraturę o powtarzających się przypadkach niszczenia plakatów i ogłoszeń wyborczych na terenie woj[ewództwa] szczecińskiego^b.

„Między innymi w piśmie znalazł się następujący akapit: „szczególnie niepokojący jest fakt, iż zdarzają się sygnały o zrywaniu plakatów i ogłoszeń wyborczych Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” przez umundurowanych funkcjonariuszy M[ilicji] O[bywatelskiej]”^c.

W związku z powyższym w dniu 16 maja **do Prokuratury Wojewódzkiej w Szczecinie wezwany został przedstawiciel komitetu Andrzej Kroppek, który jednak oświadczył, iż nie posiada żadnych informacji konkretyzujących zarzut, bowiem znany jest mu jedynie jeden anonimowy sygnał pomawiający dwóch mundurowych funkcjonariuszy MO o zrywanie plakatów wyborczych „Solidarności” na osiedlu Słonecznym w Szczecinie.**

Prowadząca rozmowę z A[ndrzejem] Kropkiem naczelnik Wydziału Prokuratury Wojewódzkiej w Szczecinie wyjaśniła mu, iż w tej sytuacji brak jest jakichkolwiek podstaw do wszczęcia postępowania przygotowawczego.

^a Po prawej stronie prezentata Wydział II Departamentu III MSW oraz powyżej odręczna dekretacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie.

^{c-c} W oryginale fragment podkreślony odręcznie linią ciągłą podwójną na lewym marginesie.

W sprawie tej wykonywane są czynności sprawdzające, jednak **należy przyjąć z dużym prawdopodobieństwem, iż zawiadomienie Prokuratury Wojewódzkiej w Szczecinie przez Komitet Porozumiewawczy „Solidarności” jest prowokacją ze strony jego autorów.**

W ostatnich dniach Maria Patkova¹ z OKP w Szczecinie poinformowała Krystynę Wiater² zam[ieszkałą] [...]d 01–708 w Warszawie, że do OKP w Szczecinie przyjechał przedstawiciel polskiej grupy pracowników z NRD i prosił o informację, jak Polacy w NRD mają głosować na „S[olidarność]”, bo tam nie mają żadnej informacji. Wiedział, że Polacy za granicą mogą wybierać posłów i senatorów jedynie z okręgu warszawskiego. Problem rozwiązano w ten sposób, że zgłaszającemu się pracownikowi z NRD przekazano materiały, które Krystyna Wiater nadesłała do Szczecina. W ten sposób zdaniem [Marii] Patkovej „uratowano sytuację w NRD”.

Z uzyskanych informacji wynika, że Wojciech Karkuciński (członek PZPR, nie posiada rekomendacji KW PZPR), kandydat na posła do mandatu nr 357 w Okręgu Szczecin, zbierał podpisy m.in. w OKP [w] Szczecin[ie].

W komentarzach na ten temat w środowisku szczecińskiej grupy [Ruchu] „W[olność] i P[okój]” określa się W[ojciecha] Karkucińskiego jako „współczesnego Wallenroda w PZPR”, a jednocześnie dodaje się, że jest szansa wygrania mandatu PZPR dla opozycji. OKP zwrócił się do tut[ejszej grupy] [Ruchu] „WiP” o rozpropagowanie jego osoby na terenie Szczecina. Do chwili obecnej „WiP”-owcy nie podjęli decyzji w tej kwestii.

Podajemy terminy najbliższych przedwyborczych spotkań przedwyborczych grupy opozycyjno-solidarnościowej.

1. ^eW dniu 18 maja o godz. 17.00 kandydat na posła w Okręgu 92 Świnoujście Bohdan Kopczyński organizuje spotkanie z ludnością Trzebiatowa w woj[ewództwie] szczecińskim.

2. W dniu 19 maja o godz. 18.00 również Bohdan Kopczyński organizuje spotkanie w Międzyzdrojach.

Tego samego dnia o godz. 18.00 kandydat na posła z Okr[ęgu] 93 Stargard Szczeciński Artur Balazs organizuje spotkanie w miejscowości Lipiany.

¹ Maria Patek – bliższych danych nie ustalono.

² Krystyna Wiater – bliższych danych nie ustalono.

^d *W oryginalnej ulica i numer domu.*

^{e-e} *Fragment podkreślony odręcznie linią pionową na lewym marginesie.*

3. W dniu 20 maja o godz. 17.00 Bohdan Kopczyński i Jerzy Zimowski spotkają się z ludnością Kamienia Pomorskiego, a o godz. 16.00 odbędzie się spotkanie we wsi Kołbaskowo k[olo] Szczecina. O godz. 19.00 będzie w sąsiedniej wsi Mierzyn k[olo] Szczecina, a wcześniej o godz. 10.00 rano będzie spotkanie we wsi Marianowo k[olo] Stargardu [Szczecińskiego].

4. W dniu 21 maja o godz. 11.00 Artur Balazs będzie we wsi Dobra Szczecińska, a Bohdan Kopczyński i Edmund Bilicki o godz. 16.00 spotkają się z ludnością Goleniowa.

5. W dniu 24 maja o godz. 13.00 Bohdan Kopczyński i Mieczysław Ustasiak mają spotkanie w przedsiębiorstwie „Instal” w Szczecinie, a jeszcze tego samego dnia o godz. 16.30 Bohdan Kopczyński ma być we wsi Osina k[olo] Nowogardu i o godz. 19.00 w Maszewie k[olo] Goleniowa.

6. W dniu 28 maja w godz[inach] popołudniowych Artur Balazs, Edmund Bilicki i Mieczysław Ustasiak organizują mityng przedwyborczy na stadionie sportowym w Stargardzie Szczecińskim.

7. W dniu 29 maja [1989 r.] o godz. 17.00 Mieczysław Ustasiak i Bohdan Kopczyński zamierzają spotkać się z ludnością Łobza wojew[ództwa] szczecińskiego^c.

Nadmieniam, że wszyscy kandydaci strony opozycyjno-solidarnościowej kandydujący w wojew[ództwie] szczecińskim zamieszkują na terenie województwa. Nie ma kandydatów, którzy zamieszkiwaliby w innych województwach, a kandydowali w szczecińskim.

Informuję, że 1989 V 16 o godz. 17.00 w sali konferencyjnej Urzędu Miasta i Gminy w Gryficach odbyło się spotkanie przedwyborcze kandydatów strony opozycyjno-solidarnościowej z mieszkańcami Gryfic. „Solidarność” reprezentowali kandydaci: M[ieczysław] Ustasiak i B[ohdan] Kopczyński. Zebranie prowadził ob[ywate]l [Ewaryst] Waligórski. Pierwszy zabrał głos kandydat do Senatu ob[ywate]l [Mieczysław] Ustasiak, który w swoim wystąpieniu przedstawił swój program forsowany ogólnie przez „Solidarność”. Podkreślił, że obecnie wybory nie będą demokratyczne z uwagi na odgórne ustalenia Okrągłego Stołu. Do Sejmu mogą wejść posłowie „S[olidarności]” tylko w proporcji 35 procent ogółu, wobec tego nie mogą to być wybory wolne. Następnie swój program przedstawił kandydat na posła Bohdan Kopczyński, w którym podkreślił m.in., że będzie walczył o zmianę struktury organów MSW i zmniejszenie ilości wojska, jednak bez szkody dla obronności kraju. Podkreślił, że w Polsce zagrożona jest od dawna wolność osobista obywateli. Milicja może z obywatelem zrobić, co jej się chce, pozbawić wolności na

48 godzin, wyjednać pewne postanowienia w prokuraturze itp. Wspomniiał, że w PRL istnieje 600 tys. ORMO-wców, którą to formację należy rozwiązać, a pieniądze zaoszczędzone z tego tytułu przekazać na cele społeczne. Jeśli dodać do tego istniejące siły MSW, tzn. SB, MO, ZOMO, których jest ok. 300 tys., to widać, że wspomniane formacje są liczniejsze od armii w kraju. Odbywanie służby wojskowej w ZOMO jest sprzeczne z Konstytucją PRL, ponieważ osłabia armię z tytułu niepowołania do wojska tych osób, które znalazły się w tej formacji. Takie odbywanie służby zastępczej demoralizuje młodych, którzy w dodatku są wysoko opłacani. Wobec tego ZOMO należy rozwiązać. Należy też zmienić odpowiednio Konstytucję PRL z 1952 r. Milicja musi służyć obywatelowi, narodowi, wobec tego [milicjanci] nie powinni należeć do żadnej organizacji politycznej. To samo odnosi się do armii, która również ma służyć narodowi, a nie określonej partii politycznej.

Następnie prowadzący spotkanie ob. Waliński prosił o zadawanie pytań do kandydatów w formie pisemnej. Wobec czego osoba do tego wyznaczona rozdała kartki. Pytań było kilkadziesiąt, dotyczyły różnych tematów, m.in. stanowiska [Lecha] Wałęsy do KPN, PPS, rozdzwięków na linii [Lech] Wałęsa – [Marian] Jurczyk, kandydatury [Wojciecha] Jaruzelskiego na prezydenta, sprawy Katynia, samorządu terytorialnego, budownictwa mieszkaniowego, ustawy o przerywaniu ciąży.

Na zakończenie spotkania [Ewaryst] Waliński przedstawił sposób głosowania, namawiając do skreślenia wszystkich oprócz kandydatów „Solidarności”. Agitował też, aby o godz. 22.00 w I Programie Telewizji Polskiej oglądać studio wyborcze „Solidarność”. Sala konferencyjna udekorowana była plakatami „Solidarności” zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz budynku. Obecnych było ok[olo] 350–400 osób – cała sala.

chor. J[an] Owczarek

kpt. Zbigniew Linkowski^f

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 51–52, oryginał, mps.

^f Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz nieczytelny podpis.

1989 maj 18, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez pplk. Henryka Lewandowskiego¹, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 307/89

Informuję, że **Okręgowa Komisja Wyborcza nr 91 w Szczecinie zarejestrowała już kandydatów na posłów do Sejmu^b**. Ze zgłoszonych 24 kandydatów **zarejestrowano 22 kandydatury. Nie zarejestrowano Jacka Mikicina i Zbigniewa Brzyckiego** (bezpartyjni).

Niezarejestrowanym przysługuje prawo odwołania do Państwowej Komisji Wyborczej.

Wojewódzka Komisja Wyborcza w Szczecinie zarejestrowała wszystkich ^ckandydatów na senatorów^c z wojew[ództwa] szczecińskiego. Są to:

1. Mieczysław Załuga,
2. Waclaw Jakubowski,
3. Jerzy Zaniemojski,
4. Ryszard Karger,
5. Władysław Radziun,
- 6. Stanisław Kocjan,**
7. Krzysztof Puc,
8. Bernarda Nawara,
9. Jan Horodnicki,

^a *Po prawej stronie prezentata Wydział II Departamentu III MSW oraz powyżej odrębna dekretycja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.*

^{b-b} *W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odrębnie.*

^{c-c} *W oryginale fragment zakreślony odrębnie w ramce.*

¹ Henryk Lewandowski (8 XII 1938) – w latach 1979–1981 kierownik sekcji Wydziału III-A SB KW MO w Szczecinie, od grudnia 1981 r. kierownik sekcji Wydziału V SB KW MO w Szczecinie, od kwietnia 1984 r. zastępca naczelnika Wydziału V WUSW w Szczecinie, od września 1986 r. naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie, od listopada 1989 r. do kwietnia 1990 r. naczelnik Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa WUSW w Szczecinie. *Twarze szczecińskiej bezpieki*, s.130.

10. ^cMieczysław Ustasiak^c, [...]^d

11. ^cEdmund Bilicki^c, [...]^d

12. Roman Mroczkowski.

^eW dniu 17 maja w godzinach rannych w Pyrzycach przy ul. 1 Maja na szybach prywatnych zakładów usługowych wywieszono plakaty reklamujące kandydatów do Sejmu i Senatu strony koalicyjno-rządowej. O godzinie 10.30 do zakładu usługowego Jana Olczaka² przyszedł nieznanemu mężczyzna w wieku ok. 35 lat i zażądał zdjęcia wspomnianych plakatów. Zagroził, że jeżeli właściciel zakładu nie spełni tego polecenia, to on **wybiję mu szyby w zakładzie.**

W tym samym czasie z podobną groźbą przyszło do zakładu J. Wróblewskiej³ wypiekającej gofry trzech nieznanymi jej młodych mężczyzn (17–18 [lat]) z identycznym żądaniem i groźbą. W obawie przed spełnieniem groźby właściciele zakładów zdjęli plakaty^e. Rej[onowy] Urz[ąd] Spraw Wewn[ętrznych] w Pyrzycach podjął czynność w celu ustalenia sprawców tych gróźb.

W Stargardzie Szcz[ecińskim], gdzie znajduje się kilka jednostek wojskowych, od dwóch dni usiłuje dotrzeć do nich ekipa „S[olidarności]” w celu nawiązania kontaktów w sprawie kontrolowania wyborów organizowanych na terenie koszar. Dotychczas odmówiono im udzielenia jakichkolwiek informacji na ten temat.

kpt. Z[ygmunt] Luberadski

ppłk Henryk Lewandowski^f

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 53, oryginał, mps.

^d W oryginale przy nazwisku odręczny dopisek KO „S”.

^{e-e} W oryginale fragment podkreślony odręcznie linią ciągłą podwójną na lewym marginesie.

^f Pieczętka Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie oraz nieczytelny podpis.

² Jan Olczak – bliższych danych nie ustalono.

³ J. Wróblewska – bliższych danych nie ustalono.

1989 maj 19, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez pplk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]^a

Meldunek sygnałny nr 324/89

Informuję, że ^bna terenie Świnoujścia trwa rozdzwięk między członkami „Solidarności” reprezentowanymi przez O[bywatelski] K[omitety] P[orozumiewawczy] w Szczecinie a członkami „S[olidarności]” działającymi w Przeds[iębiorstwie] Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich „Odra” oraz Morskiej Stoczni Remontowej w Świnoujściu^b.

Ci ostatni na mandat bezpartyjny w Świnoujściu wysuwają swego kandydata członka „S[olidarności]” Jerzego Przybysza, który byłby konkurentem Bohdana Kopczyńskiego popieranego przez OKP Szczecin.

Z Jerzym Przybyszem już dwukrotnie rozmawiali przedstawiciele OKP, proponując mu, aby wycofał swoją kandydaturę, ale ten odmawia wycofania się.

Uzyskano wiarygodne informacje, że pełnomocnicy Zbigniewa Brzyckiego – kandydata na posła do mandatu nr 359 w Okręgu nr 91 w Szczecinie wysuniętego przez działaczy KPN – zamierzają wnieść protest do Państwowej Komisji Wyborczej na decyzję Komisji Okręgowej, która odmówiła jego rejestracji. Uważają, że decyzja ta jest nieuzasadniona, gdyż po weryfikacji podpisów przez Komisję Okręgową ok. 3500 podpisów nie zostało zakwestionowanych.

Ponadto przez działaczy M[iędzyzakładowego] K[omitety] O[rganizacyjnego] „S[olidarności]” rozpowszechnione są pogłoski, że:

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekretecja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} Woryginalie ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

– w dyrekcji Zakładów Gastronomicznych WSS „Społem” w Szczecinie wypełniono listy kandydatów niesolidarnościowych, spisując nr. dowodów^c osobistych z rejestru służącego do wydania kartek żywnościowych,

– w Zesp[ole] Szkół Ekonomicznych nr 2 dyr[ektor] Elżbieta Marszałek, kandydat[ka] PZPR do Sejmu, żądała od dzieci przyniesienia nr. dow[odów] osobistych rodziców,

– w Przed[sięwzięciu] Hurtu Spożywczego członkowie PZPR płacili ludziom gotówkę za podpisywanie listy na ich kandydata bezpartyjnego, stawka wynosiła 200 zł za podpis.

Informacje te przekazywane są do Serwisu Informacyjnego „Solidarności”.

W dniu 14 maja 1989 r. **podczas uroczystości święta ludowego w Nowogardzie prezentowani byli kandydaci na posłów z Okręgu nr 92 z mandatu ZSL. Kandydat na posła Stanisław Kalina na wiecu zorganizowanym na placu w mieście wypowiedział się następująco: „Jestem w koalicji z PZPR, ale ja się do tej koalicji nie prosiłem. Zdaję sobie sprawę, że w tym momencie tracę głosy członków partii, ale z partią nie jest mi po drodze. Celem partii jest socjalizm, a moim celem jest dobrobyt człowieka...”**

Wypowiedź została krytycznie przyjęta przez zgromadzone na wiecu osoby.

kpt. Zygmunt Luberadzki

ppłk mgr Henryk Lewandowski^d

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 55, oryginał, mps.

^c *W oryginale pomyłka, napisano doradców.*

^d *Pieczątka Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z nieczytelnym podpisem.*

1989 maj 20, Szczecin – Meldunek sygnalny zatwierdzony przez kpt. Andrzeja Dąbkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnalny nr 328/89

Informuję, że w dniu 18 V 1989 r. ^bw **Fabryce Mebli w Trzebiatowie** koło Gryfic odbyło się **spotkanie przedwyborcze** kandydata na posła z ramienia „S[olidarności]” w Okręgu nr 92 w Świnoujście **Bohdana Kopczyńskiego** z mieszkańcami Trzebiatowa. Byli także obecni **Stanisław Możejko**, działacz NSZZ „S[olidarność]”, w Świnoujściu oraz **Edward Radzewicz**, członek M[iędzyzakładowego] K[omitetu] O[rganizacyjnego] NSZZ „S[olidarność]”, uczestnik Okrągłego Stołu. Na spotkanie **nie przybyli, wcześniej zapowiadani, kandydaci na senatorów z ramienia „S[olidarności]” Mieczysław Ustasiak i Edmund Bilicki**. Uczestniczyło ok. **150 osób**.

Bohdan Kopczyński przedstawił znany już, identyczny program, jaki wygłosił w dniu 16 maja br. w pobliskich Gryficach. Ponadto **mówiąc o milicji, używał słowa policja, tłumacząc, że lubi dosadne, prawdziwe określenia, używane przez jego ojca i dziadka. Jest przeciwny szczególnej ochronie prawnej funkcjonariuszy. Obrazy lub poszturchiwania powinny być wg niego wkalkulowane w płace funkcjonariuszy**. Dalej stwierdził, że w Polsce przez 44 lata był system totalitarny. Należy go zmieniać drogą ewolucyjną, a prawo stojące dotychczas na straży tego systemu należy zmieniać. Dotyczy to konstytucji stalinowskiej z 1952 r. uchwalonej przez Bolesława **Bieruta** i innych zbrodniarzy, także kodeksu pracy chroniącego pracodawcę, a nie pracownika oraz kodeksu karnego pozwalającego za drobne przestępstwa skazywać na wysokie kary pozbawienia wolno-

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekretacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Imiona i nazwiska zakreślone ramką. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

ści. **Więzienia nie są u nas środkiem resocjalizacji, lecz demoralizacji i wyzysku, poprzez zmuszanie więźniów do niewolniczej pracy.**

Zabierając głos, Edward Radzewicz stwierdził, że **rysuje się porozumienie MKO z odłamek „S[olidarności]” M[ariana] Jurczyka.** Spodziewa się, że w ciągu 1–2 tygodni dojdzie do ugody. Wynika to, jego zdaniem, z listu Mariana Jurczyka do Lecha Wałęsy, w którym Jurczyk uznaje pozycję Lecha Wałęsy jako przewodniczącego. **Dodał, że w całym regionie jest duże napięcie spowodowane narastaniem sytuacji konfliktowych, wywołanych naciskami na podwyżki płac.** Wg niego istnieją pewne siły, którym zależy, aby wnosić zamęt i angażować ludzi w te konflikty, aby odwracać ich uwagę od wyborów. Stwierdził, iż nie ma pewności, ale przypuszcza, że te siły mają swe źródło w obiektach nazywanych przez nich „czerwonymi kapliczkami”.

W trakcie spotkania sprzedawano znaczki i medale z symbolami „S[olidarności]”. Nie prezentowano kandydatów „S[olidarności]” na senatorów i nie mówiono na temat kandydatów strony koalicyjno-rządowej. Pouczono zebranych, że mają skreślać wszystkich oprócz kandydatów „S[olidarności]”. W czasie spotkania nie odnotowano incydentów.

kpt. Zygmunt Luberadzki

kpt. mgr Andrzej Dąbkowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 54, oryginał, mps.

^c Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie z nieczytelnym podpisem.

1989 maj 22, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]ª

Meldunek sygnałny nr 333/89

Informuję, że w dniu ^b15 V 1989 r. w trakcie konferencji dekanalnej w sprawie wyborów bp [Kazimierz] Majdański stwierdził m.in.:^b

– wybory te będą demokratyczne, sprzyja temu sytuacja społeczno-polityczna i księża winni zaprezentować właściwe postawy,

– kandydaci na senatorów i posłów strony opozycyjno-solidarnościowej znaleźli uznanie w Kościele – duchowieństwo powinno w dniu 4 VI 1989 r. oddać na nich głosy. Do aktu głosowania nikogo się nie zmusza, ale stanowisko Kościoła w tej kwestii jest jednoznaczne: należy głosować,

– kandydatom należy udzielać wszechstronnej pomocy w organizowaniu spotkań z wyborcami, udostępniać pomieszczenia katechetyczne do przeprowadzenia spotkań itp.,

– nie należy jednak wykorzystywać ambony do działań propagandowych, bo ksiądz w kościele nie jest od akcji agitacyjnych. Może natomiast i powinien podejmować takie inicjatywy podczas spotkań duszpasterskich z wiernymi, w rozmowach prywatnych i środowiskowych.

Po oficjalnym wycofaniu własnej kandydatury na posła do Sejmu PRL z Okręgu Wyborczego nr 93 w Stargardzie [Szczecińskim] – mandatu bezpartyjnego – Waldemar Gil realizuje aktualnie ożywioną kampanię propagandową na rzecz Artura Balazsa. Zorganizował m.in. kilkanaście spotkań w zakładach pracy Stargardu. W trakcie spotkań Gil usprawiedliwia własną rezygnację i zarazem uzasadnia celowość głosowania na A[rtura] Balazsa.

Należy nadmienić, że wszyscy stronnicy W[aldemara] Gila włączyli się aktywnie w kampanię wyborczą na rzecz „S[olidarności]” w ramach O[by-

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekretecja na towarzysza Andrzeja Gombosza.

^{b-b} Woryginalne ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

watelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] w Stargardzie [Szczecińskim]. Aktualnie czynią próby zorganizowania spotkań z żołnierzami garnizonu Stargard [Szczeciński], nie uzyskując jak dotychczas na to zgody.

W dniach 19–21 maja 1989 r. na terenie województwa odbyło się szereg spotkań przedwyborczych zorganizowanych przez stronę opozycyjno-solidarnościową, m.in.:

– w dniu 19 maja 1989 r. w Lipianach (rejon RUSW Pyrzyce) uczestniczył, prezentując swój program wyborczy, kandydat na posła A[rtur] Balazs. Zainteresowanie znikome, ok. stu mieszkańców;

– w dniu 19 maja 1989 r. w M[łodzieżowym] D[omu] K[ultury] w Międzyzdrojach (rejon RUSW Świnoujście) zaprezentowali się kandydaci na senatorów M[ieczysław] Ustasiak i E[dmund] Bilicki oraz na posła B[ohdan] Kopczyński. Przedstawili znane programy wyborcze, odpowiadali na zadawane pytania.

W trakcie spotkania prowadzący St[anisław] Możejko podał za J[erzym] Zimowskim, że strajku pracowników Żeglugi Szczecińskiej w Świnoujściu nie inspirowała „S[olidarność]”, a zorganizowała go P[odstawowa] O[rganizacja] P[artyjna] [PZPR]. Ponadto poinformował o planowanym na 27 maja 1989 r. w Świnoujściu szkoleniu solidarnościowych składów Obwodowych Komisji Wyborczych. W spotkaniu uczestniczyło ok. czterystu osób, kolportowano ulotki, odezwę L[echa] Wałęsy do obywateli i przyjaciół „S[olidarności]”, charakterystyki kandydatów oraz instrukcję głosowania,

– w dniu 20 maja 1989 r. w Kamieniu Pomorskim w amfiteatrze obecni byli kandydat na senatora M[ieczysław] Ustasiak i na posła B[ohdan] Kopczyński.

Zaprezentowali swoje programy wyborcze, jak również odpowiadali na zadawane pytania. Udzielając odpowiedzi, ironizowali nt. miejscowych władz administracyjno-politycznych.

W trakcie spotkania, w którym uczestniczyło ok. pięciuset osób, udzielono znanego instruktażu, jak głosować w dniu wyborów, aby zwyciężyła „S[olidarność]”.

– w dniu 20 maja 1989 r. na terenie P[aństwowego] S[zpitala] K[linicznego]–I w Szczecinie na spotkanie ze środowiskiem służby zdrowia przybyli kandydaci na posłów J[erzy] Zimowski i J[ózef] Kowalczyk oraz na senatora M[ieczysław] Ustasiak. Zaprezentowali znane z poprzednich wystąpień programy wyborcze oraz odpowiadali na pytania z sali. M[ieczysław] Ustasiak wypowiedział się, że jeżeli wśród kandydatów, członków PZPR, są ludzie znani z pozytywnej strony, to także trzeba na nich głosować.

Zainteresowanie spotkaniem minimalne, ok. osiemdziesięciu osób, w większości pracownicy pełniący dyżury oraz pacjenci,

– w dniu 21 maja 1989 r. w Domu Kultury „Hetman” w Szczecinie z mieszkańcami dzielnicy Pomorzany spotkali się kandydat na senatora E[dmund] Bilicki i kandydaci na posłów J[ózef] Kowalczyk i J[erzy] Zimowski. Frekwencja ok. stu pięćdziesięciu osób w wieku 45–65 lat.

Kandydaci zaprezentowali swoje programy oraz odpowiadali na zadawane pytania, m.in. zapytany o projekt ustawy o tzw. radzie prezydenckiej J[erzy] Zimowski stwierdził, iż nie są mu znane szczegóły, jako że sprawa ta nie była dyskutowana przy Okrągłym Stole. Przypuszcza, że chodzi tu zapewne o ciepłe miejsce dla oddanych Partii działaczy politycznych z obecnej Rady Państwa¹ i Rady Konsultacyjnej², które będą rozwiązane.

Przedstawiając pogląd na działalność opozycji w Sejmie i Senacie, stwierdził, że opozycja do przyszłego rządu nie wejdzie, gdyż „[...] nawet najlepszy minister, mając do dyspozycji upartyjniony aparat administracyjny, nic nie zdziała i stoi z góry na straconej pozycji [...]”. Dodał też, iż jeżeli przyszedł Sejm będzie uchwalał kolejne ustawy, nie licząc się z opozycją i wbrew jej woli, to posłowie opozycyjni złożą swoje mandaty, informując niezwłocznie o tym fakcie opinię publiczną.

W trakcie spotkania kolportowano ulotki, sprzedawano znaczki „S[olidarności]”, cegiełki na [°] fundusz wyborczy „S[olidarności]” oraz medale pamiątkowe z L[echem] Wałęsą. Przeprowadzono znany instruktaż nt. głosowania w dniu wyborów.

chor. Jan Owczarek

ppłk mgr Henryk Lewandowski^d

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 56–57, oryginał, mps.

^c *W maszynopisie słowo przekreślone, niemożliwe do odczytania.*

^d *Pieczątka Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z nieczytelnym podpisem.*

¹ Rada Państwa – organ kolegialny naczelnej władzy państwowej w PRL, łączyła kompetencje władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędowniczej, 1952–1989 Rada Państwa pełniła obowiązki kolegialnej głowy państwa oraz zapewniała ciągłość najwyższego kierownictwa państwowego.

² Rada Konsultacyjna przy Przewodniczącym Rady Państwa – kolegialny organ doradczy przy Przewodniczącym Rady Państwa PRL Wojciechu Jaruzelskim działający w latach 1986–1989.

1989 maj 22, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 338/89

Informuję, że w dniu 19 V 1989 r. w Maszewie (rejon operacyjny SB RUSW Goleniów) zorganizowano spotkanie przedwyborcze z kandydatem na senatora strony opozycyjno-solidarnościowej **Edmundem Bilickim**, w trakcie którego ww. w swojej wypowiedzi **określił poprzednie wybory jako sfalszowane przez PZPR**, dodając, że przy obecnych wyborach **osoby z opozycji będące w składach komisji wyborczych mają mieć za zadanie baczną obserwację współuczestników komisji z PZPR, cyt. »patrzyć na ręce partyjniaków«**”.

Na podobnym zebraniu przedwyborczym w dniu 21 V 1989 r. w Goleniowie kandydat na posła Bohdan Kopczyński w swojej wypowiedzi przedstawił ORMO jako 600-tysięczny moloch, co tylko szasta legitymacjami i psuje reputację całej milicji, zaś ZOMO jako wytwór komunistów, co broni ich przywilejów, a ludzi tam służących jako czerwoną gwardię o zdeformowanej psychice.

W dniu 20 V 1989 r. w Grzędzicach (rejon RUSW Stargard) w trakcie festynu wyborczego kandydata na posła strony koalicyjno-rządowej z mandatu bezpartyjnego nr 364 – Okręg Wyborczy nr 93 Stargard – Jana Wołka dwóch działaczy „S[olidarności]” R[olników] I[ndywidualnych] podjęło próbę rozlepiania plakatów wyborczych i ulotek „S[olidarności]”. Spotkało się to ze zdecydowaną, a zarazem grzeczną akcją obecnych na miejscu działaczy G[minnego] Z[wiązku] R[olników] K[ółek] i O[rganizacji] R[olniczych], mającą na celu niedopuszczenie do agitacji ze strony „S[olidarności]”. W jej wyniku działacze „S[olidarności]” wycofali się.

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekretecja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Z boku oznaczenie W/Z.

Na dzień 20 maja 1989 r. w Policach zaplanowano jako element kampanii wyborczej dwie dyskoteki, które miał prowadzić znany prezenter TV Marek Sierocki¹ udzielający poparcia Jackowi Piechocie – kandydatowi na posła z mandatu PZPR w Okręgu Szczecin. Wymieniony nie przybył jednak, co próbował usprawiedliwić J[acek] Piechota. Zebrani zażądali zwrotu pieniędzy, a kandydata wygwizdali.

Informuję, że w nr. 2. z dnia 22 V 1989 r. „Gazety Wyborczej” O[bywatelski] K[omitety] P[orozumiewawczy] „S[olidarność]” Regionu Pomorza Zachodniego, wydanej w nakładzie 100 tys. egz[emplarzy], ukazał się m.in. wywiad kandydata na posła B[ohdana] Kopczyńskiego. Zawarty jest w nim znany z jego wystąpień na spotkaniach przedwyborczych (przekazywano w meldunkach) atak na resort MSW.

Natomiast w artykule pt. *Najwyższe dobro* propagandowo wykorzystana jest wypowiedź I sekretarza KW PZPR w Szczecinie, z obrad Plenum KW z 9 maja 1989 r. (informacja w meldunku nr 296/89 z 10 maja 1989 r.) o treści: „[...] wszystkie obecnie podejmowane przez nas kroki w kampanii wyborczej powinny być podporządkowane państwowej zasadzie: interes Partii najwyższym dobrem [...]”.

Nadmienić należy, że wypowiedź ta jest również wykorzystywana przez stronę opozycyjno-solidarnościową podczas szeregu spotkań przedwyborczych.

chor. Jan Owczarek

ppłk mgr Henryk Lewandowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 58, oryginał, mps.

^c *Pieczętka* Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z *nieczytelnym podpisem*.

¹ Marek Sierocki (27 VII 1959 w Zielonce) – dziennikarz muzyczny, m.in. prezenter Teleekspresu TVP 1.

1989 maj 24, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektywnej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 342/89

Informuję, że uzyskaliśmy wiarygodną informację, że przedstawiciel O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] „S[olidarność]” w Szczecinie Andrzej Kotula przekazał Janowi Minkiewiczowi¹ z Biura „S[olidarności]” w Amsterdamie oświadczenie następującej treści: „Do repertuaru chwytów propagandy strony koalicyjno-rządowej, które niejednokrotnie budzą zastrzeżenia co do swojej uczciwości, dołączają się niestety nieuczciwe sposoby prowadzenia propagandy ze strony ugrupowań opozycyjnych. **W Szczecinie rozłamowa grupa Mariana Jurczyka, odłam Grupy Roboczej Komisji Krajowej [„Solidarność”]², odmówiła wejścia do Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „S[olidarności]” i wysunęła dwóch własnych kandydatów do Sejmu i Senatu^b, konkurencyjnych wobec listy OKP „S[olidarność]”.** Nie potrafiąc zapewnić im własnej skutecznej propagandy wyborczej, nie cofa się niestety przed fałszowaniem plakatów Komitetu Obywatelskiego. Na plakatach tych do nazwisk kandydatów rekomendowanych przez Komitet Obywatelski i L[echa] Wałęsę dopisuje nazwiska własnych kontrkandydatów, którzy takiej rekomendacji nie posiadają,

^a *W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekretacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.*

^{b-b} *W oryginale fragment podkreślony odręcznie.*

¹ Jan Minkiewicz – współpracownik Biura Zagranicznego „Solidarność” w Amsterdamie, organizator przerzutów sprzętu poligraficznego z Zachodu dla struktur „Solidarność” w Polsce, dziennikarz RWE, 1985–1989 rzecznik-przedstawiciel, uczestnik Ruchu „Wolność i Pokój” za granicą.

² Grupa Robocza Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” powstała w listopadzie 1987 r. w reakcji na powołanie przez Lecha Wałęsę Tymczasowej Rady „Solidarność”. Skupiała grono dawnych działaczy kierownictwa „Solidarność”, w jej skład weszli m.in. Andrzej Gwiazda, Seweryn Jaworski, Jerzy Kropiwnicki, Jan Rulewski, Andrzej Słowik, a ze Szczecina Marian Jurczyk, Stanisław Wądołowski, Stanisław Kocjan i Grzegorz Durski.

wyraźnie licząc na dezorientację wyborców. Przypadków tego typu stwierdzono w Szczecinie na tyle dużo, aby mieć pewność, że nie są to sprawy incydentalne, ale działanie celowe”.

W dniu 23 maja 1989 r. w Karnicach (rejon RUSW Gryfice) i w Świerznie (rejon RUSW Kamień Pom[orski]) odbyły się spotkania przedwyborcze z kandydatem na posła z ramienia OKP „S[olidarność]” Bohdanem Kopczyńskim. Zainteresowanie znikome – 35 i 16 osób. Kandydat przedstawił znany z poprzednich meldunków program wyborczy oraz odpowiadał na pytania.

Uchylił się od odpowiedzi jako niekompetentny przy pyt[aniu]: Kiedy Rosjanie wyniosą się z Polski i czy Rosjanie płacą nam za stacjonujące u nas wojska? Jednocześnie „atakując” w swoim programie resort MSW, stwierdził, że nie wszyscy są źli. „[...] W Świnoujściu do rozlepiających plakaty „S[olidarności]” podszedł patrol MO – młodzi ludzie i poprosili o kilka plakatów. Na stwierdzenie, że przecież zostaną za to ukarani – odpowiedzieli, że zmienił się szef, teraz jest demokracja. Bardzo mi się to spodobało [...]”.

Informuję, że kandydujący na posła do Sejmu z mandatu nr 357 (PZPR) w Okręgu Wyborczym nr 91 (Szczecin) – Wojciech Karkuciński, w dniu 19 maja 1989 r. przed posiedzeniem Konwentu Wyborczego został wydany z partii. Wymieniony w rozmowach z przedstawicielami OKP „S[olidarność]”, którzy udzielają mu poparcia, komentuje powyższe jako wynik niepodporządkowania się namowom KW PZPR w Szczecinie o rezygnacji z ubiegania się o mandat poselski. W związku z decyzją zamierza złożyć odwołanie.

Działacze OKP „S[olidarność]” w Szczecinie komentują chwyt wyborcze kandydata na posła z mandatu nr 356 (PZPR) w Okręgu Szczecin – Jacka Piechoty. Stwierdzają, że w kampanii wyborczej wykorzystywał dzieci do zbierania podpisów na listach wyborczych, teraz natomiast „korzysta z pomocy” „Solidarności”. Jego plakaty propagandowe dyskretnie pozbawione są informacji, iż jest to kandydat PZPR, i pojawiają się często w pobliżu plakatów „S[olidarności]”.

Informuję, że w dniu 21 maja 1989 r. w kościele w Suchaniu (rejon RUSW Stargard) po sakramencie bierzmowania, w kazaniu – sufragan bp Stanisław

³ Stanisław Stefanek (7 V 1936) – święcenia kapłańskie przyjął w 1959 r., konsekrowany na biskupa 24 VIII 1980 r. Absolwent Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej w Poznaniu oraz Wydziału Teologicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1983–1985 rektor i wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Szczecinie, od 1980 r. adiunkt, starszy wykładowca i wicedyrektor Instytutu Studiów nad Rodziną.

Stefanek³, łącząc elementy kampanii wyborczej i ustawy o zakazie przerywania ciąży, stwierdził: „[...] Gdy wchodzimy tu do kościoła, widzimy, że są wywieszane afisze z nazwiskami i zdjęciami kandydatów. Szczególnie dwóch z nich, ci panowie, którzy kandydują na senatorów – Ustasiak i Bilicki – występują w ochronie poczętego dziecka. Oczywiście w naszym Sejmie ustawa idzie dosyć sprawnie. Co prawda nie dopuszcza się do publicznej dyskusji, ale już w komisjach doszło do takich rozmów...”.

W dn[ui]u 24 V 1989 r. na terenie Świnoujścia i Goleniowa ujawniono masowy kolportaż ulotek sygn[owanych] przez Solidarność Walczącą Oddz[iał] Szczecin, która w swej treści dyskredytuje kandydata na posła tego Okręgu – Bohdana Kopczyńskiego.

W ulotkach zarzuca się jego ateistyczną i partyjną przeszłość oraz sylwetkę moralną. Ulotki nawołują do skreślenia jego osoby jako niegodnej reprezentowania „Solidarności”.

chor. J[an] Owczarek

ppłk mgr Henryk Lewandowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 59–60, oryginał, mps.

^c *Pieczątka* Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z nieczytelnym podpisem.

1989 maj 26, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 344/89

Informuję, że w dniu 23 V 1989 r. kandydat na senatora ze strony opozycyjno-solidarnościowej – Mieczysław Ustasiak spotkał się na spotkaniu przedwyborczym z mieszkańcami Węgorzyna (rejon RUSW Łobez). Frekwencja ok. 80 osób.

W swoim wystąpieniu ^bM*[ieczy*ś*ław]* Ustasiak^b nie przedstawił programu wyborczego, natomiast przedstawił swoją historię działalności opozycyjnej oraz inicjatywy szczecińskiej liderów w okresie od obrad Okrągłego Stołu, jakie związane są z obecną kampanią wyborczą. ^cAktualną sytuację gospodarczą określił jako fatalną, nadmieniając, że deficyt budżetu państwa przekroczył próg załamania. Prognozował w najbliższych dniach niepopularne decyzje rządu. Wskazywał na niezbędność oszczędności w budżecie MON i MSW, sugerując likwidację ZOMO i ORMO, konkludując, stwierdził, iż utrzymywanie ww. jest „luksusem władzy” nieliczącej się ze społeczeństwem^c.

Przedstawił kandydatów z ramienia opozycji woj[ewództwa] szczecińskiego oraz udzielił instruktażu odnośnie do sposobu głosowania zgodnego z intencją opozycji. Ponadto ^capelował o prowadzenie agitacji w dniu wyborów za kandydatami opozycji poza lokalami wyborczymi^c. Odpowiadając na pytania, stwierdził między innymi, że „Solidarność” do przyszłego Sejmu wchodzi jako opozycja i nie będzie wysuwać swojego kontrkandydata na prezydenta.

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW. Powyżej dekretacja na towarzysza [Andrzej] Gombosza.

^b Nazwisko zakreślone ramką. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

^{c-c} W oryginale fragment podkreślony odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

Uzyskaliśmy wiarygodną informację, że „kandydujący na posła z mandatu PZPR^c w Okręgu Szczecin – „Wojciech Karkuciński udzielił wywiadu R[adiu] W[olna] E[uropa]. Przedstawił^c w nim sytuację, w jakiej „jako członek partii został kandydatem popieranym przez „S[olidarność]”^c.

Stwierdził, że nie wyklucza, jak w jego sytuacji, jednoczesnej przynależności do PZPR i „S[olidarności]”. Uważa, że programy wyborcze, partyjny i solidarnościowy, jeżeli nie są nawet do siebie podobne, to się nawzajem uzupełniają. „Opowiedział się w łonie PZPR jako zwolennik i reprezentant bloku reform wewnątrzpartyjnych, uznając jednocześnie za istotną obecność Partii zarówno w zakładach pracy, jak i społeczeństwie^c. Swój program wyborczy określił hasłem „Kruszyć beton” z uwagi, iż organizacja szczecińska przoduje właśnie w tym zasiedzonym stylu urzędowania. Klub poselski w przyszłym Sejmie widzi jako dążący do reform, żeby członkowie Klubu nie byli marionetkami pociąganyymi za sznurek, jak do tej pory.

Naświetlił również sytuację usunięcia go z szeregów Partii (informowaliśmy w meldunku nr 342/89 z 24 maja 1989 r.), mówiąc jednocześnie, że oczekuje po odwołaniu się do C[entralnej] K[omisji K[ontrolno]-R[ewizyjnej] na decyzję, czy będzie mógł kandydować dalej w wyborach. Na tym tle stwierdził, iż zauważył, że w Partii jest reprezentantem większości, którą blokuje jednak konserwatywny aparat. Nazywa siebie marksistą, zwolennikiem lewicowego bloku politycznego, który – ma nadzieję – kiedyś powstanie i dojdzie do głosu. W obecnym składzie partii za zwolenników reform uważa m.in. Kwaśniewskiego i Bakę. W[ojciech] Karkuciński przedstawił również współpracę z Komitetem Wyborczym „S[olidarności]”. Oceniał bardzo wysoko udzieloną mu pomoc organizacyjną i finansową. Podkreślał dobrą atmosferę, której mogą pozazdrościć inne organizacje społeczno-polityczne. Przedstawił również swoją sylwetkę od strony zawodowej i działalności w Partii.

W dniu 11 maja 1989 r. wywiadu przedstawicielowi BBC udzielił kandydat O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] „S[olidarność]” na posła Okręgu Szczecin – Jerzy Zimowski. Przedstawił swoją osobę jako przedstawiciela strony opozycyjno-solidarnościowej – drużyny L[echa] Wałęsy, idącej do wyborów ze wspólnym programem ustalonym w ramach Komitetu Obywatelskiego. W tej sytuacji regionalne programy schodzą na dalszy plan. Istnieje obecnie potrzeba wypracowania pól dla samorządowego działania społecznego, która jednakże możliwa jest jedynie przy realizacji programu Komitetu.

Oceniając przebieg kampanii wyborczej w Szczecinie, stwierdził, że nie ma spektakularnych przeszkód, prób prowokacji itp. Wszystkie ustalenia co do dostępu do RTV są dotrzymane. Ogólnie, stwierdził, panuje dobry klimat, a jedynym problem jest zrywanie afiszy wyborczych przez nieznaną sprawców.

Mówił, też o wewnętrznych podziałach w „S[olidarności]”. Przyczyny działania przeciwników linii L[echa] Wałęsy określił jako mało przejrzyste^c. Deklaruje zasadniczy sprzeciw, nawet wobec wyborów, z drugiej strony przedstawili własnych kandydatów do Sejmu i Senatu. Polemika z tym odłamek jest utrudniona i działania ich i wypowiedzi w stylu Mariana Jurczyka, że w Polsce powinien być strajk powszechny”, wprowadzają tylko zamęt i niepokoje społeczne. Tymczasem może przynieść to nieszczęście i perspektywę załamania reform. Powyższa sytuacja w „S[olidarności]” jest przedmiotem pytań podczas spotkań przedwyborczych, stanowiąc element kłopotliwy i uciążliwy.

chor. J[an] Owczarek

ppłk mgr Henryk Lewandowski^d

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 61–62, mps.

^d *Pieczątka Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z nieczytelnym podpisem.*

1989 maj 27, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Meldunek sygnałny nr 345/89

Informuję, że w ostatnich dniach na terenie województwa odbyło się szereg spotkań przedwyborczych zorganizowanych przez stronę opozycyjno-solidarnościową.

Na spotkaniu w Domu Kultury „Korab” w Szczecinie zaprezentowali się kandydaci na senatorów M[ieczysław] Ustasiak i E[dmund] Bilicki^b oraz na posłów J[erzy] Zimowski i J[ózef] Kowalczyk. Przybyło ok. dwustu osób^c.

Po zaprezentowaniu swoich programów wywiązała się dyskusja, która skupiła się wokół:

- projektu ustawy o ochronie życia poczętego. J[ózef] Kowalczyk stwierdził m.in. „[...] władza celowo rozdmuchała ten temat, aby ustawić społeczeństwo wrogo do kleru, jak również w celu odwrócenia uwagi od pogarszającej się sytuacji naszego społeczeństwa [...]”;

- podziałów w opozycji;

- wiarygodności wyników wyborów – stwierdzono tu, że członkowie „S[olidarności]”, którzy będą zabezpieczali wybory, zostali odpowiednio przeszkoleni, jak również podjęto środki zabezpieczające;

- przeszłości zawodowej i partyjnej kandydatów – zarzucono tu J[ózefowi] Kowalczykowi dawne członkostwo w PZPR, a J[erzemu] Zimowskiemu sprawowanie urzędu prokuratora.

W dniu 23 maja 1989 r. w Trzebieży (rejon RUSW Police) prezentowani byli kandydaci E[dmund] Bilicki^b, J[erzy] Zimowski, J[ózef] Kowalczyk.

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW. Powyżej dekretnacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^b W oryginale błędnie podane nazwisko Bielicki.

^c W oryginale na lewym marginesie maszynopisu przy drugim akapicie wpisany odręcznie kod BCF.

Zainteresowanie znikome, ok. pięćdziesięciu osób. Spotkanie miało charakter informacyjno-instruktażowy.

W dniu 24 maja 1989 r. w Maszewie (rejon RUSW Goleniów) z wyborcami spotkał się M[ieczysław] Ustasiak. Przybyło dwadzieścia osób. Kandydat przedstawił swój znany program wyborczy. Pytań nie było.

W dniu 25 maja 1989 r. w Policach w trakcie imprezy z okazji 20-lecia Z[akładów] Ch[emicznych] „Police” byli prezentowani kandydaci na posłów i senatorów strony koalicyjnej oraz kandydat na senatora frakcji M[ariana] Jurczyka – Stanisław Kocjan.

W trakcie zadawania pytań nieznanemu mężczyźnie zwrócił się do kandydata J[acka] Piechoty z pytaniem: „[...] Panie Piechota, chciałbym wiedzieć od pana, dlaczego wczoraj w Policach nie było chleba. W ogóle to jest draństwo od tylu lat – Precz z komuną! [...]”.

Innych zakłóceń nie było.

Prezentujący się podczas tego spotkania St[anisław] Kocjan wypowiedział się nt. ostatniego wypadku związanego z obsunięciem się „ściany fosfogipsu” ^{d-d} oraz emisji „w nadmiarze dwutlenku siarki przez Z[akłady] Ch[emiczne] »Police«”. Wspomniał o porozumieniach sierpniowych z lat 1980/81, które nie zostały dotrzymane przez osoby reprezentujące rząd. Odpowiadał na pytania.

Na pytanie, czy po wyborach nie obawia się, że może „zabraknąć Teleranka” – 13 XII 1981 stan wojenny – St[anisław] Kocjan odpowiedział, że jak trzeba będzie „posiedzieć”, to trudno, przecież nie zmieni swoich kierunków myślenia. Tu wspomniał o internowaniach.

Kontynuując odpowiedzi, stwierdził, że nie ma go na liście wyborczej „Solidarności”, gdyż jego osoba została zgłoszona w ostatniej chwili. Poza tym nie odpowiada mu podział „Grupa Wałęsy” i „pozostali”. Polska jest jedna, a on zauważa, że w gremiach „Solidarności” zaistniała sytuacja „kto się lepiej ustawi – będzie górą”. Powiedział też, że na siłę nie będzie się reklamował, pracował w Z[akładach] Ch[emicznych] 16 lat i ci, co go znają, wiedzą, co reprezentuje. Jeżeli tak dalej, jak obecnie, będą rozwijać się sprawy demokracji „Solidarności”, to on będzie przeciw panu L[echowi] Wałęsie. Nie ma nic przeciwko temu (co sugerowano w pytaniu), że jest na spotkaniu wśród kandydatów z PZPR. „To niczemu nie przeszkadza, trzeba się tylko zrozumieć, a za jedyny cel mieć dobro Polski”.

^{d-d} Fragment napisany odręcznie, powyżej wiersza.

Wypowiedział się też za zmianami w Konstytucji PRL, która powinna być prawem i z niej powinno wszystko mieć swój autentyczny początek. PRL może i powinno utrzymywać sojusze, ale czy musi to być obwarowane konstytucją. Jako ewentualny senator chce zajmować się sprawami na płaszczyźnie szeroko pojętej ekologii i miejsca w niej człowieka pracy.

Wypowiedzi St[anisława] Kocjana były płynne, swobodne, czasami z dozą i akcentami humorystycznymi, co wzbudzało powszechny aplauz wśród zebranych.

Informuję, że SB RUSW Gryfice odnotowuje szereg krytycznych uwag pod adresem kandydata na Senatora z ramienia PZPR – Władysława Radziuna. Zarzuca mu się podwyższanie bez większego uzasadnienia cen na wyroby mięsne wytwarzane w kierowanej przez niego Sp[ółdziel]ni oraz neguje postawę moralną, tj. związek pozamałżeński z podległą [mu] pracownicą.

Jednocześnie informuję, że w ostatnich dniach na terenie Gryfic z inicjatywy NSZZ „Solidarność” kolportuje się w zakładach pracy, m.in. w miejscowym Z[akładzie] O[pieki] Z[drowotnej], tzw. ściągawki, tzn. jakoby karty wyborcze z wyszczególnionymi nazwiskami kandydatów na posłów i senatorów, wskazując sposób skreślenia tak, aby wybrani zostali kandydaci strony opozycyjno-solidarnościowej. Podobne „ściągawki” zamierza się rozesłać pocztą na poszczególne adresy domowe wyborców.

W dniu 23 maja 1989 r. w holu Dworca Głównego w Szczecinie stwierdzono, że plakaty reklamujące kandydata na posła z mandatu PZPR – Jacka Piechoty zaklejone zostały plakatami „S[olidarności]” o treści „Głosuj na »Solidarność«”.

W dniu 26 maja 1989 r. w Kamieniu Pomorskim ujawniono kolportaż ulotek sygnowanych przez „Solidarność Walczącą” o treści dyskredytującej kandydata na posła z ramienia O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] „S[olidarności]” Bohdana Kopczyńskiego (jak w meldunku nr 342/89 z 24 maja 1989 r.).

Uzyskano informację, że w rejonie RUSW Goleniów – miejscowości Maszewo, Stepnica, Goleniów – masowo zrywane są przez n[ieznanych] s[prawców] plakaty wyborcze przybliżające sylwetki kandydatów na posłów i senatorów, zarówno strony koalicyjnej, jak i opozycyjno-solidarnościowej. Powyższe nie dotyczy obwieszczeń wyborczych.

Uzyskano dane, że do Wojewódzkiego Biura Wyborczego w Szczecinie zgłosili się przedstawiciele OKP „S[olidarności]” i [Ruchu] „Wolność

i Pokój”, informując, że w dniu 2 czerwca 1989 r. planują zorganizować w amfiteatrze w parku Kasprowicza w Szczecinie wiec przedwyborczy.

Z wiarygodnego źródła uzyskano informację, że na 2 czerwca 1989 r. w godzinach popołudniowych przy Bramie Portowej w Szczecinie (centrum miasta) planowany jest wiec pod hasłami bojkotu wyborów.

Inicjatywę zorganizowania wiecu podjęli aktywiści F[ederacji] M[łodzieży] W[alczącej], N[iezależnego] Z[rzeszenia] S[tudentów], P[olskiego] P[orozumienia] N[iepodległościowego]¹ i L[igi] O[brony] P[raw] Cz[łowieka]². Aktywiści FMW, planują ponadto w nocy 1/2 czerwca 1989 r. i 2/3 czerwca 1989 r. przeprowadzić akcję malowania hasel antywyborczych oraz hasel popierających kandydatury Stanisława Kocjana i Zbigniewa Brzyckiego. Mają to być akcje masowe, które obejmują całe miasto, a zwłaszcza lokale wyborcze.

Uzyskano wiarygodną informację, że w nr. 3. „Gazety Wyborczej” „S[olidarności]”, która ma ukazać się 30 maja 1989 r., zawartych jest szereg artykułów bezpośrednio atakujących kandydatów na posłów i senatorów strony koalicyjnej.

M.in. w artykule pt. *Gruszki na wierzbie* zarzuca się R[yszardowi] Kargerowi (kandydat na senatora) wykorzystywanie niewiedzy słuchaczy, którym podczas jednego ze spotkań obiecywał płace w W[olnym] O[bszarze] C[elnym] w dolarach. Podkreśla niekonsekwencję niegodną menadżera, za którego się uważa – obecnie „[...] opowiada się za pełną i konsekwentną realizacją Okrągłego Stołu, tymczasem w sierpniu ubiegłego roku, gdy kształtowała się koncepcja Okrągłego Stołu, występował publicznie prze-

¹ Polska Partia Niepodległościowa – konspiracyjna partia polityczna utworzona 22 I 1985 r. z inicjatywy grupy działaczy związanych wcześniej z KPN: Romualda Szeremietiewa, Tadeusza Stańskiego, Zygmunta Goławskiego, Tadeusza Jandziszaka, Macieja Pstrąg-Bieleńskiego i in. Prezesem i przewodniczącym Rady PPN był Romuald Szeremietiew. We władzach naczelnych zasiadał reprezentant Pomorza Zachodniego, Jarosław Kaczorowski. W Szczecinie PPN wydawała pisma „Kotwica” (Szczecin 1989) i „Orlik” (Gdańsk–Szczecin 1988–1990). W grudniu 1988 r. zawarła porozumienie o współpracy z „Solidarnością Walczącą”. Największym osiągnięciem było utworzenie w maju 1987 r. Porozumienia Partii i Organizacji Niepodległościowych stanowiącego forum współdziałania wszystkich ugrupowań niepodległościowych. 10 X 1988 r. PPN odrzuciła propozycję udziału w Okrągłym Stole. W 1989 r. działacze tej partii ogłosili bojkot kontraktowych wyborów, które oceniali jako legitymizację PRL przez niedawną opozycję. W latach 1989–1992 PPN podjęła legalną działalność, a po czerwcu 1992 r. weszła w skład nowo powołanej przez Jana Olszewskiego partii Ruch dla Rzeczypospolitej.

² Liga Obrony Praw Człowieka, powinno być Polska Liga Praw Człowieka – zob. przypis 1, s. XXX.

ciw walczącym o nią robotnikom, kierując się ekonomiczną i polityczną krótkowzrocznością [...]”.

Z kolei w artykule *Słabość to czy siła?* Alina Głowacka zaprasza do spojrzenia na plakaty wyborcze kandydatów „[...] wspaniałe, bogate, kolorowe, na świetnym papierze. Wyzierają zza nich miliony, miliony złotych wydawane na kampanię reklamową, za którą, tak jak dotychczas bywało, przyjdzie nam wszystkim płacić. Liderzy^e sił, które wepchnęły Polskę w obszar krajów Trzeciego Świata, z tych pysznych plakatów zapewniają nas, że za to Szczecin będzie bliżej świata [...]”.

W dniu 24 maja 1989 r. w Szczecinie nieznani sprawcy podpalili drewniane plansze z plakatami wyborczymi kandydatów na senatorów z ramienia PZPR – W[ładysława] Radziuna i R[yszarda] Kargera. Plansze uległy częściowemu spaleni.

Dochodzenie w tej sprawie prowadzi Komisariat III RUSW Szczecin.

chor. J[an] Owczarek

ppłk mgr Henryk Lewandowski^f

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 63–64, oryginał, mps.

^e *Woryginalne Leaderzy.*

^f *Pieczątka Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z nieczytelnym podpisem.*

1989 maj 29, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez pplk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 348/89

Informuję, że w dniach 26–28 maja 1989 r. **odbyły się**^b na terenie województwa [szczecińskiego] **kolejne spotkania przedwyborcze** zorganizowane przez stronę opozycyjno-solidarnościową:

– 26 maja 1989 r. w Płotach (rejon RUSW Gryfice) uczestniczyli kandydat na senatora E[dmund] Bilicki i na posła B[ohdan] Kopczyński. Spotkanie przebiegało utartym scenariuszem, przy treści jak w poprzednich meldunkach. Uczestniczyło **ok. 400 osób**.

– 27 maja 1989 r. w Pyrzycach obecni byli kandydat na senatora M[ieczysław] Ustasiak i na posła A[rtur] Balazs. Zaprezentowali znane programy wyborcze i odpowiadali na pytania. Zainteresowanie wystąpieniami znikome.

– 27 maja 1989 r. w Przelewicach (rejon RUSW Pyrzyce) uczestniczyli M[ieczysław] Ustasiak i A[rtur] Balazs. Frekwencja **ok. 60 osób**. Przewodzący spotkanie **J. Sroka**¹ – **przewodniczący „S[olidarności]”** z Lipian – w swoich wypowiedziach **używał często określeń „czerwoni”, „czerwona burżuazja”** itp., **co w rezultacie doprowadziło do powstania niezadowolonia wśród przybyłych, którzy zaczęli opuszczać miejsce spotkania. Wystąpienia oceniono jako naciągane, nieciekawe i tendencyjne.**

– 28 maja 1989 r. w Wierzbinie (rejon RUSW Pyrzyce) uczestniczyli M[ieczysław] Ustasiak i A[rtur] Balazs. Spotkanie trwało 50 min[ut] przy zainteresowaniu ok. stu osób. Negatywnych elementów nie odnotowano.

W dniu 26 maja 1989 r. **w Świnoujściu w trakcie festynu przedwy-**

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

¹ J. Sroka – bliższych danych nie ustalono.

borczego strony koalicyjno-rządowej uczestniczący w charakterze widzów zwolennicy „Solidarności” kolportowali ulotki propagujące kandydatów opozycyjnych: M[ieczysława] Ustasiaka, E[dmunda] Bilickiego i B[ohdana] Kopczyńskiego, nawołujące jednocześnie do skreślenia pozostałych kandydatów.

W dniu 27 maja 1989 r. w Gryficach ujawniono kolportaż ulotek o treści dyskredytującej kandydata na posła z ramienia O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] „S[olidarność” B[ohdana] Kopczyńskiego (jak w meldunkach 342/89 i 345/89).

chor. Jan Owczarek

ppłk mgr Henryk Lewandowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 65–66, oryginał, mps.

^c *Pieczątka* Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z nieczytelnym podpisem.

1989 maj 30, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]ª

Meldunek sygnałny nr 353/89

Informuję, że w dniu 27 V 1989 r. w Stargardzie, w trakcie mityngu przedwyborczego z udziałem kandydatów na senatorów z ramienia PZPR – R[yszarda] Krygera i W[ładysława] Radziuna, **dokonano kolportażu ulotek**^b o treści:

„Pod rządami PZPR masz i będziesz miał do powiedzenia tyle, co Żyd w czasie okupacji:

- średnia życia Polki spadła o 9 lat, a Polaka o 8 lat;
- ponadto milion Polaków wyemigrowało;
- emigrują nawet powstańcy śląscy;
- wymordowano kilkaset tysięcy Polaków;
- 20% ziemi uprawnej leży odłogiem;
- terytorium naszej Ojczyzny jest terenem klęski ekologicznej;
- osiągnęliśmy najwyższy w Europie wskaźnik śmiertelności niemowląt;
- brak leków (są w aptekach MSW);
- stoimy w kolejkach po wszystko;
- jesteśmy w czołówce światowej spożycia alkoholu – czy to przypadek?

W nagrodę za te m.in. »osiągnięcia« działacze PZPR odebrali pod koniec 1988 r. tysiące samochodów na talony – za **Twoje** pieniądze, **Ty** za to płacisz!

Czy chcesz przegrać życie? Walcz o godne życie chociaż swoich dzieci!” **Ulotka była anonimowa.**

Sprawców kolportażu nie ustalono.

W dniu 28 maja 1989 r. na stadionie Klubu Sportowego „Błękitni” w Stargardzie [Szczecińskim] odbył się wiec przedwyborczy kandydatów O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] „S[olidarność]”.

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekretecja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginalne ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

Uczestniczyli E[dmund] Bilicki, M[ieczysław] Ustasiak i A[rtur] Balazs. Kandydaci zaprezentowali znane programy wyborcze oraz odpowiadali na pytania. M.in. na pytanie: czy „S[olidarność]” ma zamiar przekształcić się w partię polityczną – padła odpowiedź, że „S[olidarność]” jest tylko związkiem zawodowym. Natomiast nt. kontroli wyborów stwierdzono, że „S[olidarność]” będzie kontrolować wybory poprzez mężów zaufania.

W trakcie imprezy, w której wzięło udział ok. 4500 osób, kolportowano odpłatnie szereg wydawnictw, sprzedawano cegiełki wyborcze, medale pamiątkowe oraz znaczki „S[olidarność]”. Na czas imprezy stadion został oplakatowany i oflagowany symbolami „S[olidarność]”.

W dniu 24 maja 1989 r. kandydaci OKP „S[olidarność]” – J[ózef] Kowalczyk, E[dmund] Bilicki, M[ieczysław] Ustasiak i J[erzy] Zimowski spotkali się z załogą Zarządu Portu Szczecin. Frekwencja ok. 300 osób. Kandydaci zaprezentowali swoje programy wyborcze. Pytań ze strony słuchaczy nie było.

W trakcie spotkania kolportowano wydawnictwa i ulotki OKP „S[olidarność]” i S[zczecińskiego] K[lubu] K[atolików].

W opiniach działaczy Ruchu „W[olność] i P[okój]” po raz ostatni wybory wygra PZPR. Ich zdaniem Partia posiada większą siłę argumentacji niż „Solidarność” i opozycja. Są przeciwni kandydatom wysuwany przez K[lub] I[nteligencji] K[atolickiej]¹, twierdząc, iż rządy katolików mogą doprowadzić do średniowiecza. Większość ma pretensję do lidera szczecińskiego [Ruchu] „WiP” Marka Adamkiewicza, iż udziela bezinteresownie znacznej pomocy w akcji przedwyborczej na rzecz kandydatów z „Solidarność” bez uzgodnień z ogółem działaczy Ruchu „WiP”.

W dniu 30 maja 1989 r. w centrum Szczecina ujawniono 7 napisów o treści: „Bojkot wyborów” sygnowanych przez F[ederację] M[łodzieży] W[alczącej] i N[iezależne] Z[rzeszenie] S[tudentów]. Napisy usunięto.

chor. J[an] Owczarek

ppłk mgr Henryk Lewandowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 69, mps.

¹ Szczeciński oddział Klubu Inteligencji Katolickiej nosił nazwę Szczeciński Klub Katolików. Zob. przypis 3.

^c *Pieczątka* Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z *nieczytelnym podpisem*.

1989 maj 31, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez naczelnika ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 356/89

Uzyskaliśmy wiarygodną informację operacyjną, że **O[bywatelski] K[omitte] P[orozumiewawczy] „S[olidarność]”^b** w Szczecinie w ostatniej fazie kampanii wyborczej **zamierza udzielić wszechstronnej pomocy Stanisławowi Kalinie – kandydatowi do Sejmu z mandatu nr 362 (ZSL) w Okręgu Świnoujście^b.**

Ponadto **OKP „S[olidarność]” zamierza zmienić taktykę działania w sferze propagandowej, odstępując od organizacji wieców – „gdyż ludzie mają tego dość”. W to miejsce planuje się zorganizowanie w newralgicznych miejscach miasta punktów informacyjnych, które oddziaływałyby poprzez muzykę, audycje „S[olidarność]”, oplakatowanie, różnego rodzaju materiały informacyjne oraz sprzedaż emblematów „S[olidarność]”. Punkty mają działać od 31 maja do 4 czerwca 1989 r. włącznie, w godz. 10.00–20.00.**

^cW dniu 30 maja 1989 r. w jednej z dzielnic Szczecina ujawniono masowy kolportaż ulotki nawołującej do bojkotu wyborów. Ulotka sygnowana przez „S[olidarność] W[alcząca]” Oddz[iał] Pomorze Zach[odnie] podważa demokratyczność wyborów do tzw. Sejmu i Senatu już przez dzielenie mandatów przed wyborami w stosunku 35% „S[olidarność]” Lecha Wałęsy i 65% „komuniści”. W końcowej części zaprezentowany jest pogląd „S[olidarność] W[alczącej]” na sprawę wyborów:

»Solidarność« Walcząca reprezentuje pogląd, aby obecne wybory bojkotować! Nie mogą nas zadowolić nowe makijaże starego ustroju. Chcemy

^a W prawym górnym rogu dekretecja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza. Z lewej strony maszynopisu prezentata Wydział II Departamentu III MSW.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Z boku oznaczenie BCF oraz DBH odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

pozbawić komunistów władzy, a nie tę władzę wspierać.

– Uważamy komunistyczny rząd za **nieważny**, ponieważ nieważnie objął władzę.^c

– Uważamy go za zbrodniczy, ponieważ drogę do władzy torowała mu rzeka polskiej krwi, która dalej płynęła poprzez lata ‘56, ‘68, ‘70, ‘76, ‘81, ‘82, ‘83.

– Uważamy go za zdradziecki, ponieważ jego racją stanu jest służba dla ZSRR”;

oraz wezwanie o treści:

„Dziedzictwo naszych ojców, Honor Narodu niech pomogą wzgardzić Ci komunistycznym ochłapem »wyborów«. W tym dniu pozostań w domu lub idź na spacer, odwiedź znajomych, ale nie idź tam, gdzie chcą wykorzystać Twój głos do kolejnych manipulacji!”

W dniu 31 V 1989 r. S[zczecińskie] Z[akłady] Graf[iczne] zakończyły druk kart wyborczych dla Okręgów Wyborczych Szczecin, Stargard Szczeciński i Świnoujście. Po zapakowaniu i przekazaniu ostatnich paczek, które były sukcesywnie przekazywane do miejsca składania w Urzędzie Wojewódzkim w Szczecinie, nastąpi komisyjne zniszczenie ściniek.

chor. Jan Owczarek

ppłk mgr Henryk Lewandowski^d

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 67–68, oryginał, mps.

^{c-c} W oryginale fragment zakreślony odręcznie pionowo, obok na lewym marginesie dopisek BCF, DBH, S301.

^d Pieczęć Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z nieczytelnym podpisem.

1989 czerwiec 1, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 357/89

Informuję, że strona opozycyjno-solidarnościowa zorganizowała na terenie województwa kolejne spotkania przedwyborcze ze swoimi kandydatami na posłów i senatorów:^b

– w dniu 29 maja 1989 r. w Radowie Małym (rejon RUSW Łobez) z wyborcami spotkali się B[ohdan] Kopczyński i E[dmund] Bilicki. Kandydaci ograniczyli się do udzielenia instruktażu, jak głosować, przy czym namawiali do skreślenia kandydatów z PZPR i ZSL. Udzielali też odpowiedzi na pytania, które dotyczyły spraw polskich wsi.

Frekwencja ok. czterdziestu osób.

– w dniu 29 maja 1989 r. w Łobzie zaprezentowali się wyborcom B[ohdan] Kopczyński i M[ieczysław] Ustasiak. Przedstawili swoje programy wyborcze oraz odpowiadali na pytania. W trakcie spotkania, w którym uczestniczyło ok. sześćdziesięciu osób, kolportowano wydawnictwa „S[olidarności]” oraz ulotkę zawierającą instrukcję, jak głosować na „S[olidarność]”.

– w dniu 30 maja 1989 r. w Liceum Ogólnokształcącym w Stargardzie [Szczecińskim] z młodzieżą klas młodszych – ok. sześćdziesięciu osób w wieku 16–17 lat, spotkali się A[rtur] Balazs, E[dmund] Bilicki i M[ieczysław] Ustasiak. Przedstawiali swoją dotychczasową działalność na rzecz opozycji oraz represje, jakie w związku z tym ich spotkały. Odpowiadali na pytania. M.in. na pyt[anie]: co myślą o ustawie o przerywaniu ciąży – odpowiedzieli, że są za jej wprowadzeniem, natomiast na pyt[anie]: dlaczego w komunikacie „S[olidarności]” jest napisane tow[arzysz] Piechota, a nie

^a W prawym górnym rogu dekretacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza. Z lewej strony maszynopisu prezentata Wydział II Departamentu III MSW.

^b Z boku oznaczenie BCF oraz DBH.

druh Piechota – padła odpowiedź, iż nie jest to istotne, bo i tak reprezentuje PZPR. Odpowiedź ta wywołała szmer niezadowolenia. Ogólnie młodzież spotkanie oceniła negatywnie, z uwagi na tendencyjność i uniki przy wypowiedziach.

– w dniu 31 maja 1989 r. w Dziwnowie (rejon RUSW Kamień Pom[orski]) obecny był B[ohdan] Kopczyński. Przedstawił znany program wyborczy, w którym dodatkowo postulował likwidację WUSW jako przerejestru administracyjnego w ramach MSW. Odpowiadał również na pytania, uchylając się m.in. od odpowiedzi na pyt[anie], dlaczego studenci strajkują za społeczne pieniądze (zadał je jeden z członków miejscowej „S[olidarności]”). Frekwencja ok. 40 osób.

Informuję, że pozytywnie rozpatrzony został przez Państwową Komisję Wyborczą protest pełnomocników Zbigniewa Brzyckiego – kandydata na posła z ramienia KPN do mandatu nr 359 (bezp[artyjnego]) w Szczecinie, któremu odmówiono rejestracji pomimo zebrania ponad 3 tys. podpisów.

Wg posiadanych informacji w powyższą sprawę aktywnie włączył się mecenas Piotr Andrzejewski z Warszawy, interweniujący m.in. w Radzie Państwa.

Informuję, że SB RUSW Świnoujście odnotowała na podległym operacyjnie terenie wzmożoną akcją niszczenia i zrywania plakatów kandydatów na posłów i senatorów z ramienia PZPR. Sprawców dotychczas nie ustalono.

°W nocy z dnia 28 na 29 maja i 29/30 maja 1989 r. w centralnych punktach Szczecina patrole MO ujawniły kolportaż ulotek:

– sygnowanych przez „S[olidarność] W[alczącą]” Oddz[iał] Pomorza Zach[odniego], nawołując do bojkotu wyborów – jak w meldunku nr 356/89;

– sygnowanych przez „S[olidarność] W[alczącą]” Oddz[iał] Trójmiasto, zawierających zdjęcie i sylwetkę Kornela Morawieckiego wraz z apelem o poparcie,

– sygnowanych przez „S[olidarność] W[alczącą]” Szczecin, przedstawiających karykatury W[ojciecha] Jaruzelskiego i L[echa] Wałęsy ubra-

° Woryginalne fragment zakreślony odręcznie pionowo, obok na lewym marginesie dopisek DBH, S301, BCF.

nych w mundury wojskowe z dopiskiem „Generał W.J. i kapral L.W. zapraszają na wybory”;

– sygnowano „S[olidarność] W[alcząca]” Oddz[iał] Trójmiasto, w formie listu gończego z podobizną W[ojciecha] Jaruzelskiego o treści: „Poszukiwany jest zbrodniarzem wojennym – 13 XII 1981 r. – dokonał wielu zbrodni na narodzie polskim. Agent dawniejszego N[arodnego] K[omissariatu] W[nutriennych] D[ieł] (Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych). Do dzisiejszego dnia jest na usługach sowietów. Uwaga, jest niebezpieczny dla otoczenia z powodu choroby psychicznej^c. Może podawać się za Prezydenta. Za dostarczenie żywego lub martwego – nagroda milion zł”. Zebrano ok. 300 egzemplarzy ulotek.

Uzyskano informację operacyjną, że „S[olidarność] W[alcząca]” P[olskiego] P[orozumienia] N[iepodległość] oraz inne nielegalne organizacje występujące na terenie Szczecina i województwa przygotowały się do akcji ulotkowych i plakatowych m.in. nawołujących do bojkotu wyborów. Kolportowany ma być m.in. wspomniany wyżej „list gończy”. Akcja planowana jest na dzień wyborów.

chor. Jan Owczarek

ppłk mgr Henryk Lewandowski^d

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 70–72, oryginał, mps.

^d *Pieczętka Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z nieczytelnym podpisem.*

1989 czerwiec 2, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 362/89

Informuję, że w dniu 30 maja 1989 r. kandydaci O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] „S[olidarność]” M[ieczysław] Ustasiak i J[erzy] Zimowski zaprezentowali się środowisku studenckiemu Politechniki Szczecińskiej. Uczestniczyło ok. stu osób. W trakcie prezentacji znanych programów wyborczych J[erzy] Zimowski opowiedział się dodatkowo za wprowadzeniem w Polsce armii zawodowej, bez wspomaganie się wzajemnego z sąsiadami^b.

Ponadto kandydaci odpowiadali na pytania, które w większości dot[yczyły] spraw socjalnych środowiska studenckiego i organizacji studenckich. Na prośbę o pomoc w utworzeniu samorządu studenckiego^c pod nazwą NZS M[ieczysław] Ustasiak powiedział: „jesteście rozbici, możemy wam pomóc lokalowo, samochodowo i finansowo, ale przede wszystkim musicie być skonsolidowani, musicie tworzyć pewien organizm i dążyć do wytyczonego celu. Studenci sami powinni walczyć o swoje prawa, tak jak to jest w innych krajach”.

W dniu 31 maja 1989 r. w Resku (region RUSW Łobez) odbył się mityng przedwyborczy OKP „S[olidarność]” z udziałem kandydata na senatora E[dmunda] Bilickiego. W trakcie imprezy ze strony prowadzącego spotkanie padły zarzuty: „[...] to partia produkuje ulotki, w których wskazuje nie tylko kandydatów PZPR, ale również bezpartyjnych. Więc ta niby-demokratyczna władza nie jest aż tak demokratyczna. Ludzie partyjni, którzy uzyskali poparcie „Solidarności”, zostali wyeliminowani. Władza robi

^a Pośrodku górnej części maszynopisu prezentata Wydział II Departamentu III MSW.

^b Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

^c W oryginale błędnie terytorialnego.

wszystko, aby wywołać emocje w społeczeństwie, co się przejawia w braku na rynku podstawowych artykułów [...].”

Uzyskaliśmy wiarygodną informację operacyjną, że OKP „Solidarność” w Stargardzie [Szczecińskim] zamierza wystąpić w stosownym czasie do władz miasta o przerejestrowanie dotychczasowej siedziby OKP na biuro poselskie.

^dW opiniach uzyskanych przez SB RUSW województwa szczecińskiego (środowiska służby zdrowia i oświaty) podkreśla się, że „Solidarność” nie jest skonsolidowana i nie umie się między sobą dogadać. Działalność grupy M[ariana] Jurczyka oraz „Solidarności” psuje taktykę propagandową i szkodzi Komitetowi Obywatelskiemu „Solidarność”. L[ech] Wałęsa nie ma całej opozycji po swojej stronie i zbyt szybko ruszył z kampanią wyborczą, nie dogadując się przedtem z innymi odłamami^d.

W dniu 31 maja 1989 r. w budynkach Politechniki Szczecińskiej ujawniono kolportaż ulotek:

– nawołujących do poparcia K[ornela] Morawieckiego (jak w meldunku nr 357/98)

– sygnowanych przez M[iędzYZakładowy] K[omitety] O[rganizacyjny] „Solidarność” Regionu Pomorza Zach[odniego], zawierających instrukcję „Jak głosować na »Solidarność«”.

Zabezpieczono pojedyncze egzemplarze.

chor. J[an] Owczarek

kpt. Zbigniew Linkowski^e

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 73–74, oryginał, mps.

^{d-d} W oryginale fragment podkreślony odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

^e Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie z nieczytelnym podpisem.

1989 czerwiec 3, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Meldunek sygnałny nr 365/89

Informuję, że ^bw związku z wycofaniem kandydatury dyrektora K[ombinatu] P[aństwowych] G[ospodarstw] R[olnych] Mosty Tadeusza Olecha^{1bc} do mandatu poselskiego na terenie gminy Goleniów (Okr[ęgi] 92 Świnoujście) część członków partii jest zdania, że nastąpiło to pod presją Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie. Wywołało to oburzenie członków PZPR z rejonu POP w KPGR Mosty. Na znak protestu 3 członków partii złożyło legitymacje partyjne, a z rozpoznania wynika, że zjawisko to może mieć szerszy wymiar.

W dniu 29 maja 1989 r. w m[iejscowości] Żarnowo k[oło] Goleniowa odbyło się spotkanie naczelnika gminy Zofii Misiejuk^{2c} z proboszczem miejscowej parafii ks. Józefem Pindelem^{3c}. W czasie spotkania ks. Pindel^c starał się uzyskać informacje dot. „ewentualnych nacisków w sprawie wyborów do Sejmu i Senatu”. Ponadto ustalono, że wymieniony rozprowadza wśród wiernych parafii ulotki sygnowane prawdopodobnie przez bliżej nieokreślone wydawnictwo francuskie, agitujące za głosowaniem na kandydatów opozycyjno-solidarnościowych.

^a W prawym górnym rogu pieczęć prostokątna Szyfrogram otrzymany Nr 36519 z Szczecin (miejscowość i cyfry wpisane odręcznie) oraz prezentata Wydział II Departamentu III MSW.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Pierwszy akapit maszynopisu zakreślony linią pionową na lewym marginesie.

^c W oryginale w nawiasie wyraz powtórzony.

¹ Tadeusz Olech (13 VIII 1951 w Starym Czarnowie) – członek PZPR, 1988–1990 członek prezydium WRN w Szczecinie, dyrektor Kombinatu Państwowych Gospodarstw Rolnych w Mostach, 2006–2007 radny sejmiku województwa zachodniopomorskiego, od 2007 r. senator RP VII kadencji.

² Zofia Misiejuk – bliższych danych nie ustalono.

³ Józef Pindel – bliższych danych nie ustalono.

W dniu 2 czerwca 1989 r. o godz. 22.00 w **Gryficach zatrzymano Jana Klimo^{4c}**, s[yna] Damiana i Danieli, ur. 22 lutego 1948 r. w Gryficach, [...]° zatr[udnionego] jako dozorca palacz w Komunalnym Przedsiębiorstwie Komunikacji Samochodowej w Gryficach, **który będąc w stanie nietrzeźwym, malował na budynku PZPR i pobliskich sklepach hasło „Precz z komuną” oraz zamalowywał plakaty wyborcze. Został zatrzymany z farbą i pędzlem. Postępowanie z art. 212 k.k. prowadził RUSW w Gryficach. Wymieniony nie jest członkiem „Solidarności”, a tylko sympatykiem.**

W dniu 1 czerwca 1989 r. na terenie Politechniki Szczecińskiej kolportowano ulotkę o treści „Dr Zbigniew Brzycki^c mandat 359^c (z odwołania) kandydat Konferencji Polski Niepodległej (KPN),

– żołnierz zbrojnego podziemia,
– uczestnik Powstania Warszawskiego (w Batalionie Harcerskim »Parasol«)

– działacz Polskiego Stronnictwa Ludowego 1945–1947,
– członek Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ »Solidarność« (1981)

– doktor nauk humanistycznych, emerytowany nauczyciel z KPN-em do wolnej Polski,

na odwrocie:

sprawy, które musimy załatwić:

– wycofanie wojsk radzieckich z Polski,
– demonopolizacja władzy PZPR i wolne wybory,
– dopiero spełnienie powyższych postulatów jest rękojmią pełnej reformy politycznej i gospodarczej kraju. Na liście do Senatu oraz do Sejmu ma mandat 359 i 360.

Wybieraj kandydatów niezależnych.

Na pozostałych listach – skreśl wszystkich”.

Powyższą ulotkę kolportowano w tym dniu również w środkach Komunikacji Miejskiej w Szczecinie.

Ponadto na Politechnice Szczecińskiej kolportowano ulotkę:

„Komunikat nr 6 »S[olidarności]« z 19 maja 1989 r., który instruuje o sposobie głosowania, a także komunikat informujący o utworzeniu Biura Kampanii Wyborczej panów:

^c *W oryginalne informacje o charakterze osobistym.*

⁴ Jan Klimo – bliższych danych nie ustalono.

1. prof. Tomasza Żuka (kandydat na posła),
2. inż. Stanisława Kocjana (kand[yd]at] na senatora).

W lokalu przy ul. Elizy Orzeszkowej 9/8. Obaj kandydaci są desygnowani przez frakcję [»Solidarności«] M[ariana] Jurczyka”.

W dniu 1 czerwca 1989 r. w Pyrzycach na **ulicy znaleziono [egzemplarz] ulotki, która w swej treści zapytuje: kto zmusi i za ile kandydata do Sejmu Waldemara Gila^c ze Stargardu [Szczecińskiego] do reprezentacji i rezygnacji z walki wyborczej? Jednocześnie zapytuje: dlaczego narzucono nam Artura Balazsa (Balzasa)^c, kandydata przywiezionego w teczce? [Artura] Balazsa dalej charakteryzuje się jako: byłego aktywistę PZPR i fałszywego katolika o podwójnej moralności. Ulotka jest sygnowana przez Tymczasowy Zarząd Regionu NSZZ R[olników] I[ndywidualnych] „S[olidarność]”.**

W nocy z 1 na 2 czerwca 1989 r. zwolennicy „S[olidarność]” w Świnoujściu rozlepili plakaty nawołujące do głosowania na „S[olidarność]” oraz reklamujące Bohdana Kopczyńskiego, Mieczysława Ustasiaka i Edmunda Bilickiego. Uzyskano potwierdzoną informację, że w dniu 1 czerwca Stanisław Możejko ze Świnoujścia wykonał u grawera 4 (4)^c pieczęcie o treści kandydaci „S[olidarność]” w Okręgu 92^c Świnoujście do Sejmu: Bohdan Kopczyński, do Senatu Edmund Bilicki, Mieczysław Ustasiak. Wszystkich pozostałych kandydatów na kartach wyborczych należy kolejno skreślać. Ulotki drukowane tymi pieczęciami mają być rozprowadzane przed lokalami wyborczymi.

Jednocześnie w dniu 2 i 3 czerwca 1989 r. w Świnoujściu odnotowano masowy kolportaż ulotek różnego rodzaju sygnowany przez „S[olidarność]”, które instruuja o sposobie głosowania na kandydatów „S[olidarność]”, a jednocześnie sugerują skreślenie kandydatów koalicji rządowej. Posługują się przy tym sloganem „Twój głos będzie ważny nawet wtedy, gdy skreślisz wszystkich”.

Drugi kandydat ze Świnoujścia do mandatu bezpartyjnego Jerzy Przybysz do dnia dzisiejszego nie odbył żadnego spotkania z wyborcami, a ogranicza się do akcji propagandowej na terenie Morskiej Stoczni Remontowej, gdzie cieszy się poparciem.

W dniu 30 maja 1989 r. na terenie Politechniki Szczecińskiej była kolportowana ulotka „Solidarności Walczącej” Oddz[iał] Pomorze Zachodnie nawołująca do bojkotu wyborów, sugerująca, że komuniści w orbitę swoich działań wciągnęli niestety Lecha Wałęsę i tę część „S[olidarność]”, która podziela jego myślenie.

W dniu 3 czerwca 1989 r. w godz[inach] rannych w Świnoujściu i w Kamieniu Pomorskim ujawniono masowy kolportaż ulotek dyskredytujących kand[ydata] na posła Bohdana Kopczyńskiego. Natomiast w Stargardzie Szcz[ecińskim] pojawiły się plakaty o rozm[iarach] 10 x 30 cm, odbijane na ksero, bez zaznaczonej sygnatury, o treści „Stalinowców nie wybieraj, głosuj na Szefera” – jest to kandydat do mandatu partyjnego. Ujawniono też ulotki nawołujące do głosowania za Arturem Balazsem. Na obiektach i w środowiskach województwa szczecińskiego nie odnotowano dotychczas zagrożeń mogących rzutować na przebieg wyborów. Brak jest informacji, które wskazywałyby na podejmowanie przez działaczy ugrupowań antysocjalistycznych inicjatyw mających na celu zakłócenie wyborów.

Niezależnie od powyższego stwierdzono malowanie haseł przez Fed[erację] M[łodzieży] W[alczącej] nawołujących do bojkotu wyborów.

Bojkot wyborów zapowiadają również członkowie Ruchu „Wolność i Pokój” (poza liderami). Podyktowane to jest tym, iż działacze ruchu są antyklerykali i nie zamierzają głosować na kandydatów, którzy praktycznie wywodzą się z tego środowiska.

Ponadto uzyskano informację o zamiarach tworzenia przez S[olidarność] grup agitacyjnych, które miałyby działać w dniu wyborów w pobliżu lokali wyborczych.

W związku z uzyskiwanymi wcześniej anonimowymi telefonami o podkładaniu ładunków wybuchowych w szkołach w Stargardzie Szcz[ecińskim] (meldunki z kwietnia i maja 1989 r. w spr[awie] „Skorpion”) informuję, że nie można wykluczyć podejmowania przez ich sprawców podobnych działań w dniu poprzedzającym wybory, jak i w ich trakcie.

Podejmowane są działania mające zapobiec podobnym incydentom.

kpt. Zbigniew Linkowski^f

[...]

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 75–78, oryginał, mps.

^f Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydz[iału] III WUSW w Szczecinie.

1989 czerwiec 4, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Andrzeja Dąbkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Meldunek sygnałny nr 367/89

W dniu dzisiejszym punktualnie o godz. 6.00 rozpoczęły pracę wszystkie lokale wyborcze w okręgach Szczecin, Stargard [Szczeciński], Świnoujście.

W ciągu dnia nie odnotowano faktów, które w sposób istotny zakłócałyby pracę komisji^b.

Główne działania strony opozycyjno-solidarnościowej skoncentrowały się na:

– wręczaniu przed częścią lokali wyborczych ulotek nakłaniających w treści do oddawania głosów na kandydatów „S[olidarności]”. Odbywało się to w bezpośrednim sąsiedztwie lokali.

Zanotowano przypadek agitacji wewnątrz lokalu w miejscowości Kobylanka. Po interwencji przewodniczącego komisji agitujący opuścił lokal i prowadził ją na zewnątrz. Nasilenie tych działań miało miejsce w godzinach przedpołudniowych. Nie miały one charakteru prowokacyjnego.

W odpowiedzi na powyższe działania **z inicjatywy KW PZPR w Szczecinie zorganizowano grupy agitacyjne, które począwszy od godz. 13.00 propagowały kandydatów PZPR, a także pozostałych uczestników strony koalicyjno-rządowej. Mimo wcześniejszych deklaracji członków koalicji ich pomoc w tych działaniach ograniczyła się do minimum. Praktycznie całość agitacji prowadzona była przez PZPR. Jedynie czynnego poparcia udzielały ZHP i ZMW.**

^a W prawym górnym rogu pieczęć prostokątna Szyfrogram otrzymany Nr 37096 z Szczecin (miejscowość i cyfry wpisane odręcznie). Rozszyfrowano 1989 VI 04 oraz prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekreteacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginalne ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie.

3 VI 1989 r. w godzinach popołudniowych przybył obywatel RFN Klaus Bachmann^c, dziennikarz „Die Presse” akredytowany w PRL.

Dotychczasowa kontrola wykazała, że **odwiedził w dniu dzisiejszym kilka punktów wyborczych naszego miasta. Wynika z tego, że przyjazd jego jest związany bezpośrednio z wyborami.**

Według szacunkowych danych wyniki wyborów w woj[ewództwie] szczecińskim przedstawiają się następująco:

– uprawnionych do głosowania – 681907

– głosowało – 418208

procentowo – **61,3 proc.**

kpt. mgr Andrzej Dąbkowski^d

[...]

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 79, oryginał, mps.

^c *Woryginale* Dachmann.

^d *Pieczętka* Zastępca naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie.

¹ Klaus Bachmann (1963 w Bruchsal) – niemiecki dziennikarz, publicysta, historyk, politolog, autor publikacji o tematyce europejskiej, polsko-niemieckiej i polsko-ukraińskiej, w 1988 r. osiadł na stałe w Polsce i zaczął regularnie pisać do kilku znanych gazet w Austrii i w Niemczech: „Die Presse”, „Der Walter”, „Die Tageszeitung”, od 1989 r. był oficjalnie akredytowany jako korespondent zagraniczny w Polsce.

1989 czerwiec 5, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 371/89

Informuję, że z wyrywkowych danych z terenu Szczecina i województwa wynika, że w wyniku przeprowadzonych wyborów do Sejmu i Senatu **wymaganą do wyboru ilość głosów otrzymali ze strony opozycyjno-solidarnościowej:**^b

- na posłów (z mandatów bezp[artyjnych])
- w Okręgu Wyborczym nr 91 Szczecin – ^cJózef Kowalczyk^c
^cJerzy Zimowski^c
- w Okręgu Wyborczym nr 92 Świnoujście – ^cBohdan Kopczyński^c
- w Okręgu Wyborczym nr 93 Stargard – ^cArtur Balasz^c
- na senatorów: ^cEdmund Bilicki^c
^cMieczysław Ustasiak^c

Jednocześnie z dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić, że żaden z mandatów strony koalicyjno-rządowej w wyniku pierwszej tury wyborów nie został obsadzony.

W opiniach środowiska dziennikarskiego twierdzi się, że społeczeństwo w wyborach głosowało nie na poszczególne osoby, a na bloki: opozycyjno-solidarnościowy bądź koalicyjno-rządowy.

Na wynikach zaciążyły niedoceniane przez władzę nastroje społeczne, które można określić jako fatalne.

^a W prawym górnym rogu pieczęć prostokątna Szyfrogram otrzymany Nr 37096 z Szczecin (miejscowość i cyfry wpisane odręcznie). Rozszyfrowano 1989 VI 05 oraz prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekretacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} Woryginalne ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie.

^{c-c} Fragment odręcznie zakreślony w ramkę.

^dGeneralnie ocenia się, że nie ma grup społeczno-zawodowych, które byłyby zadowolone z obecnej sytuacji, dot. to zarówno młodego, jak najstarszego pokolenia, które z reguły było po stronie władzy. Ostatnio jednak gorycz i pretensje (niskie renty, emerytury, spodziewane podwyżki cen) przebrały miarę.

^dJednocześnie uważa się, że strona propagandowa spełnia swoje zadanie, jednakże może ona tylko pomóc, a nie zdecydować o końcowym sukcesie^d.

ppłk [Henryk] Lewandowski^e

[...]

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 80, oryginał, mps.

^{d-d} W oryginale fragment zakreślony odręcznie pionową podwójną linią obok tekstu na lewym marginesie

^e Naczelnik Wydziału III WUSW Szczecin.

1989 czerwiec 6, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne

[...]a

Meldunek sygnałny nr 375/89

Informuję, że po przeprowadzonych wyborach do Sejmu i Senatu uzyskano na drodze operacyjnej następujące opinie z ochraniających obiektów i środowisk:

– Szczecińscy **działacze Ruchu „Wolność i Pokój”**, komentując wyniki wyborów, wyrażają zadowolenie z uzyskanych przez stronę opozycyjną rezultatów. Stwierdzają, że lista krajowa L[echa] Wałęsy przeszła w stu procentach, zaś „rządowa” jedynie w czterdziestu procentach^b. W rozmowach podkreślają jednak, że niektórzy z nich w głosowaniu popierali kandydatów na senatorów wystawionych przez PZPR, gdyż obawiali się, że w przyszłym Senacie mogliby znaleźć się tylko ludzie związani z klerem, a oni, tj. **działacze [Ruchu] „WiP”**, w większości są antyklerykalni.

– **Działacze O[kręgowego] K[omitetu] PPS w Szczecinie** popierający kandydatów wysuniętych przez grupę [Mariana] Jurczyka oraz M[iędzyszakładowy] K[omitet] O[rganizacyjny] w Szczecinie w swych opiniach wyrażają niezadowolenie z faktu, iż Jan Józef Lipski nie przeszedł w wyborach.

– **Działacze KPN w Szczecinie** wyrażają zawód faktem niewybrania ich jedynego kandydata Zbigniewa Brzyckiego, niemniej z samych wyników głosowania są zadowoleni, stwierdzają, że „S[olidarność]” wygrała je w 100 procentach.

^a W prawym górnym rogu pieczęć prostokątna Szyfrogram otrzymany Nr 037411 z Szczecin (miejscowość wpisana odręcznie). Rozszyfrowano (niemożliwe do odczytania) oraz prezentata Wydział II Departamentu III MSW. Obok rękopiśmienna adnotacja Wydz. I proszę wykorzystać do informacji... (niemożliwe do odczytania)... oceny wyborów.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie.

– **W środowisku studenckim Pomorskiej Akademii Medycznej** podkreśla się fakt, iż wreszcie była możliwość wyboru i społeczeństwo wybrało zgodnie z poglądami i sumieniem. Podkreśla się, że **członkowie i sympatycy „S[olidarności]” podporządkowali się zaleceniom propagowanemu przez NSZZ „S[olidarność]”**. Wśród działaczy NZS na tej uczelni przeważa pogląd, że teraz „kiedy partyjniacy przegrali” sprawa rejestracji NZS-u to tylko kwestia kilku tygodni.

– **W opiniach wyrażanych przez środowisko kulturotwórcze** dominuje pogląd, że wstępne wyniki głosowania są zaskakujące dla tego środowiska. Nikt nie przewidywał tak zdecydowanego zwycięstwa „S[olidarności]” już w pierwszej turze. A wyniki te oceniane są jako **wyraz dezaprobaty społeczeństwa dla dotychczasowego systemu sprawowania władzy. Wskazuje to też na fakt, iż społeczeństwo nie wierzy w realność reform inicjowanych przez władze. Uważa się, że osoby z kierownictwa partii, które nie przeszły w wyborach, powinny złożyć dymisję z zajmowanych stanowisk państwowych, ponieważ nie zdobyły zaufania społecznego. Strona solidarnościowa będzie mogła wpływać na decyzje rządowe. Sytuacja może być powodem kryzysu rządowego.**

– W środowisku służby zdrowia podkreśla się fakt wysokiej wygranej „S[olidarności]” w wyborach. Komentując ten fakt, wyraża się pogląd, iż zwycięstwo strony „S[olidarnościowej]” było możliwe, gdyż:

– skuteczniejsza była propaganda tej strony, wykorzystanie ulotek z instrukcjami typu, kogo skreślić bądź nie skreślać, ułatwiało wybór.

– **Wyborcom chodziło także o to, by na scenie politycznej pojawiały się nowe nazwiska niezwiązane z koalicją w ostatnich latach. Środowisko służby zdrowia nie wiąże większych nadziei na poprawę sytuacji gospodarczej w związku z wejściem do Sejmu i Senatu ludzi reprezentujących opozycję polityczną.**

– ^cW środowisku pracowników etatowych **PRON** w Szczecinie po przeprowadzonej pierwszej turze wyborów **panuje nastrój przygnębienia**. Nikt nie spodziewał się tak zdecydowanego rozstrzygnięcia na korzyść opozycji. A łączy się to z nastrojem niepewności na korzyść, co dalej z PRON-em? **Już ^cwcześniejszy fakt wyłączenia go z roli organizatora wyborów skazał go na rozwiązanie.**

^{c-c} *W oryginale fragment zakreślony odręcznie pionową potrójną linią obok tekstu na lewym marginesie.*

– Szczecińskie **środowisko dziennikarskie** wyraża pogląd, że jakkolwiek wyniki „wyborów podawano szacunkowo, to nie pozostawiały one złudzeń co do rozmiarów porażki kandydatów rekomendowanych przez stronę koalicyjną. Padają gorzkie stwierdzenia, że „naród nas nie lubi i nam nie ufa”, że skorzystał ze stworzonej mu okazji, by to wprost potwierdzić. Część środowiska uważa, że należy tę gorzką pigułkę przelknąć, gdyż takie są koszty demokracji i nieraz jeszcze przyjdzie ją łykać. **Wyniki wyborów trzeba traktować „jako odreagowanie społeczeństwa po latach „mówienia jednym językiem”.**

Wielu jest zdania, że **wynik wyborów świadczy nie tylko o tym, co rzeczywiście myśli społeczeństwo, ile daje dowody niebywałego wpływu kleru, bez którego udziału wyniki mogłyby być inne. Kościół świadomie doprowadził do takiej sytuacji, w której nieodzowna staje się jego rola mediacyjna i stabilizująca.** Powszechnie jest oczekiwanie, jak zachowa się władza centralna: przeważa opinia, że jedynym wyjściem jest porozumienie się stron i stworzenie, zgodnie z propozycją gen. [Wojciecha] Jaruzelskiego, wielkiej koalicji „reformatorskiej”. **Wybory poza wszystkim innym pokazały także, że PZPR, jako zwarta siła społeczna, o wyraźnie zarysowanym obliczu, praktycznie nie istnieje.** Pada często pytanie, czy jeśli opozycja odmówi wejścia do wielkiej koalicji, to czy gen. [Wojciech] Jaruzelski zdecyduje się zabiegać o prezydenta?

– W środowisku pracowników ruchu turystycznego przeważają opinie, że totalna porażka strony koalicyjnej w wyborach to „kubel zimnej wody” dla zbyt pewnych siebie polityków „koalicyjnych”. **Natomiast działacze „S[olidarności]” zahartowani w „bojach” z SB potrafili lepiej się zorganizować.** Ponadto działacze ci nie są obciążeni żadnymi niepowodzeniami społeczno-gospodarczymi. **Podkreśla się, że ostatnie braki na rynku bardzo niekorzystnie wpłynęły „na nastrój.**

W kontekście już znanych rozstrzygnięć trwają spekulacje co do sposobu zachowania się „S[olidarności]” w wyborach w drugiej turze. Bierze się pod uwagę dwa warianty, tj. albo całkowity bojkot, albo dalsza kampania wyborcza dla wykazania, że władza w Polsce opiera się na 10 procentach społeczeństwa. **Uważa się także, iż dalszy rozwój sytuacji w Polsce uzależniony może być od sytuacji w ZSRR.** Dominuje pogląd, że jeśli [Michail] Gorbaczow utrzyma się u władzy w ZSRR, to będzie to pomyślny symptom dla zmian demokratycznych w Polsce.

– W środowisku dziennikarzy PRiTV w Szczecinie wyniki wyborów wywołały duże ‘zaniepokojenie. Uważa się, że wygrana „S[olidarności]” to wynik błędów popełnionych przy Okrągłym Stole, a także brak jednolitej koncepcji demokratyzacji kraju. Usilne dążenie strony koalicyjnej do utrzymania „S[olidarności]” jako jednolitego ruchu zawodowego, pomimo dowodów, iż jest to przykrywka dla tworzących ją obecnej partii i stronnictw politycznych o różnych odcieniach, było ogromnym błędem. Podkreśla się, że w obecnym układzie sił koalicyjny, chcąc utrzymać „dla siebie” urząd prezydencki, będzie musiała oddać większość zajmowanych pozycji, w tym zrealizować postulaty dot. udostępnienia opozycji radia i TV, a także tak ważne jak ograniczenia w MON i MSW. Nie należy przy tym liczyć na to, że działacze opozycji poza krytyką i zdobywaniem ‘taniego poklasku, będą chcieli wejść do rządu.

– Zwolennicy „S[olidarności]” na podstawie wstępnych wyników głosowania z pojedynczych punktów wyborczych określają wybory jako zdecydowanie wygrane przez „S[olidarność]”. Nie są zaskoczeni wynikami, spodziewali się wygranej „S[olidarności]”. Z pewnym zaskoczeniem i zadowoleniem odbierają wyniki głosowania na kandydatów strony koalicyjno-rządowej. W tym kontekście sympatycy „S[olidarności]”, m.in. z W[ojewódzkiego] P[rzedsiębiorstwa] K[omunikacji] M[iejskiej] w Szczecin[ie], stwierdzają „nareszcie koniec z czerwonymi”, „40 lat rządili i starczy”, koniec z komuną. Padają również głosy świadczące o tym, że zwolennicy „S[olidarności]” nie są zainteresowani uczestnictwem w drugiej turze wyborów, ponieważ ich kandydaci już w pierwszym głosowaniu uzyskali wymaganą ilość głosów.

– W środowisku pracowników administracji Zarządu Portu Szczecin brak jest jednoznacznych stwierdzeń na temat wyborów. Nie spekuluje się, lecz ze spokojem oczekuje na oficjalne ogłoszenie wyników. Pracownicy podkreślają, że wybory przebiegały w atmosferze dużej aktywności propagandowej ze strony „S[olidarności]”. Krytykuje się fakt wręczenia „ściągawek” z nazwiskami kandydatów „S[olidarności]” osobom wchodzącym do punktów wyborczych.

– W środowisku aktywu partyjnego ze związków branżowych zapanowało ‘przygnębienie. W pojedynczych głosach wyrażane jest zaniepokojenie o losy socjalizmu, ‘PZPR, jak również o własne losy w związku z przynależnością do PZPR-u.

– Pracownicy biura projektowego budownictwa komunalnego i „ZETO”, którzy zasiadali w komisjach wyborczych w ramach PZPR, uważają, że o wygranej „S[olidarności]” zdecydowała wyższa dyscyplina zwolenników „S[olidarności]” i lepsza propaganda. Do przegranej kandydatów PZPR i SD przyczyniła się m.in. zasada skreślenia wszystkich na mandatach strony koalicyjno-rządowej, głoszona przez „S[olidarność]”, członkowie tych komisji wyrażają obawy co do dalszej stabilizacji i porozumienia w kraju w kontekście wstępnych wyników wyborów.

Nadmieniam, że posiadane przez nas wyniki wyborów z terenu województwa szczecińskiego nie odbiegają od przekazanych w meldunku sygnalnym nr 371/89 z 5 czerwca 1989 r.

kpt. Zb[gniew] Linkowski^d

[...]

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 81–84, oryginał, mps.

^d Zastępca naczelnika Wydziału III w Szczecinie.

1989 czerwiec 8, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Andrzeja Dąbkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 378/89

Po przeprowadzonych wyborach do Sejmu i Senatu informuję o kolejnych opiniach, jakie zebrano na drodze operacyjnej. **Wśród pracowników sądownictwa** ^b dużym zaskoczeniem była niska frekwencja wyborcza, co odbiera się jako brak zdecydowania znacznej części społeczeństwa w kwestii poparcia określonych kandydatów. **Martwi też fakt uzyskania przez kandydatów „S[olidarności]” tak licznego poparcia**, podczas gdy kandydaci strony koalicyjnej będą startować w II turze wyborów. **Pesymistycznie ocenia się przyszłość Polski, albowiem „S[olidarność]” nie ma żadnego realnego programu walki z inflacją oraz poprawy sytuacji gospodarczej kraju.** Uważa się, że jeśli społeczeństwo przekona się, iż opozycja nie wniosła nic nowego, to w przyszłych wyborach nie udzieli jej poparcia.

Środowisko uważa, że prezydentem zostanie gen. [Wojciech] Jaruzelski, gdyż ma on niewątpliwe zasługi w reformowaniu systemu politycznego w Polsce.

W ocenie środowiska opozycyjnego w Stargardzie Szczecińskim stwierdza się, że „wysiłek włożony w kampanię przedwyborczą opłacił się, a o popularności „S[olidarności]” świadczy fakt uzyskania prawie 70% oddanych ważnych głosów”.

“Natomiast w środowiskach robotniczych Stargardu w prowadzonych rozmowach wprost mówi się o tym, dlaczego głosowano na „S[olidarność]”.

^a Pośrodku górnej części maszynopisu prezentata Wydział II Departamentu III MSW. Powyżej dekretnacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

^{c-c} W oryginale fragment zakreślony odręcznie pionową linią obok tekstu na lewym marginesie.

Argumentami były:

- autentyczność i realność siły, jaką reprezentuje „S[olidarność]”,
- brak wiary w możliwości realizacji reform przez „stara” ekipę partyjną i rządową, niewiara w możliwość pozytywnych poczynań dotychczasowej władzy w kontekście krachu gospodarczego pozostałych państw socjalistycznych.^c W wielu przypadkach motywem głosowania była także przekora podyktowana kłopotami zaopatrzeniowymi w okresie przed wyborami.

Środowiska reprezentujące stargardzką koalicję stwierdzają, że wynik wyborów jest autentycznie zaskakujący. Nie sądzono, że kandydatów opozycji poprze tak wysoki procent społeczeństwa (pomimo stosunkowo niskiego „uzwiązkowienia” „S[olidarność]”). Uważa się, że **jedną z głównych przyczyn jest brak dyscypliny partyjnej. Liczy się na „przebudzenie” społeczeństwa w przyszłości, bowiem ani dotychczasowa koalicja, ani opozycja, nie dysponują cudownym środkiem mogącym uzdrowić gospodarkę. Środowiska te obawiają się powtórzenia chaosu z 1981 r.**

W środowiskach opiniotwórczych w Kamieniu Pom[orskim] wyniki wyborów komentowane są w następujący sposób:

- nauczyciele stwierdzają, że zwycięstwo „S[olidarność]” świadczy o braku popularności koalicji w społeczeństwie. Głosujący na „S[olidarność]” niekoniecznie byli zwolennikami związku, ale z braku trzeciej siły z nikim niezwiązaną, woleli oddać głosy na „S[olidarność]” niż na koalicję, która nie może podnieść kraju z kryzysu,

- służba zdrowia była pewna wygranej „S[olidarność]”, ale nie aż tak wysoko. Panuje ogólnie zadowolenie z tego faktu, ponieważ do Sejmu i Senatu dojdzie „świeża krew”. Panuje przekonanie, że w środowisku tym gorzej nie będzie, a może być lepiej.

- **rolnicy generalnie głosowali za „S[olidarnością]”, mimo obaw o swój los – jako że „S[olidarność]” nie przedstawiła żadnego konkretnego programu w ich sprawie,**

- **członkowie ZSL w dużej części poparli „S[olidarność]”, skreślając partyjnych kandydatów z uwagi, że kandydatów ZSL nie prezentowano w programach wyborczych TV Szczecin,**

- lokalni działacze „opozycji” stwierdzają, że nie wierzyli w tak wyraźne zwycięstwo. Uważają, że obecnie społeczeństwo pokazało, do kogo ma zaufanie. „S[olidarność]” **wygrała nie tylko głosami, ale i moralnie nad koalicją.**

Wymienione środowiska za przyczynę porażki koalicji podają m.in. brak jedności w koalicji, marazm w działalności propagandowej PZPR, zdecydowany udział kleru w propagandzie na rzecz opozycji oraz niezadowolenie społeczeństwa z całości sytuacji w kraju.

Podobne opinie odnotowano także w rejonie Goleniowa, gdzie przedstawiciele „opozycji”, a także znaczna część pozostałych mieszkańców głośno wyraża swoje zadowolenie z wyników wyborów.

Stronę opozycyjną określa się mianem dobrze zorganizowanej, konsekwentnej, o dużym wigorze w działaniu, potrafiącą odkryć słabe strony koalicji i je wykorzystać.

W środowisku kleru diecezjalnego po przeprowadzonych wyborach podkreśla się, że w akcjach agitacyjnych pomocą „S[olidarności]” służył Kościół, który z ambony nie tylko informował o kandydatach na posłów i senatorów strony „S[olidarnościowej]”, ale również poprzez ministrantów i inne osoby świeckie prowadził sprzedaż materiałów dot. tych osób.

Księża zaznaczają, iż w dyskusjach wierni wyrażali opinię, że wybory te są wreszcie autentyczne i demokratyczne, więc większość weźmie w nich udział, a skreśleń dokonywać będą zgodnie z zaleceniami Kościoła i ludzi z nim związanych.

Zarówno wśród kleru, jak i wiernych panował pogląd, że z listy krajowej należy wykreślać wszystkich działaczy partyjnych, którzy przetrwali wydarzenia polityczno-społeczne minionego okresu w naszym kraju.

Ponadto księża wskazują, iż lista krajowa nie mogła cieszyć się popularnością, gdyż większość spośród tam przedstawionych kandydatów reprezentuje środowisko żydowskie. Padały nawet stwierdzenia, że oddaliby na nich głosy, jeśli byłiby to polscy komuniści.

^{d-d} Jerzy Zimowski^d – wybrany na posła z ramienia O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] „S[olidarności]” w Okręgu Szczecin – stwierdził, że społeczeństwo generalnie głosowało na „blok Solidarności” i ten w całości przeszedł, uzyskując po ok. 70% głosów. Dodał, że **nawet Edmund Bilicki, ich „słaby punkt”, uzyskał wymienioną normę głosów. Nie wie, czy Partii taki Sejm będzie potrzebny, ale sami zdecydowali się na to, aby odsłonić społeczną prawdę polityczną.** Przyznał, że zwycięstwo wyborcze zaskoczyło „S[olidarności]”.

^{d-d} Fragment zakreślony ramką.

M[iędzyzakładowy] K[omitety] O[rganizacyjny] „S[olidarność]” nie wpada jednak w euforię i nastawiony jest na „wytłumianie” entuzjazmu. Z tych też przyczyn nie ogłaszają wyników wyborów, gdyż nie chcą ujawniać, że strona rządowa otrzymała tak niskie ilości głosów. Nie chcą, aby ludzie wpadli w szal zwycięstwa, bo już docierają do nich głosy „Komuna na kolana”. Uważa, że nastąpią konsekwencje przegranych przez koalicję wyborów, ale nie mogą to być konsekwencje typu „My ich wytniemy”. Stwierdził, że koalicja nadal dysponuje siłą, a ze względu na porażkę, w kręgach decydenckich panuje wściekłość i chęć zaprowadzenia swego ładu.

Odnosił to zwłaszcza do województwa szczecińskiego, gdzie najpierw „pijani linotypiści” nie wydrukowali partyjnej gazety, a następnie przegrane zostały wybory, co do których głośno krzyczeli: „Zwycięzimy”. Krytycznie wyraził się o prowadzonej na terenie województwa kampanii wyborczej, dodając, że i oni swoją prowadzili nieudolnie, a zwycięstwo odnieśli dzięki szyldowi „S[olidarność]” i odreagowaniu ludzi na przeszłość.

Snując plany na przyszłość, stwierdził, że będą organizować biura senatorskie i poselskie – tak jak to się dzieje na Zachodzie. Będą one funkcjonowały na zasadzie agend. Oceniał, że nie są przygotowani do fachowego rozstrzygnięcia problemów ze względu na brak praktyki politycznej, braku niezbędnych informacji i będą prawdopodobnie potrzebować dużo czasu na uzyskanie tych kwalifikacji. Liczą na pomoc środowisk naukowych. Sceptycznie wyrażał się o sile „S[olidarność]” na szczelbu zakładowym: „wszędzie jest »wątło«, nie jest to ta sama »S[olidarność]« co w 1980–81 r.”.

Zastanawia się obecnie, czy gen. Jaruzelski zostanie prezydentem, a M[ieczysław] F[ranciszek] Rakowski – I sekretarzem Partii. Żał mu tzw. liberalów, gen. Kiszczaka i St[anisława] Cioska, na okoliczność gdyby Partia po porażce w wyborach zwołała Nadzwyczajny Zjazd i zdecydowała się „wyrzucić” tę grupę reformatorów.

^dEdmund Kitłowski^{1d} – jeden z czołowych działaczy „S[olidarność]” na Uniwersytecie Szczecińskim – uznał za „bezmózgowie” tych ludzi,

¹ Edmund Kitłowski – prof. nauk prawnych, wykładowca Uniwersytetu Szczecińskiego, w 1980 r. doradca MKS w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, następnie doradca prawny MKR i MKZ w Szczecinie oraz w Biurze Prawnym Zarządu Regionu „Solidarność” Pomorze Zachodnie.

k którzy pokreślili całą listę krajową. Ekipę rządową określił jako butną i zarozumiałą, ponieważ nie ustaliła zasad kampanii z „S[olidarnością]”. „Powinna, widząc, co się święci, utemperować trochę stronę przeciwną (tj. »S[olidarność]«)”. Ponadto zwrócił uwagę, że co trzeci Polak nie głosował, czyli „miał w nosie i jednym, i drugim”. Przewiduje na 18 czerwca bardzo niską frekwencję.

Opinie w środowisku dziennikarskim (część podawano w poprzednich meldunkach) są dość zróżnicowane. Od wyrażanych obaw – co będzie dalej, jak się w najbliższych tygodniach i miesiącach rozwine sytuacja, **po opinie dość ekstremalne – Partia powinna zrezygnować z rządzenia i przejść do opozycji.** Niektórzy w takim zachowaniu upatrują jedynej możliwości wyjścia „z twarzą” z obecnej sytuacji.

Określa się, że Polska stała się laboratorium pieriestrojki i należy zrobić wszystko, żeby w tym eksperymencie nie doszło do wybuchu.

Uzyskano wiarygodną informację, że w związku z faktem, iż I tura wyborów w woj[ewództwie] pilskim nie przyniosła rozstrzygnięcia co do miejsca w Senacie (kandyduje „tam działacz „S[olidarności]” R[olników] I[ndywidualnych] ze Szczecina – Piotr Baumgart), **OKP „S[olidarność]” w Szczecinie planuje udzielić pilskiej „S[olidarności]” wsparcia. Rozważana jest sprawa wyjazdu w dniu 18 czerwca na tamtejszy teren zorganizowanych grup i indywidualnie działaczy i sympatyków „S[olidarności]”, którzy pobraliby z miejsc zamieszkania zaświadczenia o prawie do „głosowania i oddali swe głosy na „S[olidarność]” w woj[ewództwie] pilskim.**

Ponadto OKP „S[olidarność]” zamierza podtrzymać swoją pomoc w kampanii wyborczej Stanisławowi Kalinie – kandydatowi do Sejmu do II tury wyborów z mandatu nr 362 (ZSL) w Okręgu Świnoujście.

chor. J[an] Owczarek

kpt. mgr Andrzej Dąbkowski^f

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 85–87, oryginał, mps.

^{e-e} W oryginale fragment zakreślony odręcznie pionową podwójną linią obok tekstu na lewym marginesie.

^f Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie z nieczytelnym podpisem.

1989 czerwiec 9, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Meldunek sygnałny nr 385/89

Po przeprowadzonych wyborach do Sejmu i Senatu informuję o kolejnych opiniach, jakie zebrano na drodze operacyjnej:

– **„Członkowie Komisji Założycielskiej NSZZ „Solidarność” w Oddziale I K[rajowego] P[rzedsiębiorstwa] K[omunikacji] S[amocho-dowej] podległej strukturalnie ugrupowaniu M[ariana] Jurczyka, dysponując pierwszymi, prowizorycznymi warunkami wyborów, kpiąc sobie jawnie z „czerwonych”, rozgłaszali, że „komuna” uzyskała około 15–20% głosów, a „Solidarność” resztę^b. Zarówno w Szczecinie, jak i w innych regionach kandydaci na posłów z listy krajowej odpadli. Przewodniczący K[omitetu] Z[akładowego] NSZZ „S[olidarność]” [Tadeusz] Matuszewski^{1c} – figurant Wydziału V tutajszego WUSW – stwierdza, że wreszcie nastąpi swoboda i naród odetchnie”. To był pierwszy etap i wszystko jeszcze przed „Solidarnością”. Dysponując 40-procentowym udziałem posłów w Sejmie i 100-procentowym w Senacie – „Solidarność” zadecyduje, kto ma zostać prezydentem i wcale nie gen. [Wojciech] Jaruzelski, a prawdopodobnie Lech Wałęsa, mimo że wielokrotnie wypowiadał się, że nie będzie kandydował do tego urzędu. W dalszej kolejności zdaniem [Tadeusza] Matuszewskiego^c dojdzie do dymisji rządu i utworzenia nowego, w którego skład wejdą „swoi ludzie”. W dalszej przyszłości **nastąpi wyprowadzenie PZPR z zakładów pracy – „wreszcie wybudujemy im domek za miastem, gdzie będą mogli sobie na uboczu studiować****

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekretycja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

¹ Tadeusz Matuszewski – bliższych danych nie ustalono.

marksizm i leninizm, wreszcie nadszedł kres komuny, którą cały naród znienawidził". [Tadeusz] Matuszewski^c dawał do zrozumienia również, że w konsekwencji dokonane zostaną zmiany w konstytucji, układach i paktach zagranicznych itp. Członkowie „Solidarności” są już obecnie bardzo pewni siebie i lekceważąco traktują innych – głównie partyjnych.

Nie wszyscy podzielają powyższe opinie. Członkowie partii stwierdzają, iż to, co się stało, jest wynikiem X Plenum KC PZPR, na którym wyprzedano Partię i socjalizm. Nasi politycy dali kolejny dowód braku dyplomacji i dzisiaj [Tadeusz] Matuszewski^c i jemu podobni śmieją się z gen. [Wojciecha] Jaruzelskiego i [Czesława] Kiszczaka, że zrobili ich na szaro. Członkowie Partii zadają sobie pytania, kto odpowie za to i w jaki sposób odkręci się to, co się stało. Czy znów będzie stan wojenny, czy może dojdzie do wojny domowej w obronie ustroju i jęgo zdobyczy?

Z operacyjnego rozpoznania wynika, że **atmosfera w tej grupie pracowników jest pełna napięcia i wyczekiwania.**

Członkowie Partii przewidują, że z dniem ogłoszenia oficjalnych wyników wyborów i faktycznej porażki strony koalicyjno-rządowej nastąpią masowe występowania z PZPR i stopniowa likwidacja P[odstawowej] O[rganizacji] P[artyjnej].

Wśród członków PZPR krąży opinia, że wielu jej członków nie wzięło udziału w niedzielnych wyborach, działając niejako w odwet za X Plenum, biorąc rewanż za wyprzedanie ich opozycji, a nawet jeżeli głosowali, to i tak kreślili listę krajową.

– Członkowie PZPR Huty „Szczecin” w kontekście wstępnych, niekorzystnych dla PZPR wyników wyborów, **negatywnie oceniają działania K[omitetu] W[ojewódzkiego] PZPR i K[omitetu] M[iejskiego] PZPR na rzecz kampanii przedwyborczej.** Zarzucają etatowemu aparatowi Partii, że wszelkie uwagi odnośnie do prowadzonej kampanii ignorowali, forsowali własne pomysły, głosili, że przewidywania co do wyników wyborów są optymistyczne.

Członkowie partii **przewidują, że dojdzie do ostrej krytyki KW i KM PZPR podczas zebrania podsumowującego pierwszą turę wyborów, jakie ma odbyć się w najbliższych dniach w Hucie.**

Członkowie partii mogą zażądać ustąpienia funkcyjnych pracowników ze stanowisk.

^c W oryginale Macuszewski (litera c w nazwisku poprawiana odręcznie na literę t).

– **Działacze Federacji Związku Zawodowego Przemysłu Stoczniowego, Federacji Portów Morskich i Wojewódzkiego Porozumienia Związków Zawodowych** w Szczecinie **w sposób zdecydowanie negatywny komentują oświadczenia rzecznika prasowego KC PZPR tow. [Jana] Bisztygi² w części dot. możliwości ewentualnego zanarchizowania sytuacji w kraju**, która może doprowadzić do zagrożenia spokoju społecznego i demokracji. **Mówi się, że Partia jeszcze raz potwierdziła, że tylko ona chce mieć monopol na prawdę i tylko ona wie, jak demokracja jest dobra dla Polski, nie zważając na brak autorytetu wśród społeczeństwa.** Oświadczenie to odczytane zostało jako „straszenie ludności” i zapowiedź możliwości powrotu do stalinowskich metod rządzenia. Mówi się, że jeżeli Partia tak postępuje, to społeczeństwo słusznie postawiło na „Solidarność”.

– Figurant Wydziału V tutajszego WUSW **Stanisław Wądołowski^d – zwolennik ugrupowania Mariana Jurczyka – oceniając wybory, stwierdził, że kandydaci z ramienia Tymczasowego Zarządu Regionu prof. Tomasz Żuk i Stanisław Kocjan przegrali „bo cenzura nie pozwoliła na właściwą kampanię przedwyborczą”.**

W szczecińskim środowisku dziennikarskim nadal żywo komentowane są wyniki wyborów. Wg tego środowiska unaocznily one, że nie ma narodowej zgody ani na dotychczasowy model rządów, ani też na personalny skład obecnych ekip kierowniczych. Blokowe głosowanie przeciw liście krajowej potwierdziło, że nie ma zgody na listy preferencyjne. **Jednocześnie przegrana tej listy oznacza kryzys konstytucyjny, a każde „prawne” rozwiązanie tego kryzysu pozostawić musi szeroki margines dla kpin.**

Wyrażany jest pogląd, że konsekwencją wyników głosowania na listę krajową powinno być usunięcie się ze sceny politycznej wszystkich 33 jej uczestników, co dałoby wszystkim siłom politycznym tam reprezentowanym autentyczną możliwość dokonania przegrupowań i przeorientowania

^{d-d} *Fragment tekstu odręcznie zakreślony ramką.*

² Jan Bisztyga (19 I 1933 w Krakowie) – członek PZPR od 1953 r., 1956–1970 sekretarz POP PZPR w MSW, 1974–1978 ambasador Polski w Atenach, 1978–1981 ambasador Polski w Londynie, 1981–1982 w dyspozycji MSZ, 1982–1989 pracownik KC PZPR, 1986–1989 zastępca kierownika Wydziału Propagandy, a następnie Wydziału Polityki Informacyjnej KC PZPR, od marca 1989 do 1990 r. rzecznik prasowy – zastępca kierownika Wydziału-Sekretariatu Komisji Polityki Informacyjnej KC PZPR.

w kierunku popieranym przez ich bazę. **Podkreśla się, że na wynik wyborów zdecydowany wpływ miał ciąg błędów popełnionych przez ekipę gen. Jaruzelskiego – poczynając od niekonsekwentnego stanu wojennego, przez nieudolną kampanię przed X Zjazdem, aż do błędów gospodarczych zakończonych upadkiem rządu [Zbigniewa] Messnera.** Nie doprowadzono do przedwyborczych porozumień koalicyjnych. Ta **wyborcza kompromitacja stawia jako pilne zadanie reformy Partii. Przegrana bowiem to nie tyle wyraz siły „S[olidarności]”, ile efekt słabości koalicji.**

Dziennikarze wyrażają pogląd, że **nowy Sejm powinien pilnie uchwalić ustawę o partiach politycznych, która stworzy warunki do rozdrobnienia się opozycji. Jeśli bowiem mówi się o pluralizmie, to nie wolno utrzymać układu dwubiegowego. Strona obciążona przeszłością zawsze będzie stała na pozycji straconej.**

Z powątpiewaniem przyjmuje się wariant utworzenia „wielkiej koalicji z udziałem opozycji. Wynika to z przewidywanych konieczności pogorszenia warunków bytu, do czego nikt w kręgach „S[olidarności]” nie będzie chciał się przyłączyć. Ocenia się, że opozycja może w drugiej turze wyborów przejąć jeden z wariantów: albo zlekceważyć wybory i dokonają się one siłami koalicji, albo też poprzez tych kandydatów, którzy jej bardziej odpowiadają.

Wśród działaczy sportowych wyniki wyborów do Sejmu i Senatu przyjęto z dużym zaskoczeniem. Nie spodziewano się tak „miażdżącej wygranej” opozycji. Jako główną przyczynę porażki koalicji podaje się fakt zgożenia się na koalicję ze stronnictwami nieodgrywającymi poważniejszej roli na polskiej scenie politycznej.

Prognozuje się, że „solidarnościowy” Senat będzie blokował działalność Sejmu oraz Rządu i wówczas prezydent rozwiąże Sejm i Senat i zarządzi nowe wybory.

Uzyskano wiarygodną informację operacyjną, że **Szczeciński O[bywatelski] K[omitety] P[orozumiewawczy] „S[olidarność]” przeprowadza ankietę mającą na celu zbadanie przyczyny niskiej frekwencji wyborczej.** W ankiecie na pytanie: Co twoim zdaniem było główną przyczyną stosunków niskiej frekwencji wyborczej? przewidziano następujące odpowiedzi:

1. Rozmyślny bojkot;
2. Nieufność wyborców;

3. Obojętność wyborców;
4. Zła pogoda;
5. Inny powód;
6. Nie mam zdania.

Na pytanie: Czy weźmiesz udział w drugiej turze wyborów? przewidziano odpowiedzi:

1. Tak, 2. Nie, 3. Jeszcze nie wiem.

chor. Jan Owczarek

kpt. Zbigniew Linkowski^e

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 88–89, oryginał, mps.

^e *Pieczątka* Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie kpt. Zbigniew Linkowski z nieczytelnym podpisem.

1989 czerwiec 10, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Andrzeja Dąbkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Meldunek sygnałny nr 388/89

Informuję, że po przeprowadzonych wyborach z rejonu operacyjnego RUSW Goleniów napływają informacje, **że znaczna część wyborców tego terenu do drugiej tury wyborów nie przystąpi**^b. Zdaniem działaczy opozycji oraz osób z kręgów sympatyzujących, wybory właściwie już się zakończyły. Wybranie posłów z mandatów strony koalicyjno-rządowej jest wewnętrzną sprawą tych partii. Padają głosy, że jednym z kandydatów na stanowisko prezydenta jest Lech Wałęsa, który pomimo posiadanego tylko zawodowego wykształcenia jest wielkim politykiem, za którym stoi wielu światłych i wykształconych ludzi.

“Przedstawiciele O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] „Solidarność” stwierdzają, że udział w drugiej turze wyborów jest kwestią dobrej woli i własnego sumienia. Natomiast w kwestii listy krajowej ustalenia mają zapaść na poniedziałkowym (12 czerwca 1989 r.) spotkaniu w Komitecie Obywatelskim „S[olidarność]” w Warszawie^c.

W środowiskach robotniczych szczecińskich zakładów pracy pojawiają się nieliczne stwierdzenia, że przegrana partii w wyborach była zaprogramowana odgórnie i miała na celu wmanewrowanie opozycji w sprawowanie rządów. Beznadziejna sytuacja gospodarcza wymagająca bezpośredniego uderzenia w społeczeństwo – za zgodą opozycji – podewnie jej autorytet w społeczeństwie. O powyższych zamierzeniach świadczą mając nieudolnie prowadzona kampania przedwyborcza i wyraźne zasko-

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekretycja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Na lewym marginesie przy pierwszym akapicie podkreślonego tekstu wpisany odręcznie kod BCF.

^{c-c} W oryginale fragment zakreślony odręcznie pionową linią obok tekstu na lewym marginesie.

czenie kół kierowniczych „S[olidarności]” z rozmiarów zwycięstwa. Ocenia się, że opozycja spod znaku „S[olidarności]” nie była przygotowana do takiego stanu rzeczy i obecnie nie bardzo wie, jak ma się zachować w jakościowo nowej sytuacji. Odczytano to zwłaszcza z wypowiedzi rzecznika prasowego „S[olidarności]” [Janusza] Onyszkiewicza¹, który wbrew oczekiwaniom starał się umniejszyć rozmiary zwycięstwa opozycji, zachowując niespotykany obiektywizm. Z zaciekawieniem oczekuje się drugiej tury wyborów. Ciekawość ta dotyczy głównie frekwencji, która może być najniższa w historii. Zauważa się natomiast całkowity brak zainteresowania tym, kto z kandydatów partyjnych przedrze się zwycięsko przez drugą turę wyborów. Gro osób i to tych bezstronnych, które uczestniczyły w wyborach, deklaruje, że nie przystąpi do głosowania, gdyż nie ma już sensu. Wyrażane są opinie, że druga [tura] powinna ograniczyć się do wyborów na zebraniach wewnątrzpartyjnych, gdyż społeczeństwo wyraźnie dało do zrozumienia, na kogo stawia i kogo popiera. Efekty wyborów wywołały nowe zjawisko w łonie zakładowych zwolenników „S[olidarności]”. Zaczyna się mówić o tym, że kurczone trzymanie się M[ariana] Jurczyka może się okazać wysoce niekorzystne i pozbawione perspektyw. Twierdzi się, że sprawa rozdziału „S[olidarności]” lub jej konsolidacji będzie musiała zostać jak najszybciej wyjaśniona, w tym także ukierunkowanie się struktur zakładowych.

Zdaniem pracowników Izby Skarbowej w Szczecinie cała procedura głosowania opierała się właściwie nie na wyborze, ale na skreśleniu osób z obecnej ekipy. Teraz, gdy emocje opadają, część osób zadaje sobie pytanie „co dalej?”. Według nich nie jest to wybór najlepszy i może dojść

¹ Janusz Onyszkiewicz (18 XII 1937 we Lwowie) – polityk, dr fizyk, od 1979 r. współpracownik KSS KOR, od 1980 r. w „Solidarności”, doradca MKZ Mazowsze, członek Prezydium MKZ, ZR Mazowsze, rzecznik prasowy ZR „Solidarności”, w 1981 r. rzecznik prasowy KKP, delegat na I KZD NSZZ „Solidarność”, sekretarz Zjazdu, członek Prezydium KK, w listopadzie 1981 r. sygnatariusz deklaracji ideowej Klubów Rzeczypospolitej Samorządnej Wolność-Sprawiedliwość-Niepodległość, 13 XII 1981 r. internowany w ośrodku odosobnienia w Strzebielinku i Białogórze, zwolniony 23 XII 1982, w kwietniu 1983 r. aresztowany za kierowanie obchodami 40. rocznicy powstania w getcie warszawskim, zwolniony w lipcu 1983 r. na mocy amnestii, od 1984 redaktor niezależnego kwartalnika społecznego „Poglądy”, od 1986 r. rzecznik prasowy TKK, od 1987 rzecznik prasowy KKW, 1988–1990 członek Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie, w 1989 r. założyciel Solidarności Polsko-Węgierskiej, uczestnik obrad Okrągłego Stołu (w podzespolu ds. środków masowego przekazu) oraz rzecznik prasowy strony opozycyjnej, 1989–2001 poseł na Sejm PRL X kadencji i Sejm RP I, II, i III kadencji, 1990–1992 wiceminister obrony narodowej, 1992–1993 (w rządzie Hanny Suchockiej) i 1997–2000 (w rządzie Jerzego Buzka) minister obrony narodowej, 2004–2009 poseł Parlamentu Europejskiego (wiceprzewodniczący PE).

do bardzo trudnej sytuacji, łącznie z walką, gdy „S[olidarność]” zacznie zbyt ostro blokować projekty rządowe i sejmowe. Należy oczekiwać bardzo dużej aktywizacji „S[olidarności]” w zakładach pracy. **Niewykluczone jest również liczne występowanie z szeregów PZPR. Wyniki wyborów świadczą o kompletnej nieznajomości nastrojów wśród członków partii przez Komitety Miejskie i Wojewódzki PZPR.**

chor. Jan Owczarek

kpt. mgr Andrzej Dąbkowski^d

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 90–91, oryginał, mps.

^d *Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie z nieczytelnym podpisem.*

1989 czerwiec 13, Szczecin – Meldunek uzupełniający zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy operacyjnego rozpracowania o kryptonimie „Karły”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Meldunek sygnałny nr 393/89

Informuję, że w dn[iu] 10 VI 1989 r. Okręgowa Komisja Wyborcza podała wyniki głosowania pierwszej tury wyborów do Sejmu i Senatu.

Zbigniew Brzycki ubiegający się z ramienia Szczecińskiego KPN o mandat nr 359 uzyskał 11 795 głosów na 191 973 oddanych głosów ważnych, czyli 6,14%. W związku z powyższym nie został wybrany posłem.

Powyższej sytuacji należało się spodziewać, gdyż jednym z jego czterech kontrkandydatów na ten mandat był Józef Kowalczyk kandydujący z ramienia Komitetu Obywatelskiego „S[olidarność]”, który uzyskał blisko 67% głosów. Z komentarzy osób związanych z tut[ejszą] grupą KPN wynika, że mimo niezyskania mandatu są oni zadowoleni z wyników wyborów. Wypływa to z oceny, iż ich kandydat uzyskał taką ilość głosów co niejeden kandydat strony koalicyjno-rządowej. Uważają, że świadczą to o dużym wpływie KPN na naszym terenie. Obecnie działacze szczecińskiego KPN zamierzają podjąć działania zmierzające do rozbudowy swojej struktury.

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekreacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} Fragment tekstu odroczenie zakreślony ramką. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

Nie podjęto jednak decyzji, jakie konkretne kroki zamierzają podjąć w tej sprawie.

por. Wojciech Cehak

kpt. Zbigniew Linkowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 92, mps.

^c *Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie kpt. Zbigniew Linkowski z nieczytelnym podpisem.*

1989 czerwiec 13, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Meldunek sygnałny nr 392/89

Uzyskano wiarygodną informację operacyjną, że **Jerzy Zimowski**^b – wybrany na posła z ramienia „S[olidarności]” w Okręgu Szczecin – w wąskim kręgu osób zaufanych **lansuje następujące poglądy:**

– **brak reakcji władzy na sygnały społeczne i niezgodności ordynacji wyborczej z konstytucją jest świadectwem arogancji i lekceważenia. Władze błędnie sądziły, że skoro są reformatorami, to muszą wejść do Sejmu. Błędem jest również oddanie Senatu w ręce opozycji. Tu również powinien być proporcjonalny udział, gdyż żaden Sejm nie będzie mógł funkcjonować dobrze, skoro Senat należy do „innej partii”. Senat nie będzie forum poglądów, a „maszynką do głosowania” pod dyktando swego szefa. Jednakże „władza sama stworzyła taki mechanizm, który ją załatwił”.**

Odrzuca wejście „S[olidarności]” do rządu z powodu „zbyt małego pola manewru” w obecnej sytuacji. Ocenia, że nic się w tej chwili nie zmieniło – **cały aparat władzy pozostał w rękach PZPR. Wejście „S[olidarności]” do rządu musi być poprzedzone wyborami do samorządu terytorialnego i jego odpowiednim ukształtowaniem.** „S[olidarności]” mogłaby wejść do rządu pod warunkiem otrzymania wszystkich tek poza kluczowymi, tj. MON, MSW, MSZ i Ministerstwa Gospodarki, i możliwością wymiany ludzi w otrzymanych ministerstwach.

Tymczasowo „S[olidarności]” **prezentuje zbyt niski poziom i nie jest przygotowana do sprawowania władzy.** Możliwe jest przy tym, że utrzyma

^a Nad tekstem maszynopisu prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekretecja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie. Imiona i nazwiska zakreślone ramką. Z boku oznaczenie BCF odnoszące się do podkreśleń i zakreśleń ramką.

się Komisja Porozumiewawcza Okrągłego Stołu, która będzie dyktować warunki Sejmowi i Senatowi – pełniącym rolę atrapy. Sytuacja taka ma już miejsce obecnie, gdyż właśnie Komisja dyktuje warunki Radzie Państwa. Przewiduje, że tendencja ta utrzyma się i parlament będzie „papierowy”, albowiem dyrektywy wychodząc będą z jednej i drugiej partii, tj. „Solidarności” i PZPR.

– aby uniknąć płacenia podatków od darowizn, m.in. z zagranicy, „S[olidarność]” będzie musiała powołać „organizm” gospodarczy (np. zakład rzemieślniczy), który da jej szyld i pozwoli przejść pod przepisy dot. organizacji społecznych prowadzących działalność gospodarczą,

– załamanie gospodarcze Polski ma tendencję pogłębiającą się,

– przewiduje zmiany na kierowniczych stanowiskach w PZPR, w tym również I sekretarza KW PZPR w Szczecinie.

° Artur Balazs – wybrany na posła z ramienia „S[olidarności]” w Okręgu Stargard Szczeciński – przewiduje, że w niedługim czasie koalicja rozpadnie się, a jako pierwsze na stronę „S[olidarności]” przejdzie SD. Twierdzi, że strona opozycyjno-solidarnościowa weźmie udział w drugiej turze wyborów, aby pomóc koalicji wyjść z opresji, w jakiej się znalazła. W Sejmie zamierzają kontrolować rząd i realizację reform, a wszelkie decyzje będą zatwierdzać po konsultacji ze społeczeństwem. Wyraża też pewność, że pozostałe nieobsadzone miejsca w Senacie również przypadną opozycji.

W nawiązaniu do meldunku nr 378/89 z 8 czerwca 1989 r. informuję, że uzyskaliśmy wiarygodne dane o nieporozumieniach, jakie zaistniały pomiędzy O[bywatelskim] K[omitetem] P[orozumiewawczym] „S[olidarność]” Szczecin i M[iędzyzakładowym] K[omitetem] O[rganizacyjnym] „Solidarność” Piła. Podłożem jest wydrukowanie przez OKP „S[olidarność]” Szczecin 50 tys. sztuk „ściągawek” na potrzeby „S[olidarności]” w Pile, na których umieszczono nazwisko Nowickiego¹, a pominięto P[iotra] Baumgarta („na-

° *W oryginale akapit maszynopisu zakreślony linią pionową na lewym marginesie.*

¹ Zdzisław Nowicki (17 XII 1951 w Pile – 6 VI 2006) – w latach 1976–1982 w Wydziale Finansowym Urzędu Wojewódzkiego w Pile, od 1977 r. kolporter wydawnictw drugiego obiegu, po rejestracji „Solidarności” doradca związku, w stanie wojennym zmuszony do zwolnienia się z Urzędu Wojewódzkiego w Pile, 1981–1982 współzałożyciel i prezes KIK w Pile, 1982–1988 zaangażowany w działalność podziemnych struktur „Solidarności”, współpracownik ks. Stanisława Styrny, publikował w piśmie „Lech” wydawanym przez RKW „Solidarność” w Pile, w 1985 r. aresztowany za działalność w podziemnych strukturach „Solidarności”, od 1988 r. ponownie prezes reaktywowanego KIK w Pile, w 1989 r. współzałożyciel regionalnego Komitetu Obywatelskiego w Pile, 1989–1991 senator I kadencji, 1992–1996 konsul generalny w Sankt Petersburgu, 1996–1998 konsul generalny w Charkowie, 2001–2004 ambasador Polski w Ałma Acie.

raził się” udzieleniem w przeszłości pomocy M[arianowi] Jurczykowi). W tej sytuacji MKO „Solidarność” w Pile zrezygnował z ulotek „ściągawek” jako „rozbijających im robotę”.

chor. J[an] Owczarek

kpt. Zbigniew Linkowski^d

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 93–94, mps.

^d *Pieczątka* Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie kpt. Zbigniew Linkowski z nieczytelnym podpisem.

1989 czerwiec 15, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 398/89

Informuję, że przed drugą turą wyborów O[bywatelski] K[omitet] P[orozumiewawczy] „S[olidarność]” podtrzymuje swoją wszechstronną pomoc w kampanii wyborczej na rzecz Stanisława Kaliny – kandydata do Sejmu z mandatu nr 362 (ZSL) w Okręgu Świnoujście. O powyższym informowaliśmy w meldunkach sygnałnych nr 356/89 z 31 V 1989 r. i nr 378/89 z 8 VI 1989 r. ^b

Uzyskano wiarygodną informację, że działacze OKP „S[olidarność]” w Stargardzie Szczecińskim rozważają celowość i formy poparcia na rzecz kandydatów do Sejmu startujących do drugiej tury wyborów. Z wypowiedzi „S[olidarność]” wynika, iż głosować będą na gen. A[ntoniego] Walczaka – kandydującego do mandatu nr 365 (PZPR), uważając go za mniej groźnego niż najgłupszy dyrektor (B[olesław] Suchodolski – kontrkandydat do tego mandatu). Ponadto zamierzają głosować za Z[bigniewem] Lutrem – kandydatem do mandatu 366 (ZSL), w zamian za jego przystąpienie do „S[olidarność]” R[olników] I[ndywidualnych], do czego się zobowiązał. Obaj wymienieni kandydaci A[ntoni] Walczak i Z[bigniew] Luter nawiązali również kontakty z M[iędzyzakładowym] K[omitetem] O[rganizacyjnym] „S[olidarność]” w Szczecinie.

chor. Jan Owczarek

ppłk mgr Henryk Lewandowski ^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 95, oryginał, mps.

^a Nad tekstem maszynopisu prezentata. Wydział II Departamentu III MSW i dekreteacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^b W oryginale na lewym marginesie maszynopisu wpisany odręcznie kod BCF.

^c Pieczętka Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z nieczytelnym podpisem.

1989 czerwiec 16, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 399/89

Informuję, że w ostatnich dniach w kilku punktach Szczecina odnotowano kolportaż anonimowej ulotki o treści: „Wyborco! Przez ponad 40 lat zawsze wygrywał pierwszy na mandacie. Jeśli nie chcesz, aby stało się tak jeszcze raz, to głosuj tak”. Tu wymienione są nazwiska kandydatów do mandatu nr 356 (PZPR) Okręgu Szczecin: J[acka] Piechoty i D[ariusza] Więcaszka. Pierwsze nazwisko jest przekreślone. Na końcu znajduje się dopisek: „Zapamiętaj, skreśl pierwszego”. Jak ustalono, ulotki zastały wydrukowane przez Wojewódzki Uniwersytet Robotniczy przy Z[arządzie] W[ojewódzkim] ZSMP w Sz[czeci]nie, na zlecenie Z[arządu] W[ojewódzkiego] Z[wiązku] M[łodzi] W[iejskiej], który jest promotorem kampanii wyborczej D[ariusza] Więcaszka. Obaj kandydaci odcięli się od takiej formy prowadzenia kampanii. ^b

Informuję, że z opinii napływających z RUSW-ów i Wydziałów Operacyjnych WUSW w dniach poprzedzających drugą turę wyborów wynika, iż mieszkańcy woj[ewództwa] szczecińskiego nie przejawiają większego zainteresowania udziałem w głosowaniu. Tym samym należy spodziewać się, że udział uprawnionych wyborców w drugiej turze będzie niski.

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekretycja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^b W oryginale na lewym marginesie maszynopisu wpisany odręcznie kod BCF.

W nocy z 15 na 16 czerwca 1989 r. w centrum Szczecina ujawniono kilkanaście napisów o treści: „Bojkot wyborów – Jaruzel won – FMW”. Napisy usunięto.

chor. J[an] Owczarek

kpt. Zbigniew Linkowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 96, mps.

^c *Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie kpt. Zbigniew Linkowski z nieczytelnym podpisem.*

1989 czerwiec 17, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 401/89

Informuję, że w wielu środowiskach pracowniczych przedsiębiorstw w Szczecinie po kilku dniach euforii ze zwycięstwa „S[olidarności]” w pierwszej turze wyborów dochodzi do refleksji i przemyśleń, że przy sposobie głosowania, jaki zaproponowała „S[olidarnosc]”, przypadli również tzw. porządni ludzie. ^b

Po pierwszej turze wyborów w Zarządzie Portu Szczecin–Świnoujście odbyło się zebranie Tymczasowej Komisji Zakładowej „S[olidarnosc]”, w czasie którego jej przewodniczący Józef Kowalczyk, wybrany już na posła z mandatu „S[olidarnosci]”, informując o zdecydowanym zwycięstwie, stwierdził, że „władza niech się teraz martwi, jak z tego wybrnąć”. Dodał też, że „S[olidarnosc]” nie jest zainteresowana drugą turą wyborów, bo już osiągnęła wszystko. Jakikolwiek by było oficjalne stanowisko „S[olidarnosci]” w tej sprawie, był zadania, że należy ją bojkotować.

W środowisku M[iędzyzakładowego] K[omitetu] O[rganizacyjnego] „[Solidarnosc]” w Szczecinie niektórzy działacze są zdania, że wybory do Sejmu i Senatu ukazały władzy brak politycznego zaplecza w społeczeństwie, jak również, że „S[olidarnosc]” nie ma dużej bazy społecznej, bo znaczna część społeczeństwa nie wzięła udziału w wyborach. Wyborcy mieli wąski margines wyboru między programem partii, a „S[olidarnością]”. Panuje też przekonanie, że w wyborach zwyciężył rozsądek polegający na odrzuceniu postaw radykalnych.

Prognozy co do uczestnictwa w drugiej turze wyborów są skromne. Ocenia się, że głosy odda 10–20% uprawnionych do głosowania. Powodem

^a W prawym górnym rogu dekretacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza. Z lewej strony maszynopisu prezentata Wydział II Departamentu III MSW.

^b W oryginalne obok pierwszego akapitu na lewym marginesie dopisek BCF.

tego jest fakt, że „S[olidarność]” w wyborach osiągnęła swoje cele i nie musi martwić się o kandydatów koalicji rządowej, a pozostała część wyborców nie przejawia wyborami większego zainteresowania. Znaczna część społeczeństwa jest też tą akcją polityczną po prostu zmęczona.

kpt. Zygmunt Luberadski

ppłk mgr Henryk Lewandowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 102, oryginał, mps.

^c *Pieczątka Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z nieczytelnym podpisem.*

Nr 47

1989 czerwiec 19, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Meldunek sygnałny nr 402/89

Informuję, że w czasie drugiej tury wyborów w dniu 18^b czerwca w województwie szczecińskim nie^b odnotowano żadnych incydentów czy negatywnych zachowań.

Na 697 589^b uprawnionych do głosowania [głos] oddało 173 990^b osób, co stanowi 24,9^b%.

W Okręgu Wyborczym nr 91 w Szczecinie na 332 967^b uprawnionych do głosowania głosowało 70 388^b osób, co stanowi 21,13^b%.

Kandydaci na posłów 356^b (PZPR) w Szczecinie:

1. Jacek Piechota uzyskał 31 008^b głosów, tj. 44,05%
2. Dariusz Więcaszek uzyskał 24 600^b głosów, tj. 34,95%

Z mandatu 357^b (PZPR) w Szczecinie:

1. Waldemar Grzywacz uzyskał 33 913^b głosów, tj. 48,18%
2. Elżbieta Marszałek uzyskała 26 819^b głosów, tj. 38,10%

Z mandatu 358^b SD w Szczecinie:

1. Jan Kościelniak uzyskał 28 777^b głosów, tj. 40, 88%
2. Jan Rutkowski uzyskał 27 949^b głosów, tj. 39,70%

W Okręgu Wyborczym 92^b w Świnoujściu na 194 899^b uprawnionych głosy oddało 57 536^b osób, co stanowi 29,52%.

Kandydaci na posłów z mandatu 361^b (PZPR) w Świnoujściu:

1. Henryk Grzybowski uzyskał 18 806^b głosów, tj. 32,68%
2. Marian Jeż uzyskał 30 463^b głosy, tj. 52,94%

Z mandatu nr 362^b ZSL w Świnoujściu:

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW i dekreacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^b Woryginał w nawiasie powtórzenie.

1. Stanisław Kalina uzyskał 16 801^b głosów, tj. 29,20%
2. Wincenty Leszczyński uzyskał 31 196^b głosów, tj. 54,22%

W Okręgu Wyborczym nr 93^b w Stargardzie Szczecińskim na 169 723^b uprawnionych głosy oddało 46 066^b osób, tj. 27,14^b%.

Kandydaci na posłów z mandatu 365^b (PZPR) w Stargardzie Szczecińskim:

1. Bolesław Suchodolski uzyskał 22 794^b głosy, tj. 49,48%
2. Antoni Walczak uzyskał 15 369^b głosów, tj. 33,36%

Kandydaci na posłów z mandatu 366^b ZSL w Stargardzie Szczecińskim:

1. Zbigniew Luter uzyskał 15 635^b głosów, tj. 33,94%
2. Jerzy Rosiak uzyskał 21 700^b głosów, tj. 47,10%

Wg nieoficjalnych danych w poszczególnych mandatach zwyciężyli:

Jacek Piechota, Waldemar Grzywacz, Jan Kościelniak, Marian Jeż, Wincenty Leszczyński, Bolesław Suchodolski i Jerzy Rosiak.

Należy nadmienić, że wyraźnie przegrali wybory Stanisław Kalina w Świnoujściu i Zbigniew Luter w Stargardzie Szczecińskim, którzy w kampanii wyborczej wspomagani byli przez „Solidarność”.

ppłk mgr Henryk Lewandowski^c

[...]

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 97–98, k. 97–98, mps.

^c Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie.

1989 czerwiec 22, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Meldunek sygnałny nr 408/89

Informuję, że w dniu 24 czerwca 1989 r. (sobota) O[bywatelski] K[omit] P[orozumiewawczy] w Szczecinie organizuje spotkanie aktywu kierowniczego „Solidarności”, które ma się odbyć o godz. 15.00 w sali ks. Bogusława w Zamku Książąt Pomorskich. Celem spotkania ma być podsumowanie kampanii wyborczej oraz omówienie planów OKP na przyszłość. Między innymi senator dr [Mieczysław] Ustasiak będzie mówił o organizacji przyszłych samorządów lokalnych.

W trakcie przygotowań do spotkania działacze „S[olidarności]” wywiadają się, że w tej chwili najbardziej ich dręczy znalezienie formuły dla utrzymania Komitetu Obywatelskiego.

Stanisław Kalina, którego „Solidarność” wspierała jako kandydata na posła z mandatu ZSL w Świnoujściu i który przegrał z Wincentym Leszczyńskim, złożył podziękowanie za udzielenie mu poparcia, a jednocześnie zgodził się na dalszy kontakt z „Solidarnością”, deklarując swoją pomoc w wydawaniu gazety „S[olidarności]”, w której on mógłby być przydatny jako publicysta – fachowiec – ludowiec.

Z kolejnych informacji wynika, że „S[olidarność]” przystępuje do przeprowadzenia sondażu, którego respondenci mają odpowiedzieć na następujące pytania:

1. Czy uważasz, że wskutek wyborów nastąpią w Polsce – jeszcze w tym roku – odczuwalne zmiany?
 - tak, na lepsze,
 - tak, na gorsze,

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW.

- nie, nic się nie zmienia,
- nie mam zdania.

2. Czy wierzysz, że następne wybory do Sejmu i Senatu będą w pełni demokratyczne?

- tak,
- nie,
- nie mam zdania.

W przypadku uzyskania bardziej szczegółowych informacji dotyczących sondażu prześlemy ją kolejnym meldunkiem.

kpt. Zygmunt Luberadski

ppłk mgr Henryk Lewandowski^b

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 99, mps.

^b *Pieczątka Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z nieczytelnym podpisem.*

1989 czerwiec 23, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Meldunek sygnałny nr 411/89

Informuję, że po zakończeniu wyborów w tzw. terenie, w środowiskach pracowniczych przedsiębiorstw przemysłowych, ale także instytucjach, zaczynają się pojawiać komentarze, w swej treści raczej krytyczne, np.:

– „kampania wyborcza już się zakończyła, a była to ostatnia szansa, aby usłyszeć o wybranych posłach i senatorach, gdyż przez te 4 lata i tak nie będą w stanie nic zdziałać”.

Uwagi te kierowane są – jak dotychczas – tylko pod adresem posłów koalicji rządowej. Pojawiają się pierwsze opinie, iż jest rzeczą złą, że w Senacie są tylko przedstawiciele opozycji – **„ci, którzy nie chcieli w Polsce monopolu władzy, stworzyli go sami dla siebie”**^b. Uważa się także, iż **nowy układ sił będzie powodował większe napięcie w sferze społeczno-politycznej, powodując jednocześnie odsuwanie na dalszy plan spraw ekonomiki i gospodarki, choć sytuacja gospodarcza kraju wymagałaby relacji odwrotnej**. U podstaw tych opinii leży także niepokojąca sytuacja rolnictwa – susze w kwietniu i maju, które spowodowały przedwczesną wegetację zbóż.

W nawiązaniu do sondażu prowadzonego przez „S[olidarność]” (meldunek nr 408/89 z dnia 22 czerwca 1989 r.) informuję, że dotychczas ankietowano 53 respondentów.

Na 1. pytanie odpowiedź:

- tak, na lepsze – dało 12 osób,
- tak, na gorsze – również 12 osób,

^a W prawym górnym rogu prezentata Wydział II Departamentu III MSW.

^{b-b} Woryginalie ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie.

- nie, nic się nie zmieni – 17 osób,
- nie mam zdania – 12 osób.

Na pytanie 2.:

- tak – dało 19 osób,
- nie – 24 osoby,
- nie mam zdania – 10 osób.

kpt. Zygmunt Luberadski

ppłk mgr Henryk Lewandowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 100, mps.

^c *Pieczątka Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z nieczytelnym podpisem.*

1989 czerwiec 26, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez ppłk. Henryka Lewandowskiego, naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 415/89

W nawiązaniu do meldunku nr 408/89 z 22 VI 1989 r. informuję, że w dniu 24 VI 1989 r. ^bw **Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie odbyło się posiedzenie O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] „S[olidarność]” z całego województwa, biorącego czynny udział w kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu^b. Uczestniczyło ok. 300 osób.**

Posiedzenie miało charakter ceremonialno-uroczysty, m.in. grupie ok. 200 osób wręczono dyplomy uznania za pracę w Komitecie Obywatelskim „S[olidarność]” i Komisjach Wyborczych.

W wystąpieniu – senator M[ieczysław] Ustasiak stwierdził m.in., że główną sprawą dla posłów „S[olidarność]” w Sejmie powinien stać się obecnie samorząd terytorialny. Dzięki niemu łatwiej będzie ruchowi „S[olidarność]” zdominować lokalną władzę. Mówił o konieczności zachowania potencjału ludzkiego, jaki wytworzył się w trakcie wyborów. OKP widzi w przyszłości jako załączek różnorodnych grup politycznych.

Wystąpienia pozostałych posłów i senatora E[dmunda] Bilickiego nie miały charakteru deklaracji programowych, a były rodzajem podziękowania dla aktywu za trud włożony w kampanię wyborczą

Z innych głosów na uwagę zasługuje wystąpienie nieznanego rolnika, który zaatakował mówców i zebranych za pominięcie wkładu rolnika w kampanię wyborczą. Wyraził również dezaprobatę faktowi „bruzdzenia” Piotrowi Baumgartowi w kampanii wyborczej przez M[iędzyzakładowy] K[omitet] O[rganizacyjny] Szczecin. Zaapelował jednocześnie o jedność

^a W prawym górnym rogu dekretecja na Tow[arzysza] Gombosza. Po środku górnej części maszynopisu prezentata Wydział II Departamentu III MSW.

^{b-b} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty podkreślono odręcznie.

w „Solidarności”.

Ponadto w trakcie spotkania poinformował, że w najbliższych dniach **powołane zostanie w Szczecinie – z siedzibą w uzyskanych od władz pomieszczeniach przy Urzędzie Miejskim – Biuro Senatorsko-Poselskie.**

ppor. J[an] Owczarek

ppłk mgr Henryk Lewandowski^c

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 101, mps.

^c *Pieczętka Naczelnik Wydziału III WUSW w Szczecinie ppłk mgr Henryk Lewandowski z nieczytelnym podpisem.*

Nr 51

1989 czerwiec 28, Szczecin – Analiza zatwierdzona przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotycząca zabezpieczenia operacyjnego kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu w 1989 r. prowadzonego w ramach sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...]a

Analiza

dot[ycząca] zabezpieczenia operacyjnego kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu w 1989 r.
prowadzonego w ramach spr[awy] obiekt[owej] „Barwa V”.

Zgodnie z wytycznymi kierownictwa Sztabu MSW w miesiącu kwietniu 1989 r. Wydział III WUSW w Szczecinie przystąpił jako koordynator prowadzonych na terenie województwa przedsięwzięć do operacyjnego zabezpieczenia kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu. Założono na powyższy fakt sprawę obiektową krypt[onim] „Barwa V”.

Działania powyższe podjęto w związku z tym, że wybory wyznaczone przez Radę Państwa na 4 czerwca 1989 r. uznano, po obradach Okrągłego Stołu, za najważniejszą kampanię polityczną 1989 r. Miała ona zapoczątkować trudny okres tworzenia socjalistycznej demokracji parlamentarnej, której główny zarys przedyskutowano i zaakceptowano w czasie obrad Okrągłego Stołu.

Przeprowadzona analiza sytuacji operacyjnej w związku z wyborami wykazała, że kampania może ujawnić szereg niebezpieczeństw i zagrożeń, z uwagi, iż są w naszym kraju elementy ekstremalne – antysocjalistyczne, którym obce jest hasło porozumienia narodowego. Zależy im przy tym na mnożeniu wewnętrznych konfliktów, na zakłóceniu ładu i spokoju społecznego.

Jednocześnie rozpoznany stan nastrojów społecznych nie dawał pełnej gwarancji odporności na działania przeciwników ustroju.

^a Pieczętka Zastępcy Szefa Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych ds. Służby Bezpieczeństwa w Szczecinie płk mgr Marian Pietrzak. Na pieczętce podpis paraflowany.

W pierwszym okresie działań w sprawie dokonano rozpoznania form i metod działania związanych z kampanią wyborczą strony opozycyjno-solidarnościowej. Powołała ona na terenie województwa szczecińskiego dla poszczególnych trzech okręgów wyborczych – O[bywatelski] K[omitet] P[orozumiewawczy] „S[olidarność]”, współdziałający ściśle z Komitetem Obywatelskim przy L[echu] Wałęsie. Pomimo ustaleń zawartych przy Okrągłym Stole o niekonfrontacyjnym charakterze wyborów, stwierdzono, że program wyborczy Komitetu „S[olidarność]” jest w płaszczyźnie politycznej konfrontacyjny, a kampania wyborcza prowadzona przez tę stronę zawiera elementy agresywne.

Niezależnie od OKP „S[olidarność]” w kampanię wyborczą włączyła się również frakcja „S[olidarność]” M[ariana] Jurczyka oraz szczeciński KPN.

Ugrupowania te zaprezentowały program antykomunistyczny i niepodległościowy, skierowany przeciwko linii porozumienia przyjętej w ostatnim okresie przez stronę koalicyjno-rządową i zalegalizowaną opozycję.

Równolegle dokonano rozpoznania składów Wojewódzkiej, Okręgowych i Obwodowych Komisji Wyborczych, celem ujawnienia osób o negatywnych postawach społeczno-politycznych i etyczno-moralnych, a tym samym poddanie ich kontroli operacyjnej.

Powyższe przyczyniło się do rzetelnego, zgodnego z ordynacją wyborczą, wykonywania obowiązków przez te gremia.

Do dnia 10 V 1989 r. główny wysiłek operacyjny skupiono na kompleksowym rozpoznaniu kandydatów na posłów i senatorów typowanych przez uprawnione partie, organizacje społeczno-polityczne i grupy obywateli. Równolegle dążono do ustalenia terminów zebrań i spotkań przedwyborczych poświęconych prezentacji kandydatów, ze szczególnym uwzględnieniem organizowanych przez stronę opozycyjno-solidarnościową. Imprezy te, trwające nieprzerwanie do dnia wyborów, zabezpieczano operacyjnie poprzez osobowe źródła informacji oraz fizycznie poprzez pracowników operacyjnych.

Celem było uzyskanie danych pod kątem oceny postawy kandydatów, oceny treści prezentowanych programów wyborczych oraz atmosfery i klimatu spotkań.

Wykazały one zróżnicowane, niemniej wysokie zainteresowanie społeczeństwa kampanią wyborczą „Solidarność” przy frekwencji wahającej się od ok. 10 tys. osób na wiecu w Teatrze Letnim w Szczecinie do ok. 50 osób na zebraniach wiejskich.

W prezentowanych programach wyborczych poszczególni kandydaci strony opozycyjno-solidarnościowej koncentrowali się na:

– M[ieczysław] Ustasiak – opowiadał się za faktycznym samorządem terytorialnym, który to może przynieść widoczne zmiany w sytuacji społecznej i gospodarczej kraju, oraz za wychowaniem młodzieży w uspołecznionej szkole.

– E[dmund] Bilicki swoje *credo* przedstawił zdaniem: „Bez zdrowej rodziny – zdrowego społeczeństwa mieć nie będziemy, a czy będziemy chcieli mieć zdrowe społeczeństwo, zależy przede wszystkim od nas”. Wypowiadał się również, że poprzednie wybory były sfałszowane przez PZPR, w związku z czym w obecnych przedstawiciele „S[olidarności]” w Komisjach Wyborczych „patrzeć będą partyjniakom na ręce”.

– A[rtur] Balazs – opowiadał się za faktycznym zielonym światłem dla rolników, zwolnieniem od podatków rzemiosła świadczącego usługi na rzecz rolnictwa oraz pełnymi i nieograniczonymi kredytami bankowymi na rzecz wsi.

– J[erzy] Zimowski – swoje *credo* przedstawił zdaniem: „Mienie społeczne marnotrawione musi znaleźć właściciela i gospodarza, żeby przyniosło nam społeczne efekty. Prawo musi być czytelne dla wszystkich”. Jednocześnie opowiadał się za ograniczeniem wydatków na MON, MSW, administrację oraz za odpolitycznieniem gospodarki, która musi rządzić się prawami podaży, popytu, wartości i konkurencji.

– J[ózef] Kowalczyk – opowiadał się za koniecznością kontroli budżetu państwa. Stwierdzał: „musimy patrzeć władzy na ręce, nie ma innego wyjścia”. Formacje SB i ZOMO uznał za zbędne jako siejące jedynie postrach wśród ludzi pracy, młodzieży i osób starszych.

– B[ohdan] Kopczyński – opowiadał się za zmianą obecnej – stalinowskiej – konstytucji na nową z rozwiązaniami prawnymi jak w 1921 r. Kwestionował sens istnienia ZOMO, ROMO i ORMO jako elementów państwa totalitarnego. ZOMO określał jako wytwór komunistów, powołany do obrony ich interesów, a ludzi tam służących określał jako czerwoną gwardię o zdeformowanej psychice. Jednocześnie postulował odpolitycznienie MON i MSW.

Stałym elementem spotkań organizowanych przez OKP „S[olidarności]” było instruowanie uczestników o sposobie głosowania, aby w wyborach wygrała „S[olidarności]”. Częste też były namowy skreślenia kandydatów strony koalicyjno-rządowej, do czego posługiwano się terminem z kwestionariuszy dokumentów urzędowych – „niepotrzebne skreślić”.

Spotkania z udziałem kandydatów strony koalicyjno-rządowej odbywały się przy zdecydowanie mniejszym zainteresowaniu społeczeństwa. Odnotowano jeden fakt zakłócenia spotkania, w Policach w dniu 25 V 1989 r., kiedy to n[ieznany] mężczyzna zwrócił się do kandydata J[acka] Piechoty z pytaniem: „Panie Piechota, chciałbym wiedzieć od pana, dlaczego wczoraj w Policach nie było chleba. W ogóle to jest draństwo od tylu lat – precz z komuną!”.

W tym czasie odnotowano również protest pełnomocników Z[bigniewa] Brzyckiego – kandydata KPN – do Państwowej Komisji Wyborczej na decyzję Komisji Okręgowej o odmowie rejestracji, pomimo uzyskania wymaganych ordynacją wyborczą 3 tys. podpisów. Protest został uwzględniony. Kandydat ten oraz kandydat frakcji „S[olidarności]” S[tanisław] Kocjan prezentowali się zaledwie na dwóch spotkaniach z minimalną frekwencją.

Z[bigniew] Brzycki przedstawił swój program niepodległościowy, natomiast S[tanisław] Kocjan ograniczył się do wspomnień ze swej „podziemnej” działalności w „S[olidarności]”.

Kolportowane w trakcie spotkań i poza nimi materiały propagandowe „S[olidarności]” odznaczały się agresywnością treści i dobrym przygotowaniem plastycznym. Ponadto propagandę „S[olidarności]” cechowała elastyczność, której przykładem była rezygnacja w ostatnim okresie kampanii z organizacji wieców i spotkań, na rzecz zorganizowanych w centralnych punktach miast punktów informacyjnych.

Wydawana w okresie kampanii „Gazeta Wyborcza” „S[olidarności]” zawierała w trzech numerach szereg artykułów bezpośrednio atakujących kandydatów na posłów i senatorów strony koalicyjno-rządowej.

W omawianym okresie O[bywatelski] K[omitet] P[orozumiewawczy] „S[olidarności]” wykorzystał również do kampanii stacje BBC i R[adio] W[olna] E[uropa]. Wywiadów ich przedstawicielom udzielali M[ieczysław] Ustasiak, E[dmund] Bilicki, B[ohdan] Kopczyński, J[ózef] Kowalczyk i J[erzy] Zimowski.

W okresie kampanii uwidaczniały się rozdzwigi pomiędzy OKP „S[olidarności]” a frakcją „S[olidarności]”. Między innymi w rejonie Świnoujścia, Goleniowa, Gryfic i Kamienia Pomorskiego masowo kolportowano ulotki dyskredytujące B[ohdana] Kopczyńskiego jako kontrkandydata J[erzego] Przybysza. Były też przypadki fałszowania lub wykorzystywania plakatów OKP „S[olidarności]” przez frakcję, na co uskarżali się jej przedstawiciele na łamach RWE.

W okresie działań zabezpieczających kampanię odnotowano fakty wspierania przez OKP „Solidarność” kandydatów strony koalicyjno-rządowej: S[tanisława] Kaliny – czł[onka] ZSL i W[ojciecha] Karkucińskiego – czł[onka] PZPR.

Pomimo pierwotnego zgłoszenia W[ojciecha] Karkucińskiego do mandatu PZPR w ostatniej fazie kampanii nie uczestniczył z uwagi na wykluczenie go z PZPR, a tym samym nie został umieszczony na kartach wyborczych.

S[tanisław] Kalina natomiast był autorem negatywnej wypowiedzi, która omówiona będzie przy zagrożeniach.

W realizowanych działaniach operacyjno-organizacyjnych obejmujących druk, magazynowanie oraz transport kart i materiałów wyborczych zagrożeń nie odnotowano.

Wykazywane w tym zakresie zainteresowanie i bezpośrednia inspiracja naszej Służby wpłynęły mobilizująco na osoby odpowiedzialne za stronę techniczną przygotowanych wyborów.

W wyniku realizacji przedsięwzięć zorganizowano pełne zabezpieczenie i rozpoznanie operacyjne obiektów i środowisk. Wprowadzony system obiegu informacji podporządkowany został właściwemu zabezpieczeniu kampanii wyborczej. Pozwoliło to na bieżące informowanie Sztabu MSW i Departamentu III MSW o negatywnych faktach i sytuacjach rzutujących na kształtowanie się nastrojów społecznych oraz wpływających na przebieg kampanii.

W okresie prowadzenia działań zabezpieczających kampanię wyborczą odnotowano sześć negatywnych faktów i zagrożeń:

– w dniu 11 maja 1989 r. w Przelewicach (rejon RUSW Pyrzyce) podczas szkolenia członków O[bwodowych] K[omisji] W[yborczych] Gąsiorowski – członek Komisji z Żukowa – w sposób napastliwy zwrócił się do naczelnika gminy, sugerując, że zadaniem członków „Solidarności” w komisjach jest kontrola prawidłowości przebiegu wyborów i udzielania informacji wyborcom, jak kreślić „czerwonych”,

– w dniu 14 maja 1989 r. w Nowogardzie w trakcie wiecu przedwyborczego kandydat ZSL – S[tanisław] Kalina – wypowiedział się: „Jestem w koalicji z PZPR, ale ja się do tej koalicji nie prosiłem. Zdaję sobie sprawę, że w tym momencie tracę głosy członków Partii, ale z Partią nie jest mi po drodze. Celem Partii jest socjalizm, a moim celem jest dobrobyt człowieka”.

– w dniu 15 maja 1989 r. odnotowano próbę prowokacji ze strony OKP „Solidarność” pod postacią wystosowania pism do Prokuratury

Wojewódzkiej w Szczecinie z zawiadomieniem o powtarzających się przypadkach niszczenia plakatów i ogłoszeń wyborczych „S[olidarności]” na terenie województwa. W trakcie rozmowy z wezwanym przedstawicielem Komitetu A[ndrzejem] Kropopkiem odmówiono wszczęcia postępowania z uwagi na brak podstaw.

– w dniu 17 maja 1989 r. w godzinach rannych w Pyrzycach na szybach prywatnych zakładów usługowych wywieszono plakaty reklamujące kandydatów strony koalicyjno-rządowej. W dwóch przypadkach nieznani mężczyźni zażądali zdjęcia plakatów pod groźbą wybicia szyb. SB RUSW Pyrzyce sprawców nie ustalił.

– w dniu 24 maja 1989 r. w Szczecinie podpalono drewniane planse z plakatami wyborczymi kandydatów na senatorów z ramienia PZPR W[adysława] Radziuna i R[yszarda] Kargera. Sprawców nie ustalono.

– w dniu 2 czerwca 1989 r. w Gryficach Jan Klimko, zam[ieszkały] Gryfice, będąc w stanie nietrzeźwym, malował na budynku PZPR i sklepach hasło „Precz z komuną” oraz zamalowywał plakaty wyborcze. Postępowanie z art. 212 k.k. prowadzi RUSW Gryfice.

Na dzień wyborów 4 czerwca 1989 r. opracowano system zabezpieczenia pracy wszystkich obwodowych komisji poprzez powołanie grup operacyjno-śledczych. Zadaniem ich było podejmowanie wszelkich czynności procesowych na żądanie uprawnionych organów, tj. przewodniczących O[bwodowych] K[omisji] W[yborczych]. Powyższe uzupełniło fizyczne zabezpieczenie lokali przez służbę mundurową MO.

Wprowadzenie tego systemu pozwoliło na uniknięcie prognozowanych zagrożeń. Jedyne w m[iejscowości] Jarszewo (rejon RUSW Kamień Pomorski) ujawniono fakt połamania drzewców sześciu biało-czerwonych flag stanowiących wystrój lokali O[bwodowych] K[omisji] W[yborczych]. Sprawców nie ustalono.

Nie odnotowano żadnych incydentów o charakterze prowokacyjnym. Działania strony opozycyjno-solidarnościowej skoncentrowały się na działaniach agitacyjnych w bezpośrednim sąsiedztwie lokali.

W wyniku przeprowadzonych wyborów do Sejmu i Senatu wymaganą ilość głosów otrzymali kandydaci strony opozycyjno-solidarnościowej. Natomiast kandydaci strony koalicyjno-rządowej „przeszli parami” do drugiej tury wyborów 18 VI 1989 r.

W okresie między obiema turami wyborów zagrożeń nie stwierdzono. Odnotowano jedynie incydent pomiędzy kontrkandydatami do mandatu

PZPR w Szczecinie D[ariuszem] Więcaszkiem i J[ackiem] Piechotą, którego podłożem był brak kultury politycznej ze strony promotorów kampanii D[ariusza] Więcaszka – ZMW.

OKP „Solidarność” ograniczył się do rozważań udzielenia pomocy kandydatom ZSL – S[tanisławowi] Kalinie i Z[bigniewowi] Lutrowi oraz PZPR – gen. A[ntoniemu] Walczakowi. Wszyscy wymienieni nawiązali kontakt z M[iędzyzakładowym] K[omitetem] O[rganizacyjnym] „Solidarność” w Szczecinie.

Przy drugiej turze wyborów zastosowano identyczny system zabezpieczenia, nie stwierdzając żadnych zagrożeń ani uchybień w stosunku do ordynacji wyborczej.

Wybór ostatnich posłów w dniu 18 VI 1989 r. zakończył nasze działania zabezpieczające wybory do Sejmu i Senatu na terenie województwa.

Należy ocenić, że do spokojnego przebiegu wyborów w obu terminach przyczyniła się nowa jakościowo sytuacja społeczno-polityczna, w której opozycja solidarnościowa była również zainteresowana spokojnym przebiegiem wyborów oraz dużą frekwencją głosujących. Tym samym jednostkowe zagrożenia, które ujawniono, miały charakter incydentalny, nie spotkały się ze społeczną aprobatą i nie wpłynęły na kształtowanie się nastrojów przed wyborami. Obserwowano jedynie w trakcie prowadzenia sprawy nieznaczne aktywizowanie się grup F[ederacji] M[łodziży] W[alczącej], „Solidarności Walczącej” oraz P[olskiego] P[orozumienia] N[iepodległościowego], obliczone na zakłócenie przebiegu kampanii. Rozkolportowały one nieznaczną ilość ulotek nawołujących do bojkotu wyborów. Ich autorstwa było też sporządzenie na terenie Szczecina kilkunastu napisów – haseł tej samej treści.

Tym samym należy ocenić, że działania te niewnoszące żadnych konstruktywnych treści nie powiodły się. Świadczyć może o tym również wysoki, wynoszący 61,3% uprawnionych, udział obywateli w pierwszej turze głosowania. W drugiej turze wyborów głosowało 24,94% uprawnionych. Są to wskaźniki wysokie, biorąc pod uwagę powiększającą się liczbę społeczeństwa przyjmującą postawę apolityczną oraz fakt, że drugą turą wyborów nie była ^bzainteresowana opozycyjno-solidarnościowa^b.

^{b-b} Tak w oryginalnym tekście, niewątpliwie powinno być: zainteresowana strona opozycyjno-solidarnościowa.

Wnioski:

1. Wprowadzony system zabezpieczenia oraz operacyjna ochrona kampanii wyborczej spełniły swoją rolę, zapewniając właściwe współdziałanie i mobilność SB i MO. Pozytywnie należy też ocenić współdziałanie z MSW.

2. System informatyczny zapewnił bieżącą i pełną informację dla Departamentu III MSW oraz władz polityczno-administracyjnych – o symptomach zagrożeń i kandydatach na posłów i senatorów.

3. Bieżące wytyczne kierownictwa Sztabu MSW stanowiły istotną pomoc dla programowania przez nas pracy operacyjnej, szczególnie w zakresie przygotowania organizacyjnego i prognozowanych zagrożeń.

4. Bieżąca i systematyczna ochrona operacyjna przez naszą Służbę kampanii wyborczej oraz liczne nawiązane kontakty służbowe i operacyjne wpłynęły inspirująco na osoby odpowiedzialne za właściwy jej przebieg i jednocześnie przyczyniły się do faktycznego współdziałania społeczeństwa w kierunku zapewnienia ładu i porządku.

5. W toku kampanii nie stwierdzono przypadków dekonspiracji podejmowanych przez nas działań lub ich negatywnej oceny politycznej i społecznej.

6. Na uzyskanie wysokiego poziomu pracy operacyjnej w sprawie przez wszystkie jednostki operacyjne SB wpływ miały doświadczenia płynące z działań podejmowanych przy ochronie poprzednich kampanii wyborczych.

Opracował:
ppor. Jan Owczarek^c

kpt. Zbigniew Linkowski^d

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 103–110, mps.

^c Inspektor Sek[cji] V Wydz[iału] II.

^d *Pieczętka* Zastępca Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie kpt. Zbigniew Linkowski z nieczytelnym podpisem.

Nr 52

1989 lipiec 6, Szczecin – Meldunek sygnałny zatwierdzony przez kpt. Zbigniewa Linkowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie, dotyczący sprawy obiektowej o kryptonimie „Barwa V”, tajne specjalnego znaczenia

[...] ^a

Meldunek sygnałny nr 423/89

Informuję, że w związku ze zrealizowaniem planowanych kierunków działań stanowiących powód wszczęcia sprawy obiektowej krypt. **„BARWA V” postanowiono sprawę zakończyć^b**. Jednocześnie opracowano analizę zabezpieczenia operacyjnego kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu na terenie województwa szczecińskiego, którą przesyłam w załączniku do niniejszego meldunku.

ppor. J[an] Owczarek

kpt. Zbigniew Linkowski^c

[^d]

Źródło: AIPN, 0236/410, t. 32, k. 111, oryginał, mps.

^a Pośrodku górnej części maszynopisu nad tekstem dekreteacja na towarzysza [Andrzeja] Gombosza.

^{b-b} W oryginale fragment podkreślony odręcznie.

^c Pieczętka Zastępcy Naczelnika Wydziału III WUSW w Szczecinie kpt. Zbigniew Linkowski z nieczytelnym podpisem.

^d Pod tekstem maszynopisu prezentata Wydział II Departamentu III MSW.

CZĘŚĆ II

POLSKA ZJEDNOCZONA PARTIA ROBOTNICZA

1989 marzec 28, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie dotyczący oceny wyników gospodarowania państwowych gospodarstw rolnych za rok 1988 w województwie szczecińskim

Protokół 8/89

z posiedzenia Egzekutywy KW PZPR w dniu 28 III 1989 r.

Porządek posiedzenia:

1. Ocena wyników gospodarowania państwowych gospodarstw rolnych za 1988 r.
2. Sprawy bieżące.

Obecni członkowie Egzekutywy KW PZPR:

tow[arzysze] S[tanisław] Miśkiewicz, W[ładysław] Kaczanowski, Cz[esław] Uścińowicz¹, M[ieczysław] Marcinkowski, E[dward] Rodak², W[ojcich] Długoborski³, S[tanisław] Gładzik⁴, L[eon] Hancewicz⁵, J[anina] Hitnarowicz⁶, R[yszard] Jabłoński⁷, K[azimierz] Jaskot⁸, M[ie-

¹ Czesław Uścińowicz (15 X 1942 w Dołbianach) – działacz komunistyczny, członek PZPR od 1962 r., 1973–1975 sekretarz KP PZPR w Goleniowie, a następnie 1975–1976 II sekretarz, 1979–1981 I sekretarz KMG w Goleniowie, 1981–1982 instruktor wydziału organizacyjnego KW PZPR w Szczecinie, w 1982 r. kierownik Rejonowego Ośrodka Propagandy Partyjnej w Nowogardzie, od września 1982 r. do 1989 r. sekretarz propagandy KW PZPR w Szczecinie.

² Edward Rodak (1938) – działacz komunistyczny, członek PZPR od 1965 r., członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie od stycznia 1987 r. do grudnia 1989 r.

³ Wojciech Długoborski (13 IV 1954 w Szczecinie) – działacz komunistyczny, członek PZPR od 1974 r., 1986–1989 przewodniczący Rady Wojewódzkiej ZSMP w Szczecinie, od września 1986 r. do grudnia 1989 r. członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie, 1990–2001 burmistrz Gryfina, 1998–2001 radny sejmiku zachodniopomorskiego, 2001–2005 poseł na Sejm RP IV kadencji.

⁴ Stanisław Gładzik (1939) – działacz komunistyczny, członek PZPR od 1962 r., członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie od września 1986 r. do grudnia 1989 r.

⁵ Leon Hancewicz (26 II 1937 w Lidzie) – działacz komunistyczny, członek PZPR od 1961 r., elektryk w ZNTK w Stargardzie Szczecińskim, członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie od stycznia 1984 r. do grudnia 1989 r.

⁶ Janina Hitnarowicz (2 XI 1951 w Szczecinie) – działacz komunistyczny, członkini PZPR od 1978 r., majser budowy w Kombinacie Remontowo-Budowlanym „Prefabut” Spółdzielnia Pracy w Szczecinie, członkini Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie od września 1986 r. do grudnia 1989 r.

⁷ Ryszard Jabłoński (1944) – działacz komunistyczny, członek PZPR od 1968 r., 1986–1989 I sekretarz KZ PZPR w PŻM w Szczecinie, członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie od września 1986 r. do grudnia 1989 r.

czysław] Lewandowski⁹, S[tanisław] Malec, M[ieczysław] Ołtarzewski¹⁰, W[iesław] Piotrowski¹¹, Z[enon] Pyda¹², A[dam] Wójcik, E[ugeniusz] Żuraw¹³.

Nieobecni członkowie Egzekutywy KW PZPR:

tow. J[erzy] Wieczorek ¹⁴	– chory
tow. Z[bigniew] Górkiewicz	– urlop wypoczynkowy
tow. K[azimiera] Piątek ¹⁵	– urlop wypoczynkowy
tow. J[arosław] Wernikowski ¹⁶	– urlop wypoczynkowy

Ponadto w posiedzeniu uczestniczyli:

tow. W[acław] Podsiadło ¹⁷	– dyrektor Delegatury NIK [w Szczecinie]

⁸ Kazimierz Jaskot (22 I 1936 w Nowej Wsi) – działacz komunistyczny, pedagog, prof. od 1985 r., członek PZPR od 1954 r., 1982–1985 rektor WSP w Szczecinie, 1985–1989 rektor Uniwersytetu Szczecińskiego, od stycznia 1984 r. do grudnia 1989 r. członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie, delegat na X Zjazd PZPR, 1986–1990 członek KC PZPR.

⁹ Mieczysław Lewandowski (1928) – działacz komunistyczny, członek PZPR od 1962 r., dyrektor naczelny ZCH Police, 1979–1981 oraz od stycznia 1984 r. do grudnia 1989 r. członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie, delegat na X Zjazd PZPR.

¹⁰ Mieczysław Ołtarzewski (2 I 1932 w Kostpolu) – działacz komunistyczny, członek PZPR od 1963 r., zastępca dyrektora firmy „Miastoprojekt”, od stycznia 1984 r. do grudnia 1989 r. członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie.

¹¹ Wiesław Piotrowski – bliższych danych nie ustalono.

¹² Zenon Pyda (1 VII 1947 w Lublinie) – działacz komunistyczny, członek PZPR od 1975 r., 1981–1990 I sekretarz KZ PZPR w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, od maja 1981 r. do grudnia 1989 r. członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie, delegat na X Zjazd PZPR.

¹³ Eugeniusz Żuraw (4 VIII 1937 w Rudniku) – działacz komunistyczny, członek PZPR od 1963 r., dyrektor Kombinatoru PGR w Troszynie, od września 1986 r. do grudnia 1989 r. członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie.

¹⁴ Jerzy Wieczorek (1932) – działacz komunistyczny, członek PZPR od 1956 r., od stycznia 1984 r. do grudnia 1989 r. członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie.

¹⁵ Kazimiera Piątek (1942) – działacz komunistyczny, członkini PZPR od 1966 r., od września 1986 r. do grudnia 1989 r. członkini Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie.

¹⁶ Jarosław Wernikowski (29 V 1934 w Gilowicach) – funkcjonariusz UB/SB w latach 1953–1990, od grudnia 1981 r. komendant wojewódzki MO w Szczecinie, od sierpnia 1983 r. szef tamtejszego WUSW, od stycznia 1984 r. do grudnia 1989 r. członek Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie. AIPN Sz, 0019/6206; *Twarze szczecińskiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa województwa szczecińskiego. Informator personalny*, red. P. Knap, M. Ozga, M. Stefaniak, Szczecin 2008, s. 184.

¹⁷ Wacław Podsiadło (1932) – członek PZPR od 1953 r., 1978–1990 dyrektor Delegatury NIK w Szczecinie.

tow. J[anusz] Sokalski¹⁸ – redaktor naczelny „Głosu Szczecińskiego”
tow. J. Pawelczak¹⁹ – I sekretarz KMG Nowogard
tow. H[enryk] Milewski – I sekretarz KG Przelevice

oraz zaproszeni do pkt. 1

tow. E[ugeniusz] Malinowski²⁰ – wicewojewoda szczeciński
tow. F[eliks] Uniejowski²¹ – przewodniczący Zespołu Analiz i Prognozowania Produkcji Rolnej KW PZPR
tow. Z[bigniew] Janowski²² – prezes Oddziału Wojewódzkiego Związku PGR
tow. W. Socha²³ – zastępca dyrektora Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa U[rzędu] W[ojewódzkiego]
tow. M[arian] Knul²⁴ – sekretarz Komisji KW PZPR ds. Rozwoju Rolnictwa i Przetwórstwa Rolno-Spożywczego, kierownik Wydziału Rolnego KW PZPR

Ad. 1.

[...] ^a

Ad. 2.

Tow. S[tanisław] Miśkiewicz – poinformował członków Egzekutywy KW o przebiegu rozmów przy Okrągłym Stole oraz przedstawił kalendarz polityczny na najbliższy okres:

^a *Tę część dokumentu pominięto.*

¹⁸ Janusz Sokalski (11 X 1941 we Lwowie) – członek PZPR od 1966 r., od 1967 r. dziennikarz „Głosu Szczecińskiego”, 1984–1989 redaktor naczelny „Głosu Szczecińskiego”, członek Zarządu Głównego Stowarzyszenia Dziennikarzy PRL, delegat na X Zjazd PRL.

¹⁹ J. Pawelczak – bliższych danych nie ustalono.

²⁰ Eugeniusz Malinowski – bliższych danych nie ustalono.

²¹ Feliks Uniejowski – bliższych danych nie ustalono.

²² Zbigniew Janowski – bliższych danych nie ustalono.

²³ W. Socha – bliższych danych nie ustalono.

²⁴ Marian Knul (13 I 1952) – członek PZPR od 1980 r., 1987–1989 dyrektor wydziału rolnego KW PZPR w Szczecinie.

- Egzekutywa KW PZPR – 11 IV 1989 r. (przełożona z 04 IV br.) ze względu na planowane posiedzenie Sejmu;
- XI Plenum KC PZPR – 31 III 1989 r.
- posiedzenie Sejmu PRL – 5 IV 1989 r.
- wybory do Sejmu – 4 VI 1989 r. (druga tura wyborów 18 VI 1989 r.)

Następnie tow[arzysz] S[tanisław] Miśkiewicz zapoznał członków Egzekutywy z zasadami i organizacją wyborów do parlamentu.

Przewiduje się wybór do Sejmu z mandatów i tzw. listy krajowej (do 10% ogólnej ilości posłów). Województwo szczecińskie otrzyma 11 mandatów, których podział będzie następujący:

- 60% ZSL, SD, PZPR;
- 5% katolicy świeccy;
- 35% bezpartyjni (w tym ok. 20% stanowić będzie opozycja).

PZPR będzie miała 38–39% mandatów, czyli z woj[ewództwa] szczecińskiego 4 mandaty. W jednym okręgu wyborczym może być od 2 do 5 mandatów. W związku z tym w woj[ewództwie] szczec[ińskim] przewiduje się 3 okręgi (Szczecin, Stargard [Szczeciński], Świnoujście). Zastosowany będzie polityczny podział mandatów (na każdym mandacie określona partia).

Zgłaszanie kandydatów na posłów przysługuje wszystkim partiom, organizacjom społecznym o zasięgu krajowym oraz obywatelom (3 tys. podpisów).

Kandydat musi mieć ukończone 21 lat oraz szanować Konstytucję PRL. Senat składał się będzie ze 110 senatorów, zgłaszanych przez partie, organizacje społeczne o zasięgu krajowym oraz przez 5 tys. obywateli. Sejm i Senat łącznie liczyć będą 570 osób i utworzą tzw. Zgromadzenie Narodowe. W trakcie uzgodnień przy Okrągłym Stole są uprawnienia Senatu i prezydenta.

Henryk Kaczmarczyk^{25b}

Stanisław Miśkiewicz^c

Źródło: APSz, KW PZPR, 440, k. 3–8, mps.

^b Protokołował: S[tar]sz[yn] inspektor KW PZPR *Poniżej nieczytelny podpis odręczny.*

^c Przewodniczył: I sekretarz KW PZPR *Poniżej nieczytelny podpis odręczny.*

²⁵ Henryk Kaczmarczyk – bliższych danych nie ustalono.

Nr 54

1989 kwiecień 18, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie dotyczący realizacji programu i perspektywy rozwoju szczecińskich ośrodków TV

Protokół 10/89

z posiedzenia Egzekutywy KW PZPR w dniu 18 IV 1989 r.

Porządek posiedzenia:

1. Praca szczecińskiego ośrodka TV – realizacja programu i perspektywy rozwoju.
2. Sprawy bieżące.

Obecni członkowie Egzekutywy KW PZPR:

Tow[arzysze]: S[tanisław] Miśkiewicz, J[erzy] Wieczorek, Cz[esław] Uścińowicz, M[ieczysław] Marcinkowski, Z[bigniew] Górkiewicz, E[dward] Rodak, W[ojciech] Długoborski, L[eon] Hancewicz, J[anina] Hitnarowicz, R[yszard] Jabłoński, K[azimiera] Piątek, W[iesław] Piotrowski, Z[enon] Pyda, J[arosław] Wernikowski.

Nieobecni członkowie Egzekutywy KW PZPR:

tow. S[tanisław] Rogalski	– narada przewodniczących rad narodowych w sprawie wyborów do Sejmu i Senatu,
tow. W[ładysław] Kaczanowski	– udział w naradzie przewodniczących rad narodowych w sprawie wyborów,
tow. K[azimierz] Karapuda	– wyjazd służbowy do Baszewic,
tow. S[tanisław] Gładzik	– udział w posiedzeniu Komisji Zakładowej,
tow. K[azimierz] Jaskot	– pobyt służbowy w ZSRR,
tow. M[ieczysław] Lewandowski	– pobyt służbowy w Danii,
tow. S[tanisław] Malec	– wizyta wiceministra przemysłu Kazimierza Klęki,
tow. M[ieczysław] Ołtarzewski	– uczestniczył w dorocznym po-

- siedzeniu naczelnych inżynierów „Miasto projektów” w Warszawie,
- tow. A[dam] Wójcik – usprawiedliwiony przez tow[arzystwa] S[tanisława] Miśkiewicza,
- tow. E[ugeniusz] Żuraw – urlop wypoczynkowy.

Ponadto w posiedzeniu uczestniczyli:

- tow. W[acław] Podsiadło – dyrektor Delegatury NIK,
- tow. J[anusz] Sokalski – redaktor naczelny „Głosu Szczecińskiego”.

Zaproszeni do pkt. 1

- tow. Z[bigniew] Puchalski¹ – dyrektor PRiTV Szczecin
- tow. J[acek] Popiołek² – redaktor naczelny TV Szczecin
- tow. M. Błażejewicz³ – zastępca dyrektora PRiTV ds. technicznych
- tow. D[ariusz] Więcaszek – I sekretarz POP PRiTV
- tow. J[ózef] Sawicki⁴ – kierownik Wydziału Ideologicznego i Propagandy KW [PZPR]
- tow. B[ogdan] Kurzaj⁵ – zastępca kierownika Wydziału Ideologicznego i Propagandy KW [PZPR]

¹ Zbigniew Puchalski (19 IX 1933) – członek PZPR od 1958 r., od 1954 r. dziennikarz Polskiego Radia w Szczecinie, 1962–1966 pracował w aparacie partyjnym KW PZPR w Szczecinie, 1966–1990 redaktor naczelny Polskiego Radia w Szczecinie, w 1980 r. i 1985–1990 dyrektor i redaktor naczelny Polskiego Radia i Telewizji w Szczecinie.

² Jacek Popiołek (1950) – dziennikarz, 1988–1990 redaktor naczelny OTV w Szczecinie.

³ M. Błażejewicz – bliższych danych nie ustalono.

⁴ Józef Sawicki (24 II 1946 w Wilejce) – członek PZPR, od sierpnia 1987 r. do września 1988 r. kierownik Rejonowego Ośrodka Propagandy Partyjnej w Policach, od września 1988 r. do grudnia 1989 r. kierownik wydziału propagandy KW PZPR w Szczecinie.

⁵ Bogdan Kurzaj – bliższych danych nie ustalono.

Ad. 1.

[...] ^a

Dodatkowe propozycje do rozpatrzenia

3. Egzekutywa KW PZPR zatwierdziła na przewodniczących konwencji w okręgach wyborczych niżej wymienionych towarzyszy:

- tow[arzysz] Kazimierz Karapuda – w okręgu świnoujskim;
- tow[arzysz] Mieczysław Marcinkowski – w okręgu stargardzkim;
- tow[arzysz] Adam Wójcik – w okręgu szczecińskim.

4. Plenum KW PZPR odbędzie się w dniu 9 V 1989 r. – przyjęcie kandydatów na posłów i senatorów zgłoszonych przez konwencje.

Henryk Kaczmarczyk^b

Stanisław Miśkiewicz^c

Źródło: APSz, KW PZPR, 441, k. 3–8, mps.

^a Tę część dokumentu pominięto.

^b Protokołował:

^c Przewodniczył: I sekretarz KW PZPR.

Nr 55

1989 kwiecień 21, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy Komitetu Miejskiego PZPR dotyczący przebiegu kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu oraz przygotowań do obchodów 1 Maja

Protokół

z posiedzenia egzekutywy KM PZPR w dniu 21 IV 1989 r.

Obecni: członkowie Egzekutywy zgodnie z załączoną listą obecności^a.

Porządek posiedzenia:

1. Informacja o przebiegu kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu.
2. Informacja o przebiegu przygotowań do obchodów 1 Maja.
3. Sprawy organizacyjne.

Obradom przewodniczył I sekretarz KM PZPR tow[arzysz] Adam Wójcik.

Ad. 1.

tow. Adam Wójcik – powitał członków Egzekutywy KM PZPR, a następnie dokonał wprowadzenia do powyższego tematu. Stwierdził, że Egzekutywa winna się ustosunkować do aktualnej sytuacji, przygotowań do wyborów oraz mającej się odbyć Partyjnej Konwencji Wyborczej.

Po korektach w okręgu szczecińskim mamy:

2 mandaty PZPR

2 mandaty bezpartyjne

Zasady wysuwania kandydatów na mandaty partyjne na posłów i senatorów określiło Biuro Polityczne w oparciu o Statut PZPR. Komitet Centralny PZPR zaproponował dwa warianty promowania kandydatów partyjnych:

- przez konferencje wojewódzkie,
- przez konwencje elektorów.

Jako bardziej demokratyczny przyjęliśmy w województwie szczecińskim drugi wariant. Obecnie w organizacjach partyjnych odbywają się

^a Brak listy obecności.

wybory elektorów w proporcji jeden elektor na 50 członków PZPR. Pierwsza część konwencji odbędzie się 8 V 1989 r. Elektorom przedstawieni zostaną wszyscy kandydaci na posłów i senatorów. Następnie po konsultacji ze swoimi macierzystymi organizacjami partyjnymi odbędzie się druga część konwencji, na której w tajnym głosowaniu elektorzy zadecydują, kogo będziemy promować. Termin zgłaszania kandydatów na posłów i senatorów w Obwodowych Komisjach Wyborczych został wyznaczony do 10 V 1989 r. Wg danych na dzień dzisiejszy dwadzieścia osób, członków PZPR, zaczęło zbierać podpisy na dwa mandaty partyjne – poselskie oraz dwóch towarzyszy na dwa mandaty senatorskie.

Ugrupowania opozycyjno-solidarnościowe wystawiają tylko po jednym kandydacie na każdy mandat.

Obecnie przy takiej dużej ilości towarzyszy ubiegających się o mandat poselski musi się liczyć, że głosy się rozdzielią i trzeba będzie powtórzyć wybory.

Są decyzje wojewódzkie w kwestii zasad kandydowania i tych nie zmienimy, ale czy jako Komitet Miejski wysuniemy kandydata, czy poprzemy kogoś, czy też wszystkich ubiegających się o mandaty poselskie i senatorskie?

Pytania – uwagi – propozycje

tow. Czesław Prętki¹ – mimo podanych nazwisk kandydujących do Sejmu i Senatu nie bardzo wiem, kto ich wysuwał. Kwestią do rozważenia pozostaje fakt, że skoro lista jeszcze otwarta, to może być sytuacja, że za tydzień kandydować będzie większa ilość osób i to lepszych od dzisiaj przedstawionych.

tow. Adam Wójcik – na razie zgłaszają swoich kandydatów organizacje do tego uprawnione, takie jak: Liga Kobiet Polskich, N[aczelna] O[rganizacja] T[echniczna], Komitety Zakładowe [PZPR] itp. Są jednak członkowie, którzy po zebraniu 3 tys. podpisów mogli zgłaszać swój akces na mandat partyjny. Skoro jednak wybieramy elektorów, to może warto komuś organizować kampanię wyborczą.

tow. Czesław Prętki – skoro organizacje partyjne wybierają elektorów, to Komitet Miejski nie musi dokonywać wyboru.

tow. Władysław Kot² – w jaki sposób elektorzy poznają kandydatów?

¹ Czesław Prętki (1934) – członek PZPR od 1963 r., szef RUSW w Szczecinie, od marca 1985 r. do grudnia 1989 r. członek Egzekutywy KM PZPR w Szczecinie.

² Władysław Kot (1938) – członek PZPR od 1964 r., dyrektor Szkoły Podstawowej nr 43 w Szczecinie, od marca 1985 r. do grudnia 1989 r. członek Egzekutywy KM PZPR w Szczecinie.

tow. Adam Wójcik – na pierwszej elekcji zgłaszający przedstawia kandydatów oraz sami przedstawia się elektorom.

tow. Władysław Żmudzki³ – jeżeli mamy działać, i to skutecznie, to powinniśmy podjąć działania promujące kandydatów dopiero po elekcji. Wówczas Komitet Miejski może wesprzeć w kampanii wyborczej tych kandydatów, którzy uzyskają akceptację elektorów.

tow. Lech Kantorski⁴ – od dłuższego czasu odczuwam zanik miejskiej instancji w codzienne działanie w mieście. Generalnie społeczeństwo się liczy z tym, kto rządzi, dzieli i daje. A więc jakim wstydem dla instancji jest powiedzieć, że wśród kandydatów są lepsi i gorsi. Dlatego też jestem za wytypowaniem swojego kandydata.

tow. Czesław Prętki – takie działanie obniżyłoby rangę organizacji partyjnych. Przecież elektorzy są wybierani w sposób demokratyczny. W wypadku proponowania kandydata przez instancję doszłoby do sporów i ścierania poglądów. Chyba nie możemy tworzyć precedensów. Mogłaby się również wytworzyć sytuacja, że elektorzy popieraliby swojego kandydata, a my swojego. Musimy pamiętać, że elektorzy nie są naszymi przeciwnikami.

tow. Władysław Żmudzki

Wniosek: Po wyłonieniu przez konwencję po jednym kandydacie na mandaty partyjne instancja miejska wesprze zwycięzców w kampanii wyborczej i będzie ich popierać.

tow. Adam Wójcik – na obecnym etapie kampanii wyborczej wszyscy kandydaci prowadzą ją sami. W tej chwili podejmowanie dyskusji o kandydatach jest przedwczesne, bo mogą być zgłaszani jeszcze inni. Ponieważ jest to walka wyborcza, musimy się liczyć z faktem, że towarzysze, którzy nie uzyskają akceptacji elektorów, nie wycofają się z prowadzenia kampanii. Decyzję będą podejmować sami zainteresowani i będzie ona świadczyć o ich wyrobieniu partyjnym.

Ustalenia:

1. Maksymalnie pozytywnie przedstawić społeczeństwu kandydatów PZPR ubiegających się o mandat posłów i senatorów.
2. Po zakończeniu konwencji skierować wszystkie środki i działania na kandydatów wyłonionych przez elektorów.

³ Władysław Żmudzki – od marca 1985 r. do grudnia 1989 r. sekretarz KM PZPR w Szczecinie.

⁴ Lech Kantorski (1946) – członek PZPR od 1964 r., zastępca dyrektora Kombinatu Przedsiębiorstw Produkcji Materiałów Budowlanych w Szczecinie, od marca 1985 r. do grudnia 1989 r. członek Egzekutywy KM PZPR w Szczecinie.

tow. Janusz Miciak⁵ – nasze działania są również uzależnione od posunięć strony opozycyjno-solidarnościowej.

Tak samo jak my jesteśmy zainteresowani obsadzeniem mandatów bezpartyjnych przez naszych sympatyków, to podobne działania podejmuje opozycja. Może być również sytuacja, że „Solidarność” będzie chciała umieścić swoich zwolenników na mandatach partyjnych.

tow. Czesław Prętki – działania „Solidarności” są przemyślane i do samych wyborów czekają nas niespodzianki. Musimy pamiętać, że ich zachowanie, mentalność jest całkiem inna niż trzy miesiące temu. Przecież ich głównym celem strategicznym jest zwycięstwo w wyborach.

tow. Adam Wójcik – jeżeli nie będziemy [przestrzegać] dyscypliny partyjnej, to 4 VI 1989 r. może dojść do rozrzutu głosów na mandaty partyjne i dopiero druga tura wyborów wyłoni posłów na mandaty partyjne. W takiej sytuacji będzie dyskusja, że członków PZPR wybrało mniej wyborców.

Ustalenia:

1. Zaprosić członków Egzekutywy KM PZPR na konwencję wyborczą (bez prawa głosu).
2. Komitet Miejski nie wysuwa żadnego kandydata na posła ani senatora.

Ad. 2.

Informacja o przebiegu przygotowań do obchodów 1 Maja.

tow. Adam Wójcik – w dniu wczorajszym odbyło się spotkanie Komitetu Obchodów 1 Maja oceniające stan przygotowań do Święta Pracy. Z podsumowania wynika, że około pięćdziesięciu tysięcy osób zadeklarowało udział w pochodzie. Pod tą właśnie ilość uczestników ustalone są godziny zbiórek i przejścia kolumn. W roku obecnym, zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami, pochod w Szczecinie rozpocznie się od odegrania hymnu.

Równoległe do naszego pochodu ruszy pochod organizowany przez Solidarność – [Mariana] Jurczyka, na który otrzymali zgodę od władz miejskich. Trasa tej manifestacji będzie przebiegać od stoczni do katedry. Zabezpieczenie obydwu pochodów przez służby ochronne daje gwarancję opanowania sytuacji. Mamy sygnały, że tzw. Solidarność Wałęsowska pójdzie w naszym pochodzie. Niezależnie od ugrupowań firmowanych przez Wałęsę są jeszcze inne.

⁵ Janusz Miciak (1950) – członek PZPR od 1979 r., ślusarz narzędziowy w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, od marca 1985 r. do grudnia 1989 r. sekretarz KM PZPR w Szczecinie.

Wniosek: Przed wyborami do Sejmu i Senatu musimy zrobić wszystko, by w pochodzie 1-majowym wspólnie z sojusznikami pokazać się jako znacząca siła polityczna.

Ad. 3.

Sprawy organizacyjne

[...] ^b

Barbara Sperczyńska ^{6c}

Adam Wójcik ^d

Źródło: APSz, KM PZPR, 210, b.p., mps.

^b *Tę część dokumentu pominięto.*

^c *Protokołowała: Powyżej nieczytelny podpis odręczny.*

^d *I sekretarz KM PZPR. Powyżej nieczytelny podpis odręczny.*

⁶ *Barbara Sperczyńska – bliższych danych nie ustalono.*

Nr 56

1989 maj 9, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie dotyczący oceny przebiegu konwencji partyjnych, omówienia kandydatów na posłów i senatorów w okręgach wyborczych województwa szczecińskiego z mandatu PZPR oraz przyjęcia materiałów na posiedzenie plenarne KW PZPR

Protokół 11/89

z posiedzenia Egzekutywy KW PZPR w dniu 9 V 1989 r.

Porządek posiedzenia:

1. Ocena przebiegu konwencji partyjnych;
2. Omówienie kandydatów na posłów i senatorów w okręgach wyborczych województwa szczecińskiego z mandatu PZPR;
3. Przyjęcie materiałów na posiedzenie plenarne KW PZPR w dniu 9 V 1989 r.
4. Sprawy bieżące.

Obecni członkowie Egzekutywy KW PZPR:

Tow[arzysze]: S[tanisław] Miśkiewicz, W[ładysław] Kaczanowski, J[erzy] Wieczorek, Cz[esław] Uścińowicz, K[azimierz] Karapuda, M[ieczysław] Marcinkowski, Z[bigniew] Górkiewicz, E[dward] Rodak, W[ojciech] Długoborski, S[tanisław] Gładzik, L[eon] Hancewicz, J[anina] Hitnarowicz, R[yszard] Jabłoński, M[ieczysław] Lewandowski, W[iesław] Piotrowski, Z[enon] Pyda, A[dam] Wójcik, J[arosław] Wernikowski.

Nieobecni członkowie Egzekutywy KW PZPR:

tow. K[azimierz] Jaskot – pobyt służbowy w RFN

tow. E[ugeniusz] Żuraw – delegacja służbowa

Ponadto w posiedzeniu uczestniczyli:

tow. W[acław] Podsiadło – dyrektor Delegatury NIK

tow. J[anusz] Sokalski – redaktor naczelny „Głosu Szczecińskiego”.

Ad. 1.

tow. M[ieczysław] Marcinkowski – przewodniczący partyjnej konwencji wyborczej w okręgu świnoujskim poinformował o przebiegu konwencji

w Goleniowie, która odbyła się 28 IV 1989 r. Uczestniczyło w niej ok. 400 elektorów i członków KW PZPR z terenu Okręgu Wyborczego w Świnoujściu. Frekwencja elektorów – 84%. Zaprezentowani zostali:

Kandydaci na senatorów: Ryszard Karger i Władysław Radziun oraz **kandydaci na posłów:** płk Henryk Grzybowski, Waldemar Buczyński, Marian Jeż, Tadeusz Olech. Na konwencji przedstawili się także dwaj kandydaci w wyborach do Sejmu z mandatów bezpartyjnych: Barbara Kuszczyk-Nawrot¹ i Damian Domeracki.

Na obszarze objętym przez Okręg Wyborczy nr 92 w Świnoujściu mieszka 257 tys. osób, spośród których prawa wyborcze posiada ok. 175 tys. osób.

Elektorzy zdaniem tow. [Mieczysława] Marcinkowskiego – wykazali dość nikłą znajomość ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu oraz zasad elekcji wewnątrzpartyjnych.

Do jednego mandatu PZPR z okręgu świnoujskiego zgłoszeni zostali:

Waldemar Buczyński – I sekretarz KM PZPR w Świnoujściu, płk Henryk Grzybowski – dowódca Pomorskiej Brygady WOP, Marian Jeż – dyrektor P[rzedsiębiorstwa] B[udownictwa] O[gólnego] w Nowogardzie. Zrezygnował z kandydowania tow. T[adeusz] Olech.

tow. K[azimierz] Karapuda – przewodniczący partyjnej konwencji wyborczej w Stargardzie Szczecińskim. Konwencja odbyła się 2 maja br. w Stargardzie [Szczecińskim]. Uczestniczyło w niej blisko 300 elektorów wybranych na zebraniach P[odstawowych] O[rganizacji] P[artyjnych] w kwietniu br. W konwencji wzięli udział członkowie KW PZPR wywodzący się z instancji objętych granicami Okręgu Wyborczego nr 93 w Stargardzie [Szczecińskim]. W trakcie pierwszej konwencji zaprezentowani zostali kandydaci na senatorów: Ryszard Karger i Władysław Radziun oraz kandydaci na posłów: Paweł Pieczonka, Andrzej Paździurko², Tadeusz Stefanowski³ i Bolesław Suchodolski.

W trakcie obrad nie było pytań złośliwych bądź negujących kandydatów. Wszystkie zaprezentowane kandydatury spotkały się z poparciem elektorów. Konwencja stargardzkiego Okręgu Wyborczego nr 93 zgłosiła do jednego mandatu PZPR następujących towarzyszy: Paweł Pieczonka – dyrektor

¹ Barbara Kuszczyk-Nawrot – bliższych danych nie ustalono.

² Andrzej Paździurko – bliższych danych nie ustalono.

³ Tadeusz Stefanowski – bliższych danych nie ustalono.

K[ombinatu] PGR Chociwel, Bolesław Suchodolski – dyrektor K[ombinatu] PGR Stara Dąbrowa, rezygnację z ubiegania się o mandat w wyniku niezyskania trzytysięcznego poparcia wśród wyborców złożyli: A[ndrzej] Paździorko i T[adeusz] Stefanowski.

tow. A[dam] Wójcik – przewodniczący partyjnej konwencji okręgu Szczecin, oceniając przebieg konwencji odbytej w dniu 8 V 1989 r., powiedział, że frekwencja wybranych elektorów kształtowała się na poziomie 96%. Na wybranych 506 elektorów obecnych było 486. Frekwencja członków KW [PZPR] uprawnionych do głosowania w tym okręgu – 84%. Podkreślił dużą dyscyplinę uczestników konwencji. W konwencji uczestniczyło ok. 40 sekretarzy POP towarzyszących swoim elektorom. Konwencja wykazała, że pomimo dwukrotnego szkolenia zasady wyborcze nie w pełni były zrozumiałe. Pierwsi sekretarze niektórych POP nie pracowali z elektorami.

Pytania elektorów były jednak bardzo rzeczowe. Osobnym zagadnieniem była jednak wypowiedź tow. Niewiadomskiego – dyrektora S[złodzińskiego] P[rzedsiębiorstwa] B[udownictwa] O[gólnego] 3. Pierwsza konwencja miała charakter bardzo demokratyczny. Kandydaci mieli możliwość pełnego zaprezentowania się elektorom. Postulowano zmniejszenie ilości kandydatów na listach wyborczych. W wyniku szczecińskiej konwencji wyborczej oraz indywidualnych decyzji kandydatów zdecydowano, że o poszczególne mandaty w tej fazie kampanii będą ubiegać się:

Mandat nr 356 – Czesław Koralewski – rzemieślnik w Spółdzielni „Pomorze”, Maciej Manicki – przewodniczący Federacji Związków Zawodowych Przemysłu Stoczniowego, Jacek Piechota – komendant Zachodniopomorskiej Chorągwi ZHP, Mirosław Sobczyk – przewodniczący Z[arządu] W[ojewódzkiego] ZSMP, Dariusz Więcaszek – kierownik redakcji w szczecińskiej TV.

Mandat nr 357 – Zenon Grabowski – dyrektor Stoczni Szczecińskiej im. A[dolfa] Warskiego, Waldemar Grzywacz – prof. U[niwersytetu] S[złodzińskiego], Elżbieta Krawczak – wiceprzewodnicząca Federacji Związków Zawodowych Pracowników „Społem”, Stanisława Malinowska – mistrz w Z[akładach] P[rzemysłu] O[dzieżowego] „Odra”, Elżbieta Marszałek – dyrektor Z[espołu] S[zkoła] E[konomicznego] nr 2 w Szczecinie. Rezygnację z kandydowania na posłów złożyli: T[adeusz] Bilik, J[anusz] Garnarczyk, A[ndrzej] Kryk, R[yszard] Łangowski, W[iktor] Szostak.

tow. S[tanisław] Miśkiewicz – przedstawił propozycję obsadzania poszczególnych mandatów PZPR, składy te będą przedłożone do decyzji Plenum KW PZPR, które skieruje kandydatów na określone mandaty PZPR.

Ustalenia:

1. Egzekutywa KW PZPR pozytywnie oceniła dotychczasowy przebieg kampanii i konwencji;

2. Egzekutywa KW PZPR postanowiła zaproponować Plenum KW PZPR tylko tych towarzyszy do poszczególnych mandatów w wyborach do Sejmu, którzy uzyskali co najmniej trzy tys. podpisów wspierających;

3. Egzekutywa KW PZPR zaakceptowała kandydatury na senatorów:
tow[arzystwa] Ryszarda Kargera – prezesa Spółki Akcyjnej „Wolny Obszar Celny”

tow[arzystwa] Władysława Radziuna – prezesa Rolniczego Kombinatu Spółdzielczego w Baszewicach.

4. Decyzję o zmniejszeniu liczby kandydatów do dwóch w ramach poszczególnych mandatów w wyborach do Sejmu podejmą konwencje na swych drugich posiedzeniach.

Ad. 3.

tow. W[ładysław] Kaczanowski – zapoznał członków Egzekutywy z treścią referatu, projektem uchwały Plenum KW PZPR.

Ustalenia:

1. Egzekutywa KW PZPR zaakceptowała projekt dokumentów na posiedzenie plenarne KW PZPR w dniu 9 V 1989 r., zalecając uwzględnienie w nich zgłoszonych uwag propozycji;

2. Egzekutywa KW PZPR zatwierdziła następujący porządek obrad Plenum:

- 1) Referat wprowadzający Egzekutywy KW PZPR;
- 2) Prezentacja kandydatów zgłoszonych przez konwencje;
- 3) Dyskusja;
- 4) Podjęcie uchwały.

Ad. 4.

tow. J[erzy] Wieczorek – omówił przekazane członkom Egzekutywy do wiadomości materiały dot[yczące] oceny sytuacji gospodarczej województwa w 1989 r. (W załączeniu). Przedstawił informację z zakresu podstawowych wskaźników dynamiki dotyczących zadań gospodarczych w okresie styczeń–kwiecień 1989 r.

Ustalenia:

1. Egzekutywa KW PZPR zapoznała się z programem imprez przedwyborczych w poszczególnych okręgach wyborczych. Zwrócono uwagę na konieczność koncentracji sił i środków w czasie dzielącym nas od wyborów.

2. Egzekutywa KW PZPR zaakceptowała projekt działań przedwyborczych od 10 maja do 3 czerwca 1989 r.

3. Egzekutywa KW PZPR zobowiązała tow. Z[bigniewa] Górkiewiczza – przewodniczącego W[ojewódzkiej] K[omisji] K[ontrolno]-R[ewizyjnej] – do podejmowania działań dyscyplinujących wobec członków partii kandydujących na posłów i senatorów, którzy nie ujawnili się i nie poddali się konwencji oraz nie byli zaakceptowani przez Plenum KW w dniu 9 V 1989 r. Winni być oni zawieszeni w prawach członka partii i mogą ubiegać się o mandat bezpartyjny.

W przerwie obrad członkowie Egzekutywy KW PZPR wzięli udział w uroczystości składania wieńców i kwiatów pod pomnikiem Braterstwa Broni na cmentarzu Centralnym w Szczecinie z okazji Dnia Zwycięstwa.

Henryk Kaczmarczyk^a

Stanisław Miśkiewicz^b

Źródło: APSz, KW PZPR, 441, k. 143–147, mps.

^a Protokołował: *Poniżej nieczytelny podpis odręczny.*

^b Przewodniczył: I sekretarz KW PZPR *Poniżej nieczytelny podpis odręczny.*

1989 maj 17, Szczecin – Protokół z posiedzenia Plenum Komitetu Miejskiego PZPR w Szczecinie dotyczący oceny zadań partii w kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu

Protokół

XI plenarnego posiedzenia KM PZPR odbytego 17 V 1989 r.

Obecni: członkowie KM PZPR, M[iejskiej] K[omisji] K[ontrolno]-R[ewizyjnej], zgodnie z załączoną listą obecności^a.

Porządek obrad:

3. Zadania w kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu.
4. Dyskusja.
5. Wolne wnioski.

Posiedzeniu przewodniczył I sekretarz KM PZPR tow[arzysz] Adam Wójcik.

tow. Adam Wójcik – powitał zebranych członków plenum oraz Miejskiej Komisji Kontrolno-Rewizyjnej. Następnie I sekretarz KM PZPR określił cel obrad plenarnych. Jest to posiedzenie robocze i poświęcone wyborom. Zbliżające się wybory wymagają konsolidacji całej lewicy i zaangażowania wszystkich członków partii.

Ad. 1.

Referat wprowadzający wygłosił sekretarz KM PZPR **Władysław Żmudzki** – Referat w załączeniu.

[...] ^b

Ad. 2.

tow. Adam Wójcik – zapoznał członków Plenum KM [PZPR] z aktualną sytuacją umieszczenia kandydatów na poszczególnych mandatach.

Na mandat nr 356 (PZPR) zostało zgłoszonych przez KW PZPR 5 kandydatów:

1. Czesław Korolewski,
2. Maciej Manicki,

^a Brak listy obecności.

^b Tę część dokumentu pominięto.

3. Jacek Piechota,
4. Mirosław Sobczyk,
5. Dariusz Więcaszek,

Na mandat nr 357 (PZPR) zarejestrowanych zostało 7 kandydatów:

1. Zenon Grabowski,
2. Waldemar Grzywacz,
3. Wojciech Karkuciński,
4. Elżbieta Krawczak,
5. Stanisława Malinowska,
6. Elżbieta Marszałek,
7. Kazimierz Wirkijowski.

Jeden kandydat, również członek PZPR – Jacek Mikicin – zgłosił się do Komisji Wyborczej sam, ale ze względów formalnych nie został umieszczony na liście kandydatów.

tow. Wojciech Karkuciński nie uczestniczył w Konwencji Wyborczej PZPR, która odbyła się w dniu 8 maja 1989 r. Po zebraniu wymaganej liczby podpisów zgłosił się do Komisji Wyborczej.

Na pozostałych mandatach zarejestrowano:

- Nr 358 (SD) – 4 kandydatów,
- Nr 359 (bezpartyjny) – 3 kandydatów,
- Nr 360 (bezpartyjny) – 3 kandydatów.

Na dwa mandaty senatorskie zgłoszono i zarejestrowano 12 kandydatów, w tym 2 członków PZPR: Ryszard Karger i Władysław Radziun.

W sprawie mandatów partyjnych jednoznacznie wypowie się konwencja. Wyniki głosowania zdecydują, kogo będziemy promować. W układzie koalicyjnym wspierać jako PZPR należy: Jana Kościelniaka (SD), Edmunda Trokowskiego (bezpartyjny), Władysława Nowaka (bezpartyjny).

W ostatnich dwóch tygodniach będzie organizowanych szereg imprez zakładowych i osiedlowych. Największa impreza promująca naszych kandydatów odbędzie się 28 V 1989 r. w parku Kasprowicza. W naszym województwie opozycja nie prowadzi na razie nieodpowiedzialnej kampanii, nie ma ataków na naszych kandydatów. Natomiast „Solidarność” propaguje i rozprowadza ulotki uczące, jak głosować. Zaleca w nich, by poza kandydatami „Solidarności” wszystkich pozostałych skreślać.

Prowadzimy stale narady i spotkania z sekretarzami P[odstawowych] O[rganizacji] P[artyjnych], kierownictwem partyjnym i gospodarczym przedsiębiorstw, by w końcowej fazie kampanii wyborczej wszyscy się włączyli.

Dla wyjścia na zewnątrz z działaniami partii tworzymy 23 wyborcze punkty koalicyjne. Będą one prowadzić akcje ulotkowo-propagandowe na osiedlu. W tych punktach aktyw podejmie działania w miejscu zamieszkania, obejmie swoim działaniem emerytów i ludzi niepracujących zawodowo. Rzeczą najistotniejszą jest teraz wsparcie tych działań przez członków Plenum.

W mieście funkcjonują 192 komisje wyborcze, do których desygnowaliśmy członków partii. Niezależnie od tego chcemy uzgodnić z kandydatami na posłów i senatorów, członkami PZPR, by reprezentował ich mąż zaufania, członek partii. Obecnie już wiemy, że w każdej komisji będzie już członek „Solidarności”. Nasze dalsze działanie będzie uzależnione od działań opozycji.

Zadania:

– dotrzeć w ramach zakładu pracy z informacją wyborczą. Jeżeli nie dotrzemy do 50% załogi, to sytuacja może być zła,

– w trakcie kampanii wyborczej na teren zakładu mają prawo wejść wszyscy kandydaci. Naszym zadaniem jest, by również kandydaci, a szczególnie członkowie PZPR, spotykali się z pracownikami,

– akcję promocyjną należy wprowadzić następująco: senatorzy, wymienieni wcześniej bezpartyjni i J[an] Kościelniak.

Na zakończenie tow. Adam Wójcik zapoznał członków Plenum z oceną przebiegu pochodu oraz imprez 1-majowych. Mimo głosów przeciwnych organizowaniu pochodu należy jednoznacznie powiedzieć, że jako lewica odnieśliśmy duży sukces.

Pytania – uwagi

tow. Stefan Węgrzynek¹ – w pełni podzielam oceny zawarte w referacie oraz uważam za słuszne zadania do realizacji przez członków PZPR. Zebrania, które się odbywają we wszystkich organizacjach partyjnych, zmuszają do refleksji. Uczestnicząc w kilku zebraniach, obserwowałem niską frekwencję oraz fakt, że dyskusja sprowadzała się do akceptacji wszystkich kandydatów. 19 V 1989 r. spotkamy się na konwencji i jeżeli elektorzy nie będą zdyscyplinowani i odpowiedzialni, to będzie duży rozrzut głosów szczególnie na mandaty poselskie. Wówczas nasza konwencja będzie próbą tego, co się będzie działo w dniu wyborów.

¹ Stefan Węgrzynek – bliższych danych nie ustalono.

Wniosek:

Należy ukierunkować działania na tych kandydatów, którzy mają największe poparcie w organizacjach partyjnych. Jeśli w ostatnich tygodniach kampania nie będzie skierowana na określone nazwiska, społeczeństwo nie będzie wiedziało, na kogo ma głosować.

tow. Adam Wójcik – na obecnym etapie kampanii wyborczej elekto-rzy w różny sposób zasięgają opinii POP. O tym, kogo mamy popierać, zdecyduje konwencja w głosowaniu tajnym. Najlepsza byłaby sytuacja, gdyby na jednym mandacie PZPR było 2 kandydatów. Jest to niemożliwe, bo ci, którzy się zgłosili w Komisjach Wyborczych sami, nawet jak nie poprze ich konwencja, wątpliwe, czy się wycofają. Podobna sytuacja panuje w układzie mandatów senatorskich. Obecnie 12 kandydatów ubiega się o dwa miejsca, dlatego jednoznacznie musimy popierać naszych dwóch.

tow. Henryk Czajka² – stwierdził, że jeżeli chcemy wygrać wybory, musimy zwrócić większą uwagę na dyscyplinę partyjną. Ostatnie zebrania odbywały się przy stosunkowo niskiej frekwencji. Mówiąc o powstających punktach informacyjnych, które mają być obsługiwane przez członków partii z T[erenowych] O[rganizacji] P[artyjnych], to stwierdzić można, że nie są oni do tego zadania przygotowani. Aktyw partyjny winien być przygotowany do dyskusji nawet z opozycją. W punktach tych powinny się znajdować materiały propagandowe w wystarczającej ilości, a na razie, poza charakterystykami kandydatów, nic nie ma.

tow. Władysław Kot – skoro w punktach koalicyjnych brakuje aktywu, należałoby włączyć działaczy PRON.

tow. Adam Wójcik – pracownicy KM PZPR zapoznają aktyw z zasadami funkcjonowania punktów koalicyjnych. Włączymy również do naszych działań i do pomocy kierownictwo gospodarze zakładów pracy. Na odbywanych naradach z dyrektorami mówimy im o konsolidacji szeregów, gdyż przegrana w wyborach będzie również ich przegrana. W odpowiedzi na pytanie dotyczące włączenia działaczy PRON do pracy w wybranych punktach koalicyjnych I sekretarz wyjaśnił, że ordynacja wyborcza jednoznacznie ukierunkowała sytuację PRON, wykluczając tym samym działalność tej organizacji w wyborczych punktach koalicyjnych.

² Henryk Czajka (1926) – członek PZPR od 1948 r., emerytowany funkcjonariusz MO.

tow. Kazimierz Szczęsny³ – czy rozpatrywana jest możliwość zabezpieczenia naszych mężów zaufania w komisjach wyborczych? Przecież musimy wziąć pod uwagę taką ewentualność, że po kilku interwencjach naszego męża zaufania „opozycja” wyprowadzi go z lokalu wyborczego, a nieznani obywatele zrobią mu krzywdę.

tow. Adam Wójcik – nie przewidujemy takiej sytuacji. Dotychczasowe sytuacje wykluczają taką możliwość oraz istotny fakt, że większość członków komisji wyborczych jest z jednego zakładu pracy, a więc się znają. Ponieważ mężowie zaufania muszą posiadać umiejętność samodzielnego działania, znać ordynację wyborczą, przeprowadzone będzie szkolenie oraz zaznajomimy ich z zasadami funkcjonowania komisji.

Podsumowanie

Na najbliższe tygodnie najistotniejszym zadaniem dla wszystkich członków Plenum jest aktywne uczestnictwo w kampanii wyborczej.

Na tym posiedzenie zakończono.

Barbara Sperczyńska^c

Adam Wójcik^d

Źródło: APSz, KM PZPR, 73, b.p., mps.

^c Protokołowała: *Powyżej odręczny podpis.*

^d I sekretarz KM PZPR *Powyżej nieczytelny podpis odręczny.*

³ Kazimierz Szczęsny (1944) – członek PZPR od 1979 r., I sekretarz KU PZPR na Politechnice Szczecińskiej.

1989 czerwiec 6, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie dotyczący oceny realizacji programu rozwoju produkcji rynkowej, analizy wyników wyborów do Sejmu i Senatu w województwie szczecińskim

Protokół z posiedzenia Egzekutywy KW PZPR w dniu 6 VI 1989 r.

Porządek posiedzenia:

1. Ocena realizacji programu rozwoju produkcji rynkowej.
2. Analiza wyników wyborów do Sejmu i Senatu w województwie szczecińskim.
3. Sprawy bieżące.

Obecni członkowie Egzekutywy KW PZPR:

Tow[arzysze] S[taniśław] Rogalski, W[ładysław] Kaczanowski, J[erzy] Wieczorek, Cz[esław] Uścińowicz, M[ieczysław] Marcinkowski, Z[big-niew] Górkiewicz, E[dward] Rodak, S[taniśław] Gładzik, L[eon] Hancewicz, J[anina] Hitnarowicz, R[yszard] Jabłoński, M[ieczysław] Lewandowski, S[taniśław] Malec, M[ieczysław] Ołtarzewski, K[azimiera] Piątek, W[iesław] Piotrowski, Z[enon] Pyda, A[dam] Wójcik

Nieobecni członkowie Egzekutywy KW PZPR:

tow. S[taniśław] Miśkiewicz	– narada I sekretarzy KW w Warszawie,
tow. K[azimierz] Jaskot	– pobyt służbowy w Warszawie,
tow. W[ojcich] Długoborski	– urlop wypoczynkowy,
tow. J[arosław] Wernikowski	– zwolnienie lekarskie,
tow. K[azimierz] Karapuda	– delegacja CSRS w Szczecinie.

Zaproszeni I sekretarze instancji:

– tow[arzystwo] Jan Szumski ¹	– I sekretarz KMG PZPR w Ińsku,
– tow[arzystwo] Stanisław Konon ²	– I sekretarz KG PZPR w Karnicach.

¹ Jan Szumski – ur. w 1951 r., członek PZPR od 1970 r. I sekretarz KMG PZPR w Ińsku.

² Stanisław Konon – bliższych danych nie ustalono.

Ponadto w posiedzeniu uczestniczyli:

- tow. W[acław] Podsiadło – dyrektor Delegatury NIK,
tow. J[anusz] Sokalski – redaktor naczelny „Głosu Szczecińskiego”,

Zaproszeni do pkt 1:

- tow. J. Syczewski³ – z[astęp]ca dyrektora Wojewódzkiej Komisji Planowania U[rzędu] W[ojewódzkiego],
tow. Z[bigniew] Graczyk⁴ – kierownik Wydziału Polityki Społeczno-Ekonomicznej KW PZPR.

Ad 1.

[...] ^a

Ad 2.

tow. W[ładysław] Kaczanowski – przedstawił wstępną informację nt. przebiegu i wyników wyborów do Sejmu i Senatu PRL. Podkreślił, że wybory przebiegały w spokoju, w dużej powadze, bez większych zadrażeń konfliktowych. Widoczna była duża aktywność duchowieństwa w kościołach, w których prowadzona była działalność agitacyjna na rzecz kandydatów opozycji.

Następnie tow. W[ładysław] Kaczanowski zapoznał członków Egzekutywy z opiniami wstępnymi członków partii i środowisk „solidarnościowych” po wyborach.

Ad 3.

Członkowie Egzekutywy KW PZPR otrzymali projekt „Planu pracy KW PZPR na II półrocze 1989 r.” w celu naniesienia uwag i poprawek.

³ J. Syczewski – bliższych danych nie ustalono.

⁴ Zbigniew Graczyk (12 XI 1948 w Kamieniu Pomorskim) – członek PZPR, kierownik wydziału polityki społeczno-ekonomicznej KW PZPR od lutego 1989 r.

Ustalono, że posiedzenie plenarne KW PZPR, na którym dokonana zostanie ocena wyborów, odbędzie się pod koniec czerwca br.

[...] ^a

Henryk Kaczmarczyk ^b

Władysław Kaczanowski ^c

Źródło: APSz, KW PZPR, 443, k. 1–6, mps.

^a Tę część dokumentu pominięto.

^b Protokołował: Powyżej nieczytelny podpis odręczny.

^c Przewodniczył: Sekretarz KW PZPR. Powyżej nieczytelny podpis odręczny.

Nr 59

1989 czerwiec 20, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie dotyczący akcji „Lato ‘89” – przygotowania województwa do sezonu letniego i turystycznego, analizy wyników wyborów do Sejmu i Senatu PRL

Protokół z posiedzenia Egzekutywy KW PZPR odbytego 20 VI 1989 r.

Porządek posiedzenia:

1. Akcja „Lato ‘89”. Przygotowanie województwa do sezonu letniego i turystycznego.
2. Analiza wyników wyborów do Sejmu i Senatu PRL.
3. Sprawy bieżące.

Obecni członkowie Egzekutywy KW PZPR:

Tow[arzysze]: S[tanisław] Miśkiewicz, W[ładysław] Kaczanowski, K[azimierz] Karapuda, M[ieczysław] Marcinkowski, Cz[esław] Uściniowicz, A[dam] Wójcik, S[tanisław] Rogalski, S[tanisław] Gładzik, L[eon] Hancewicz, J[anina] Hitnarowicz, R[yszard] Jabłoński, K[azimierz] Jaskot, M[ieczysław] Lewandowski, M[ieczysław] Ołtarzewski, E[dward] Rodak, J[arosław] Wernikowski, E[ugeniusz] Żuraw.

Nieobecni członkowie Egzekutywy KW PZPR:

tow. W[ojciech] Długoborski – wyjazd służbowy,
tow. S[tanisław] Malec – urlop,
tow. K[azimiera] Piątek – wyjazd służbowy,
tow. W[iesław] Piotrowski – urlop,
tow. Z[enon] Pyda – urlop.

Ponadto w posiedzeniu uczestniczyli:

tow. W[acław] Podsiadło – dyrektor Delegatury NIK,
tow. J[anusz] Sokalski – redaktor naczelny „Głosu Szczecińskiego”.

Zaproszeni:

tow. Tadeusz Kluka – wicewojewoda szczeciński,

tow. Grzegorz Janowski ¹	– z[astęp]ca komendanta Zachodniopomorskiej Chorągwi ZHP,
tow. Mirosław Sobczyk	– przewodniczący Z[arządu] W[ojewódzkiego] Z[wiązku] S[ocjalistycznej] M[łodzięży] P[olskiej],
tow. Jarosław Augustyn ²	– przewodniczący Z[arządu] W[ojewódzkiego] Z[wiązku] M[łodzięży] W[iejskiej],
tow. Radosław Kordzielewski ³	– wiceprzewodniczący Rady Okręgowej ZSP,
tow. Tadeusz Bilik	– komendant wojewódzki OHP,
tow. Hubert Kawecki ⁴	– komendant Obozu „Awangarda ‘89”,
tow. Zygmunt Pyszkowski ⁵	– wicekurator oświaty i wychowania,
tow. Stanisław Nizio ⁶	– pracownik KW PZPR.

Ad. 1.

[...] ^a

Ad. 2.

tow. W[ładysław] Kaczanowski przedstawił wynik II tury wyborów do Sejmu PRL.

Okręg Szczeciński

- uprawnionych – 332 967,
- głosowało – 70 338,
- frekwencja – 21,12%,

^a *Tę część dokumentu pominięto.*

¹ Grzegorz Janowski (6 V 1958 w Stargardzie Szczecińskim) – w latach osiemdziesiątych zastępca komendanta Hufca Szczecin-Sródmieście, a następnie zastępca komendanta Zachodniopomorskiej Chorągwi ZHP ds. organizacyjnych, od 1989 r. komendant Zachodniopomorskiej Chorągwi ZHP.

² Jarosław Augustyn – bliższych danych nie ustalono.

³ Radosław Kordzielewski – student Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie, od lutego 1989 r. członek Plenum KW PZPR w Szczecinie, wiceprzewodniczący Rady Okręgowej ZSP w Szczecinie.

⁴ Hubert Kawecki – bliższych danych nie ustalono.

⁵ Zygmunt Pyszkowski – bliższych danych nie ustalono.

⁶ Stanisław Nizio (1943) – członek PZPR od 1963 r., 1983–1985 zastępca kierownika wydziału organizacyjnego KW PZPR w Szczecinie, 1988–1989 kierownik ROPP w Policach, od października 1989 r. do 1991 r. dyrektor naczelny spółki nomenklaturowej „Ekopart” w Szczecinie.

- głosów ważnych – 68 716 uzyskali: J[acek] Piechota – 45% (PZPR),
- D[ariusz] Więcaszek – 36,01% (PZPR),
- W[aldemar] Grzywacz – 49,38% (PZPR),
- E[lźbieta] Marszałek – 39,05% (PZPR),
- [Jan] Kościelniak – 41,99% (SD),
- [Jan] Rutkowski – 40,78% (SD).

Okręg Świnoujście

- uprawnionych – 144 889,
- głosowało – 57 536,
- frekwencja – 29,0%,
- głosów ważnych – 55 923 uzyskali: H[enryk] Grzybowski – 33,62%

(PZPR),

- M[arian] Jeż – 54,44% (PZPR),
- [Stanisław] Kalina – 30,04% (ZSL),
- [Wincenty] Leszczyński – 55,78% (ZSL).

Okręg Stargard

- uprawnionych – 169 723,
- głosowało – 44 666,
- frekwencja 25,96%,
- głosów ważnych – 44 632 uzyskali: [Bolesław] Suchodolski – 51,07%

(PZPR),

- [Antoni] Walczak – 34,43% (PZPR),
- [Zbigniew] Luter – 35,04% (ZSL),
- [Jerzy] Rosiak – 48,66 % (ZSL).

Ad. 3.

Egzekutywa KW PZPR ustaliła termin Plenum KW PZPR na 27 VI 1989 r. Celem Plenum będzie analiza kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu, a także przyjęcie programu działań wojewódzkiej organizacji partyjnej w aktualnej sytuacji politycznej kraju.

Egzekutywa KW PZPR zapoznała się z projektem referatu na plenarne posiedzenie Komitetu Wojewódzkiego PZPR.

W dyskusji głos zabrali:

tow. M[ieczysław] Lewandowski – Termin wyborów do Sejmu i Senatu był niefortunny. Brak istotnego postępu w ekonomice. Zbyt wolno wprowadzana jest reforma gospodarcza. Władza wycofuje się często z podjętych ustaleń. Popęlniamy zbyt dużo błędów w gospodarce. Opozycja na

pewno zablokuje ustawodawczą działalność Sejmu, ale nie przejmie rządu i swoimi działaniami będzie przeszkadzać i w gospodarce, i w polityce. Obecnie trzeba odbudować zaufanie bazy partyjnej do centrum. Centrum oderwało się od bazy partyjnej. Mamy partię rozchwianą. Stąd rodzi się pytanie: czy partia ma być kadrowa, czy masowa, czy członkowie partii powinni wstępować do „Solidarności”? Muszą nastąpić zmiany w kierownictwie i odbudowa doń zaufania dołów partyjnych.

tow. L[eon] Hancewicz – Wprowadzone reformy w gospodarce nie stwarzają symptomów zmian na lepsze. Termin wyborów był ani zły, ani dobry. Obecnie partia sama sprawować władzy nie może, ale sojuszników ma też słabych i muszą oni wyciągnąć wnioski. „Solidarność” chce władzy „patrzyć na ręce”, ale odpowiedzialności nie przyjmuje.

tow. J[anina] Hitnarowicz – Brak zaufania do partii, krytyka partii przez „Solidarność”, brak wiedzy o kandydatach „S[olidarności]” – miały wpływ na wyniki wyborów. Poparcie społeczeństwa partia może uzyskać, jeśli nastąpią pozytywne zmiany w gospodarce.

tow. E[dward] Rodak – Szeregowego członka partii nie obchodzi obecnie, kto rządzi. Braki rynkowe i szereg innych uciążliwości powodują frustrację. „Solidarność” nie ukrywa, że partia powinna wyjść z zakładu. Ludzie mają dość. W wyborach dali wyraz braku zaufania do władzy.

tow. M[ieczysław] Ołtarzewski – Społeczeństwo linię partii aprobuje, lecz brak efektów gospodarczych powoduje osłabienie zaufania do partii. Jeśli reforma gospodarcza nie przynosi efektów, to dłaczego jej twórcy są promowani. Trzeba negatywnie ocenić dyscyplinę partyjną. Poprawa nastrojów społecznych możliwa jest poprzez ekonomikę.

tow. J[arosław] Wernikowski – Skala błędów popełnionych w ostatnich latach jest zbyt duża. Kierownictwo partii popadło w mitomaństwo, megalomanię i arogancję. Występuje brak wyobraźni. Jeśli trzeba się dzielić władzą, to trzeba było podzielić mandaty. Tak trzeba było postąpić w przypadku Senatu: 50% dla opozycji, jeśli zostałyby zaproponowane, to zostałyby przyjęte. Jeśli dodać nasze propagandowe dyletanctwo, arogancję stosowaną przez opozycję, to wyniki nie mogły być inne. Krajowa Konferencja Delegatów nie przyniosła efektów. Obecnie z partią nikt nie będzie współpracował, ani SD, ani ZSL. Ze słabym nikt się nie liczy. Baza partyjna będzie się kurczyć, jeśli przegramy. Maleją szanse na obsadzenie stanowiska prezydenta. Panuje pogląd, że prof. Baka nie zrealizuje założeń reformy. Jeśli „Solidarność” przejmie władzę, to będzie to władza bez

komunistów. Opozycja będzie walczyła o samorządy. Powstać zatem musi nowa przebudowana partia.

tow. E[ugeniusz] Żuraw – Decydujące o wynikach wyborów było przyznanie się partii do błędów. Obecnie niebezpieczne jest to, że Partia, OPZZ i „Solidarność” stawia na „populizm”, na poparcie społeczne. Ale potrzebne do tego są pieniądze, bowiem bez nich społecznego poparcia nie uzyskamy. Ratunkiem dla partii jest nowatorstwo w gospodarce. Sukcesy gospodarcze mogą przywrócić zaufanie do władzy, do partii. Taktycznie można wiązać się z opozycją, ale wcześniej czy później układ ten się rozleci. Stąd „parcie do przodu”.

tow. S[tanisław] Gładzik – Władza nie wyciągnęła wniosków z wyników referendum. Społeczeństwo podwyżek cen nie lubi. Ponadto lista krajowa nic dobrego nie przyniosła. Propaganda „S[olidarności]” była agresywna, ale skuteczna.

tow. W[acław] Podsiadło – Referat na Plenum KW PZPR jest dobry. Mówiąc o przyczynach porażki wyborczej, wiele zależy od gospodarki, od sytuacji społeczno-gospodarczej całego systemu socjalistycznego. Partia może stanąć w opozycji w stosunku do rządu. Lista krajowa nie sprzyjała, nie zyskała społecznego poparcia.

tow. J[anusz] Sokalski – Referat jest niedobry. Wyliczanie wyników wyborów jest niepotrzebne. Brak myśli przewodniej referatu. Przyjęcie Okrągłego Stołu, lansowanie Wałęsy, to oddanie władzy. Komuś na tym zależy. Trzeba postawić pytanie: czy PZPR ma dalsze szanse bytu pod tym szyldem?

tow. K[azimierz] Jaskot – Czynniki ekonomiczne nadal będzie decydujący. Kierownictwo PZPR nie wkalkulowało decyzji X Plenum w wyniki wyborów. Błędna była przed wyborami ocena sytuacji w partii i instancji przeciwnika, bowiem deklaracje opozycji mają charakter taktyczny. Opozycję interesuje przejęcie władzy.

Co w partii i co z partią? W partii potrzebna jest przebudowa. Potrzebny jest wyraźny program do następnych wyborów. Potrzebny jest nowy rodzaj kierowania partią. Sojusznicy wolą w prawo. Już teraz w strukturze politycznej państwa więcej elementów ciąży w prawo niż w lewo. Musimy być partią szeroko rozumianej lewicy. Staje problem utworzenia nowych partii politycznych lewicowych. Inaczej pozostaniemy sami na placu boju. Jak wykorzystać naturalne, lewicowe tendencje inteligencji, jak ją spożytkować? Potrzebna zmiana polityki kadrowej. Partia przegrywa, nie ma przywódców, nie mamy daru przekonania.

tow. S[tanisław] Rogalski – Jeśli chodzi o referat, to liczby są pewną ilustracją. Stan nastawienia się społeczeństwa do „Solidarności” zmienił się po dyskusji Miodowicz–Wałęsa. Czy trzeba było sięgać po wsparcie „Solidarności” w sprawowaniu władzy? Można zrozumieć intencję Okrągłego Stołu, jeśli narastał bunt do partii, ale jeśli nie było wiedzy na ten temat, to po co takie decyzje. Opozycja na pewno nie zachowa się lojalnie. Obecnie idzie na odbudowę samorządu terytorialnego i upada dotychczasowy model sprawowania władzy. Negacja dorobku czterdziestolecia powoduje frustrację młodego pokolenia. A opozycja przystępuje frontalnie do fałszowania prawdy historycznej. Konstrukcję partii trzeba oprzeć na dużej bazie społecznej – młodzież, inteligencja. Młodzież jest teraz obok nas i trzeba dla niej znaleźć ofertę. Partia zawsze ochraniała rząd, a nie robotników i ich interesy. Co nas może uratować? Wyprzedzenie, trafienie w nastroje społeczne. Np. wybory członków zespołów Inspekcji Robotniczo-Chłopskiej przez W[ojewódzką] R[adę] N[arodową], a nie rady narodowe niższych stopni. Idzie atak na prasę, radio i telewizję. Czy zatem nie zmienić charakteru publikacji? Przejęcie władzy jest celem opozycji i szansę tę chyba opozycja wykorzysta. Kierownictwo partii musi wyciągnąć z tego wnioski, zmienić kurs. Milicja i wojsko jest już przeciw partii, bo zabraliśmy im wiele. Hasło opozycji, że MO i wojsko służy narodowi, a nie partii, już działa.

tow. J[arosław] Wernikowski – Musi powstać nowa siła polityczna, której program musi odzwierciedlać potrzeby podstawowych warstw społecznych. Taką siłą musi być nowa polska lewica, o modelu socjaldemokracji. Skrajna lewica musi też funkcjonować. Program nowej lewicy musi łąpać nową generację. Partia w zakładach pracy się nie utrzyma. Bo ile tych partii ma być w zakładzie?

tow. S[tanisław] Miśkiewicz – Obecnie rodzi się pytanie: czy chcemy być partią rządzącą? Czy mamy tyle sił, by wyjść z impasu? Wyprowadzenie partii z zakładu to ucieczka od walki i oddanie pozycji bez walki. Trzeba zatem myśleć, co zrobić, by nie oddać władzy. Opozycja zawsze będzie walczyła z partią. Członkowie partii muszą się otrząsnąć i podjąć walkę, bo w przeciwnym wypadku zginą i zginie partia. Można rozpatrywać problem: jakie błędy popełniła „góra”, ale teraz nie o to chodzi. Chodzi o to, by kadra była za partią. Trzeba mieć ludzi przygotowanych do sprawowania władzy i obrony władzy oraz do przekazania decyzji członkom partii w P[odstawowych] O[rganizacjach] P[artyjnych]/O[ddziałowych] O[rganizacjach] P[artyjnych].

Ustalenia:

Egzekutywa KW PZPR, analizując wyniki I i II tury wyborów, zaleca:

- 1) Przygotowanie materiału statystycznego obrazującego wyniki wyborów w poszczególnych instancjach. Materiał przedłożony zostanie członkom Komitetu Wojewódzkiego PZPR.
- 2) Ponadto należy przygotować polityczne wystąpienie, które oceniłoby wyniki wyborów oraz zawierałoby plan działań partii.
- 3) Przekazanie do Komitetu Centralnego uwag dotyczących polityki działań partii.
- 4) Opracować stanowisko Komitetu Wojewódzkiego, które należy przekazać do POP/OOP.

Z kolei członkowie Egzekutywy KW PZPR kontynuowali dyskusję nad dalszymi działaniami partii w obecnej sytuacji.

tow. M[ieczysław] Lewandowski – Centrum – kierownictwo KC PZPR – w ostatnim okresie nie odwołało się do opinii komitetów zakładowych 208 kluczowych zakładów pracy. Obecnie istnieje taka potrzeba, by decyzje partii konsultowane były z załogami.

tow. S[tanisław] Miśkiewicz – W Komitecie Centralnym potrzebni są ludzie mądrzy, doświadczeni, a nie osoby z tzw. klucza.

tow. S[tanisław] Rogalski – Dlaczego nie wysłuchuje się opinii kadry kierowniczej w reformowaniu gospodarki?

tow. J[arosław] Wernikowski – Władza, w tym partia, musi mieć za sobą określone grupy społeczne, np. kadre nauczycielską. W trakcie Plenum KW PZPR trzeba podkreślić pracowitość społeczeństwa Szczecina. Trzeba przyatakować resorty, które nie interesują się problemami przedsiębiorstw, np. Polskiej Żeglugi Morskiej. Trzeba ukazywać pozytywną rolę partii w zakładzie oraz rolę partii jako obrońcy interesów ludzi pracy.

Ustalenia:

W dniu 26 VI 1989 r. o godz. 11.00 odbędzie się posiedzenie plenarne KW PZPR, przed Plenum o godz. 10.00 zберze się Egzekutywa KW PZPR ad. pkt 3. Egzekutywa KW PZPR postanowiła przyjąć plan pracy na II półrocze 1989 r.

Jerzy Jarocki^{7b}

Stanisław Miśkiewicz^c

^b Protokołował: *W oryginale powyżej fragmentu podpis nieczytelny.*

^c Przewodniczył: I sekretarz KW PZPR. *W oryginale powyżej podpis nieczytelny.*

⁷ Jerzy Jarocki (1936) – członek PZPR od 1955 r.

Referat na Plenum KW PZPR

Towarzyski i towarzysze!

Jesteśmy po wyborach. Znamy ich wyniki. W szeregach koalicji, w szeregach naszej partii odczuliśmy „gorzki” smak porażki. Pojawiły się postawy apatii, zniechęcenia, niewiary w szanse naszej sprawy. Są one zrozumiałe. Jednak, w miarę upływu czasu, emocje opadają. Sprzyja to rzeczowym, pogłębionym, a przez to bardziej wiarygodnym analizom sytuacji.

Podstawowe pytania dzisiaj to:

– Czy wyniki wyborów świadczą o tym, że obrany przez naszą partię kurs na reformy i porozumienie nie był słuszny?

– Czy słuszny był historyczny zwrot dokonany przez X Plenum KC, którego istota polegała na ostatecznym zerwaniu z modelem socjalizmu ukształtowanym na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych?

– Czy porozumienia zawarte przy Okrągłym Stole nie były trafne i użyteczne dla Polski?

W przypadku negatywnej odpowiedzi na owe trzy pytania trzeba postawić pytanie kolejne: Czy istniała inna, rozsądna alternatywa dla obranej przez nas drogi?

Jesteśmy przekonani, iż jest to pytanie retoryczne! Porozumienia Okrągłego Stołu stanowią nowy kształt umowy społecznej z „sierpnia 1980 roku”. Umowy co do kierunków, sposobów i tempa reform politycznych, społecznych i gospodarczych. Jednym z nich jest kurs na demokrację. Zgoda co do potrzeby przyspieszenia procesów demokratyzacyjnych. Konsekwencją – legalna działalność opozycji politycznej i w części wolne wybory do parlamentu z udziałem tej opozycji. W myśl porozumień Okrągłego Stołu została stworzona – prawnie usankcjonowana – sytuacja wyborcza, w której o wszystkie miejsca w Senacie i 35% miejsc w Sejmie toczyła się wolna gra sił politycznych. Postawiło to każdego z jej uczestników wobec konieczności zabiegania o głosy wyborców. Wymagało opracowania i realizacji określonej strategii i taktyki wyborczej.

Taktyka wyborcza PZPR uwzględniała nie tylko doraźne cele wyborcze, ale i strategiczne cele polityczne określone m.in. w uchwale X Plenum KC,

^{a-a} *W oryginalnym fragmencie tekstu skreślony odręcznie.*

którego konsekwencją były porozumienia Okrągłego Stołu, w myśl których tegoroczne wybory miały na celu nie walkę o władzę, a wprowadzenie opozycji – w bezpiecznych dla stabilności państwa proporcjach – do parlamentu.

Bezpośrednie cele wyborcze wojewódzkiej organizacji partyjnej określił Komitet Wojewódzki na Plenum w dniu 9 maja 1989 r. Sprowadzały się one do:

- po pierwsze – wyboru na senatorów najlepszych koalicyjnych kandydatów,

- po drugie – wyboru w obrębie mandatów bezpartyjnych do Sejmu kandydatów cieszących się autorytetem społecznym, a niezwiązanych z żadną zorganizowaną siłą polityczną,

- po trzecie – wyboru najodpowiedniejszych na posłów członków partii w obrębie mandatów partyjnych.

Dwa pierwsze cele wynikały z dążenia do odpowiedniego, odzwierciedlającego rzeczywisty układ sił politycznych w społeczeństwie składu Senatu oraz wyboru bezpartyjnych posłów, którzy reprezentowaliby tę część społeczeństwa, która nie utożsamia się w pełni ani ze stroną koalicyjno-rządową, ani opozycyjno-solidarnościową.

Poza w[yżej] w[ymienionymi] celami wyborczymi zakładaliśmy również wykorzystanie tej kampanii do osiągnięcia szerszych celów politycznych, takich przede wszystkim, jak:

- ukazania, iż dokonujące się w Polsce przemiany są konsekwentną realizacją przez partię programu reform przyjętych na IX i X Zjeździe oraz zmian dokonujących się w samej partii,

- pogłębienia procesu porozumienia narodowego, uzyskania w partii, społeczeństwie aprobaty dla rezultatów Okrągłego Stołu dla wizji państwa socjalistycznej demokracji parlamentarnej i społeczeństwa obywatelskiego,

- przezwyciężenia niekorzystnych zjawisk w postawach i zachowaniach społecznych, odzyskania zaufania dla poczynań władzy, pobudzenia chęci angażowania się w życie publiczne,

- aktywacji partii, konsolidacji jej szeregów, umocnienie zdolności przewodzenia w budowaniu nowoczesnego kształtu socjalizmu oraz

- umacniania koalicyjnego współdziałania z naszymi sojusznikami.

Realizacji wszystkich tych celów służyły podejmowane przez nas działania, a w szczególności:

- długotrwała, intensywne kampania propagandowa popularyzująca sylwetki dwóch naszych kandydatów do Senatu,

- popularyzacja sylwetek określonych kandydatów do Sejmu w obrębie mandatów bezpartyjnych i partyjnych,
- szeroka, demokratyczna kampania wewnątrzpartyjna mająca na celu wyłonienie kandydatów na posłów z ramienia PZPR,
- popularyzacja zasad nowej ordynacji wyborczej i zaznajomienie z techniką głosowania,
- aktywizowanie organizacji społecznych na rzecz udziału w kampanii wyborczej, a także
- bezpośredni udział naszego aktywu w pracach przygotowujących i zabezpieczających wybory od strony organizacyjnej.

Przeprowadziliśmy w tym czasie tysiące zebrań partyjnych, setki szkoleń, olbrzymią ilość zebrań, spotkań i różnego rodzaju imprez wyborczych z udziałem naszych kandydatów.

Wypracowaliśmy i zastosowaliśmy nowe techniki agitacji i propagandy wyborczej.

Reasumując: W przygotowanie i przeprowadzenie kampanii wyborczej został włożony duży wysiłek wielu tysięcy aktywistów naszej partii, którzy większość postawionych przed nimi zadań wykonali z pełnym zaangażowaniem, najlepiej, jak potrafili.

Towarzysze!

Wyniki wyborów świadczą jednoznacznie, że podstawowych celów wyborczych nie osiągnęliśmy, tzn.:

- żaden z dwóch naszych kandydatów do Senatu nie został wybrany,
- odpadli wszyscy wspierani przez nas bezpartyjni kandydaci na posłów,
- żaden z partyjnych kandydatów na posłów nie został wybrany w I turze głosowania.

Tak negatywny wynik wyborczy skłania do szukania odpowiedzi, gdzie tkwi błąd i kto jest winien? ^bDlaczego tak się stało?^b

Można szukać wiele przyczyn szczegółowych. Spróbujmy niektóre z nich przeanalizować.

Od początku kampanii zakładaliśmy, że sukces wyborczy osiągnąć możemy jedynie w przypadku spełnienia dwóch koniecznych warunków:

- po pierwsze – wyłonienie takich kandydatów partyjnych, którzy uzyskają odpowiednie poparcie wyborców, a w związku z tym na ich wypromowaniu musimy skupić cały wysiłek partii,

^{b-b} *W oryginalne fragment tekstu wpisany odręcznie.*

– po drugie – każdy członek wojewódzkiej organizacji partyjnej wniesie w kampanię swój wkład osobisty, polegający przede wszystkim na tym, że zgłosuje wraz z najbliższymi sobie osobami na tych kandydatów, których wskażą partyjne konwencje wyborcze, oraz przekona do takiego głosowania kilku bezpartyjnych.

Co do pierwszego warunku – został on spełniony. Obrany sposób wyłaniania kandydatów z ramienia PZPR okazał się prawidłowy. Elektorzy na konwencjach wykazali dobre rozeznanie co do skali społecznego poparcia, jakie posiadają poszczególni kandydaci, wskazali bezbłędnie wszystkich tych, którzy faktycznie wybory wygrali. Dotyczy to także kandydatów na senatorów, którzy – chociaż wybrani nie zostali, ale uzyskane przez nich społeczne poparcie jest jednym z najważniejszych, jakie uzyskali w kraju kandydaci spoza „drużyny L[echa] Wałęsy”.

Niestety, drugi z ww. warunków nie został spełniony. Wskazują na to jednoznacznie liczby głosów zebranych przez naszych kandydatów.

°Choć nikt nie jest w stanie określić ilości członków partii, którzy nie wzięli udziału w głosowaniu, nie włączyli się w agitację na rzecz naszych kandydatów lub wręcz oddali swe głosy na kandydatów innych niż wskazani przez konwencje wyborcze, to w tym właśnie mamy prawo upatrywać podstawowej i zasadniczej przyczyny przegranej naszych kandydatów na senatorów oraz niewybrania partyjnych posłów w pierwszej turze głosowania.°

Powinni mieć tego świadomość zwłaszcza ci wszyscy towarzysze, którzy przyczyn porażki chcieliby szukać wszędzie, tylko nie w swoich własnych zachowaniach i postawach.

Rozpatrując natomiast przebieg i wyniki kampanii wyborczej w szerszym kontekście, należy przede wszystkim stwierdzić fakt następujący. Pomimo iż do gry wyborczej stanęło wiele podmiotów reprezentujących różnorodne opcje polityczne, zasadnicza walka rozegrała się między dwoma obozami: opozycji – utożsamianej ze strukturami zależnymi od Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie a koalicją – utożsamianą przede wszystkim z PZPR.

W walce tej sytuacja strony koalicyjnej była zdecydowanie trudniejsza. Wynikało to przede wszystkim z obciążenia jej przez dużą część społeczeństwa

°° W oryginale obok fragmentu tekstu odręcznie wpisane: *Zróżnicować dane bo nie wszyscy członkowie.*

wyłączną odpowiedzialnością za wszelkie błędy popełnione w przeszłości, jak również – za aktualną trudną sytuację gospodarczą i społeczną kraju. Składały się na to zarówno wielorakie urazy wynikające z poczucia doznanych krzywd i niesprawiedliwości, jak i – zniecierpliwienie i podenerwowanie złą sytuacją rynkową, galopadą cen, inflacją i szeregiem innych uciążliwości dnia codziennego.

Nie bez znaczenia była tu też kondycja samej partii. Partia nie weszła w kampanię jako jednolita, zdyscyplinowana, znająca swoje interesy i gotowa ich bronić siłą polityczną. Nie stała się taką również w trakcie kampanii. Wynikało to stąd między innymi, że jako partia masowa, w swej bazie członkowskiej odzwierciedla ona także nastroje ogólnospołeczne, aktualnej sytuacji – negatywne, niesprzyjające mobilizacji szerokich rzesz członkowskich.

^dPo drugie^d – okazało się, że nie jesteśmy jeszcze partią walki, że przy zdecydowanym ataku przeciwnika politycznego nie potrafimy przeciwstawić się mu z pełną determinacją, skutecznie.

^dPo trzecie^d – zapoczątkowane demokratyczne przemiany w życiu wewnątrzpartyjnym wywołały u znacznej części członków partii zachowania będące swoistym odreagowaniem na dotychczasowy centralizm partyjny. Wyrażały się one w niechęci do poddania się wymogom dyscypliny niezbędnej dla osiągnięcia sukcesu wyborczego.

W praktyce przejawiało to się w niemożności ograniczenia liczby kandydatów i uzyskania niezbędnej jednomyślności w głosowaniu – ^dpomimo zastosowania^d w pełni demokratycznych sposobów zarówno wyłaniania kandydatów, jak i ich promowania w toku kampanii. Duża liczba kandydatów w obrębie mandatów partyjnych spowodowała, że wbrew interesom politycznym partii znaczna część włożonego w kampanię wysiłku skierowana została na walkę między „swoimi”. Efektem tego było uzyskanie przez wykreowanych na konwencjach wyborczych liderów znacznie mniejszej liczby głosów niż ta, którą mogliby uzyskać w przypadku partyjnej jednomyślności. Wywołało to także ważny efekt uboczny. Mianowicie – walka o mandaty partyjne odwróciła w znacznym stopniu uwagę od walki wyborczej w obrębie mandatów bezpartyjnych. Nie udało się doprowadzić także do koniecznego współdziałania i współpracy w ramach koalicji. Na pewno korzystniejsze byłoby wystawienie mniejszej liczby kandydatów popiera-

^{d-d} *W oryginalnym fragmencie tekstu podkreślony odręcznie.*

nych wspólnie przez sojuszników. Dotyczy to szczególnie wyborów do Senatu. Wystawienie przez wszystkich członków koalicji swoich kandydatów wprowadziło element konkurencyjności pomiędzy poszczególnymi uczestnikami koalicji i umożliwiło tym samym konsolidację sił.

Jest to cena, jaką trzeba płacić za demokratyzację systemu politycznego. Dzisiaj najważniejsze jest jednak, aby powstałe w toku kampanii rozbieżności interesów nie przekształciły się w trwałe urazy i podziały. Bolesna lekcja wyborów powinna nauczyć nas, że efektywność kształtowania przyszłości zależy od umiejętności współpracy, wzniesienia się ponad chwilowe ambicje i doraźne, taktyczne interesy.

Towarzysze!

Jak już zaznaczyliśmy, nie ulega wątpliwości, że strona opozycyjna stawiała do wyborów w dużo korzystniejszej dla siebie sytuacji. To, co nas obciążało, działało na ich korzyść. W aktualnej sytuacji, gdy tworzymy dopiero system polityczny z wmontowaną w niego legalną opozycją, gdy ponadto opozycja ta jest dla znacznej części społeczeństwa symbolem walki o lepsze jutro, posiada określoną martyrologię i jest nosicielem wartości, z którymi utożsamia się zdecydowana większość społeczeństwa (katolicyzm) oraz gdy stanowi ona alternatywę dla władzy niecieszącej się wielką popularnością – musiała ona uzyskać znaczne poparcie społeczne. Jak dużo, tego nikt nie był w stanie przewidzieć przed wyborami. Miała natomiast strona opozycyjna świadomość własnych słabości wynikających z braku odpowiednio rozbudowanych struktur organizacyjnych oraz nieposiadania dużej liczby liderów znanych szerszym kręgom społecznym.

Spowodowało to przyjęcie przez nią określonej taktyki wyborczej. Jej istotą było dążenie do przekonania wyborców o konieczności głosowania „blokiem” na kandydatów „Solidarności”. Kandydaci opozycyjni lansowani byli nie jako pojedyncze osoby o określonych predyspozycjach osobistych, dorobku życiowym, osiągnięciach w pracy zawodowej czy społecznej, ale – jako osoby wybrane i popierane przez Komitet Obywatelski Lecha Wałęsy i cieszące się zaufaniem Kościoła.

To można zrozumieć. Chodziło bowiem o realizację dwóch podstawowych celów wyborczych:

- po pierwsze – wybranie tak dużej liczby swoich senatorów, by uzyskać przewagę w Senacie,
- po drugie – wybranie jak największej liczby swoich posłów w obrębie 35% mandatów przeznaczonych dla bezpartyjnych.

Ale taktyka wyborcza opozycji do tego się bynajmniej nie ograniczała. Zawierała bowiem drugi element: spowodowania totalnego „zniszczenia” wszystkich pozostałych sił politycznych uczestniczących w kampanii. Wykazania, że jedynie kandydaci z „drużyny Lecha Wałęsy” są godni reprezentować społeczeństwo, a wszyscy pozostali na to nie zasługują.

Tu leży źródło obłędnej instrukcji głosowania: „skreślać po kolei wszystkich nie naszych”. Obłędnej, albowiem wymierzonej w istocie przeciwko zawartej przy Okrągłym Stole umowie, której ta sama „drużyna” wcześniej broniła i do której doprowadzenie nazwała swoim sukcesem. Obłędnej, bo wymierzonej przede wszystkim w tych, którzy byli głównymi konstruktorami porozumienia stwarzającego opozycji możliwość legalnego uczestniczenia w życiu publicznym i wywieraniu realnego wpływu na władzę.

Instrukcja ta była również ubliżająca dla wyborców, gdyż zakładała, że nie potrafią oni samodzielnie dokonać właściwego wyboru. Osiągnięciu niezbędnego dla tego celu stanu emocjonalnego swojego elektoratu, takiego, w którym nie liczą się względy racjonalne – służyła cała kampania propagandowa „Solidarności”.

Była ona zaprzeczeniem ducha Okrągłego Stołu.

Analizując sytuację wyborczą i działania opozycji, nie wolno pominąć jeszcze jednego, ważnego elementu. Chodzi o rolę Kościoła, który wywarł znaczący wpływ na postawy i zachowania wyborcze dużej części elektoratu. Nieukrywana sympatia hierarchii kościelnej dla kandydatów Komitetu Obywatelskiego została odczytana przez większość księży jako zgoda na bezpośrednie zaangażowanie się ich w kampanię wyborczą po stronie opozycji.

Wyraziło się to w przekształceniu wielu kościołów w punkty agitacyjne „Solidarności”, a uroczystości religijnych – w imprezy wyborcze. Spowodowało to, że znaczna część elektoratu nieposiadającego własnych opcji politycznych, a związana z Kościołem, oddała swe głosy na kandydatów przezeń popieranym. W tych okolicznościach liczenie na uzyskanie przez nas pomyślnych wyników w I turze głosowania okazało się błędne.

Czy można było tego uniknąć? Częściowo – zapewne tak. Świadczy o tym analiza wyników wyborczych w poszczególnych okręgach i obwodach głosowania. Wynika z niej, że:

– w głosowaniu na kandydatów ^edo Senatu^e wzięło udział 443 077 wyborców, ^{tj.} 62,95% ogółu uprawnionych^d do głosowania ^d(703 788)^d. Od-

^{e-e} *W oryginalnym fragmencie tekstu podkreślony maszynowo.*

dano 380 558 głosów ważnych i 62 521 głosów nieważnych, co stanowi **14,1%**^f (kraj – 14,37%).

Kandydaci koalicji uzyskali 31,2% ważnych głosów (kraj – 20,4%), w tym kandydaci PZPR: [Ryszard] Karger – 24,4%, [Władysław] Radziun – 19,9%. Natomiast kandydaci opozycji uzyskali 60,7% ważnych głosów (kraj – 65,0%).

Ostatecznie dwa mandaty na senatorów w województwie zostały obsadzone przez kandydatów Komitetu Obywatelskiego „Solidarności”, tj. Edmunda Bilickiego (60,9% ważnych głosów) i Mieczysława Ustasiaka (60,5% ważnych głosów).

Ponad 60% ważnych głosów oddano na [Edmunda] Bilickiego i [Mieczysława] Ustasiaka na terenie następujących instancji: Warnice, Rewal, Trzcisko-Zdrój, Bielice, Stargard (miasto i gmina).

Najmniejszą ilość głosów na ww. kandydatów (poniżej 40%) oddano na terenie instancji: Karnice, Golczewo, Świerzno, Osina, Widuchowa, Stara Dąbrowa i Nowe Warpno.

Natomiast na kandydatów PZPR, tj. tow[arzystwo] [Ryszarda] Kargera i [Władysława] **Radziu**^g[na], najliczniej głosowano (ponad 20% ważnych głosów) w takich instancjach, jak: Stepnica, Trzebiatów, Resko, Wolin, Widuchowa, Radowo Małe. A najrzadziej (poniżej 15%): w Chojnie, Trzcisku-Zdroju, Starym Czarnowie, Lipianach, Pyrzycach, Bielica^g, Dolicach, Kozielicach, Warnicach (8 i 12%), Dobrzanach, Ińsku, (9 i 10%), Suchaniu, Kobylance, Marianowie, Brojcach.

II. WYBORY DO SEJMU

W trzech okręgach wyborczych województwa szczecińskiego wybierano jedenastu posłów spośród 41 kandydatów. W dniu 4 czerwca wybrano czterech posłów spośród kandydatów zgłoszonych przez Komitet Obywatelski „Solidarności” ([Józef] Kowalczyk, [Jerzy] Zimowski, [Bohdan] Kopczyński, [Artur] Balazs).

Frekwencja wyborcza do Sejmu była analogiczna jak w wyborach do Senatu. Najwyższą frekwencję (ponad 70% uprawnionych) odnotowano w Starej Dąbrowie, Marianowie, Chociwlu, Warnicach, Cedyni, Dziwnowie, Rewalu, a najniższą (poniżej 60%) w Kołbaskowie, Kobylance, Dolicach, Starym Czarnowie, Gryfinie, Trzebiatowie, Płotach i Maszewie.

^{f-f} W oryginale fragmentu tekstu zakreślony.

^g W oryginale brak dalszej części wyrazu.

Głosowanie w I turze wyborów miało charakter plebiscytu, co znalazło swoje odzwierciedlenie w skreśleniu na dużą skalę nazwisk wszystkich kandydatów ubiegających się o wybór w obrębie mandatów koalicyjnych. W Okręgu nr 91 (Szczecin) na dwóch mandatach PZPR wskaźnik skreśleń wszystkich kandydatów ukształtował się powyżej 48%, w Okręgu nr 92 (Świnoujście) na poziomie 32%, a w Okręgu nr 93 (Stargard Szczeciński) wyniósł on 38,5%. Wskaźnik skreśleń wszystkich kandydatów na mandatach ZSL i SD jest jeszcze wyższy.

Należy podkreślić, że wysoki procent skreśleń wszystkich kandydatów w obrębie mandatów koalicyjnych sprawił, że niezależnie od tego, ile osób ubiegało się o dany mandat, nigdzie nie dokonano wyborów w I turze głosowania.

Najwyższe poparcie wyborców ze wszystkich czternastu kandydatów PZPR uzyskali: Marian Jeż – 38,1%, Bolesław Suchodolski – 31,27% (Marian Jeż w instancjach: Nowogard, Resko, Radowo Małe, Łobez, Golczewo, Węgorzyno i Osina uzyskał ponad 45% ważnych głosów). Charakterystycznym zjawiskiem, jakie wystąpiło w głosowaniu do Sejmu, była relatywnie duża liczba głosów nieważnych, na co niewątpliwie wpływ miało zastosowanie nowej koncepcji kart do głosowania.

Ogółem w trzech okręgach województwa oddano na wszystkie mandaty 211 818 głosów nieważnych, tj. 11,9%. Najwyższy wskaźnik oddanych głosów nieważnych wystąpił w obrębie mandatu nr 366 (ZSL) Okręgu Stargard – 20,6% oraz w mandacie nr 363 (b[ezpartyjni]) w Okręgu Świnoujście – 20,2%. Najmniejszy na mandacie 361 (PZPR) Okręgu Świnoujście – 6,6% oraz nr 359 (b[ezpartyjni]), Szczecin – 8,5%.

Wszyscy kandydaci zgłoszeni do okręgowych komisji wyborczych poza strukturami partii nie przeszli do II tury wyborów.

Wśród kandydatów bezpartyjnych wspieranych przez partię najwyższy wskaźnik głosów ważnych w swoich okręgach otrzymała Rybczyńska Anna – 20,9% oraz Jan Wołek – 15,6%.

III. LISTA KRAJOWA

W Okręgu Wyborczym nr 91 w Szczecinie ponad 50% ważnych głosów otrzymał tylko jeden kandydat – [Mikołaj] Kozakiewicz. W Okręgu nr 92 w Świnoujściu mniej niż 50% ważnych głosów otrzymał jeden kandydat – [Kazimierz] Barcikowski. W Okręgu nr 93 – 50% głosów nie otrzymali: [Kazimierz] Barcikowski, [Stanisław] Kania, [Stanisław] Ciosek, [Józef] Czyrek.

Towarzysze!

Wyniki wyborów w I turze głosowania skomplikowały sytuację polityczną. Chodziło zwłaszcza o jej wymiar parlamentarny. Zaistniała groźba kryzysu konstytucyjnego. Powstało niebezpieczeństwo impasu, w którym ani rząd nie mógłby skutecznie rządzić, ani opozycja – przejąć władzy. Takiego obrotu sprawy nikt, łącznie z opozycją, nie brał dostatecznie poważnie pod uwagę. W tej niebezpiecznej sytuacji potrafiliśmy, przy odpowiedzialnej postawie również strony opozycyjnej, znaleźć rozwiązanie. Stanowi to dobry prognozyk na przyszłość. Świadczy o tym, że warunkiem pomyślnego rozwoju sytuacji jest dotrzymanie i realizacja porozumień Okrągłego Stołu.

Również i analiza samych wyników wyborów, gdy pominiemy ich czysto spektakularny charakter plebiscytu, wskazuje na to, iż umowy polityczne zawarte przy Okrągłym Stole są racjonalne i opierają się na prawidłowej ocenie układu sił politycznych. Stwarzają one niezbędne warunki do realizacji programu przejścia – w ciągu kilku najbliższych lat – od układu, w którym sprawował władzę tylko jeden obóz polityczny, tj. nasz, do demokracji parlamentarnej, w której wpływ na politykę i szansę sprawowania władzy będą miały wszystkie siły cieszące się realnymi wpływami w społeczeństwie.

Wskazują na to dwa znamienne fakty z kampanii wyborczej: pierwszy to ten, że bardzo duża część społeczeństwa, sięgająca [h] 40% elektoratu, nie przystąpiła do wyborów. Nie udzieliła tym samym swego poparcia żadnej z dwóch głównych sił politycznych. O to poparcie będzie toczyła się walka w najbliższej przyszłości. Fakt ten stanowi swoiste ostrzeżenie dla każdej z aktualnie zaistniałych na naszej scenie politycznej sił. Ostrzeżenie, mówiące o tym, że skala społecznego poparcia może w każdej chwili się zmienić.

Drugi fakt, to ten, że pomimo dużo gorszej sytuacji psychologicznej, w jakiej znalazła się strona koalicyjna, w warunkach narzuconego przez opozycję plebiscytnego charakteru wyborów, na naszych kandydatów głosowała znaczna, licząca się część wyborców. Przykładowo – w województwie szczecińskim na kandydatów PZPR, w obrębie poszczególnych mandatów, oddano od prawie pięćdziesięciu do ponad sześćdziesięciu procent ważnych głosów. Charakterystyczna jest tu również, pomimo upadku listy krajowej, ilość głosów oddanych w całym kraju na umieszczonych na niej kandydatów koalicji – oscylująca w granicach ośmiu milionów.

^h *W oryginale tekst wpisany odręcznie, nieczytelny wyraz.*

Te dwa fakty musi w swych rachunkach uwzględnić zarówno strona opozycyjna, jak i wszystkie siły polityczne, które przystępowały do wyborów jako rządząca koalicja.

Nie mniej zmienił się już w wyniku porozumień Okrągłego Stołu i wyborów sposób sprawowania władzy. Zasadniczym elementem owej zmiany jest wmontowanie opozycji w struktury władzy, i to tej najwyższej – parlamentarnej. Miejsce, jakie zajęła opozycja w parlamencie, odbiera naszej partii monopol rządzenia, ale **‘jednocześnie’** – **‘zdejmuje’** również część odpowiedzialności za państwo, za reformę gospodarczą, za poprawę sytuacji ekonomicznej kraju. Nic natomiast nie może zwolnić naszej partii z historycznej odpowiedzialności za zbudowanie demokratycznego socjalizmu, wolnego od wszystkich reliktyw stalinizmu, otwartego na wszystkie realia współczesności.

Ta nowa sytuacja nie zdejmuje z nas również powinności zadbania o to, by przebieg następujących, koniecznych przeobrażeń politycznych, społecznych i gospodarczych był w miarę bezkolizyjny, ewolucyjny i bezpieczny dla państwa i narodu. O politycznej skuteczności w realizacji tych celów przez naszą partię zadecyduje konsekwentna realizacja zadań nakreślonych na X Plenum KC, a w szczególności – umiejętność pozyskania społecznego dla nich poparcia. O to poparcie musimy walczyć, nie poddając się nastrojom rezygnacji i zniechęcenia. Decydować będzie odnowa samej partii. Przekształcenie jej w nowoczesny ruch ideowo-polityczny, atrakcyjny dla szerokich rzesz młodzieży, postępowych intelektualistów oraz tych wszystkich grup społecznych, które są żywotnie zainteresowane postępem i nowoczesnością.

Zadecydują rzeczywiście partnerskie stosunki z naszymi sojusznikami, umiejętność nadania nowego kształtu niezbędnej współpracy koalicyjnej. I wreszcie – decydować będzie umiejętność nawiązania odpowiednich, konstruowanych, opartych na rzeczowych podstawach stosunków z opozycją – lojalność i zdolność do porozumienia i współpracy z każdym, kto pragnie dobra naszego kraju i państwa.

Źródło: AP Sz, KW PZPR, 443, k. 66–75, 102–117, mps.

¹⁴ W oryginale powyżej wyrazu tekst wpisany odręcznie, nieczytelny wyraz.

1989 czerwiec 27, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie dotyczący przyjęcia materiałów na Plenum KW PZPR

Protokół z posiedzenia Egzekutywy KW PZPR odbytego 27 VI 1989 r.

Porządek obrad:

- 1) Przyjęcie materiałów na Plenum KW PZPR,
- 2) Sprawy bieżące.

Obecni członkowie Egzekutywy KW PZPR:

Tow[arzysze]: S[tanisław] Miśkiewicz, S[tanisław] Rogalski, K[azimierz] Karapuda, Cz[esław] Uścińowicz, Z[bigniew] Górkiewicz, J[anina] Hitnarowicz, W[ojciech] Długoborski, M[ieczysław] Lewandowski, M[ieczysław] Ołtarzewski, K[azimiera] Piątek, Z[enon] Pyda, E[dward] Rodak, J[arosław] Wernikowski, A[dam] Wójcik, E[ugeniusz] Żuraw.

Nieobecni członkowie Egzekutywy KW PZPR:

Usprawiedliwieni:

tow. S[tanisław] Gładzik	– urlop,
tow. W[ładysław] Kaczanowski	– wyjazd służbowy do Pilzna,
tow. M[ieczysław] Marcinkowski	– wyjazd służbowy do Berlina,
tow. S[tanisław] Malec	– urlop,
tow. L[eon] Hancewicz	– urlop,
tow. R[yszard] Jabłoński	– urlop,
tow. K[azimierz] Jaskot	– urlop.

Ad. 1.

Egzekutywa KW PZPR zaakceptowała porządek obrad i materiały na plenarne posiedzenie KW PZPR. Egzekutywa upoważniła tow. K[azimiera] Karapudę – sekretarza KW PZPR – do przedstawienia na plenarnym posiedzeniu KW PZPR referatu – wprowadzenia do dyskusji na temat: „Ocena wyników wyborów do Zgromadzenia Narodowego”.

Egzekutywa rozpatrywała projekt stanowiska Komitetu Wojewódzkiego.

W tej sprawie głos zabrali:

tow. M[ieczysław] Lewandowski – W stanowisku należy stwierdzić, że partia powinna pozostać w zakładach.

tow. Z[enon] Pyda – Tego tematu na plenum nie należałoby podnosić.

tow. J[arosław] Wernikowski – Poparł wypowiedź tow[arzysza] Z[eno-
na] Pydy, stwierdzając: należy wyczuć sytuację, mówić o problemie „wyjścia
partii z zakładów” to woda na młyn. Nie należy tego tematu podnosić.

tow. E[ugeniusz] Żuraw – Bardziej precyzyjnie należy określić, co rozumieamy przez stwierdzenie: „oczyszczyć socjalizm z dogmatów i stereotypów okresu stalinowskiego”.

tow. W[ojcich] Długoborski – W rozdziale III w pkt 7 dopisać z „so-
cjalistycznymi związkami młodzieży”.

tow. J[arosław] Wernikowski – Na str. 2 w rozdziale II, pkt 4 od dołu skreślić „podział wpływów politycznych”.

Egzekutywa KW PZPR postanowiła przedłożyć projekt stanowiska, od-
czytując na plenarnym posiedzeniu po referacie wprowadzającym.

Na tym posiedzenie zakończono.

Jerzy Jarocki^a

Stanisław Miśkiewicz^b

Załącznik

Referat na Plenum KW PZPR

Towarzyski i towarzysze!

Jesteśmy po wyborach. Znamy ich wyniki. W szeregach naszej partii odczuliśmy smak porażki. Pojawiły się postawy apatii, zniechęcenia, niewiary w szanse naszej sprawy. Są one zrozumiałe. Jednak, w miarę upływu czasu, emocje opadają. Sprzyja to rzeczowym, pogłębionym, a przez to bardziej wiarygodnym analizom sytuacji.

Podstawowe pytania dzisiaj to:

– Czy wyniki wyborów świadczą o tym, że obrany przez naszą partię kurs na reformy i porozumienie nie był słuszny?

– Czy słuszny był historyczny zwrot dokonany przez X Plenum KC, którego istota polega na ostatecznym zerwaniu z modelem socjalizmu

^a Protokołował:

^b Przewodniczył: I sekretarz KW PZPR.

ukształtowanym na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych?

– Czy porozumienia zawarte przy Okrągłym Stole nie były trafne i pożyteczne dla Polski? W przypadku negatywnej odpowiedzi na owe trzy pytania trzeba postawić pytanie kolejne: Czy istniała inna, rozsądna alternatywa dla obranej przez nas drogi? Jesteśmy przekonani, iż jest to pytanie retoryczne!

Porozumienia Okrągłego Stołu stanowią nowy kształt umowy społecznej z „sierpnia 1980 roku”. Umowy co do kierunków, sposobów i tempa reform politycznych, społecznych i gospodarczych. Jednym z nich jest kurs na demokrację. Konsekwencją – legalna działalność opozycji politycznej i w części wolne wybory do parlamentu z udziałem tej opozycji. Postawiło to każdego z jej uczestników wobec konieczności zabiegania o głosy wyborców. Wymagało opracowania i realizacji określonej strategii i taktyki wyborczej.

Taktyka wyborcza PZPR uwzględniała nie tylko doraźne cele wyborcze, ale i strategiczne cele polityczne określone m.in. w uchwale X Plenum KC, którego konsekwencją były porozumienia Okrągłego Stołu.

Bezpośrednie cele wyborcze wojewódzkiej organizacji partyjnej określił Komitet Wojewódzki na Plenum w dniu 9 maja 1989 r.

Sprowadzały się one do:

– po pierwsze – wyboru na senatorów najlepszych koalicyjnych kandydatów,

– po drugie – wyboru w obrębie mandatów bezpartyjnych do Sejmu kandydatów cieszących się autorytetem społecznym, a niezwiązanych z żadną zorganizowaną siłą polityczną,

– po trzecie – wyboru najodpowiedniejszych na posłów członków partii w obrębie mandatów partyjnych.

Poza w[yżej] w[ymienionymi] celami wyborczymi zakładaliśmy również wykorzystanie tej kampanii do osiągnięcia szerszych celów politycznych, takich przede wszystkim, jak:

– ukazania, iż dokonujące się w Polsce przemiany są konsekwentną realizacją przez partię programu reform oraz zmian dokonujących się w samej partii,

– aktywacji partii, konsolidacji jej szeregów, umocnienie zdolności przewodzenia w budowaniu nowoczesnego kształtu socjalizmu,

– umacniania koalicyjnego współdziałania ze Zjednoczonym Stronnictwem Ludowym i Stronnictwem Demokratycznym.

Realizacji wszystkich tych celów służyły podejmowane przez nas

działania, a w szczególności:

- długotrwała, intensywne kampania propagandowa popularyzująca sylwetki naszych kandydatów do Senatu,
- szeroka, demokratyczna kampania wewnątrzpartyjna mająca na celu wyłonienie kandydatów na posłów z ramienia PZPR,
- popularyzacja sylwetek koalicyjnych kandydatów do Sejmu w obrębie mandatów bezpartyjnych i partyjnych,
- aktywizowanie organizacji społecznych na rzecz udziału w kampanii wyborczej, a także
- bezpośredni udział naszego aktywu w pracach przygotowujących i zabezpieczających wybory od strony organizacyjnej.

Przeprowadziliśmy w tym czasie tysiące zebrań partyjnych, setki szkoleń, olbrzymią ilość spotkań i różnego rodzaju imprez wyborczych z udziałem naszych kandydatów.

Wypracowaliśmy i zastosowaliśmy nowe techniki agitacji i propagandy wyborczej.

Reasumując: W przygotowanie i przeprowadzenie kampanii wyborczej został włożony duży wysiłek wielu tysięcy aktywistów naszej partii, którzy większość postawionych przed nimi zadań wykonali z pełnym zaangażowaniem, najlepiej, jak potrafili.

Towarzysze!

Wyniki wyborów świadczą jednoznacznie, że podstawowych celów wyborczych nie osiągnęliśmy, tzn.:

- żaden z dwóch naszych kandydatów do Senatu nie został wybrany,
- odpadli wszyscy wspierani przez nas bezpartyjni kandydaci na posłów,
- żaden z partyjnych kandydatów na posłów nie został wybrany w I turze głosowania.

Tak negatywny wynik wyborczy skłania do szukania odpowiedzi, gdzie tkwi błąd i kto jest winien?

Można szukać wiele przyczyn szczegółowych. Spróbujmy niektóre z nich przeanalizować.

Od początku kampanii zakładaliśmy, że sukces wyborczy osiągnąć możemy jedynie w przypadku spełnienia dwóch koniecznych warunków:

- po pierwsze – że potrafimy wskazać tych kandydatów spośród członków partii, którzy będą mieli największą szansę uzyskania poparcia społecznego,

– po drugie – każdy członek wojewódzkiej organizacji partyjnej wniesie w kampanię swój wkład osobisty, polegający przede wszystkim na tym, że zgłosuje wraz z najbliższymi sobie osobami na tych kandydatów, których wskażą partyjne konwencje wyborcze, oraz przekona do takiego głosowania kilku bezpartyjnych.

Co do pierwszego warunku – został on spełniony:

Obrany sposób wyłaniania kandydatów z ramienia PZPR okazał się prawidłowy.

Elektorzy na konwencjach wykazali dobre rozeznanie co do skali społecznego poparcia, jakie posiadają poszczególni kandydaci, wskazali błędnie wszystkich tych, którzy faktycznie wybory wygrali. Dotyczy to także kandydatów na senatorów, którzy – chociaż wybrani nie zostali, ale – uzyskane przez nich społeczne poparcie jest jednym z najważniejszych, jakie uzyskali w kraju kandydaci spoza „drużyny L[echa] Wałęsy”.

Niestety, drugi z ww. warunków nie został spełniony. Partia nie weszła w kampanię jako jednolita, zdyscyplinowana, znająca swoje interesy i gotowa ich bronić siłą polityczną. Okazało się, że jeszcze nie jesteśmy partią walki, że przy zdecydowanym ataku przeciwnika politycznego nie potrafimy przeciwstawić się mu z pełną determinacją, skutecznie.

Zapoczątkowane demokratyczne przemiany w życiu wewnątrzpartyjnym wywołały u znacznej części członków partii zachowania będące swoistym odreagowaniem na dotychczasowy centralizm partyjny. Wyrażały się one w niechęci do poddania się wymogom dyscypliny niezbędnej dla osiągnięcia sukcesu wyborczego. W praktyce przejawiało to się w niezależności ograniczenia liczby kandydatów i uzyskania niezbędnej jednomyślności w głosowaniu – pomimo zastosowania w pełni demokratycznych sposobów zarówno wyłaniania kandydatów, jak i ich promowania w toku kampanii.

Na potwierdzenie powyższej oceny wskazuje chociażby jeden znamienity fakt.

Otóż nasi kandydaci do Senatu, towarzysze [Ryszard] Karger i [Władysław] Radziun, otrzymali odpowiednio 92 936 i 75 709 ważnych głosów. Oznacza to, że przy bez mała 56-tysięcznej wojewódzkiej organizacji partyjnej statystyczny członek partii nie pozyskał do głosowania na naszych kandydatów nawet jednej osoby.

Choć nikt nie jest w stanie określić ilości członków partii, którzy nie wzięli udziału w głosowaniu, nie włączyli się w agitację na rzecz naszych kandydatów lub wręcz oddali swe głosy na kandydatów innych niż wskazani

przez konwencje wyborcze, to w tym właśnie mamy prawo upatrywać podstawowej i zasadniczej przyczyny przegranej naszych kandydatów na senatorów oraz – niewybrania partyjnych posłów w pierwszej turze głosowania. Powinni mieć tego świadomość zwłaszcza ci wszyscy towarzysze, którzy przyczyn porażki chcieliby szukać wszędzie – tylko nie w swoich własnych zachowaniach i postawach. Nie udało się doprowadzić także do koniecznego współdziałania i współpracy w ramach koalicji.

Na pewno korzystniejsze byłoby wystawienie mniejszej liczby kandydatów popieranym wspólnie przez sojuszników. Dotyczy to szczególnie wyborów do senatu. Wystawienie przez wszystkich członków koalicji swoich kandydatów wprowadziło element konkurencyjności pomiędzy nimi i umożliwiło tym samym konsolidację sił. Jest to cena, jaką trzeba płacić za demokrację systemu politycznego.

Dzisiaj najważniejsze jest jednak, aby powstałe w toku kampanii rozbieżności interesów nie przekształciły się w trwałe urazy i podziały. Bolesna lekcja wyborów powinna nauczyć nas, że efektywność kształtowania przyszłości zależy od umiejętności współpracy, wzniesienia się ponad chwilowe ambicje i doraźne, taktyczne interesy.

Rozpatrując natomiast przebieg i wyniki kampanii wyborczej w szerszym kontekście, należy przede wszystkim stwierdzić fakt następujący:

Pomimo iż do gry wyborczej stanęło wiele podmiotów reprezentujących różnorodne opcje polityczne, zasadnicza walka rozegrała się między dwoma obozami: opozycji – utożsamianej ze strukturami zależnymi od Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie a koalicją – utożsamianą przede wszystkim z PZPR. W walce tej sytuacja strony koalicyjnej była zdecydowanie trudniejsza. Wynikało to przede wszystkim z obciążenia jej przez dużą część społeczeństwa wyłączną odpowiedzialnością za wszelkie błędy popełnione w przeszłości, jak również – za aktualną trudną sytuację gospodarczą i społeczną kraju. Składały się na to zarówno wielorakie urazy wynikające z poczucia doznanych krzywd i niesprawiedliwości, jak i – zniecierpliwienia i podenerwowania złą sytuacją rynkową, galopadą cen, inflacją i szeregiem innych uciążliwości dnia codziennego.

Towarzysze!

Jak już zaznaczyliśmy, nie ulega wątpliwości, że strona opozycyjna stała do wyborów w dużo korzystniejszej dla siebie sytuacji. To, co nas obciążało, działało na ich korzyść. W aktualnej sytuacji, gdy tworzymy do-

piero system polityczny z wmontowaną w niego legalną opozycją, gdy ponadto opozycja ta jest dla znacznej części społeczeństwa symbolem walki o lepsze jutro, jest nosicielem wartości, z którymi utożsamia się zdecydowana większość społeczeństwa (katolicyzm) – musiała ona uzyskać znaczne poparcie społeczne. Jak duże, tego nikt nie był w stanie przewidzieć przed wyborami.

Miała natomiast strona opozycyjna świadomość własnych słabości wynikających z braku odpowiednio rozbudowanych struktur organizacyjnych oraz nieposiadania dużej liczby liderów znanych szerszym kręgom społecznym.

Spowodowało to przyjęcie przez nią określonej taktyki wyborczej. Jej istotą było dążenie do przekonania wyborców o konieczności głosowania „blokiem” na kandydatów „Solidarności”. Kandydaci opozycyjni lansowani byli nie jako pojedyncze osoby o określonych predyspozycjach osobistych, dorobku życiowym, osiągnięciach w pracy zawodowej czy społecznej, ale – jako osoby wybrane i popierane przez Komitet Obywatelski Lecha Wałęsy i cieszące się zaufaniem Kościoła.

To można zrozumieć. Chodziło bowiem o realizację dwóch podstawowych celów wyborczych:

po pierwsze – wybranie tak dużej liczby swoich senatorów, by uzyskać przewagę w Senacie,

po drugie – wybranie jak największej liczby swoich posłów w obrębie 35% mandatów przeznaczonych dla bezpartyjnych.

Ale taktyka wyborcza opozycji do tego się bynajmniej nie ograniczała. Zawierała bowiem drugi element: spowodowania totalnego „zniszczenia” wszystkich pozostałych sił politycznych uczestniczących w kampanii. Wykazania, że jedynie kandydaci z „drużyny Lecha Wałęsy” są godni reprezentować społeczeństwo, a wszyscy pozostali na to nie zasługują. Tu leży źródło obłudnej instrukcji głosowania: „skreślać po kolei wszystkich nie naszych”. Obłudnej, albowiem wymierzonej w istocie przeciwko zawartej przy Okrągłym Stole umowie, której ta sama „drużyna” wcześniej broniła i do której doprowadzenie nazwała swoim sukcesem. Obłudnej, bo wymierzonej przede wszystkim w tych, którzy byli głównymi konstruktorami porozumienia stwarzającego opozycji możliwość legalnego uczestniczenia w życiu publicznym i wywieraniu realnego wpływu na władzę.

Analizując sytuację wyborczą i działania opozycji, nie wolno pominąć jeszcze jednego, ważnego elementu. Chodzi o rolę Kościoła, który wywarł znaczący wpływ na postawy i zachowania wyborcze dużej części elektoratu.

Nieukrywana sympatia hierarchii kościelnej dla kandydatów Komitetu Obywatelskiego została odczytana przez większość księży jako zgoda na bezpośrednie zaangażowanie się ich w kampanię wyborczą po stronie opozycji.

Wyraziło się to w przekształceniu wielu kościołów w punkty agitacyjne „Solidarności”, a uroczystości religijnych – w imprezy wyborcze. Spowodowało to, że znaczna część elektoratu nieposiadająca własnych poglądów politycznych, a związana z Kościołem, oddała swe głosy na kandydatów przezeń popieranym.

W tych okolicznościach liczenie na uzyskanie przez nas pomyślnych wyników w I turze głosowania okazało się błędne.

Kandydaci koalicji uzyskali 31,2 % ważnych głosów (kraj – 20,4%), w tym kandydaci PZPR: [Ryszard] Karger – 29,4%, [Władysław] Radziun – 19,9%. Natomiast kandydaci opozycji uzyskali 60,7% ważnych głosów (kraj – 65,0%).

Wyniki wyborów w I turze głosowania skomplikowały sytuację polityczną. Z powodu niewybrania prawie wszystkich kandydatów z listy krajowej, zaistniała groźba kryzysu konstytucyjnego. Takiego obrotu sprawy nikt nie brał dostatecznie poważnie pod uwagę. W tej niebezpiecznej sytuacji potrafilismy, przy odpowiedzialnej postawie również strony opozycyjnej, znaleźć rozwiązanie.

Ta gotowość stron do respektowania umów zawartych przy Okrągłym Stole wynika z realnej oceny aktualnego układu sił politycznych w kraju. Na słuszność tej oceny wskazują dodatkowo dwa znamienne fakty z kampanii wyborczej:

Pierwszy to ten, że bardzo duża część społeczeństwa, sięgająca 40% elektoratu, nie przystąpiła do wyborów. Nie udzieliła tym samym swego poparcia żadnej z dwóch głównych sił politycznych. O to poparcie będzie toczyła się walka w najbliższej przyszłości. Fakt ten stanowi niemniej swoiste ostrzeżenie dla każdej z aktualnie zaistniałych na naszej scenie politycznej sił. Ostrzeżenie mówiące o tym, że skala społecznego poparcia może w każdej chwili się zmienić.

Drugi fakt to ten, że pomimo iż strona koalicyjna znalazła się w warunkach narzuconego przez opozycję plebiscytnego charakteru wyborów, na naszych kandydatów głosowała znaczna, licząca się część wyborców. Przykładowo – w województwie szczecińskim na kandydatów PZPR, w obrębie poszczególnych mandatów, oddano od prawie pięćdziesięciu do ponad sześćdziesięciu procent ważnych głosów. Charakterystyczna jest tu rów-

nież, pomimo upadku listy krajowej, ilość głosów oddanych w całym kraju na umieszczonych na niej kandydatów koalicji – oscylująca w granicach ośmiu milionów.

Te dwa fakty musi w swych rachunkach uwzględniać zarówno strona opozycyjna, jak i wszystkie siły polityczne, które przystępowały do wyborów jako rządząca koalicja.

Ta nowa sytuacja nie zdejmuje z nas powinności zadbania o to, by przebieg [a] koniecznych przeobrażeń politycznych, społecznych i gospodarczych był w miarę bezkolizyjny, ewolucyjny, bezpieczny dla państwa i narodu. Decydować będzie odnowa samej partii. Przekształcenie jej w nowoczesny ruch ideowo-polityczny, atrakcyjny dla szerokich rzesz młodzieży, postępowych intelektualistów oraz tych wszystkich grup społecznych, które są żywotnie zainteresowane rozwojem i nowoczesnością. Zdecydują naprawdę rzeczywiste partnerskie stosunki z naszymi sojusznikami, umiejętność nadania nowego kształtu niezbędnej współpracy koalicyjnej. I wreszcie – decydować będzie umiejętność nawiązania odpowiednich, konstruktywnych, opartych na rzeczowych podstawach stosunków z opozycją – lojalność i zdolność do porozumienia i współpracy z każdym, kto pragnie dobra naszego kraju i państwa. Wszystko to narzuca naszej partii pilną konieczność radykalnych zmian w metodach i stylu funkcjonowania. Zmian, które dotychczas były z różnych przyczyn odkładane.

Zmiany systemowe wprowadzone porozumieniami Okrągłego Stołu rodzą w konsekwencji nowy sposób sprawowania władzy. Będzie on realizowany w coraz większym stopniu przez system przedstawicielski. W związku z tym sprawą zasadniczą staje się umiejętność pozyskiwania głosów wyborców. Wymaga to zdobywania elektoratu, przekonania, wyszukiwania ludzi, którzy będą mogli z tym elektoratem się dogadać, znajdowania sposobów docierania do umysłów obywateli. Nie umiemy tego jeszcze robić dobrze. Wskazują na to wyniki ostatnich wyborów. Wskazuje na to próba analizy kampanii wyborczej dokonana w niniejszym referacie, jak i pozostałe dokumenty – dostarczone Towarzyszom. Trzeba tę sytuację szybko zmienić. Dzisiejsze robocze plenum KW powinno dać tym niezbędnym zmianom mocny impuls.

Źródło: AP Sz, KW PZPR, 443, k. 186–188, 191–207, mps.

^a *W oryginale odręcznie wykreślony wyraz następujących.*

1989 czerwiec 27, Szczecin – Stanowisko Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie po wyborach parlamentarnych

Stanowisko Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie

Komitet Wojewódzki PZPR w pełni docenia polityczną wymowę wyników wyborów do Sejmu i Senatu jako wyraz społecznego sprzeciwu wobec:

- aktualnej sytuacji społeczno-politycznej kraju,
- obecnych trudności oraz dotychczasowego sposobu sprawowania władzy,
- niewystarczającego tempa wprowadzania reform.

Budowany dotąd w naszym kraju system socjalistyczny okazał się nieefektywny. System ten wymaga zmiany. A zmiany te można przeprowadzić jedynie przy poparciu społecznym.

I. Wyciągamy wnioski z obecnej sytuacji społeczno-politycznej, jesteśmy zdecydowani na daleko idące zmiany w modelu naszej partii. Musimy stać się żywym ruchem politycznym o dużej samodzielności wszystkich członków i ogniw.

Aby to osiągnąć, chcemy:

- oczyścić socjalizm ze wszystkich dotychczasowych dogmatów i stereotypów okresu stalinowskiego,
- dokonać gruntownych zmian struktur organizacyjnych, aby partia w pełni stała się politycznym zapleczem dla swoich członków wybranych do parlamentu, rad narodowych i samorządów,
- zmieniać kadry w samej partii po to, by przeprowadzić pokoleniową zmianę gremiów kierowniczych,
- odejść od dublowania bądź zastępowania administracji państwowej i gospodarczej.

Największe zagrożenie w realizacji tych zamierzeń upatrujemy:

- w pogarszaniu się nastrojów społecznych kształtowanych złą sytuacją gospodarczą (zaopatrzenie rynku, inflacja, podwyżki cen),
- w pojawiających się tendencjach do rozbijania organizacyjnej jedności partii,

- w występującym w szeregach partii poczuciu zagrożenia – wyrażanym jako „oddawanie władzy”, „wyprzedaż pryncypiów”, „zdrada interesów” itp. – świadczącym o braku zrozumienia linii politycznej Partii,
- w obawach co do poczucia odpowiedzialności i zdolności strony opozycyjnej do dotrzymania porozumień Okrągłego Stołu.

II. Komitet Wojewódzki PZPR, wyrażając opinię zdecydowanej większości członków partii, opowiada się za:

- podjęciem konkretnych działań na rzecz szybkiej poprawy sytuacji rynkowej i ograniczania inflacji,
- szybkim wypracowaniem zasad postępowania organizacji partyjnych w warunkach działania legalnej opozycji,
- zawarciem nowej umowy koalicyjnej między naszą partią a ZSL i SD określającej zakres i formy współdziałania oraz podział wpływów politycznych,
- zdecydowanym rozdzieleniem władzy politycznej od wykonawczej, rozdzieleniem funkcji partyjnych od stanowisk w organach państwa, odejściem od nomenklatury,
- stworzeniem warunków dla przedsiębiorczości i inicjatywności ludzi młodych,
- odpolitycznieniem działalności gospodarczej.

Aby partia mogła się przekształcić w postulowanym przez nas kierunku, konieczne jest dokonanie na XIII Plenum KC zmian w kierownictwie partii i podjęcie decyzji o jak najszybszym zwołaniu XI Zjazdu Partii.

III. Komitet Wojewódzki PZPR uważa za niezbędne:

- przesunięcie ciężaru pracy partyjnej do środowisk zamieszkania,
- rozszerzenie stref wpływów poprzez otwarte formy działania w różnorodnych środowiskach,
- tworzenie konkretnych programów działań skupiających lokalne społeczności,
- energiczniejsze działania zmierzające do zdecydowanego poparcia przez Centrum sprawdzonych szczecińskich inicjatyw społeczno-gospodarczych,
- nawiązanie partnerskiej współpracy z opozycją w sprawach rozwiązywania najżywotniejszych spraw ogólnospołecznych,
- umożliwienie prezentacji różnorodnych śmiałych poglądów dotyczących istotnych spraw społecznych w środkach masowego przekazu,

- zacieśnienie partnerskiej współpracy z branżowymi związkami zawodowymi, samorządami pracowniczymi i spółdzielczymi,
- tworzenie warunków do stabilizacji kadry kierowniczej zdolnej do sprostanania wymogom trudnej sytuacji ekonomicznej,
- głębokie zmiany kadrowe.

IV. Komitet Wojewódzki PZPR zwraca się do członków wojewódzkiej organizacji partyjnej o aktywną pracę na rzecz urzeczywistnienia przedstawionych celów.

Plenum Komitetu Wojewódzkiego PZPR
w Szczecinie

Szczecin, 27 VI 1989 r.

Źródło: AP Sz, KW PZPR, 443, k. 10–12, mps.

1989 sierpień 1, Szczecin – Protokół z posiedzenia Egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie dotyczący przebiegu żniw, przygotowania placówek oświatowo-wychowawczych do realizacji zadań programowych w roku szkolnym 1989/1990

Protokół

z posiedzenia Egzekutywy KW PZPR w dniu 1 VIII 1989 r.

Porządek obrad:

1. Informacja z przebiegu żniw – sprawozdanie przewodniczących zespołów kontrolnych z postępu prac – urynkowanie,
2. Przygotowanie placówek oświatowo-wychowawczych do realizacji zadań programowych w roku szkolnym 1989/1990,
3. Sprawy bieżące.

Obecni członkowie Egzekutywy:

Tow[arzysze]: S[tanisław] Miśkiewicz, S[tanisław] Rogalski, J[erzy] Wieczorek, W[ładysław] Kaczanowski, M[ieczysław] Marcinkowski, Z[bigniew] Górkiewicz, S[tanisław] Gładzik, M[ieczysław] Lewandowski, S[tanisław] Malec, M[ieczysław] Ołtarzewski, W[iesław] Piotrowski, Z[enon] Pyda, E[dward] Rodak, E[ugeniusz] Żuraw.

Nieobecni usprawiedliwieni:

tow. Cz[esław] Uścińowicz, K[azimierz] Karapuda, W[ojcich] Długoborski, R[yszard] Jabłoński, J[arosław] Wernikowski, K[azimierz] Piątek, A[dam] Wójcik, K[azimierz] Jaskot – urlopy, J[anina] Hitnarowicz – pilne obowiązki służbowe.

Ponadto w posiedzeniu uczestniczyli:

tow. Tadeusz Żywczak¹ – z[astęp]ca red. naczelnego „Głosu Szczecińskiego”,

¹ Tadeusz Żywczak (29 IX 1930 r. w Jaworznie) – członek PZPR, od 1954 r. dziennikarz PAP, w latach 1961–1990 w „Głosie Szczecińskim”, zastępca redaktora naczelnego „Głosu Szczecińskiego” do 1990 r.

tow. J[ózef] Sawicki – kierownik Wydziału [KW PZPR]

Zaproszeni:

tow. E[ugeniusz] Malinowski – wicewojewoda szczeciński,
tow. P[aweł] Pieczonka – wiceprzewodniczący Komisji
Rozwoju

Rolnictwa KW [PZPR]

tow. Z[bigniew] Janowski – prezes Związku P[aństwowych]
G[ospodarstw] R[olnych] Od-
dz[iał] w Szczecinie,

tow. M[arian] Knul – kierownik Wydz[iału] Polityki
Rolnej [KW PZPR]

tow. T[adeusz] Kluka – wicewojewoda szczeciński,

tow. Stanisław Orłowski² – kurator oświaty i wychowania,

tow. Jan Rosół³ – wicekurator,

tow. K[azimierz] Janyszek⁴ – zastępca kierownika Wydz[iału]
KW [PZPR].

Ad. 1.

[...] ^a

Ad. 3.

ppkt a)

Tow. [Władysław] **Kaczanowski** przedstawił sprawozdanie o wykorzystaniu funduszu wyborczego. Na koncie wyborczym wojewódzkiej organizacji partyjnej znalazło się 64.325.047 zł, dodatkowo 500 DEM i 10 USD. Sprawozdanie stanowi załącznik do protokołu.

W dyskusji do sprawozdania uwag nie wniesiono.

Ustalenia dot. ppkt a) – środki pozostałe z funduszu wyborczego pozostawić jako kapitał KW [PZPR] z przeznaczeniem na jego pomnożenie.

ppkt b)

Tow. [Władysław] **Kaczanowski** przedstawił informację o pracy Komisji Komitetu Wojewódzkiego w dniu 20 VII 1989 r. – 28 VII 1989 r., mó-

^a Tę część dokumentu pominięto.

² Stanisław Orłowski – bliższych danych nie ustalono.

³ Jan Rosół – bliższych danych nie ustalono.

⁴ Kazimierz Janyszek – bliższych danych nie ustalono.

wiąc, że komisje na swych posiedzeniach koncentrowały się tematycznie na trzech blokach problemów:

1. Praca partyjna w miejscu zamieszkania, w poszczególnych środowiskach itp.

2. Styl i metody działania Partii w obecnej sytuacji.

3. Uwagi do Statutu.

Po dyskusji z materiałów komisji wydział przygotowuje materiał na Plenum KW. Tow. Miśkiewicz zwrócił się do członków Egzekutywy, aby na następną Egzekutywę członkowie wnieśli uwagi do otrzymanego materiału na temat „Praca partyjna w miejscu zamieszkania”.

ppkt c)

Tow. [Stanisław] **Miśkiewicz** poinformował, że 4 VIII 1989 r. istnieje możliwość (są przygotowania) odbycia „Szczecińskiego forum porozumiewawczego”. Jest to próba włączenia opozycji do współzrządzenia i współodpowiedzialności za sytuację społeczno-polityczną województwa. Opozycja wytypowała 14 osób, siły koalicji 32 osoby, ponadto zaproszonych będzie ok. 15–20 dziennikarzy. W skład zespołu ze strony partii proponuje się tow[arzyszy]: [Stanisław] Miśkiewicz, [Władysław] Kaczanowski, [Jerzy] Wieczorek, [Mieczysław] Marcinkowski.

ppkt d)

Tow. [Stanisław] **Miśkiewicz** poinformował, że plenum KW [PZPR] planowane na 9 VIII 1989 r. – 10. VIII 1989 r. niemożliwe jest do odbycia ze względu na okres urlopowy i brak odpowiedniej frekwencji. Wg rozoznania kworum może być po 28 VIII 1989 r. W związku z tym plenum KW planujemy odbyć na początku września.

ppkt e)

Uchwała XIII Plenum KC opublikowana będzie w dniu 2 VIII 1989 r.

W uchwale tej jest zawarte to, co już zapoczątkowała wojewódzka instancja na czerwcowym plenarnym posiedzeniu.

Następne posiedzenie Egzekutywy ustalono na 9 VIII 1989 r. godz. 10.00.

Na tym posiedzenie zakończono.

Bolesław Cichocki^{5b}

Stanisław Miśkiewicz^c

^b Protokołował.

^c Przewodniczył I sekretarz KW PZPR.

⁵ Bolesław Cichocki – bliższych danych nie ustalono.

**Rozliczenie środków przeznaczonych na sfinansowanie
kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu PRL w KW PZPR
w Szczecinie – czerwiec 1989 r.**

Wydatki na ten cel pokrywano z funduszu wyborczego pochodzącego z dwóch źródeł:

1. Środki zgromadzone przez członków PZPR w wysokości 21 325 047 zł oraz dziesięć dolarów USA i pięćset marek RFN, z tego:

12 773 574 zł stanowi odpis 10% od składek członkowskich

8 551 473 zł oraz środki walutowe – są to wpłaty gotówkowe członków i sympatyków PZPR.

2. Środki otrzymane z dotacji budżetu partii: 43 000 000 zł.

Uzyskany w ten sposób fundusz wyborczy wyniósł ogółem 64 325 047 zł oraz środki dewizowe w podanej wyżej wysokości.

Wydatki poniesione na kampanię wyborczą można wyodrębnić wg rodzajów oraz miejsca ich występowania:

1. Koszty wg rodzajów:

a. koszty festynów przedwyborczych 5 377 375

b. koszty podróży 3 544 309

c. koszty wyżywienia 5 560 647

d. koszty propagandowe 46 929 890

Razem: 60 929 890

ad. a) Festyny przedwyborcze zostały zorganizowane w Chojnie, Goleńowie, Gryficach, Gryfinie, Kamieniu Pomorskim, Łobzie, Nowogardzie i Szczecinie (K[omitety] M[iejskie])

ad. b) Na koszty podróży składają się takie wydatki, jak:

– koszty transportu oraz używania samochodów prywatnych przez pracowników i aktyw – 3 386 671,

– koszty podróży elektorów – 157 638,

ad. c) Koszty wyżywienia obejmują wydatki na konsumpcję elektorów, mężów zaufania, aktyw i pracowników aparatu,

ad. d) W skład kosztów propagandy wliczono następujące wydatki:

– koszty plakatów, ulotek, tablic informacyjnych realizowanych za pośrednictwem Krajowej Agencji Wydawniczej – 42 472 859,

– koszty sztabów wyborczych – 985 000,

– nagłośnienie – 1 796 644.

II. Wydatki kampanii wyborczej wg miejsca ich ponoszenia, tj. 12 rejonów partyjnego działania – wynosiły średnio około 1 300 000 zł, a w KM [PZPR] Szczecin ok. 3 500 000 zł.

Rozliczenie funduszu wyborczego na dzień 31 VII 1989 r.:

– zgromadzone środki – 64 325 047 zł

– wydatki – 60 929 890 zł

3 395 157 zł

Pozostało na stanie trzy miliony trzysta dziewięćdziesiąt pięć tysięcy sto pięćdziesiąt siedem zł oraz waluta wymierna w całości, tj. pięćset DEM i dziesięć USD.

Szczecin, 31 VII 1989 r.

Barbara Wądołowska^{6d}

Jan Szota⁷

Źródło: APSz, KW PZPR, 444, k. 72–79, 110–112 mps.

^d Główny księgowy. *W oryginale powyżej nieczytelny podpis.*

⁶ Barbara Wądołowska – bliższych danych nie ustalono.

⁷ Jan Szota (1937) – działacz komunistyczny, członek PZPR od 1957 r., 1978–1981 członek Egzekutywy KW PZPR, 1987–1989 kierownik gospodarki wewnątrzpartyjnej KW PZPR w Szczecinie.

Rozliczenie wydatków kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu PRL

Rejon	Koszty festynów przed- wyborczych	Koszty podróży elektro- rów na konferencje	Koszty podróży samocho- dów prywatnych i trans- portu	Koszty wyżywienia elek- torów, mężów zaufania i aktywu
Chojna	868 729	10 591	305 215	305 714
Goleniów	868 729		117 442	171 383
Gryfice	868 729	31 200	362 548	358 605
Gryfino	65 000		202 164	224 181
Kamień [Pomorski]	868 729	79 994	192 339	206 103
Łobez	868 730		364 059	235 843
Nowogard			190 206	131 060
Pyrzyce			288 946	442 726
Police				53 406
Stargard [Szczeciński]			515 980	630 343
Świnoujście			90 436	598 338
KM [PZPR] Szczecin	100 000	35 853	417 994	810 695
KW [PZPR] Szczecin			339 342	646 920
Ogółem	5 377 375	157 638	3 386 671	4 815 317

– środki zgromadzone na fundusz wyborczy PZPR (10% składek) –
12 773 574 zł + 500 DEM + 10 USD

(wpłaty gotówkowe) – 8 551 473 zł

razem: 21 325 047 zł

– środki otrzymane z dotacji budżetu partii 43 000 000 zł

razem wpływy 64 325 047 zł

– wydatki na kampanię wyborczą 60 929 890 zł

Pozostało na dzień 31 VII 1989 r. 3 395 157 zł

Diety mężów zaufania	Koszty plakatów, tablice i inne materiały	Plakaty, afisze, ulotki i sztraify	Koszty sztabu wyborczego kandydatów	Nagłośnienie	Razem koszty
	20 895				1 511 144
94 000	11 581				1 263 135
25 200	23 013				1 669 295
42 000	38 827				572 172
19 200	48 450				1414 815
44 200	6250				1 519 081
54 000	4300	22 000			1 280 296
22 000	17 639				771 311
50 000					113 406
15 200	110 799	152 909			1 426 231
128 800	52 885	30 000			900 459
229 730	858 417		985 000		3 437 689
		42 267 950		1 796 644	45 050 586
745 330	1 193 056	42 472 859	985 000	1 796 644	60 929 890

Barbara Wądołowska^a

Jan Szota^b

Źródło: APSz, KW PZPR, 444, k. 112 mps.

^a Główny księgowy. *W oryginale powyżej nieczytelny podpis.*

^b Kierownik Wydz[iału] Gospodarki Wewnętrzpart[yjnej]. *W oryginale powyżej nieczytelny podpis.*

1989 grudzień 27, Szczecin – Sprawozdanie z działalności wojewódzkiej organizacji partyjnej PZPR w Szczecinie w okresie: wrzesień 1986 – grudzień 1989 rok

Sprawozdanie

z działalności wojewódzkiej organizacji partyjnej w okresie:
wrzesień 1986 r. – grudzień 1989 r.

WSTĘP

Niniejsze sprawozdanie składa się z dwóch podstawowych części:

- pierwszej, która obejmuje okres od początku kadencji, tj. od Wojewódzkiej Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej odbytej we wrześniu 1986 roku do Wojewódzkiej Konferencji Sprawozdawczej w lutym 1989 r.
- drugiej – od Wojewódzkiej Konferencji Sprawozdawczej do końca 1989 r.

W części pierwszej zawarte jest sprawozdanie z działalności w okresie, w którym jako partia mieliśmy jeszcze dominującą pozycję w systemie społeczno-politycznym kraju i mogliśmy wywierać bezpośredni wpływ na kierowanie procesami społeczno-gospodarczymi.

W naszej pracy kierowaliśmy się wówczas „Planem realizacji uchwały X Zjazdu PZPR w województwie szczecińskim” – przyjętym przez Wojewódzką Konferencję Sprawozdawczo-Wyborczą.

W niniejszym opracowaniu zawarliśmy, w syntetycznym skrócie, podsumowanie efektów realizacji zadań ze sfery społeczno-politycznej. Całościowo zostały one przedstawione i zaaprobowane na ostatniej Wojewódzkiej Konferencji Sprawozdawczej.

W części drugiej natomiast przedstawiona została informacja o działalności wojewódzkiej organizacji partyjnej w okresie szybkich, radykalnych zmian dotychczasowego systemu społeczno-politycznego. Ich wyznacznikami były porozumienia Okrągłego Stołu, legalizacja „Solidarności”, powstanie nowych organizacji społecznych i politycznych, wybory do Sejmu i Senatu, rozpad dotychczasowej koalicji rządzącej i powstanie nowej, utworzenie rządu zdominowanego przez dotychczasową opozycję. Na okres ten przypadają również przygotowania PZPR do XI Zjazdu.

Wszystko to wymagało od naszej partii dostosowania jej działalności do szybko zmieniającej się sytuacji. Ukazano ją w tej części sprawozdania wraz z przedstawieniem realizacji zadań w dwóch najważniejszych kampaniach politycznych tego roku, tj. wyborach do Sejmu i Senatu oraz przygotowaniach do XI Zjazdu PZPR.

I. Działalność wojewódzkiej organizacji partyjnej w okresie: wrzesień 1986 r. – luty 1989 r.

[...] ^a

II. Sprawozdanie za okres od Wojewódzkiej Konferencji Sprawozdawczej do końca 1989 r.

1. Przystosowanie działalności partii do nowych warunków społeczno-politycznych.

X Plenum KC stworzyło warunki do przeprowadzenia głębokich zmian w metodach funkcjonowania partii. Wykorzystaliśmy je w naszej wojewódzkiej organizacji partyjnej, przeprowadzając reorganizację struktury Komitetu Wojewódzkiego poprzez zmniejszenie liczby wydziałów oraz rozwiązywanie Rejonowych Ośrodków Pracy Partyjnej. Były to zmiany nie tylko ilościowe, ale również i jakościowe. Wzmocnione one zostały poprzez uspołecznienie pracy instancji partyjnych. Wyrażało się to powołaniem nowych komisji i zespołów problemowych na szczeblu KW i instancji I stopnia, rozszerzeniem ich składów osobowych (dokooptowanie do nich I sekretarzy P[odstawowych] O[rganizacji] P[artyjnych] O[ddziałowych] O[rganizacji] P[artyjnych]), a zwłaszcza poprzez istotne zwiększanie ich wpływu na procesy decyzyjne.

Komitet Wojewódzki 27 czerwca 1989 r. opublikował swoje stanowisko, w którym stwierdził, iż w pełni docenia polityczną wymowę wyników wyborów do Sejmu i Senatu. Uznaliśmy je jako wyraz społecznego sprzeciwu wobec dotychczasowego sposobu sprawowania władzy i niedostatecznego tempa wprowadzanych reform.

Uznaliśmy już wówczas, że budowany w naszym kraju system socjalistyczny okazał się nieefektywny, że wymaga zmian, które można przeprowadzić jedynie przy społecznej aprobacie i poparciu. Tym samym opowiedzieliśmy się

^a Tę część dokumentu pominięto.

jednoznacznie po stronie tych sił w naszej partii, które doprowadziły do przeforsowania na X Plenum KC linii reform. Jednocześnie wskazywaliśmy już wówczas na szereg zagrożeń, które okazały się realne. Dzięki temu potrafilismy w porę zapobiec takim niebezpieczeństwom, jak np. rozbitcie organizacyjnej jedności partii w województwie. Pozwoliło to między innymi również oprzeć się poczuciu klęski w sytuacji rozpadu dotychczasowej koalicji rządzącej. Byliśmy także rzecznikami jak najszybszego zwołania XI Zjazdu partii.

We wrześniu 1989 roku Komitet Wojewódzki naszej partii wypracował stanowisko, którego podstawowe treści są aktualne do dziś. Przyjeliśmy wówczas materiał pod nazwą „Główne kierunki pracy wojewódzkiej organizacji partyjnej po XIII Plenum KC”. Jest on nadal aktualny.

Wskazywaliśmy w nich na konieczność zachowania więzi organizacyjnych między KW [PZPR] a instancjami i organizacjami podstawowymi. Udało nam się je w dużej mierze zachować.

Drugim kierunkiem było budowanie politycznych sojuszy dla rozwiązywania problemów społecznych i gospodarczych. I na tym polu udało się nam uzyskać pewne sukcesy. Wymienić tu można między innymi poparcie dla inicjatywy W[ojewódzkiej] R[ady] N[arodowej] utworzenia stałej formy kontaktów i współpracy wszystkich znaczących sił politycznych w województwie tzw. szczecińskiego forum, utworzenie wspólnie z przedstawicielami szczecińskiej „Solidarności” zespołu mediacyjnego do polubownego załatwiania sporów i rozwiązywania konfliktów w zakładach pracy, jak również nowe formy współpracy ze związkami zawodowymi i organizacjami młodzieżowymi.

Szczególnie ważne znaczenie miały nowe rodzaje kontaktów ze związkami zawodowymi niezbędne ze względu na zachodzące w nich procesy radykalizacji nastrojów i politycznego usamodzielniania się, objawiające się między innymi w niechęci do wiązania się ze strukturami partyjnymi, a nawet w próbach tworzenia własnych struktur partyjnych.

Dokonałismy dużego przewartościowania naszych kontaktów i form współpracy ze związkami i organizacjami młodzieżowymi. Stworzyliśmy młodzieżowym liderom możliwości i warunki ich autentycznego zaistnienia na partyjnych forach.

W okresie tym utrzymywaliśmy bliskie kontakty z członkami partii działającymi w organach przedstawicielskich. Miało to szczególne znaczenie wobec znacznego usamodzielniania się zespołów radnych partyjnych oraz odrywania się od nich zespołów radnych bezpartyjnych, którzy dążyli

do tworzenia własnych, samodzielnych zespołów radnych. Uniknęliśmy dzięki temu niebezpieczeństwa podejmowania przez radnych członków partii inicjatyw sprzecznych z linią polityczną partii.

Rozluźnieniu ulegały więzi kadr kierowniczych z instancjami partyjnymi. Jednakże udało się nam zachować spore grupy aktywu partyjnego wśród kadr kierowniczych zakładów pracy.

2. Udział wojewódzkiej organizacji partyjnej w kampanii wyborów do Sejmu i Senatu

Taktyka wyborcza PZPR uwzględniała nie tylko doraźne cele wyborcze, ale i strategiczne cele polityczne określone między innymi w uchwale X Plenum KC.

Bezpośrednie cele wyborcze wojewódzkiej organizacji partyjnej określił Komitet Wojewódzki na Plenum w dniu 9 maja 1989 r. Sprowadzały się one do:

- po pierwsze – wyboru na senatorów najlepszych koalicyjnych kandydatów,
- po drugie – wyboru w obrębie mandatów bezpartyjnych do Sejmu kandydatów cieszących się autorytetem społecznym, a niezwiązanych z żadną zorganizowaną siłą polityczną,
- po trzecie – wyboru najodpowiedniejszych na posłów członków partii w obrębie mandatów partyjnych.

Poza ww. celami wyborczymi zakładaliśmy również wykorzystanie tej kampanii do osiągnięcia szerszych celów politycznych, takich przede wszystkim, jak:

- ukazania, iż dokonujące się w Polsce przemiany są konsekwentną realizacją przez partię programu reform oraz zmian dokonujących się w samej partii,
- aktywizacji partii, konsolidacji jej szeregów, umocnienie zdolności przewodzenia w budowaniu nowoczesnego kształtu socjalizmu,
- umocnienia koalicyjnego współdziałania z ZSL i SD.

Realizacji wszystkich tych celów służyły podejmowane przez nas działania, a w szczególności:

- długotrwała, intensywne kampania propagandowa popularyzująca sylwetki naszych kandydatów do Senatu,
- szeroka, demokratyczna kampania wewnątrzpartyjna mająca na celu wyłonienie kandydatów na posłów z ramienia PZPR,
- popularyzacja sylwetek koalicyjnych kandydatów do Sejmu w obrębie

mandatów partyjnych i bezpartyjnych,

– aktywizowanie organizacji społecznych na rzecz udziału w kampanii wyborczej,

– bezpośredni udział naszego aktywu w pracach przygotowujących i zabezpieczających wybory od strony organizacyjnej.

Przeprowadziliśmy w tym czasie tysiące zebrań partyjnych, setki szkoleń, olbrzymią ilość spotkań i różnego rodzaju imprez wyborczych z udziałem naszych kandydatów. Wypracowaliśmy i zastosowaliśmy nowe techniki agitacji i propagandy wyborczej. W przygotowanie i przeprowadzenie kampanii wyborczej został włożony duży wysiłek wielu tysięcy aktywistów naszej partii, którzy większość postawionych przed nimi zadań wykonali z pełnym zaangażowaniem. Podstawowych celów wyborczych jednak nie osiągnęliśmy. Partia nie weszła w kampanię jako jednolita, zdyscyplinowana, znająca swoje interesy i gotowa ich bronić siła polityczna. Okazało się, że jeszcze nie jesteśmy partią walki, że przy zdecydowanym ataku przeciwnika politycznego nie potrafimy przeciwstawić się mu z pełną determinacją, skutecznie.

Zapoczątkowane, demokratyczne przemiany w życiu wewnątrzpartyjnym wywołały u znacznej części członków partii zachowania będące swoistym odreagowaniem na dotychczasowy centralizm partyjny. Wyrażały się one w niechęci do poddania się wymogom dyscypliny niezbędnej do osiągnięcia sukcesu wyborczego. Nie udało się doprowadzić także do koniecznego współdziałania i współpracy w ramach koalicji z SZL i SD.

Oceniając na plenarnym posiedzeniu przebieg i wyniki wyborów, stwierdziliśmy, że po mimo iż do gry wyborczej stanęło wiele podmiotów reprezentujących różnorodne opcje polityczne, zasadnicza walka rozgrywała się między dwoma obozami: opozycji – utożsamianej z strukturami zależnymi od Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie a koalicją – utożsamianą przede wszystkim z PZPR. W walce tej sytuacja strony koalicyjnej była zdecydowanie trudniejsza. Wynikało to przede wszystkim z obciążania jej przez dużą część społeczeństwa odpowiedzialnością za wszelkie błędy popełnione w przeszłości, jak również – za aktualną trudną sytuację gospodarczą i społeczną kraju.

Wskazaliśmy również na dwa znamienne fakty: po pierwsze, iż bardzo duża część społeczeństwa, sięgająca 40% elektoratu, nie przystąpiła do wyborów, nie udzieliła tym samym swego poparcia żadnej z dwóch głównych sił politycznych, po drugie – to pomimo że strona koalicyjna znalazła się w warunkach narzuconego przez opozycję plebiscytnego charakteru wy-

borów, na naszych kandydatów głosowała znaczna, licząca się część wyborców.

Stwierdziliśmy także, że decydująca będzie odnowa samej partii; przekształcenie jej w nowoczesny ruch ideowo-polityczny, atrakcyjny dla szerokich rzesz młodzieży, postępowych intelektualistów oraz tych wszystkich grup społecznych, które są żywotnie zainteresowane rozwojem i nowoczesnością. Decydować będzie umiejętność nawiązania odpowiednich, konstruktywnych stosunków z opozycją – lojalność i zdolność do porozumienia i współpracy z każdym, kto pragnie dobra naszego kraju i państwa. Wszystko to narzuca naszej partii pilną konieczność radykalnych zmian w metodach i stylu funkcjonowania.

Zmiany systemowe wprowadzone porozumieniami Okrągłego Stołu zrodziły w konsekwencji nowy sposób sprawowania władzy. Będzie on realizowany przede wszystkim przez system przedstawicielski. W związku z tym sprawą zasadniczą staje się umiejętność pozyskiwania głosów wyborców. Że nie umiemy tego robić dobrze, wskazują wyniki ostatnich wyborów.

Na ww. plenum staraliśmy się nadać niezbędnym zmianom mocny impuls.

3. Działalność instancji i organizacji partyjnych w zakresie przygotowań do XI Zjazdu

Pomimo iż w okresie, jaki upłynął od 27 VI 1989 r., zaszły radykalne zmiany polityczne, zasadnicze treści przyjętego przez nas wówczas stanowiska pozostały nadal aktualne. Tradycyjne kryteria funkcjonowania partii okazały się mało przydatne.

Na plenarnym posiedzeniu KW w dniu 25 IX 1989 r. stwierdziliśmy, że wielu naszych towarzyszy ocenia aktualną sytuację nie w sposób marksistowski, ale w kategoriach idealizmu subiektywnego. Objawiało to się w niemożności zrozumienia, że geneza wszystkich aktualnych przemian leży w przeżyciu się dotychczasowego sposobu sprawowania władzy, że skończyła się pewna epoka, której jednym z wyznaczników była monopolistyczna pozycja partii, a przyczynę tego należy upatrywać w obiektywnych procesach zachodzących we współczesnym świecie. Dawało tu znać o sobie swoiste przywiązanie do bezpośrednich administracyjnych metod działania w partii, od których – jak wykazuje praktyka – trudno się uwolnić, a które spowodowały, że wielu członków partii oraz jej działaczy uważa, iż

od dawna nie posiada żadnego wpływu na politykę kierownictwa partii.

Na wspomnianym plenum uznaliśmy, iż najważniejszym zadaniem dla partii jest aktywizacja jej ogniw i członków w celu dobrego przygotowania XI Zjazdu PZPR.

W oparciu o uchwałę XIII Plenum KC przygotowania takie rozpoczęliśmy w naszym województwie już w sierpniu 1989 r. Egzekutywa KW powołała trzy zespoły z zadaniem zebrania wniosków i propozycji odnośnie do programu, Statutu i zasad wyboru władz i delegatów partii oraz opracowania na ich podstawie jednolitego stanowiska w tych sprawach całej wojewódzkiej organizacji partyjnej. Analogiczne zespoły utworzone zostały we wszystkich instancjach szczebla podstawowego.

Zorganizowano kilka, otwartych dla wszystkich chętnych, for dyskusyjnych na te tematy. Ich przebieg szeroko popularyzowała partyjna prasa.

W podobny sposób w wielu miejscowościach na otwartych spotkaniach prowadzono dyskusję o przyszłości partii, jej programie, strukturze organizacyjnej, formach i metodach działania. Odbływały się one w różnych środowiskach społecznych i zawodowych – w tworzących się klubach myśli politycznej.

Taki sposób prowadzenia dyskusji przedzjazdowej – otwarty, nieskrępowany, w pełni demokratyczny – spotkał się z aprobatą członków partii.

Jednakże toczące się na tych partyjnych forach dyskusje były niestety dość ogólnikowe, a zarysowujące się w nich stanowiska oraz opcje polityczne i ideowe bardziej skierowane w przeszłość niż w przyszłość.

Niemniej wkład wojewódzkiej organizacji partyjnej w przygotowanie podstawowych dokumentów pod obrady XI Zjazdu partii był istotny, złożyły się na to przede wszystkim wyniki prac wojewódzkich zespołów zjazdowych, w tym w szczególności – do spraw opracowania projektu statutu nowej partii, jej zasad ideowych i programu.

Zwróciliśmy się również do wszystkich organizacji społecznych i politycznych, do wszystkich mieszkańców ziemi szczecińskiej, którym bliskie są wartości i ideały polskiej lewicy społecznej, o włączenie się w kampanię przedzjazdową naszej partii, przekazywanie swoich uwag i propozycji odnośnie do programu, celów i zasad działalności nowej partii.

Zgodnie z przyjętym harmonogramem 30 listopada 1989 r. wszystkie okręgowe komisje wyborcze, których na terenie województwa utworzyliśmy szesnaście, zakończyły rejestrację kandydatów na delegatów na Zjazd. Na 38 mandatów zgłoszono ich ogółem 107. Najwięcej, bo 88 osób, zgłosi-

ły POP, a najmniej „grupy członków partii w organach przedstawicielskich” (jedną osobę zgłosił zespół partyjny WRN).

Grupy członków i kandydatów partii (ogólne zebrania organizacji zakładowych lub środowiskowych, np. nauczycieli) zgłosiły pięciu kandydatów. Tyle samo – „platformy programowe”. Zdecydowana większość kandydatów za własną platformę wyborczą uważa dokumenty Centralnej Komisji Zjazdowej.

Kampania wyborcza nie cieszyła się na terenie naszego województwa specjalnym zainteresowaniem otoczenia społeczno-politycznego partii. Wskazuje na to przede wszystkim fakt nieskorzystania z prawa zgłoszenia swoich kandydatów przez grupy członków partii działające w wojewódzkich władzach organizacji młodzieżowych, społeczno-zawodowych i samorządach. Wśród ogółu członków partii zainteresowanie wyborami było umiarkowane. Świadczy o tym przebieg spotkań przedwyborczych, odbywanych generalnie przy niskiej frekwencji, a dyskusje, które bywały często mało konstruktywne, nie brakowało wystąpień demagogicznych – stosunkowo silnie występował nurt rozliczeniowy (ataki na aparat partyjny, obarczany główną winą za wszelkie słabości i niepowodzenia partii).

Wyrażano na nich głęboką troskę o najbliższą przyszłość socjalistycznej lewicy w Polsce, niepewność co do losów przyszłej partii, która wyłoni się po XI Zjeździe PZPR. W dalszym ciągu występują diametralnie różne oceny aktualnej sytuacji politycznej. Z jednej strony znaczna ilość członków partii, w tym wielu spośród najbardziej pryncypialnego, aktywnego i oddanego sprawie partii aktywu, nie może pogodzić się z faktem utraty przez nią dotychczasowej pozycji w systemie politycznym. Z drugiej strony, zarówno wśród części aktywu, jak i „szeregowych” członków partii, wyrażane są nierzadko opinie, że rezygnacja przez partię z bezpośredniego wpływu na władze wykonawcze była konieczna dla uzyskania przez nową partię polskiej lewicy zaufania społecznego i pozycji politycznej.

Oznacza to, że przyjęta na X Plenum KC linia polityczna i wynikające z niej konsekwencje znajdują coraz szersze zrozumienie, zwłaszcza wśród młodych członków partii i partyjnej inteligencji.

Osiągniętą frekwencją wyborczą (ponad 60%) oceniamy jako pozytywną. Nie uważamy jednak, by wynikała ona ze spontanicznej aktywności bazy partyjnej. Jest ona natomiast efektem przede wszystkim:

– dobrego, merytoryczno-organizacyjnego przygotowania członków obwodowych komisji wyborczych do realizacji ich zadań,

- osobistego zaangażowania członków tych komisji w stworzenie wszystkim uprawnionym do głosowania wzięcia udziału w tym akcie,
- maksymalnego zaangażowania etatowego aparatu partyjnego, zwłaszcza I sekretarzy instancji, w proces przygotowania i przeprowadzenia wyborów,
- osobistego zaangażowania się w kampanię zdecydowanej większości kandydatów.

Wszystko to rokuje dobrą nadzieję na rezultaty XI Zjazdu naszej partii.

Źródło: APSz, KW PZPR, 450, k. 65–85, mps.

CZĘŚĆ III
OPOZYCJA

1989 marzec 23, Szczecin – Komunikat Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

Komunikat

23 marca 1989 r. odbyło się spotkanie przedstawicieli niżej wymienionych organizacji i środowisk opozycyjno-solidarnościowych Regionu Pomorza Zachodniego. W wyniku powziętych uzgodnień utworzony został Obywatelski Komitet Porozumiewawczy Regionu Pomorza Zachodniego ds. wyborów do Sejmu i Senatu.

W skład Komitetu weszli:

^aSzczeciński Klub Katolików^a

Edmund Bilicki, Mieczysław Ustasiak, Przemysław Fenrych, Antoni Kadziak, Marek Koćmiel¹, Bogusław Piskorski, Krystyna Bodnar

^aWojewódzka Rada Rolników Indywidualnych „Solidarność”^a

Artur Balazs, Mieczysław Kaczanowski

^aMiędzyzakładowy Komitet Organizacyjny NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego^a

Edward Radzewicz, Andrzej Milczanowski, Jan Tarnowski, Piotr Jania, Ewaryst Waligórski, Jerzy Zimowski, Jan Mordasiewicz

^aNiezależne Zrzeszenie Studentów^a

Marek Tarnowski² (Politechnika), Maciej Bogusław Osiński³ (Uniwersytet), Jacek Motylewski (Uniwersytet)

^aRuch „Wolność i Pokój”^a

^{a-a} *W oryginale tekst podkreślony maszynowo.*

¹ Marek Koćmiel (1958) – polityk, członek Szczecińskiego Klubu Katolików, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodnie, 1990–1994 radny Szczecina, od czerwca 1990 r. do kwietnia 1991 r. pełnił funkcję wiceprezydenta do spraw gospodarczych, 1998–2000 był radnym Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego, od stycznia 2000 r. do maja 2001 r. prezydent Szczecina.

² Marek Tarnowski (3 VIII 1967 w Szczecinie) – elektronik, 1987 uczestnik Duszpasterstwa Ludzi Pracy oo. Jezuitów, 1988 członek grupy pomocowej dla strajkujących w szczecińskim porcie i WPKM, 1988 członek-założyciel KZ NZS na Politechnice Szczecińskiej, 1989 członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodnie, prowadzi własną działalność gospodarczą.

³ Maciej Bogusław Osiński – bliższych danych nie ustalono.

Marek Adamkiewicz

^aStowarzyszenie Dziennikarzy Polskich^a

Alina Głowacka, Lidia Więckowska⁴, Piotr Niemczyk

^aNiezależne środowiska opozycyjne^a

Grzegorz Jankowski, Artur Frey, Michał Paziewski, Agnieszka Dąbrowska, Maria Stasiak⁵, Janusz Maciejewicz⁶.

Celem komitetu jest przygotowanie akcji wyborczej do Sejmu i Senatu z ramienia środowisk opozycyjno-solidarnościowych. W szczególności chodzi o:

– wysunięcie kandydatów na posłów i senatorów i dokonanie wszelkich niezbędnych czynności z tym związanych,

– popularyzację kandydatów na posłów i senatorów oraz ich programów,

– uczestnictwo w Komisjach Wyborczych i czuwanie nad prawidłowym przebiegiem wyborów zgodnie z ordynacją wyborczą,

– ogłoszenie wyników wyborów.

Obywatelski Komitet Porozumiewawczy będzie współdziałał z Komitetem Obywatelskim przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie.

Na przewodniczącego Komitetu Porozumiewawczego wybrano dr. inż. Mieczysława Ustasiaka.

Przewodniczący Obywatelskiego Komitetu
Porozumiewawczego Regionu Pomorza Zachodniego
Mieczysław Ustasiak

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, b.p., oryginał, mps; ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, mps.

⁴ Lidia Więckowska – w listopadzie 1981 r. członek-założyciel szczecińskiego stowarzyszenia Przymierze Społeczne „Odrodzenie”, w 1989 r. członkini Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w maju i czerwcu 1989 r. redaktorka naczelna szczecińskiej „Gazety Wyborczej”.

⁵ Maria Stasiak – bliższych danych nie ustalono.

⁶ Janusz Maciejewicz (18 XI 1948 w Szczecinie) – od 1971 r. pracownik Przedsiębiorstwa Państwowego Polska Żegluga Morska Szczecin, w „Solidarności” od 1980 r., przewodniczący Komisji Zakładowej „Solidarności” w PŻM, po 13 XII 1981 r. współpracownik niezależnego pisma „Z Podziemia”, 1988–1989 przewodniczący Tymczasowej Rady Organizacyjnej „Solidarność” w PŻM, 1989–2002 przewodniczący MKZ w PŻM, 1989–2006 członek Prezydium Zarządu Regionu „Solidarność” Pomorze Zachodnie.

1989 kwiecień 4, Szczecin – Komunikat Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

Komunikat

Dn[ia] 4 IV 1989 r. odbyło się spotkanie przedstawicieli niżej wymienionych organizacji i środowisk opozycyjno-solidarnościowych Regionu Pomorza Zachodniego skupionych w Obywatelskim Komitecie Porozumiewawczym Regionu Pomorza Zachodniego ds. wyborów do Sejmu i Senatu. W skład Komitetu wchodzi członkowie i uczestnicy: Szczecińskiego Klubu Katolików – Edmund Bilicki, Mieczysław Ustasiak, Przemysław Fenrych, Antoni Kadziak, Marek Koćmiel, Bogusław Piskorski, Krystyna Bodnar; Wojewódzkiej Rady Rolników Indywidualnych „Solidarność” – Artur Balazs, Mieczysław Kaczanowski; Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego – Edward Radzewicz, Andrzej Milczanowski, Jan Tarnowski, Józef Kowalczyk, Piotr Jania, Ewaryst Waligórski, Jerzy Zimowski, Jan Mordasiewicz; Niezależnego Zrzeszenia Studentów – Marek Tarnowski, Maciej Osiński, Jacek Motylewski; Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich – Alina Głowacka, Lidia Więckowska, Piotr Niemczyk; Związku Polskich Artystów Plastyków – Janusz Poślednik; Towarzystwa Przyjaciół Lwowa – Bolesław Grodzicki¹; Ruchu „Wolność i Pokój” – Marek Adamkiewicz; niezależnych środowisk opozycyjnych – Grzegorz Jankowski, Artur Frey, Michał Paziewski, Agnieszka Dąbrowska, Maria Stasiak, Janusz Maciejewicz, Julian Józwiakowski; środowiska pisarskiego – Adolf Momot, Zbigniew Brzozowski, Jerzy Pachlowski; przedstawiciele obwodu Stargard Szczeciński – Roman Kierys, Waldemar Gil, Zygmunt Fila²; przedstawiciele obwodu Gryfino – Antoni Anwailer³, Blandyna Migdalska⁴.

¹ Bolesław Grodzicki – bliższych danych nie ustalono.

² Zygmunt Fila – bliższych danych nie ustalono.

³ Antoni Anwailer (15 V 1938 w Dolinie, obecnie Ukraina) – w latach 1955–1960 pracownik Zakładu Energetycznego Szczecin, 1960–1973 Elektrowni Pomorzany Szczecin, od 1973 r. pracownik Zespołu Elektrowni Dolna Odra w Nowym Czarnowie k. Gryfina, w „Solidarności” od 1980 r., od stycznia 1981 r. przewodniczący Komisji Zakładowej, w 1981 r. delegat na WZD Re-

Celem Komitetu jest przygotowanie akcji wyborczej do Sejmu i Senatu z ramienia środowisk opozycyjno-solidarnościowych. W szczególności chodzi o: wysunięcie kandydatów na posłów i senatorów i dokonanie wszelkich niezbędnych czynności z tym związanych, popularyzację kandydatów na posłów i senatorów oraz ich programów, uczestnictwo w Komisjach Wyborczych i czuwanie nad prawidłowym przebiegiem wyborów zgodnie z ordynacją wyborczą, ogłoszenie wyników wyborów.

Obywatelski Komitet Porozumiewawczy będzie współpracował z Komitetem Obywatelskim przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie.

Wybrano Prezydium Komitetu w składzie: przewodniczący – dr Mieczysław Ustasiak, członkowie – Alina Głowacka, Przemysław Fenrych, Piotr Jania, Grzegorz Jankowski, Antoni Kadziak, Bogusław Piskorski, Janusz Poślednik, Marek Przygodzki, Jan Tarnowski, sekretarz – Piotr Niemczyk.

Źródło: „Biuletyn Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ »Solidarność«” nr 44, Szczecin 6 IV 1989 r.

gionu Pomorze Zachodnie, członek Sekcji Krajowej Elektrowni i Elektrociepłowni, po 13 XII 1981 r. członek Tajnej Komisji Zakładowej, wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany przez SB, zwolniony z pracy, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, organizator Podregionu „Solidarność” w Gryfinie, w 1989 r. wrócił do pracy w ZE Dolna Odra, od 1989 r. przewodniczący Komisji Zakładowej, delegat na WZD Regionu Pomorze Zachodnie „Solidarność”, 1990–2002 członek Zarządu Regionu.

⁴ Blandyna Migdalska – bliższych danych nie ustalono.

1989 kwiecień, Szczecin – Schemat organizacyjny Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

Schemat organizacyjny Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego^a

Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego, Szczecin, ul. Potulicka 59/14, tel. 476 25 01, tlx 42/2440

Członkowie: S[zczeciński] K[lub] K[atolików], Woj[ewódzka] R[ada] Z[wiązku] Z[awodowego] R[olników] I[ndywidualnych] „S[olidarność]”, [...] ^b M[iędzyzakładowy] K[omitet] O[rganizacyjny] NSZZ „S[olidarność]”, N[iezależne] Z[rzeszenie] Studentów, [Ruch] W[olność] i P[okój], S[towarzyszenie] D[ziennikarzy] P[olskich].

‘Przewodniczący:’^c

Mieczysław Ustasiak.

‘Zespół ds. Kandydatów do Sejmu i Senatu’^c

Jan Tarnowski^d

- ustalenie trybu wyłaniania kandydatów OKP „S[olidarność]” na posłów i senatorów,
- wyłanianie kandydatów,
- pilnowanie ilości mandatów przysługujących dla woj[ewództwa] szczecińskiego,
- sporządzanie wniosków zgłoszeniowych dla kandydatów i ich formalne zgłoszenie do Okrę[gowych] Kom[isji] Wyborczych,
- pozyskanie i formalne zgłoszenie mężów zaufania dla kandydatów do Sejmu i Senatu,

^a Oryginal w postaci tabeli.

^b Wyraz nieczytelny.

^{c-c} W oryginale nazwy poszczególnych części schematu.

^d W oryginale odręcznie dopisany numer telefonu.

- opracowanie kalendarza wyborczego dla wszystkich kandydatów OKP,
- opracowanie programu wyborczego dla każdego kandydata OKP „Solidarność” ([Marek] Koćmiel, [Wojciech] Patyna¹),
- kier[ownik] Zespołu Program[owego] J[an] Wesołowski^d.

^eAsystenci kandydatów:

- [Mieczysław] Ustasiak – P[rzemysław] Fenrych^f
- [Edmund] Bilicki – J[acek] Błażczak²
- [Józef] Kowalczyk – P[iotr] Jania
- [Jerzy] Zimowski – J[an] Wesołowski
- [Artur] Balazs – [Mieczysław] Kaczanowski,
- [Bohdan] Kopczyński – St[anisław] Możejko^e

^cZespół ds. Uwiarygodnienia Wyborów do Sejmu i Senatu^c

Antoni Kadziak^d

- zapewnienie udziału OKP w pracach Okrę[gowych] Komisji Wyborczych,
- zapewnienie udziału OKP w pracach Obw[odowych] Komisji Wyborczych,
- pozyskanie kandydatów do Okrę[gowych] i Obw[odowych] Kom[isji] Wyb[orczych],
- prowadzenie rejestru zgłoszeń o przestępstwach wyborczych,
- organizowanie szkoleń z zakresu prawa wyborczego,
- przygotowanie w imieniu OKP wniosków protestów do składania w Okrę[gowych] i Państwowej Komisji Wyborczej.

^{e-e} Część dopisana odrębnie w dokumencie Jana Tarnowskiego.

^f Przy każdym z asystentów podany numer telefonu.

¹ Wojciech Patyna (19 I 1959 w Szczecinie) – w opozycji od 1979 r., sympatyk KOR, działacz opozycji poza NZS i „Solidarnością”, od 1982 r. członek nieformalnej grupy opozycyjnej skupionej wokół Krzysztofa Siemienińskiego i Cezarego Wodzińskiego (Warszawa), w 1982 r. organizator pomocy finansowej dla kolegów skazanych w pierwszych dniach stanu wojennego (współpraca z prof. Barbarą Stanosz), 1982–1989 organizator i koordynator kolportażu i kolporter niezależnych wydawnictw oficyn wydawniczych, 1985–1986 asystent stażysta w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Szczecińskiego, w 1986 r. zwolniony z pracy, 1986–1989 niezależny tłumacz, autor artykułów w niezależnym czasopiśmie „Obraz”, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1989–1998 asystent w Instytucie Filozofii US.

² Jacek Błażczak – działacz katolicki, członek SKK, 1987–1990 członek zarządu SKK.

‘Biuro OKP „Solidarność”’^c

Andrzej Kroppek^d

- zorganizowanie biura (maszynopisanie, łączność telefoniczna i telek-sowa, materiały biurowe, korespondencja) E[łżbieta] Kowalczyk³,
- utrzymanie łączności z członkami Prezydium OKP (E[łżbieta] Ko-walczyk),
- organizowanie transportu samochodowego – (Piotr Jania^d)
- zorganizowanie i utrzymanie łączności z O[bywatelskimi] Komiteta-mi w kraju B[ogusław] Piskorski^d,
- zorganizowanie i utrzymanie łączności z pełnomocnikami OKP „Solidarność” w każdej gminie:
 - Okręg Szczecin (W[łodzimierz] Pużyna^{4d}),
 - b) Okręg Świnoujście (Zb[igniew] Zdanowicz^{5d}, Marek Siedlewski^{6d}),

³ Ełżbieta Kowalczyk – bliższych danych nie ustalono.

⁴ Włodzimierz Pużyna (9 VII 1947 w Szczecinie) – w latach 1965–1972 działacz ZSP. W marcu 1968 r. uczestnik manifestacji studenckich na UW, 1966–1972 członek KIK w Warszawie, 1974–1990 pracownik naukowo-dydaktyczny w Akademii Rolniczej w Szczecinie, w 1979 r. doktorant w Instytucie Biologii Molekularnej UJ, w 1980 r. współzałożyciel „Solidarność” Akademii Rolniczej w Szczecinie, 1981–1982 na stażu naukowym w USA, 1982–1989 uczestnik prac Biskupiego Komitetu Pomocy w Szczecinie, przekształconego w 1983 r. w Biskupi Komitet Społeczno-Charytatywny, uczestnik spotkań SKK w Szczecinie, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1991–2001 poseł na Sejm RP I, II i III kadencji, od 1995 r. rektor Wyższej Szkoły Administracji Publicznej w Szczecinie.

⁵ Zbigniew Zdanowicz (14 VII 1933 w Łodzi) – lekarz, 1957–1969 pracownik I Kliniki Chirurgii PAM, 1970 – 13 XII 1981 kierownik poradni chirurgicznej w Przychodni Specjalistycznej nr 1 w Szczecinie, w grudniu 1970 r. delegat służby zdrowia do Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego w solidarności ze strajkującymi stoczniowcami, 1978–1980 sympatyk KSS KOR i ROPCIO, 16–30 VIII 1980 r. organizator protestu solidarnościowego w swojej przychodni, delegat służby zdrowia do Stoczni Szczecińskiej, uczestnik strajku okupacyjnego w Stoczni, przewodniczący Komitetu Założycielskiego „Solidarność” Pracowników ZOZ, od września 1980 w „Solidarność”, przewodniczący Komisji Zakładowej Pracowników ZOZ w Szczecinie, w czerwcu 1981 r. delegat na I WZD regionu, członek Zarządu Regionu, wiceprzewodniczący Międzyzakładowej Komisji „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, w 1981 r. delegat na I KZD, po 13 XII 1981 internowany w ośrodku odosobnienia w Goleniowie, Wierchowiu Pomorskim, Strzebielinku, zwolniony 4 XII 1982 r., następnie działacz podziemia, działacz SKK, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, od grudnia 1998 na emeryturze.

⁶ Marek Siedlewski (1951 w Szczecinie) – w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1991–1997 dyrektor Wydziału Kultury UW w Szczecinie, 1998–2002 radny Szczecina, 1998–2002 dyrektor oddziału PZU w Szczecinie.

- c) Okręg Stargard Szcz[eciński] (D[ominik] Górski^{7d}),
 - pozyskanie i formalne ustanowienie pełnomocników OKP „S[olidarność]” w każdej gminie (A[ntoni] Kadziak),
 - zorganizowanie i prowadzenie kolportażu wydawnictw OKP „S[olidarność]” – J[erzy] Kerner⁸,
 - realizacja kalendarza wyborczego od strony organizacyjnej (zebranie wyborców – dowóz ekipy),
 - zorganizowanie Biura OKP „S[olidarność]”:
w Świnoujściu (St[anisław] Możejko)
w Stargardzie Szczecińskim (R[oman] Kierys)

“Zespół ds. Finansowych i Zaopatrzenia”

Marek Przygodzki^d

- zorganizowanie i prowadzenie księgowości i kasy OKP,
- otwarcie konta bankowego OKP „S[olidarność]”,
- zorganizowanie „interesu” w celu uzyskania środków finansowych dla OKP „S[olidarność]”,
- planowanie wpływów, bilansowanie wydatków OKP,
- kontrola stanu finansowego Funduszu Wyborczego,
- bieżące regulowanie rachunków.

“Zespół ds. Propagandy i Informacji”

Alina Głowacka^d

- propagowanie celów i idei OKP „S[olidarność]” (Julian Józwiakowski),
- zapewnienie dostępu OKP do radia i telewizji,
- zapewnienie środków materialnych (papier, druk, farby) dla celów akcji propag.-inform.,

⁷ Dominik Górski (1950) – w „Solidarności” od 1980 r., organizował struktury „Solidarności” w Akademii Rolniczej, od kwietnia 1982 r. działał w RKS, redaktor naczelny pisma RKS-u „Z Podziemia”, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1990–2002 radny Szczecina, 1994–1998 wiceprzewodniczący, a 1999–2002 przewodniczący Rady Miasta Szczecina.

⁸ Jerzy Kerner (9 VII 1932 w Warszawie – 24 I 1995) – w latach 1954–1964 pracownik ZPS, następnie SPBO i CTW PO „Promor”, członek PZiTB, w „Solidarności” od 1980 r., po 13 XII 1981 r. redagował pismo związane z RKS „Od Dołu”, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

- koordynacja działalności wydawniczo-informacyjnej (gł[ówny] koordynator – Danuta Kaczanowska⁹),
- obsługa propagandowo-informacyjna na woj[ewództwa] Słupsk, Koszalin, Piła, Szczecin:
 - TV – Wł[adysław] Daniszewski^d (rzecznik TV OKP „S[olidarność]”),
 - Radio – Alina Głowacka^d (rzecznik radiowy OKP „S[olidarność]”),
 - „Gazeta Wyborcza” (woj[ewództwo] szczeci[ńskie]) Lidia Więckowska^d (rzecznik prasowy OKP „S[olidarność]”),
 - merytoryczna realizacja kalendarza wyborczego,
 - ^aGrupa Robocza ds. Imprez Plenerowych:
 - realizacja – J[erzy] Kalbarczyk^{10d},
 - projekt – J. Kobyłka^{11d},
 - Druki ulotne, powielaczowe, w tym „Komunikat” (redakcja) M[arek] Tałasiewicz^{12d}
 - Druk profesjonalny + makiet[y] druków do rozklejenia Henryk Frąckowiak^{13d} i Jerzy Borowski^{14d},

^{a-a} *Fragment pochodzący z dokumentu ze zbiorów Jana Tarnowskiego*

⁹ Danuta Jeżowska-Kaczanowska (29 III 1945 w Kielcach) – w latach 1968–1973 dziennikarka w „Wiadomościach Zachodnich” w Szczecinie, 1973–1975 w „Sztabdarze Młodych”, 1975–1981 w „Głosie Szczecińskim”, 1975–1981 członkini PZPR, od września 1980 r. w „Solidarności”, członkini Komitetu Założycielskiego „Solidarności” w RSW Prasa w Szczecinie, w listopadzie 1981 r. członek-założyciel szczecińskiego stowarzyszenia Przymierze Społeczne „Odrodzenie”, po 13 XII 1981 r. zwolniona z pracy, od 1982 r. inicjator, organizator, działaczka wydawniczej i redaktor „Biuletynu Informacyjnego Solidarności «BIS»”, do 1983 r. autorka tekstów i redaktor w niezależnych czasopiśmie „Od Dołu”, „Głos Polmo”, „Świt”, do 1987 r. „Okno”, 1986–1989 „Obraz”, do 1989 r. aktywna uczestniczka Duszpasterstwa Ludzi Pracy, 1983–1984 zatrudniona jako kierownik literacki w szczecińskim Teatrze Polskim, w 1989 członkini Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, współorganizator, pisma OKP – szczecińskiej „Gazety Wyborczej”, 1990–1994 dziennikarka w „Głosie Szczecińskim”, w 1992 r. rzecznik prasowy Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie, 1995–2000 redaktor naczelna „Nowego Kuriera”, od 2001 r. na emeryturze.

¹⁰ Jerzy Kalbarczyk – bliższych danych nie ustalono.

¹¹ Janusz Kobyłka – bliższych danych nie ustalono.

¹² Marek Tałasiewicz (23 VIII 1943 w Kielcach) – dr automatyk, 1972–1989 wykładowca na Politechnice Szczecińskiej, w „Solidarności” od 1980 r., 1980–1981 członek KZ „Solidarność” PS, w listopadzie 1981 r. członek-założyciel szczecińskiego stowarzyszenia Przymierze Społeczne „Odrodzenie”, 1982–1989 redaktor pisma SKN „BIS”, współpracownik „Obrazu”, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, redaktor „Komunikatu” OKP, w 1990 r. organizator i dyrektor Wojewódzkiego Biura Pracy, 1990–1998 wojewoda szczeciński.

¹³ Henryk Frąckowiak – bliższych danych nie ustalono.

¹⁴ Jerzy Borowski – bliższych danych nie ustalono.

- Opracowanie plastycz[ne] druków (poligr[afia]) J[anusz] Poślednik^d,
- Kontakt z prasą oficjalną D[anuta] Kaczanowska, Archiwistyka M[arek] Tałasiewicz^d

„Zespół Prawników:”

Bogdan Tański^d

- szkolenie prawne członków OKP „S[olidarność]”,
- szkolenie członków Okrę[gowych] i Obw[odowych] Kom[isji] Wyborczych,
- szkolenie mężów zaufania, kandydatów na posłów i senatorów,
- bieżąca obsługa prawna działalności OKP „S[olidarność]”,

Prawnicy:

- a) J[erzy] Chmura^d,
- b) B[artłomiej] Sochański^{15d},
- c) A[rtur] Frey^d,
- d) J[erzy] Zimowski^d,

Rada Nadzorcza Gospodarki Funduszem Wyborczym:

- Ewaryst Waligórski
- Bogusław Piskorski
- Józef Jałowiczor¹⁶.

¹⁵ Bartłomiej Sochański (11 II 1955 w Szczecinie) – w latach 1978–1981 pracownik naukowy Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie, a następnie Morskiego Instytutu Rybackiego, od 1979 r. radca prawny, od września 1980 r. w „Solidarności”, członek Komitetu Założycielskiego, następnie przewodniczący KZ w MIR, po 13 XII 1981 r. przewodniczący Komitetu Protestacyjnego w MIR (zakład zmilitaryzowany), uczestnik wiecu pod Stoczną im. Adolfa Warskiego; 22 XII 1981 zwolniony z pracy w MIR, 1982–1985 członek Biskupiego Punktu Poradnictwa przy kościele św. Rodziny, 1982–1989 kolporter podziemnych wydawnictw wśród stoczniowców i spółdzielców, 1983–1987 zastępca dziekana OIRP w Szczecinie, 1983–1986 publikuje w miesięczniku „Obraz”; w 1987 r. doradca grupy skupionej wokół Mariana Jurczyka, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie, 1989–1994 i 1998–2002 radny Szczecina, 1990–1991 wiceprzewodniczący Rady Miasta Szczecina, 1994–1998 prezydent Szczecina, od 1999 r. prowadzi kancelarię adwokacką, od 2001 r. konsul honorowy Niemiec w Szczecinie.

¹⁶ Józef Jałowiczor (13 II 1926 w Jaworzynce) – doc. chemik, od 1957 r. wykładowca Politechniki Szczecińskiej, 1972–1991 kierownik Zakładu Doświadczalnego Instytutu Chemii Podstawowej, 1980–1991 kierownik Zakładu Chemii Organicznej, 1981–1982 i 1984–1987 prorektor PS, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

Zadania Rady Nadzorczej Funduszem Wyborczym:
– kontrola działalności finans[owej] OKP „Solidarność”,
– nadzór bieżący i przeprowadzenie ostatecz[nego] rozliczenia wpływów i wydatków Funduszu Wyborczego.

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wyборы 1989 r. [41] Szczecin, b.p., oryginał, mps; ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, mps.

Nr 67

1989 kwiecień 7, Szczecin – Wniosek Tymczasowego Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” w Szczecinie do Urzędu Miejskiego w Szczecinie

[...] ^a

^bWniosek^b

o wyrażenie zgody na zorganizowanie wiecu na pl. Orła Białego w Szczecinie w celu uczczenia 1 Maja – międzynarodowego święta ludzi pracy.

Tymczasowy Zarząd Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” z Regionu Pomorza Zachodniego pragnie wespół z nimi uczestniczyć w sposób zorganizowany w obchodach dnia 1 Maja (w roku bieżącym) będącym międzynarodowym świętem ludzi pracy.

Hasłami wiecu będą:

– „Solidarność” wraz z przytoczeniem nazwy poszczególnych zakładów pracy,

– „Nie ma wolności bez »Solidarności«”,

– „Przez wolność człowieka do wolnego społeczeństwa”,

– „»Solidarność« – »Jedność« – drogą do lepszego jutra”.

Czas rozpoczęcia wiecu godz. 11.00. Zakończenie – godz. 11.45.

W programie:

– krótkie przemówienie przewodniczącego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Mariana Jurczyka oraz dwóch działaczy „Solidarności”.

^a Tymczasowy Zarząd Regionu Pomorze Zachodnie NSZZ „Solidarność” w Szczecinie J[ana] Ch[ryzostoma] Paska 35, parafia św. Stanisława Kostki.

^{b-b} *Fragment podkreślony maszynowo.*

Po zakończeniu wiecu indywidualne udanie się na mszę św. w intencji ludzi pracy do kościoła Najświętszego Serca Jezusowego na godz. 12.00.

Marian Jurczyk^c

[...] ^d

Źródło: Ze zbiorów prywatnych Ireneusza Stecia, kopia, mps.

^c Przewodniczący Zarz[ądu] Reg[ionu]

^d Do wiadomości: 1. Kuria Biskupia Szczecińsko-Kamińska, 2. Rejonowy Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie.

Nr 68

1989 kwiecień 8, Gdańsk – Upoważnienie wydane przez Przewodniczącego NSZZ „Solidarność” Lecha Wałęsę do organizacji NSZZ „Solidarność” na Pomorzu Zachodnim

[...] ^a

^bUpoważnienie^b

Upoważniam M[iędzyzakładowy] K[omitet] O[bywatelski] NSZZ „Solidarność” w Szczecinie w osobach: Edwarda Radziejwicz, Andrzeja Milczanowskiego do załatwiania wszelkich spraw związanych z organizacją regionalnej struktury NSZZ „Solidarność” na Pomorzu Zachodnim, takich jak: lokale, konta bankowe, środki techniczne, przyjmowanie zgłoszeń organizacji zakładowych NSZZ „Solidarność” itp.

Lech Wałęsa^c

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, b.p., oryginał, mps; Ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, mps.

^a Lech Wałęsa, ul. Polanki 54, 80-308 Gdańsk, tel. 52-05-62.

^b *W oryginale fragment tekstu napisany dużą czcionką.*

^c Przewodniczący NSZZ „Solidarność” i poniżej nieczytelny odręczny podpis.

Nr 69

1989 kwiecień 10, Szczecin – Protest wyborczy Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

Protest wyborczy

Rada Państwa PRL

Obywatelski Komitet „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego ds. wyborów do Sejmu i Senatu PRL w Szczecinie zgłasza protest w następującej sprawie.

Z informacji uzyskanych od I sekretarza KW PZPR w Szczecinie Stanisława Miśkiewicza oraz przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie – Stefana Rogalskiego dowiedzieliśmy się, że okręgom wyborczym województwa szczecińskiego przydzielono łącznie 11 mandatów poselskich.

Rozdział tych mandatów jest następujący: PZPR – 4 mandaty, ZSL – 2, SD – 1, PAX – 1, opozycja solidarnościowa – 3.

Zgodnie z ustaleniami Okrągłego Stołu rozdział mandatów winien być następujący: 65% koalicja rządowa, 35% strona opozycyjno-solidarnościowa (bezpartyjni).

Przedstawiony podział mandatów w województwie szczecińskim daje stronie koalicyjno-rządowej 72,8%, natomiast stronie opozycyjno-solidarnościowej 27,2%.

Dr Mieczysław Ustasiak^a

Źródło: „Korespondent”. Biuletyn Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność”, nr 11/45, Szczecin 14 IV 1989 r.

^a Przewodniczący Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodnie.

1989 kwiecień 14, Szczecin – Komunikat Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

Informujemy, że organizacje i środowiska opozycyjno-solidarnościowe Regionu Pomorza Zachodniego, w tym Międzyzakładowy Komitet Organizacyjny NSZZ „Solidarność”, Szczeciński Klub Katolików i Wojewódzka Rada Rolników Indywidualnych „Solidarność”, utworzyły Obywatelski Komitet Porozumiewawczy, którego przewodniczącym został dr Mieczysław Ustasiak.

Komitet pozostaje otwarty. Zapraszamy do udziału w jego pracach przedstawicieli wszystkich opozycyjnych grup i środowisk, które akceptują zawarte przy Okrągłym Stole porozumienie i popierają stanowisko zajmowane w sprawach publicznych przez Komitet Obywatelski przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie.

Głównym i pierwszoplanowym zadaniem Komitetu będzie stworzenie organizacyjnych warunków udziału demokratycznej opozycji w wyborach do Sejmu i Senatu.

Przeprowadzenie kampanii wyborczej wymaga znacznych nakładów finansowych. Komitet odwołuje się do ofiarności społeczeństwa. Numer konta bankowego Komitetu: Pomorski Bank Kredytowy, I O/M Szczecin 368009-5786-132 Obywatelski Komitet Porozumiewawczy Regionu Pomorza Zachodniego.

Do mieszkańców Pomorza Zachodniego!

Porozumienie zostało zawarte!

Po 42 latach, po raz drugi w powojennej historii Polski opozycja stanie do wyborów. Zdajemy sobie sprawę z ryzyka. Wiemy, czym się skończyły poprzednie wybory z udziałem opozycji w 1947 r. Uważamy jednak, że ryzyko to trzeba podjąć. Polsce grozi katastrofa. Dla ratowania Ojczyzny potrzebny jest wspólny wysiłek wszystkich Polaków. Pomyślne zmiany klimatu politycznego w Europie i na świecie usprawiedliwiają naszą nadzieję, że tym razem nie będzie powrotu do stalinizmu i że dzisiejszy kompromis jest zaczątkiem pełnej demokracji życia społecznego.

Idziemy do wyborów przeświadczeni, że zgodnie z porozumieniem obecne ograniczenia demokracji wyborczej mają charakter jednorazowy i już następne wybory będą w pełni demokratyczne.

Idziemy do wyborów nie po to, żeby walczyć o władzę, ale po to, żeby tę władzę kontrolować, żeby być obecnym przy podejmowaniu decyzji w naszych żywotnych sprawach. Podstawowym zadaniem naszych przedstawicieli w Sejmie i w Senacie, poza udziałem w szukaniu sposobu wdrożenia reform gospodarki, będzie dbanie o to, aby proces demokratyzacji nie uległ zahamowaniu, powstały wszechstronne warunki do odbudowy struktur społecznych i odrodzenia normalnego życia społecznego, do przywrócenia społeczeństwu pełnej podmiotowości.

Idziemy do wyborów z postanowieniem, że nasi przedstawiciele opuszczą Sejm i Senat, jeżeli okaże się, że demokratyzacja jest tylko pozorna, a możliwości wpływania na system władzy nadal niewielkie.

Wzywamy wszystkich mieszkańców ziemi szczecińskiej do:

- poparcia naszego programu,
- pomocy w przeprowadzeniu kampanii wyborczej,
- oraz wzięcia udziału w samych wyborach.

Jeszcze tym razem będziemy mieli tylko 35% demokracji, ale w tym zakresie możemy wybrać swoich prawdziwych przedstawicieli.

Wyberzmy najlepszych!

Weźmy sprawy w swoje ręce

Po raz pierwszy od z górą czterdziestu lat znowu coś od nas zależy. Nie zmarnujmy tej szansy. Będziemy mogli poczuć się gospodarzami we wsiach i w miastach, w fabrykach i na uczelniach. Wierzmy, że w perspektywie paru lat będziemy wszyscy mogli się poczuć gospodarzami we własnym kraju.

**Obywatelski Komitet Porozumiewawczy
Regionu Pomorza Zachodniego**

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wyборы 1989 r. [41] Szczecin, b.p., oryginał, mps; ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, mps.

1989 kwiecień 14, Szczecin – Informacja Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego do członków i sympatyków NSZZ „Solidarność” na Pomorzu Zachodnim

**Do członków i sympatyków
NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego**

W wyniku rozmów przy Okrągłym Stole NSZZ „Solidarność” odzyskała prawo do legalnej działalności. Najpilniejszym obecnie zadaniem jest budowanie od podstaw struktur „Solidarności” w zakładach pracy, a następnie przeprowadzenie wyborów do władz Związku na wszystkich szczeblach. Organizować Związek musimy jednocześnie w Szczecinie, jak też w zakładach pracy całego regionu. Wymaga to jednolitych i uporządkowanych działań. M[iędzyzakładowy] K[omitet] O[rganizacyjny] NSZZ „Solidarność” w Szczecinie upoważniony został przez przewodniczącego Związku Lecha Wałęsę do załatwiania wszelkich spraw związanych z organizacją NSZZ „Solidarność” w Regionie Pomorza Zachodniego.

Zwracamy się do wszystkich członków i sympatyków „Solidarności” o wzmożenie działań na rzecz budowy struktur Związku. MKO NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego jednoznacznie podkreśla, iż reprezentuje linię Lecha Wałęsy oraz popiera w całości ustalenia Okrągłego Stołu, podpisane również przez naszych przedstawicieli. W wyniku tych ustaleń i wydanych na ich podstawie aktów prawnych nie ma żadnych przeszkód w organizowaniu naszego Związku, zaś istniejące i nowo powstałe struktury „Solidarności” korzystają z wszelkich praw należnych związkom zawodowym.

Członkowie i sympatycy NSZZ „Solidarność”!

Międzyzakładowy Komitet Organizacyjny NSZZ „Solidarność” w Szczecinie jest upoważniony przez Lecha Wałęsę do przyjmowania zgłoszeń organizacji zakładowych NSZZ „Solidarność” z Regionu Pomorza Zachodniego. Już ponad 100 organizacji zakładowych „Solidarności” uzyskało możliwość legalnego działania poprzez fakt przystąpienia do MKO. Skończył się czas negocjacji, zaczął się czas organizacji. Od tego, jak sprawnie potrafimy odbudować struktury Związku, zależy, jak skutecznie „Solidarność” będzie mogła pełnić swoje funkcje.

Międzyzakładowy Komitet Organizacyjny
NSZZ „Solidarność”
Regionu Pomorza Zachodniego

Źródło: Ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, mps.

1989 kwiecień 15, Szczecin – Wstępne stanowisko Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorza Zachodniego w Szczecinie

[...] ^a

Wstępne stanowisko

Tymczasowy Zarząd Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” w Szczecinie po zaznajomieniu się z dostępnymi informacjami dot[yczącymi] wyników zakończonych obrad Okrągłego Stołu:

1. w przedmiocie pluralizmu stowarzyszeń i zrzeszeń:

a) z satysfakcją wita umożliwienie legalnej działalności N[iezależnego] Z[rzeszenia] S[tudentów],

b) popiera starania Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej o utworzenie odrębnej organizacji harcerskiej, opartej na pięknych polskich tradycjach patriotycznych i obywatelskich z okresu Rzeczypospolitej niepodległej 1918–1939; związkowi temu TZR będzie udzielać nadal wsparcia organizacyjnego i finansowego;

2. w przedmiocie ustaleń w sprawie wyborów do Sejmu i Senatu oraz zmian ustrojowych:

a) powołuje przy Tymczasowym Zarządzie Regionu – Regionalny Komitet Obywatelski do spraw wyborów do Sejmu i Senatu w czerwcu 1989 r.

b) zwraca się do komisji zakładowych (kom[itetów] org[anizacyjnych]) NSZZ „Solidarność” w regionie Pomorza Zachodniego o zgłaszanie kandydatów wymienionemu w punkcie a) komitetowi;

c) zwraca się do członków i sympatyków NSZZ „Solidarność” w regionie Pomorza Zachodniego o wsparcie prac Komitetu Obywatelskiego, o którym mowa w punkcie a) w zakresie:

- usług transportowych,
- usług lokalowych i rzeczowych,
- pomocy finansowej;

d) zaleca podjąć działania, o których mowa w punkcie a) – c) na warunkach ścisłej współpracy z parafiami i Kurią Diecezji Szczecińsko-Kamieńskiej,

^a Tymczasowy Zarząd Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” w Szczecinie.

e) wyraża zaniepokojenie projektowanym zakresem prerogatyw dla urzędu prezydenta, mogącym prowadzić do innej formy, tym razem zalegalizowanej przez opozycję – centralizacji władzy oraz niekontrolowanej władzy wykonawczej,

3. w przedmiocie kredytów i pomocy krajów zachodnich:

a) jest zdania, że współdziałanie NSZZ „Solidarność” z rządem PRL może być realizowane pod warunkiem:

– ustalenia wspólnych kryteriów i celów tej pomocy,

– zasad rzeczywistej kontroli społecznej wykorzystania uzyskanych środków. TZR, popierając obecnie starania Lecha Wałęsy o pomoc zagraniczną, wyraża nadto pogląd, że rozpatrując tę kwestię od strony zaszczości politycznych w Europie w trakcie i po drugiej wojnie światowej, należy zauważyć, że:

– mocarstwa zachodnie są bezpośrednio odpowiedzialne za wyniszczenie społeczne i gospodarcze Polski związane z narzuceniem jej nieefektywnego gospodarczo ustroju społecznego i politycznego przez ZSRR w następstwie niewywiązania się przez te państwa z artykułu umowy jałtańskiej, przewidującego przeprowadzenie w Polsce wolnych i demokratycznych wyborów,

– mocarstwa zachodnie i inne kraje Zachodu ponoszą odpowiedzialność za udzielenie rządowi PRL znacznych pożyczek bez żadnej kontroli międzynarodowej lub społecznej w sferze ich spożytkowania, co powoduje stan obecnego, katastrofalnego zadłużenia kraju, przyczynia się do utrzymywania chronicznego charakteru obecnego kryzysu.

Uwaga

Powyższe stanowisko zostało przyjęte uchwałą na posiedzeniu Tymczasowego Zarządu Regionu w dniu 15 IV 1989 r.

Marian Jurczyk^b

[...] ^c

Źródło: Ze zbiorów prywatnych Ireneusza Stecia, oryginał, mps.

^b Przewodnicz[ący] Zarządu Regionu

^c Otrzymują : 1. Przewodniczący Komisji Krajowej – Lech Wałęsa, 2. Kuria Biskupia Szczecińsko-Kamieńska, 3. Komisje zakładowe (kom[itety] org[anizacyjne]) Pom[orza] Zach[odniego] – wszystkie, 4. Zarządy regionów – wszystkie.

Nr 73

1989 kwiecień 18, Szczecin – Protokół z posiedzenia Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

Protokół

z posiedzenia Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu, reprezentujących województwo szczecińskie z ramienia Szczecińskiego Klubu Katolików, Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” i Wojewódzkiej Rady Rolników Indywidualnych „Solidarność”,

W składzie Konwentu Wyborczego występowali:

– z ramienia S[zczecińskiego] K[lubu] K[atolików]:

prof. dr Seweryn Wiechowski,

mgr Wojciech Gołąb,

– z ramienia WRRI „Solidarność”:

Mieczysław Kaczanowski,

– z ramienia MKO NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego:

przewodn[iczący] MKO Edward Radziewicz,

sekretarz MKO Andrzej Milczanowski,

członek MKO Władysław Dzikczek,

członek MKO Andrzej Kroppek.

Przewodniczącym posiedzenia został wybrany Andrzej Milczanowski, który przedstawił kandydatów na posłów do Sejmu:

– z okręgu 91 z siedzibą w Szczecinie:

Józef Kowalczyk,

Józef Ignor;

– z okręgu 92 w Świnoujściu:

Bohdan Kopczyński,

Edmund Bilicki;

– z okręgu 93 z siedzibą w Stargardzie Szczecińskim:

Waldemar Gil,

Artur Balazs;
oraz do Senatu z okręgu województwa szczecińskiego:
dr Mieczysław Ustasiak,
prof. dr Halina Pilawska,
Jerzy Zimowski,
Przemysław Fenrych.

P[an] Mieczysław Kaczanowski wystąpił z wnioskiem o umieszczenie na liście kandydatów do Senatu Piotra Baumgarta. Wniosek przyjęto.

Ustalono podział posiedzenia na dwie części, pierwszą – jawną, w której poszczególni przedstawiciele kandydatów przedstawią ich rekomendacje, oraz drugą – niejawną, w której udział wezmą wyłącznie członkowie Konwentu Wyborczego.

Następnie zostały przedstawione kandydatury na posłów do Sejmu: Józefa Kowalczyka oraz Józefa Ignora przez Andrzeja Milczanowskiego, Waldemara Gila przez Zygmunta Fila, Artura Balazsa przez Mieczysława Kaczanowskiego; Edmunda Bilickiego^a przez Bogusława Piskorskiego, Bohdana Kopczyńskiego przez Stanisława Możejko (dostarczona na piśmie i odczytana).

Kandydaturę Mieczysława Ustasiaka i Przemysława Fenrycha przedstawił Ewaryst Waligórski,

Piotra Baumgarta – Mieczysław Kaczanowski,
prof. Haliny Pilawskiej – dr Zbigniew Zdanowicz,
Jerzego Zimowskiego – Andrzej Milczanowski.

Po przedstawieniu wszystkich rekomendacji zakończono część jawną posiedzenia. Dalszą część kontynuowano w ścisłym składzie Konwentu Wyborczego.

Wojciech Patyna^c

Andrzej Milczanowski^d

Załącznikami do niniejszego protokołu są^e:

^a *Błędnie wpisano nazwisko Bielicki.*

^b *Błędnie wpisano imię Bogdan i odręcznie poprawiono literę g na h.*

^c *Sekretarz zebrania i nieczytelny podpis.*

^d *Przewodniczący zebrania i nieczytelny podpis.*

- 1) Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego,
- 2) Charakterystyka wybranych przez Konwent kandydatów.

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, b.p., oryginał, mps; ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, mps.

^e Załączniki przedstawione są jako osobny dokument.

1989 kwiecień 18, Szczecin – Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego w zakresie wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

[...]

Protokół

ustaleń Konwentu Wyborczego w zakresie wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu

Konwent Wyborczy w składzie:
z ramienia S[zczecińskiego] K[lubu] K[atolików]:
P[an] prof. dr Seweryn Wiechowski,
P[an] mgr Wojciech Gołąb,
z ramienia Wojewódzkiej Rady Rolników Indywidualnych „Solidarność”:
P[an] Mieczysław Kaczanowski,
z ramienia Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego:
Przewodniczący MKO – Edward Radziewicz,
Sekretarz MKO – Andrzej Milczanowski,
Członek MKO – Władysław Dzikczek,
Członek MKO – Andrzej Kropopek,
wytypował następujących kandydatów do Sejmu spośród zgłoszonych:
z Okręgu Wyborczego w Szczecinie – Józefa Kowalczyka,
z Okręgu Wyborczego w Stargardzie Szczecińskim – Artura Balazsa,
z Okręgu Wyborczego w Świnoujściu – Bohdana Kopczyńskiego.
Konwent Wyborczy w podanym niżej składzie wytypował następujących kandydatów do Senatu spośród zgłoszonych:
Mieczysława Ustasiaka,
Jerzego Zimowskiego.
Konwent Wyborczy oddzielnie podaje krótkie charakterystyki kandydatów ze wskazaniem okoliczności, które zadecydowały o wytypowaniu kandydatów, o których wyżej mowa.
Niniejszy protokół jest integralną częścią protokołu z zebrania Konwentu Wyborczego w dniu dzisiejszym.

Ustalenia Konwentu Wyborczego w zakresie wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu odbyły się w drugiej, niejawniej części zebrania Konwentu.

Na tym protokół zakończono i po odczytaniu podpisano.

[...] S[eweryn] Wiechowski,
[...] M[ieczysław] Kaczanowski,
[...] W[ojcich] Gołąb,
[...] E[dward] Radziejewicz,
[...] A[ndrzej] Milczanowski,
[...] W[ładysław] Dzikzek,
[...] A[ndrzej] Kropopek.

Charakterystyki kandydatów do Sejmu i Senatu z województwa szczecińskiego

^dJózef Kowalczyk^d – lat 41, żonaty, troje dzieci, operator sprzętu zmechanizowanego. Pracownik portu szczecińskiego od 1968 r. Uczestnik strajku w 1970 r. i 1980 r. Wiceprzewodniczący komisji zakładowej „Solidarność” w latach 1980/1981. Od 17 VIII 1988 r. wiceprzewodniczący komitetu strajkowego w porcie, jedna z czołowych postaci strajku. Rzecznik prasowy M[iędzyzakładowego] K[omitetu] S[trajkowego], członek Prezydium MKO. Członek Diecezjalnej Rady Społecznej.

Rekomendowany na posła przez MKO „Solidarność” Pomorza Zachodniego.

Posiada duże doświadczenie w działalności związkowej i gruntowną znajomość środowiska robotniczego. Uczestnicząc w wielu negocjacjach związkowych, bardzo dobrze poznał zagadnienia prawa pracy i problematykę ekonomiczną związaną z sytuacją pracownika. Specjalista związkowy od zakładowych systemów wynagrodzeń. Cechuje go umiejętność analizy sytuacji politycznej i gospodarczej, trafność ocen i zdolność szybkiego reagowania na nowo powstające sytuacje. Dobry mówca. Autorytet w środowisku robotniczym.

^dArtur Balazs^d – lat 37, żonaty, trzy córki, inżynier rolnik. Prowadzi 50-hektarowe specjalistyczne gospodarstwo hodowlane w Łuskowie. Długoletni działacz niezależnego ruchu chłopskiego. Uczestnik strajków

^{d-d} W oryginalne nazwiska napisane dużymi literami.

w Ustrzykach, Bydgoszczy i Rzeszowie. W latach 1980/81 członek władz krajowych NSZZ RI „Solidarność”. Internowany w 1981 r. i 1982 r. W okresie 1983 r. – 1988 r. organizator „Solidarności” Rolników Indywidualnych. Jeden z twórców komisji rzeszowskiej i jej krajowych przywódców „Solidarności” rolniczej. Uczestnik Okrągłego Stołu w zespole politycznym.

Bardzo dobra znajomość problemów rolnictwa i spraw chłopskich. Znakomity gospodarz, cieszący się niezbitym autorytetem w całym kraju. Odznaczający się cechami przywódczymi. Rekomendowany przez Wojewódzką Radę „Solidarność” Rolników Indywidualnych. Zdaniem Konwentu najtrafniejsza kandydatura w okręgu rolniczym (Stargard Szczeciński).

^dBohdan Kopczyński^d – lat 54, mieszkaniec Świnoujścia, ukończył Wyższą Szkołę Marynarki Wojennej w Gdyni. Służąc w jednostkach marynarki wojennej, ukończył studia prawnicze i uzyskał tytuł doktora prawa. W służbie wojskowej osiągnął stopień komandora – porucznika. W latach [19]80/81 współpracował z „Solidarnością” i ruchem samorządowym. Publicysta pism niezależnych. W lipcu 1981 r. zwolniony z wojska za współpracę z „Solidarnością”. W stanie wojennym udzielał pomocy prawnej represjonowanym.

Po dwóch latach zabiegów został adwokatem. Autor prawnego i politycznego pomysłu z 1986 r. przywrócenia „Solidarności” przez rejestrację komitetów założycielskich. Duża wiedza teoretyczna i praktyczna, w szczególności z zakresu prawa morskiego, ruchu związkowego i samorządowego, prawa o stowarzyszeniach, praktykujący katolik, cieszący się wraz ze swoją rodziną autorytetem moralnym w swoim mieście.

Rekomendowany przez Okręgowy Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” w Świnoujściu.

^dJerzy Zimowski^d – lat 48, żonaty, jedno dziecko. Ukończył studia prawnicze. W latach 1964–1972 pracował w Prokuraturze Rejonowej w Szczecinie, potem jako radca prawny. Członek Komitetu Strajkowego w W[ojewódzkim] P[rzedsiębiorstwie] K[omunikacji] M[iejskiej] w Szczecinie w roku 1980 r. W latach 1980–1981 radca prawny i doradca Zarządu Regionu. Internowany w grudniu 1981 r. W latach 1984–1988 członek władz regionalnych podziemnych struktur „Solidarności”. Publicysta pism niezależnych. Jeden z organizatorów MKO i jego rzecznik prasowy. Duże doświadczenie życiowe i zawodowe. Wyjątkowe wyrobienie polityczne, szeroka erudycja. Umiejętność analizy i oceny sytuacji, pomysłowość

w działaniach politycznych i prawnych. Duża skuteczność w sferze praktycznej. Wybitna postać, ciesząca się dużym merytorycznym uznaniem w środowisku szczecińskim. Polityczny autorytet miasta. Gorąco rekomendowany przez MKO „Solidarność” Pomorza Zachodniego.

^d**Mieczysław Ustasiak**^d – lat 52, żonaty, dwoje dzieci. Absolwent Politechniki Poznańskiej. Doktor inżynier. Od 1964 r. pracownik Instytutu Inżynierii Materiałowej Politechniki Szczecińskiej. Zwolniony z uczelni w 1982 r. w czasie pobytu w więzieniu. Po wyjściu z więzienia spotkał się z odmową zatrudnienia. Od 1984 r. pracownik Fabryki Urządzeń i Aparatury Mleczarskiej na stanowisku technologa, obecnie kierownik Biura Konstrukcyjno-Technologicznego tego zakładu. Uczestnik Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela. W latach 1978–1980 przewodniczący Komitetu Założycielskiego, a następnie Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Politechniki Szczecińskiej. Od czerwca 1981 r. wiceprzewodniczący Zarządu Regionu [„Solidarności”].

Po ogłoszeniu stanu wojennego jeden z głównych organizatorów strajków w zakładach Szczecina. Przewodniczący Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego.

Aresztowany i skazany przez Sąd Wojskowy na cztery lata więzienia. Po roku odbywania kary, w wyniku interwencji biskupa szczecińsko-kamińskiego, z powodów zdrowotnych wychodzi na przerwę w odbywaniu kary. Ostatecznie amnestionowany w 1984 r. Obecnie członek MKO „Solidarność” Pomorza Zachodniego.

Wybitny i popularny działacz środowiska katolickiego. Członek-założyciel Szczecińskiego Klubu Katolików, członek jego zarządu. Zasiada w Diecezjalnej Radzie Duszpasterskiej i Diecezjalnej Radzie Społecznej. Znakomity organizator. Człowiek o nieposzlakowanej reputacji. Jednoznaczny autorytet moralny wielu środowisk miasta. Od szeregu lat zajmuje się problematyką pracy w ujęciu katolickiej nauki społecznej, a szczególnie zagadnieniami kryzysu pracy w Polsce. Na temat tych problemów wygłosił szereg odczytów w wielu miastach Polski i zorganizował związaną z nimi szeroką działalność SKK.

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wyборы 1989 r. [41] Szczecin, b.p., oryginał, mps; ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, mps.

1989 kwiecień 20, Szczecin – Protokół z posiedzenia Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

Protokół

z posiedzenia Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu, reprezentujących województwo szczecińskie z ramienia Szczecińskiego Klubu Katolików, Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” i Wojewódzkiej Rady Rolników Indywidualnych „Solidarność”,

W składzie Konwentu Wyborczego występowali:

– z ramienia SKK:

prof. dr Seweryn Wiechowski,

mgr Wojciech Gołąb,

– z ramienia WRRi „Solidarność”:

Mieczysław Kaczanowski,

– z ramienia MKO NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego:

przewodn[iczący] MKO Edward Radziewicz,

sekretarz MKO Andrzej Milczanowski,

członek MKO Władysław Dzięczek,

członek MKO Mieczysław Lisowski (w zastępstwie Andrzeja Kropopka, który z przyczyn losowych nie mógł przybyć na posiedzenie Konwentu).

Przewodniczącym zebrania i protokolantem został wybrany Andrzej Milczanowski, który przedstawił, co następuje:

W związku z faktem, iż został uwzględniony przez Radę Państwa protest złożony przez Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego i stronie solidarnościowo-opozycyjnej przyznany został drugi mandat poselski w Okręgu Wyborczym w Szczecinie – zaistniała konieczność wytypowania kandydata do tego mandatu.

Przedstawiciel WRRi „Solidarność” oświadcza, iż WRRi „Solidarność” oprócz Artura Balazsa wytypowała w dalszej kolejności: Pawła Kołpaczyńskiego i Leona Okińczycza na kandydatów do Sejmu. Kandydatów tych następnie WRRi „Solidarność” wycofała, by zwiększyć szansę Piotra Baumgarta i Artura Balazsa. W związku z przyznaniem dru-

giego mandatu poselskiego w Okręgu Wyborczym w Szczecinie oraz niewzględnieniem kandydatury Piotra Baumgarta na jeden z mandatów senatorskich, WRRI „Solidarność” zwraca się o wzięcie pod uwagę Pawła Kołpaczyńskiego i Leona Okińczycy jako kandydatów do drugiego mandatu poselskiego w Szczecinie.

Po dyskusji, w głosowaniu przy 6 głosach przeciw wnioskowi P[ana] [Mieczysław] Kaczanowskiego i 1 głosie za tym wnioskiem, Konwent postanowił nie uwzględniać wniosku o rozszerzenie ilości kandydatów na mandat poselski w Szczecinie.

Na tym zakończono jawną część posiedzenia. Dalszą część kontynuowano przy drzwiach zamkniętych, w ścisłym składzie Konwentu Wyborczego.

Andrzej Milczanowski^a

Załącznikami niniejszego protokołu są^b:
Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego
Charakterystyka kandydata dodatkowo wybranego przez Konwent

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wyборы 1989 r. [41] Szczecin, b.p., oryginał, mps; ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, mps.

^a Przewodniczący i zarazem sekretarz zebrania oraz nieczytelny podpis.

^b Załączniki przedstawione są jako osobny dokument.

Nr 76

1989 kwiecień 20, Szczecin – Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego w zakresie wytypowania kandydata na mandat poselski w okręgu wyborczym w Stargardzie Szczecińskim Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

Protokół

ustaleń Konwentu Wyborczego w zakresie wytypowania kandydata na mandat poselski
w Okręgu Wyborczym w Stargardzie Szczecińskim

Konwent Wyborczy w składzie:

z ramienia S[zczecińskiego] K[lubu] K[atolików]:

P[an] prof. dr Seweryn Wiechowski,

P[an] mgr Wojciech Gołąb,

z ramienia Wojewódzkiej Rady Rolników Indywidualnych „Solidarność”:

P[an] Mieczysław Kaczanowski,

z ramienia Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego:

Przewodniczący MKO – Edward Radziewicz,

Sekretarz MKO – Andrzej Milczanowski,

Członek MKO – Władysław Dżiczek,

Członek MKO Mieczysław Lisowski (w zastępstwie Andrzeja Kropopka, który z przyczyn losowych nie mógł przybyć na posiedzenie Konwentu).

Postanowił:

1. Na drugi mandat poselski, jaki przyznany został stronie opozycyjno-solidarnościowej w Okręgu Wyborczym w Szczecinie, wytypować jako kandydata Jerzego Zimowskiego.

2. Na drugi mandat senatorski wytypować Edmunda Bilickiego.

3. Potwierdzić poprzednie ustalenia w zakresie wysunięcia kandydatów na pozostałe miejsca poselskie i senatorskie, a w szczególności ustalenia:

 iż na pierwszy mandat poselski w Okręgu Wyborczym w Szczecinie typuje się Józefa Kowalczyka;

 na mandat poselski w Okręgu Wyborczym w Stargardzie [Szczecińskim] typuje się Artura Balazsa;

na mandat poselski w Okręgu Wyborczym w Świnoujściu typuje się Bohdana Kopczyńskiego;

na pierwszy mandat senatorski typuje się Mieczysława Ustasiaka.

Konwent Wyborczy oddzielnie poda krótką charakterystykę P[ana] Edmunda Bilickiego oraz wprowadzi poprawkę do charakterystyki P[ana] Jerzego Zimowskiego tylko w tym zakresie, iż kandyduje on do Sejmu, a nie do Senatu.

Niniejszy protokół jest integralną częścią protokołu z zebrania Konwentu Wyborczego w dniu dzisiejszym.

Ustalenia Konwentu Wyborczego w zakresie wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu odbyły się w drugiej, niejawniej części zebrania Konwentu.

Na tym protokół zakończono i po odczytaniu podpisano.

[...] Seweryn Wiechowski^b

[...] Wojciech Gołąb^b

[...] Edward Radziewicz^b

[...] Andrzej Milczanowski^b

[...] Władysław Dżiczek^b

[...] Mieczysław Lisowski^b

[...] Mieczysław Kaczanowski^b

Charakterystyka kandydata do Senatu

Edmund Bilicki – lat 61, żonaty, troje dzieci, absolwent Wydziału Elektrycznego Szkoły Inżynierskiej w Szczecinie.

W latach 1954–1957 główny projektant branżowy Instytutu Włókien Sztucznych w Łodzi. Od 1957 r. pracownik Biura Studiów i Projektów Przemysłowych Urządzeń Elektrycznych „Elektroprojekt” w Szczecinie. Kolejno jako projektant, kierownik zespołu prac krajowych i eksportowych, ostatnio jako członek zespołu sprawdzającego.

Współorganizator Klubu Inteligencji Katolickiej w Szczecinie w 1956 r. – rozwiązanego w 1957 r. – jako wiceprezes zarządu. Współorganizator Szczecińskiego Klubu Katolików w 1980 r. i prezes jego zarządu od momentu

^b *W oryginale obok nieczytelny podpis odręczny.*

powstania. Współorganizator Towarzystwa Odpowiedzialnego Rodzicielstwa w skali ogólnokrajowej w 1980 r. Organizator NSZZ „Solidarność” w „Elektroprojekcie” podczas strajków w 1980 r. i wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej. Od najmłodszych lat w ZHP, samorządach szkolnych, w życiu społecznym. Posiada dobre rozeznanie w sprawach pracowniczych, rodzinnych, wychowawczych, społeczno-politycznych i gospodarczych. Członek Diecezjalnej Rady Społecznej. Rzecznik ochrony prawnej rodziny i dziecka poczętego.

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, b.p., oryginał, mps; ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, mps.

1989 kwiecień 21, Szczecin – Protokół ustaleń Konwentu Wyborczego w zakresie wytypowania kandydata na mandat poselski w Okręgu Wyborczym w Stargardzie Szczecińskim

[...]

Protokół

ustaleń Konwentu Wyborczego w zakresie wytypowania kandydata na mandat poselski w Okręgu Wyborczym w Stargardzie Szczecińskim

Konwent Wyborczy w składzie:

Władysław Diczek (M[iędzyzakładowy] K[omitet] O[rganizacyjny])

Wojciech Gołąb (S[zczeński] K[lub] K[atolików])

Mieczysław Kaczanowski (Woj[ewódzka] Rada Rolników Indywidualnych „Solidarność”)

Andrzej Milczanowski (MKO)

Mieczysław Lisowski (MKO) w zastępstwie Andrzeja Kropopka

Edward Radzewicz (MKO)

Seweryn Wiechowski (SKK)

(Andrzej Kroppek nie mógł przybyć na posiedzenie Konwentu z przyczyn losowych)

– odbył trzecie posiedzenie, wyłącznie we własnym gronie.

Przewodniczącym posiedzenia i jednocześnie protokolantem wybrano Andrzeja Milczanowskiego. Andrzej Milczanowski poinformował zebranych, że Artur Balazs oświadczył w dniu dzisiejszym Mieczysławowi Ustasiakowi, Przemysławowi Fenrychowi i Edmundowi Bilickiemu, że stanowczo nie wyraża zgody na kandydowanie z Okręgu Wyborczego w Stargardzie Szczecińskim. O powyższym Andrzej Milczanowski poinformowany został przez Mieczysława Ustasiaka i Przemysława Fenrycha. P[an] Mieczysław Kaczanowski oświadcza, że w związku z brakiem możliwości skontaktowania się z Arturem Balazsem, dzieląc jego racje co do przyczyny niewyrażenia zgody na kandydowanie w Okręgu Wyborczym Stargard Szczeciński (liczył na to, że będzie kandydował w Okręgu Wyborczym Świnoujście, w którym zamieszkuje), a także w związku z moją rozmową przeprowadzoną z Arturem Balazsem w dniu 16 IV 1989 r. co

do stanowiska, jakie mam [a] zajmować na Konwencie Wyborczym, przy niespełnieniu żądań WRRI „Solidarność” przez Konwent – wycofuję się z dalszych prac Konwentu. Po złożeniu powyższego oświadczenia Mieczysław Kaczanowski opuścił posiedzenie Konwentu.

Wobec faktu, że Artur Balazs nie godzi się kandydować do Sejmu z Okręgu Wyborczego w Stargardzie Szczecińskim, członkowie Konwentu rozważyli wszystkie pozostałe, uprzednio zgłoszone kandydatury. Konwent Wyborczy jednogłośnie wytypował Waldemara Gila jako kandydata na posła z Okręgu Wyborczego w Stargardzie Szczecińskim. Konwent Wyborczy oddzielnie poda krótką charakterystykę Waldemara Gila.

Konwent Wyborczy ostatecznie stwierdza, że na dwa mandaty senatorskie wytypował Mieczysława Ustasiaka i Edmunda Bilickiego, a na dwa mandaty poselskie z Okręgu Wyborczego w Szczecinie wytypowano Józefa Kowalczyka i Jerzego Zimowskiego.

Na jeden mandat poselski z Okręgu Wyborczego w Świnoujściu wytypowano Bohdana Kopczyńskiego. Na jeden mandat poselski w Okręgu Wyborczym w Stargardzie Szczecińskim wytypowano Waldemara Gila.

Na tym protokół zakończono i podpisano.

[...] Władysław Dzikczek^b

[...] Wojciech Gołąb^b

[...] Mieczysław Lisowski^b

[...] Andrzej Milczanowski^b

[...] Edward Radziejewicz^b

[...] Seweryn Wiechowski^b

[Załącznik 1]

Charakterystyka kandydata do Sejmu

Waldemar Gil – I[at] 37, żonaty, ojciec trzech synów w wieku 15, 10, 3 lata, wykształcenie wyższe techniczne.

Pracę rozpoczynał w 1970 r. jako pomocnik maszynisty w PKP, od 1971 r. do 1984 r. pracownik Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego w Stargardzie Szczecińskim, gdzie od najniższych stanowisk doszedł do

^a *W oryginale fragment tekstu wykreślony maszynowo.*

^b *W oryginale obok nieczytelny podpis odręczny.*

stanowiska kierownika Biura Konstrukcyjnego Z[akładów] N[aprawczych] T[aboru] K[olejowego] Stargard Szczec[iński]. Z kolei w czasie stanu wojennego przenoszony systematycznie na niższe stanowiska i w końcu zmuszony do zwolnienia się z pracy. Zostaje rzemieślnikiem i po 4 latach tworzy Spółkę Produkcyjno-Handlową „WATARO”.

Od 1980 r. aktywny i bardzo popularny członek NSZZ „Solidarność” w ZNTK, potem twórca i przewodniczący Podregionu „Solidarności” w Stargardzie Szczecińskim. Delegat z Regionu Pomorza Zachodniego na I Krajowy Zjazd „Solidarności”. Współorganizator samorządów pracowniczych w zakładach pracy.

Dobry znawca problemów gospodarczych kraju, dobry organizator, bardzo popularny działacz związkowy i samorządowy. Cieszący się dużym autorytetem w Stargardzie Szczecińskim.

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, b.p., oryginał, mps; ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, mps.

1989 kwiecień 23, Warszawa – Protokół z posiedzenia Konwentu Wyborczego do wytypowania kandydatów do Sejmu i Senatu Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

Protokół

z ostatecznego ustalenia listy kandydatów do Sejmu i Senatu ze strony solidarnościowo-opozycyjnej w województwie szczecińskim

Konwent [Wyborczy] w składzie:

z ramienia M[iędzyzakładowego] K[omitetu] O[rganizacyjnego]

– Andrzej Milczanowski,

z ramienia W[ojewódzkiej] R[ady] R[olników] I[ndywidualnych] „S[olidarność”]:

– Mieczysław Kaczanowski,

z ramienia S[zczecińskiego] K[lubu] K[atolików]:

– Przemysław Fenrych.

Po rozmowach przeprowadzonych z sekretarzem K[lubu] I[nteligencji] K[atolickiej], członkiem Komisji Organizacyjnej Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” – Andrzejem Wielowieyskim oraz przewodniczącym T[ymczasowej] K[rajowej] R[ady] R[olników] I[ndywidualnych] „S[olidarność”] Józefem Śliszem, postanawia:

Z województwa szczecińskiego, z ramienia strony solidarnościowo-opozycyjnej, kandydują:

Do Senatu:

Mieczysław Ustasiak,

Edmund Bilicki.

Do Sejmu:

Z Okręgu Wyborczego w Szczecinie – Józef Kowalczyk i Jerzy Zimowski.

Z Okręgu Wyborczego w Świnoujściu – Bohdan Kopczyński.

Z Okręgu Wyborczego w Stargardzie Szczecińskim Artur Balazs, który zgodził się kandydować z tego okręgu.

Odczytano i podpisano

Andrzej Milczanowski^a

^a W oryginale podpis nieczytelny.

Mieczysław Kaczanowski^a
Przemysław Fenrych^a

^bUwaga^b:

Podjęcie decyzji w wyżej wymienionej sprawie uzasadnione jest faktem, iż w dniu dzisiejszym podjęta zostanie decyzja przez Komitet Obywatelski „Solidarność” co do ostatecznego wytypowania kandydatów, którym Komitet Obywatelski „S[olidarność]” i przewodniczący Związku udziela rekomendacji.

^bZałącznik^b:

Zgoda Artura Balazsa na kandydowanie z okręgu wyborczego w Stargardzie.

Warszawa, 23 IV 1989 r.

Wyrażam zgodę na kandydowanie do Sejmu PRL z okręgu wyb[orczego] w Stargardzie Szczec[ińskim].

Artur Balazs^c

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wyборы 1989 r. [41] Szczecin, oryginał, b.p., rkps; ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, rkps.

^{b-b} W oryginale wyraz podkreślony odręcznie.

^c Podpis nieczytelny.

Nr 79

1989 kwiecień 24, Świnoujście – Komunikat Okręgowego Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” w Świnoujściu

[...]

Komunikat

O[kręgowego] O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego]
„Solidarność” w Świnoujściu

W związku z ustaleniami zawartymi w ramach Okrągłego Stołu i zbliżającymi się wyborami do Sejmu i Senatu środowisko opozycyjno-solidarnościowe, a przede wszystkim NSZZ „Solidarność” w Świnoujściu, utworzyły Okręgowy Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność” w Świnoujściu, który uzyskał siedzibę w M[łodzieżowym] D[omu] K[ultury] przy ul. Armii Czerwonej, tel. 30-79, lokal jest czynny codziennie od godz. 8.00 do 20.00. Przewodniczącym OOKP „Solidarność” został Stanisław Możejko, a wiceprzewodniczącymi mec[enas] Janina Rozwałka i Zbigniew Zybala. Do Okręgowej Komisji Wyborczej w Świnoujściu delegowani zostali: mec[enas] Janina Rozwałka, Irena Trembowska, Zbigniew Zybala i Jerzy Przybysz, a do Wojewódzkiej Komisji Wyborczej: Krystyna Kuźniar. Głównym zadaniem OOKP „Solidarność” jest przeprowadzenie kampanii na rzecz naszych kandydatów do Sejmu i Senatu. OOKP „Solidarność” działa w porozumieniu z Regionalnym OKP „Solidarność” w Szczecinie, który z kolei działa w łączności z Komitetem Obywatelskim przy Lechu Wałęsie. Przeprowadzenie kampanii wyborczej wymaga znacznych nakładów finansowych i w związku z tym odwołujemy się do ofiarności społeczeństwa. Podajemy numer naszego konta bankowego:

Pomorski Bank Kredytowy, Oddział Świnoujście 368-100-3610-132
OOKP „Solidarność” w Świnoujściu.

OOKP „Solidarność” w Świnoujściu w porozumieniu z OKP „Solidarność” w Szczecinie wytypował jako kandydata na posła do Sejmu (mandat bezpartyjny) dr. Bohdana Kopczyńskiego (na zdjęciu). Obecnie członkowie i współpracownicy OOKP „Solidarność” w Świnoujściu zbierają wymagane przez ordynację wyborczą 3000 podpisów pod zgłoszeniem kandydata.

Zbieranie podpisów minęło półmetek, lecz apelujemy do wszystkich zainteresowanych wsparciem naszej kampanii wyborczej o zgłoszenie się do naszej siedziby.

Uzasadnienie wysunięcia kandydatury

Bohdan Kopczyński ur. 22 X 1935 r. we Włodzimirzu Wołyńskim. Ukończył Wyższą Szkołę Marynarki Wojennej w Gdyni i do lipca 1981 r. służył w jednostkach Marynarki Wojennej, dochodząc do stopnia komandora porucznika (podpułkownika). W trakcie służby wojskowej ukończył zaocznie prawo na U[niwersytecie] A[dama] M[ickiewicza] w Poznaniu i następnie doktoryzował się. Od chwili strajków sierpniowych 80 r. zdecydowanie opowiedział się po stronie powstającego NSZZ „Solidarność”. Współpracował m.in. z regionalnym pismem „Jedność”, pisząc artykuły pod pseudonimem. Nadto udzielał pomocy prawnej organizacjom zakładowym NSZZ „Solidarność” (m.in. Portu w Świnoujściu) oraz powstającemu wówczas niezależnemu ruchowi samorządowemu (opracowywał dokumenty, statuty itp.). Na skutek tej działalności w lipcu 1981 r. musiał rozstać się ze służbą wojskową. Współpracował dalej z prasą związkową, zamieszczając swoje oryginalne teksty już pod własnym nazwiskiem. Dzięki swojej wiedzy o wojsku był przekonany o przygotowaniach do stanu wojennego, o czym uprzedzał działaczy związkowych. Po ogłoszeniu stanu wojennego aktywnie udzielał pomocy prawnej represjonowanym działaczom związkowym. Dopiero w drugiej połowie 1983 r. po ponaddwuletnich intensywnych zabiegach uzyskał prawo wykonywania zawodu adwokata. Obecnie jest kierownikiem Zespołu Adwokackiego, prezesem Zarządu Koła Zrzeszenia Prawników Polskich w Świnoujściu. O znaczeniu jego twórczej działalności na rzecz NSZZ „Solidarność” świadczy, że w krytycznym dla naszego Związku czasie opracował realistyczny projekt batalii o ponowne polityczne i prawne uznanie naszego Związku, której pierwszym i zasadniczym elementem było tworzenie komitetów założycielskich „Solidarności” i występowanie z formalnymi wnioskami do sądów o rejestrację. Akcja rejestracyjna rozpoczęta w Świnoujściu w listopadzie 1986 r. rozszerzyła się następnie na wiele zakładów w całym kraju i w znaczący sposób przyczyniła się do odrodzenia „Solidarności”, co stwierdził również przewodniczący NSZZ „Solidarność” Lech Wałęsa w oświadczeniu wydanym bezpośrednio po rejestracji Związku. Dr Bohdan Kopczyński jest wyznania rzymskokatolickiego.

Wyżej wskazane przykłady jego działalności, jak również zgoda rodzina, wysoki poziom etyczny i kulturalny jego dorosłych i samodzielnych już dzieci jest wymownym potwierdzeniem stosowania zasad wiary w codziennym życiu. Żona pracuje w Morskiej Stoczni Remontowej w Świnoujściu. Syn Waldemar ukończył studia etnograficzne na UAM w Poznaniu, pracuje w Muzeum w Szczecinie, założył też Wojewódzki Oddział Towarzystwa Polsko-Szwedzkiego, obecnie na zaproszenie rządu Szwecji przebywa tam jako stypendysta. Córka Beata, mieszkająca z mężem również w Szczecinie, w związku z działalnością ojca, po ukończeniu studiów prawniczych na UAM w Poznaniu nie mogła odbyć praktyki ani w sądownictwie, ani w prokuraturze. Pracuje na stanowisku radcy prawnego, w chwili obecnej na urlopie wychowawczym.

Dzięki swojej wszechstronnej wiedzy teoretycznej i praktycznej oraz twórczym intelekcie posiada dr Bohdan Kopczyński kwalifikacje, aby wnieść znaczący wkład pracy nawet w kilku komisjach sejmowych.

Stanisław Możejko^a

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wyборы 1989 r. [41] Szczecin, b.p., oryginał, mps.

^a W imieniu Okręgowego Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” w Świnoujściu: *Powyżej odręczny podpis Możejko.*

1989 kwiecień, Szczecin – Komunikat nr 2 Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

Komunikat nr 2

Obywatelski Komitet Porozumiewawczy oraz Konwent Wyborczy O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] informują uczestników, sympatyków i działaczy OKP, wszystkich szczecinian opowiadających się za opozycją „solidarnościową”, że wysunęliśmy następujących kandydatów do Sejmu i Senatu z województwa szczecińskiego:

^aDo Senatu kandydują^a:

^a**Mieczysław Ustasiak**^a – lat 53, doktor inżynier. W latach 1978–1980 uczestnik R[uchu] O[brony] P[raw] C[złowieka] i O[bywatela]. Przewodniczący Komitetu Założycielskiego, a następnie Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Politechniki Szczecińskiej. Po ogłoszeniu stanu wojennego jeden z głównych organizatorów strajków w zakładach pracy Sz[czeci]na. Aresztowany i skazany przez S[ąd] W[ojskowy] na 4 l[ata] więzienia. Obecnie członek M[iędzyzakładowego] K[omitetu] O[rganizacyjnego] „Solidarność” Pomorza Zach[odniego]. Wybitny działacz katolicki.

^a**Edmund Bilicki**^a – lat 61, inżynier elektryk, organizator NSZZ „Solidarność” w „Elektroprojekcie” podczas strajków w 1980 r. i wiceprzew[odniczący] Komisji Zakładowej. Pełen inicjatywy prezes Szczecińskiego Klubu Katolików, współorganizator Towarzystwa Odpowiedzialnego Rodzicielstwa w skali krajowej. Członek Diecezjalnej Rady Społecznej.

^aDo Sejmu kandydują^a:

^a**Józef Kowalczyk**^a – lat 41, operator sprzętu zmechanizowanego w porcie szczecińskim, uczestnik strajków w 1970 r. i 1980 r., wiceprzew[odniczący] Komisji Zakładowej „Solidarność” w latach 1980/1981. Czołowa postać strajku w 1988 r. w porcie, rzecznik prasowy M[iędzyzakładowego] K[omitetu] S[trajkowego], członek Prezydium MKO „Solidarność”, członek Diecezjalnej Rady Społecznej.

^a**Artur Balazs**^a – lat 37, inżynier, rolnik, prowadzi specjalistyczne gospodarstwo hodowlane w Łuskowie. Długoletni działacz niezależnego

^{a-a} W oryginalne tekst napisany dużą czcionką.

ruchu chłopskiego, w latach 1980/1988 organizator „Solidarności” Rolników Indywidualnych. Internowany. Uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu.

^aBohdan Kopczyński^a – lat 54, mieszkaniec Świnoujścia, prawnik, udzielał pomocy prawnej represjonowanym. Sam represjonowany za niezależną działalność, publicysta pism podziemia, autor prawnego i politycznego pomysłu z 1986 r. przywrócenia „Solidarności” przez rejestrację komitetów założycielskich.

^aJerzy Zimowski^a – lat 48, prawnik, członek komitetu strajkowego W[ojewódzkiego] P[rzedsiębiorstwa] K[omunikacji] M[iejskiej] w 1980 r. w Szczecinie, w latach 1980–1981 radca prawny i doradca Zarządu Regionu, publicysta pism niezależnych. Jeden z organizatorów MKO „Solidarność” i jego rzecznik prasowy.

^aWszyscy kandydaci szczecińscy uzyskali rekomendację wyborczą Lecha Wałęsy^a.

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wyборы 1989 r. [41] Szczecin, b.p., oryginał, mps; ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, mps.

1989 kwiecień, Szczecin – Komunikat Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

Komunikat

Obywatelski Komitet Porozumiewawczy „Solidarność”

Popieramy i wybieramy:

Do Sejmu

Okręg Wyborczy Szczecin – Józefa Kowalczyka, Jerzego Zimowskiego

Okręg Wyborczy Stargard – Artura Balazsa

Okręg Wyborczy Świnoujście – Bohdana Kopczyńskiego

Do Senatu

Mieczysława Ustasiaka

Edmunda Bilickiego

Zgłaszamy na kandydatury poselskie i senackie ludzi uczciwych i myślących, kompetentnych i rzetelnych na polu pracy zawodowej, zaangażowanych ideowo i społecznie. Dojrzałych do ponoszenia odpowiedzialności. Popiera ich „Solidarność” i środowiska współdziałające z „Solidarnością”.

Podstawowe zadania naszych przedstawicieli do Sejmu i Senatu:

1. Dbanie o nieustanne poszerzanie procesów demokracji;
2. Działanie na rzecz budowy i odbudowy naturalnych struktur społecznych;
3. Szukanie sposobów uzdrowienia gospodarki i środowiska naturalnego;
4. Działanie na rzecz właściwego rozwoju szkolnictwa i kultury.

Głosujemy za samodzielnością i demokracją miast i wsi, fabryk i uczelni. Poprawa poziomu życia i jego godności to konieczność podstawowych zmian w gospodarce. Nasza dojrzałość społeczna i polityczna, nasza aktywność, dojrzałość obywatelska jest gwarancją ich przeprowadzenia.

Nie bądź obojętny, głosuj na listę wyborczą „Solidarności”!

Nasz kandydat to nasz program.

Wybierajmy najlepszych.

Obywatelski Komitet Porozumiewawczy
„Solidarność”
Region Pomorza Zachodniego

*Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r.
[41] Szczecin, b.p., oryginał, mps.*

1989 kwiecień 28, Szczecin – Informacje o sytuacji w województwie szczecińskim sporządzone przez Tomasza Peszke¹ – łącznika Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” z Obywatelskim Komitetem Porozumiewawczym „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie

^aInformacje o sytuacji w województwie szczecińskim dn[ia] 28 IV [19]89 r.^a

Struktura organizacyjna Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” w Szczecinie

Biuro OKP „S[olidarność]” posiada lokal (Szczecin, ul Potulicka 59, telefon: 476 25, telex: 42 24 40). Biuro zorganizowane jest w sekcje – informacji i propagandy, prawną, finansową, kontaktów z terenem. Istnieją terenowe filie OKP „S[olidarność]” w Stargardzie [Szczecińskim], Świnoujściu, Łobzie, Gryfinie, Chojnie, Goleniowie. Filie terenowe utworzone zostały głównie na bazie Klubu Katolików. Kontakt z terenem zapewnia ok. 10 kilkuosobowych grup. Każda grupa jeździ do określonych gmin, wyszukuje tam ludzi chętnych do współpracy z OKP „S[olidarność]” (głównie lekarze, nauczyciele, inżynierowie) i udziału w komisjach wyborczych, daje im pełnomocnictwo OKP „S[olidarność]” i zapewnia łączność organizacyjną. O powstaniu terenowych filii OKP „S[olidarność]” zawiadamiani są oficjalnie naczelnicy odpowiednich gmin.

Działalność finansowa OKP „S[olidarność]”

OKP „S[olidarność]” rozprowadza własne cegiełki funduszu wyborczego i prowadzi zbiórkę pieniędzy na fundusz wyborczy. Zamierza także wydać pamiątkowe medale i plakietki.

Wpływy do funduszu OKP „S[olidarność]” na dzień 28 kwietnia wyniosły ok. 2,5 mln zł – wydatki ok. 0,3 mln zł.

Wstępny preliminarz finansowy funduszu OKP „S[olidarność]” jest następujący:

- przewidywane wpływy ok. 10 mln zł

¹ Tomasz Peszke – bliższych danych nie ustalono.

^{a-a} W oryginale ten i kolejne wyboldowane fragmenty tekstu podkreślono odręcznie.

– przewidywane wydatki ok. 9 mln zł, w tym:

1,5 mln – duża impreza wyborcza (festyn)

2,5 mln – zakup papieru

2,5 mln – druk gazety i plakatów

0,8 mln – koszty osobowe

1,5 mln – koszty materiałowe

Większość pracowników OKP „Solidarność” pracuje społecznie i nie pobiera za tę pracę żadnego wynagrodzenia.

Działalność wydawnicza i propagandowa

OKP „Solidarność” wydaje własne plakaty i ulotki. 28 IV [1989 r.] w centrum Szczecina i na Dworcu PKP rozklejone były liczne plakaty informujące o wiecu wyborczym OKP „Solidarność”, który ma się odbyć 30 IV [1989 r.]. Nie widziałem, by plakaty były zrywane. Nie wywołały jednak większego zainteresowania przechodniów. Ogłoszenie o wiecu 30 kwietnia ukazało się też w lokalnej prasie („Kurier Szczeciński” dn[ia] 28 IV [1989 r.]).

^bOKP „Solidarność” zamierza wydać własną gazetę wyborczą. Druk gazety został jednak zablokowany przez miejscową cenzurę. OKP „Solidarność” zwrócił się więc z pismem do Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk w Warszawie o zgodę na druk. Potrzebna jest pomoc KO „Solidarność” w Warszawie w załatwieniu tej sprawy^b.

Współpraca z innymi organizacjami

OKP „Solidarność” współpracuje ściśle z Międzyzakładowym Komitetem Organizacyjnym „Solidarność” i Szczecińskim Klubem Katolików, luźno z „Solidarnością” Rolników Indywidualnych. Współpraca z Kościołem układa się dobrze.

Promocja kandydatów

Zbieranie podpisów dla kandydatów, sprzedaż cegiełek funduszu wyborczego odbywa się głównie poprzez zakłady pracy. Listy z podpisami mają spłynąć do OKP „Solidarność” do 6–7 V [1989 r.].

Informacyjne punkty wyborcze znajdują się obecnie tylko w lokalu OKP „Solidarność”, lokalu MKO „Solidarność” i większych zakładach pracy.

^{b-b} *Fragment tekstu zakreślony odręcznie i z boku adnotacja Biuro Prawne.*

Wyznaczono asystentów dla kandydatów KO „S[olidarność]” z regionu szczecińskiego. Koordynatorem wszystkich asystentów jest p[an] ^aJan Wesołowski tel.^c oraz tel.^d OKP „S[olidarność]”^a. Do niego należy się zwracać we wszelkich sprawach dotyczących promocji kandydatów. Asystenci poszczególnych kandydatów:

E[dmund] Bilicki – asystenci: Jacek Błażczak tel.^e, Bogusław Piskorski tel.^e, Wojciech Gołąb tel.^e,

M[ieczysław] Ustasiak – asystenci: Przemysław Fenrych tel.^e (główny asystent), Michał Paziewski, Andrzej Tarnowski,

J[ózef] Kowalczyk – asystenci: Piotr Jania tel.^e (główny asystent), Andrzej Kroppek, Wojciech Patyna, Andrzej Mileczanowski (dodatkowo),

J[erzy] Zimowski – asystenci: Grzegorz Jankowski^e (główny asystent), Seweryn Wiechowski, Jan Wesołowski tel.^e (dom), tel.^e (praca),

B[ohdan] Kopczyński – asystenci: Stanisław Możejko tel.^e,

A[rtur] Balazs – asystenci: Mieczysław Kaczanowski tel.^e

Znani kontrkandydaci kandydatów KO „S[olidarność]” z regionu szczecińskiego to:

p[an] [Stanisław] Kocjan (z ramienia Tymczasowego Zarządu Regionu „S[olidarność]”, lansowany przez [Mariana] Jurczyka. Nie zapadła ostateczna decyzja, czy będzie kandydować).

Mieczysław Załuga (na senatora) – przewodniczący Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Szczecinie, lansowany przez prasę lokalną.

^fMandat PZPR^f

Ryszard Karger (na senatora) – szef Zarządu Spółki Akcyjnej Wolny Obszar Celny Szczecin – Świnoujście, członek PZPR (co jest przemilczane w jego kampanii), lansowany przez prasę lokalną.

Władysław Radziun (na senatora) – lansowany przez kółka rolnicze i lokalną prasę.

Zgłaszanie ludzi OKP „S[olidarność]” do komisji wyborczych

OKP „S[olidarność]” wyznaczył do dni[a] 28 kwietnia ludzi do ok[o-ło] 70% obwodowych komisji wyborczych na terenie województwa

^c Podany numer telefonu domowego.

^d Podany numer telefonu do pracy.

^e Podany numer telefonu.

^{f-f} W oryginale fragment tekstu napisany odręcznie.

szczecińskiego. Wyszukiwanie osób do komisji wyborczych odbywa się głównie poprzez zakłady pracy.

Problemy, konflikty lokalne

1. Istnieje konkurencja wobec popieranego przez K[rajowy] K[omitety] W[ykonawczy] „S[olidarność]” – MKO „S[olidarność]” w Szczecinie. Jest nią Tymczasowy Zarząd Regionu „S[olidarność]” pod przewodnictwem [Mariana] Jurczyka, skupiający około 30 zakładowych organizacji „S[olidarność]”. TZR stworzył własny „[Regionalny] Komitet Obywatelski” i otrzymał nań lokal od wojewody. TZR zamierza wysunąć własnych kandydatów do Sejmu i Senatu, pomimo że Kościół naciskał, by z tego zrezygnował. Ostateczna decyzja o tym, czy TZR wycofa swoich kandydatów, ma zapadnąć 29 IV [1989 r.] na posiedzeniu TZR.

TZR prowadzi działania konkurencyjne wobec działań MKO „S[olidarność]” i OKP „S[olidarność]” np.

– **organizuje wiec wyborczy w tym samym miejscu i czasie (30 IV [1989 r.]), kiedy ma się odbyć wiec OKP „S[olidarność]”,**

– wzywa do niezależnego pochodu 1 maja, podczas gdy MKO „S[olidarność]” zdecydował o nieuczestniczeniu członków „S[olidarność]” w żadnym pochodzie 1 maja,

– próbuje przejąć niektóre terenowe filie OKP „S[olidarność]”, wysyłając do nich swoich ludzi,

– w zakładach podporządkowanych TZR mogą wystąpić trudności w lansowaniu kandydatów KO „S[olidarność]”.

2. Rywalizacja o kandydowanie do mandatu z ramienia KO „S[olidarność]” pomiędzy p[anem] [Artur] Balazsem i p[anem] [Waldemar] Gilem i zmiany wstępnych decyzji KO „S[olidarność]” dotyczących ww. spowodowały, że nieuznany ostatecznie za kandydata KO „S[olidarność]” p[an] [Waldemar] Gil prowadzi nadal kampanię wyborczą, powołując się na szyld KO „S[olidarność]”.

3. ^bWydanie regionalnej „Gazety Wyborczej” zostało zablokowane przez miejscową cenzurę. W związku z tym OKP „S[olidarność]” w Szczecinie wystąpił z pismem o zgodę na wydanie gazety do GUKPPiW w Warszawie i prosi KO „S[olidarność]” w Warszawie o pomoc w załatwieniu tej sprawy^b.

4. Tablice i ogłoszenia „S[olidarność]” były dotąd regularnie niszczone przez „nieznanych sprawców”. Po interwencji u wojewody ta działalność ustała.

Uwagi, pytania, propozycje do KO „Solidarność” w Warszawie

^fNieaktualne – rezygnujemy^f

Pytanie do P[raństwa] K[omisji] W[yborczej] – w jaki sposób uzyskać zgodę na udział przedstawicieli K[omitetu] O[bywatelskiego] „Solidarność” w komisjach obwodowych rejonów zamkniętych? Pytanie do „Gazety Wyborczej” – czy cały program wyborczy „Solidarność” będzie wydrukowany w tej gazecie?

Propozycja – występować do rejonów zamkniętych (np. wojska) o podanie przez odpowiednie osoby (np. dowódcy jednostek WP) terminu i miejsca spotkań wyborców z rejonów zamkniętych z kandydatami K[omitetu] O[bywatelskiego] „Solidarność”.

^gUwagi – O[bywatelski] K[omitet] P[orozumiewawczy] „Solidarność” otrzymał wiele telefonów od ludzi w związku z pierwszą audycją radiową opozycji. Wyrażono w nich powszechne niezadowolenie i rozczarowanie tą audycją. Pretensje kierowano do K[omitetu] O[bywatelskiego] „Solidarność” w Warszawie. Ludzie oczekiwali pełnej informacji o przygotowaniu opozycji do wyborów, kandydatach opozycji, sprawach technicznych dotyczących wyborów (jak podpisywać listy, jak głosować), aktualnej sytuacji „Solidarność”, a nie skrótu historii „Solidarność”^g.

Zamówienia O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] „Solidarność” w Szczecinie^h

Plakacik z „procentami” – 10 000

Ulotka „Musimy wygrać” z podpisem [Lecha] Wałęsy – 10 000

Naklejki z nazwiskami kandydatów dla poszczególnych okręgów od 200 000

Ulotki do roznoszenia po domach z nazwiskami kandydatów „Solidarność” z danego okręgu – okręg Szczecin 30 000, okręg Świnoujście 20 000, okręg Stargard [Szczeciński] 20 000

^g W oryginale fragment tekstu zakreślony odręcznie w ramce. Obok tekstu na lewym marginesie odręczna adnotacja Przekazać do radia. Poniżej zakreślenia odręczna adnotacja Dostarczymy tylko plakaty centralne.

^h Z boku adnotacja prosić o odpowiedź w tej sprawie (włożyć odpowiedź do teczki).

Plakat z programem wyborczym – 3000

Plakaty [Lech] Wałęsa i „S[olidarność]” i „Wałęsa dobrze radzi...” łącznie 1500

Broszura z programem wyborczym – 1000

Broszura „Jak korzystać z praw wyborczych” – 1000

O[bywatelski] K[omitet] P[orozumiewawczy] „S[olidarność]” w Szczecinie prosi o jak najszybsze przedstawienie kosztów tych zamówień (w zależności od kosztów może zmienić zamówienie) i informację, kiedy materiały te będą gotowe, a także informację, czy ^bWarszawa zamówienia te może zrealizować^b.

Tomasz Peszke

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, b.p., oryginał, mps.

1989 maj 2, Szczecin – Informacja z województwa szczecińskiego sporządzona przez Tomasza Peszke – łącznika Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” z Obywatelskim Komitetem Porozumiewawczym „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

[...]a

Komisje wyborcze

Obsadzono ludźmi wydelegowanymi przez O[bywatelski] K[omitet] P[orozumiewawczy] „S[olidarność]” wszystkie obwodowe komisje wyborcze.

Kampania wyborcza

Terminarz spotkań przedwyborczych kandydatów nie został jeszcze ustalony. Po ustaleniu zostanie natychmiast przesłany teleksem do Warszawy. Na razie ustalono spotkania przedwyborcze:

3 V – Lipiany, godz. 19.00 [Artur] Balazs, [Mieczysław] Kaczanowski

3 V – Gryfice, godz. 12.00 [Mieczysław] Ustasiak,

5 V – szpital Pomorzany [w Szczecinie], godz. 14.30,

13 V – Zamek [Książąt Pomorskich] w Szczecinie, godz. 16.00 – festyn.

Dnia 30 kwietnia odbył się festyn wyborczy w Szczecinie w parku Kasprowicza. Relacja z przebiegu została przekazana panu [Ernestowi] Skalskiemu¹ z „Gazety Wyborczej”.

Kontrkandydaci do sejm i Senatu z woj[ewództwa] szczecińskiego lansowani przez PZPR:

Ryszard Karger (Senat) – l[at] 61, czł[onek] PZPR, prezes spółki Wolny Obszar Celny

^a *Odręczny dopisek* przepisać kalendarium kontrkandydatów oraz sporządzić notatkę o afiszach w sklepach.

¹ Ernest Skalski (18 I 1935 w Warszawie) – dziennikarz i publicysta, historyk, od 1958 r. dziennikarz „Standaru Młodych” (organu prasowego ZMS), był członkiem zespołów w następujących pismach: „Życie Gospodarcze”, „Kultura” (warszawska) i „Polityka”, w 1981 r. w „Tygodniku Solidarność”, w stanie wojennym współredagował pisma podziemne „Tygodnik Wojenny” i „Przegląd Wiadomości Agencyjnych”, publicysta „Tygodnika Powszechnego”, w 1981 r. członek władz Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich, następnie w podziemnej działalności SDP, w 1989 r. jeden z założycieli „Gazety Wyborczej”, zastępca redaktora naczelnego i komentator tamże do 2005 r., obecnie publicysta niezależny.

Władysław Radziun (Senat) – l[at] 42, czł[onek] PZPR, prezes Rolniczego Kombinatoru Spółdzielczego,
Barbara Kuschczyk-Nawrot – (Sejm 35%) – lekarz ze Świnoujścia,
Damian Domeracki – (Sejm 35%) – prezes Miejsko-Gminnego Związku O[chołniczej] S[traży] P[ożarnej] w Trzebiatowie.

Konflikty

T[ymczasowy] Z[arząd] R[egionu] „S[olidarność]” i [Marian] Jurczyk wysuwają własnych kandydatów do wyborów – p[ana] [Stanisława] Kocjana i prof. [Tomasza] Żuka. Decyzja zapadła na posiedzeniu TZR [„Solidarność”] 30 kwietnia.

TZR „S[olidarność]” stara się rozbijać zebrania założycielskie „S[olidarności]” organizowane przez M[iędzyzakładowy] K[omitety] O[rganizacyjny] „S[olidarność]”.

Propozycje, uwagi

OKP „S[olidarność]” w Szczecinie wystąpił do prezydenta Szczecina o możliwość umieszczania plakatów i ulotek wyborczych na wystawach sklepów. Uzyskano zgodę. OKP „S[olidarność]” proponuje wystąpienie z taką inicjatywą w całym kraju.

OKP „S[olidarność]” w Szczecinie zamierza zarejestrować się przed końcem kampanii jako stowarzyszenie pełniące rolę mediacyjną i kontrolną wobec władz lokalnych i przygotowujące ludzi do przyszłych wyborów do rad narodowych. Proponuje to samo innym regionalnym K[omitety] O[bywatelskim] „S[olidarność]”.

Tomasz Peszke

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, oryginał, b.p., rkps.

1989 maj 3, Szczecin – Oświadczenie biskupa szczecińsko-kamieńskiego w sprawie wyborów do Sejmu i Senatu

3 maja 1989 r. Pasterz Diecezji Szczecińsko-Kamieńskiej przyjął w Domu Biskupim kandydatów do parlamentu z listy Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”. W spotkaniu wzięli udział kandydaci do Senatu Edmund Bilicki i Mieczysław Ustasiak, kandydaci do Sejmu Artur Balazs, Bohdan Kopczyński, Józef Kowalczyk i Jerzy Zimowski oraz członek Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” Przemysław Fenrych. Podczas spotkania Pasterz Diecezji odczytał i wręczył kandydatom poniższe oświadczenie¹.

Oświadczenie biskupa szczecińsko-kamieńskiego

Kościół nie prowadzi polityki, ale ma obowiązek oświecać sumienia, ukazując zasady moralne.

W okresie przedwyborczym szczególnie ważne jest dojrzałe spojrzenie na prawa i obowiązki płynące z przyznanego obszaru wolności obywatelskiej w posłudze wobec Polski.

I. Wolność – przyrodzonym prawem człowieka

1. Wolność człowieka jest prawem danym mu przez Boga i odnowionym przez Chrystusa. Apostoł uczy: „Ku wolności wyzwolił nas Chrystus. A zatem trwajcie w niej i nie poddawajcie się na nowo pod jarzmo niewoli” (Ga 5,1).

Nikt nie ma prawa tego daru samowolnie ograniczać. Państwo zaś ma obowiązek wolności obywatelskiej strzec.

2. Naród Polski bardzo zawsze cenił dar wolności. Wyraziło się to w haśle: „Za wolność naszą i waszą”. Bywał także niekiedy dar wolności u nas skrajnie nadużywany. Wyraziło się [to] w słynnym *Liberum veto*.

3. Ewolucja sytuacji społecznej w Polsce w ostatnich czasach wskazuje na oznaki odzyskiwanej stopniowo wolności obywatelskiej.

¹ Informacja poprzedzająca oświadczenie zamieszczona w „Wybory '89”. Jednodniówka Szczecińskiego Klubu Katolików, Szczecin, maj 1989 r.

Dotyczy to zapowiedzianych wyborów. Są one także szansą dla zdobywania dalszej wolności obywatelskiej.

II. Wolność rodzi obowiązki

1. Prawo do wolności rodzi obowiązki. Apostoł uczy: „Wy zatem, bracia, powołani zostaliście do wolności. Tylko nie bierzcie tej wolności jako zachęty do hołdowania ciału, wręcz przeciwnie, miłością ożywnieni służcie sobie wzajemnie” (Ga 5,13).

2. Odnosi się to także do naszej posługi wobec Ojczyzny. Wybory są właśnie taką posługą spełnianą wobec Ojczyzny. Rodzi to poważne moralne obowiązki. Wyjaśnić bowiem należy, że troska o Ojczyznę jest obowiązkiem wszystkich.

Świadomość tego obowiązku w ostatnim czasie bardzo osłabła. Jedną z głównych przyczyn tego groźnego zjawiska było istotne ograniczenie swobód obywatelskich, wśród nich – wolnych wyborów.

III. Miłością ożywnieni służcie sobie wzajemnie

1. Nasze powojenne doświadczenia stały się pouczające dla każdego człowieka w naszym kraju. Jak wiadomo, ten ostatni etap dziejów naznaczony był, wbrew całym wiekom naszej historii, zasadą dobrobytu doczesnego i ateizmu, przy zaniedbywaniu wartości płynących z miłości chrześcijańskiej i z wolności.

Przed oddaniem pierwszeństwa cywilizacji nastawionej na wyłącznie doczesne „mieć” („Raj ziemski”), sprzecznej z godnością człowieka, nie przestaje się wypowiadać Papież Jan Paweł II. Nasze polskie doświadczenie jest tutaj niezwykle wymowne.

2. Obok tej ogólnej refleksji, dostępnej dla każdego człowieka w Polsce, ^anależy wiedzieć, że obowiązek, jaki spoczywa na każdym w Polsce człowieku ochrzczonym i wierzącym w Boga, to:

1) Żądać od kandydatów do Sejmu i Senatu wyraźnej deklaracji w zakresie prawa Bożego w życiu indywidualnym, społecznym, a zwłaszcza rodzinnym, zgodnie z tym, czego uczył Ojciec Święty^a w Szczecinie: „Nie ma skutecznej drogi odrodzenia społeczeństw, jak ich odrodzenie przez zdrowe rodziny. A rodzina... jest dziś bardzo zagrożona” (n.7), oraz zgodnie z nauką Jana Pawła II, zawartą w ostatniej adhortacji o Ludziach świec-

^{a-a} *W oryginalnym fragmencie tekstu podkreślony odręcznie.*

kich w Kościele: „Nietykalność osoby [...] wyraża się przede wszystkim i w sposób zasadniczy w nietykalności życia ludzkiego [...]. Prawo to przysługuje istocie ludzkiej we wszystkich fazach jej rozwoju, od chwili poczęcia do naturalnej śmierci, i we wszystkich warunkach” (n. 38). Sprawa, jak wiadomo, jest niezwykle aktualna.

Trzeba też powiedzieć: „Przyszłość narodu idzie przez rodzinę” (por. Jan Paweł II, *Familiaris consortio*, n. 86).

2) Należy przestrzec przed propagandowymi (a więc płytkimi i nieszczerymi) deklaracjami kandydatów. Prawo Boże nie może być instrumentalizowane.

3) Istnieje obowiązek głosowania na tych kandydatów, którzy gwarantują wierność wobec prawa Bożego w naszym polskim życiu społecznym. Taka jest droga ocalenia i rozwoju Ojczyzny.

Niech więc wybory będą wyborami dobra, nigdy zaś zła. Należy wybierać tych, którzy będą służyć nie sobie, lecz wielkiemu dobru społecznemu, którym jest Polska.

4) Obowiązkiem wybranych będzie lojalnie dochowywać przyjętych zobowiązań. Może to od nich wymagać chrześcijańskiego męstwa.

Wszyscy z ufnością powierzamy Królowej Korony Polskiej i Matce Kościoła, Patronce Diecezji omawiane ważne sprawy, całej Ojczyzny, a zwłaszcza naszego regionu nad Odrą i Bałtykiem. Mamy przecież do spełnienia szczególne, kresowe zadania.

Kazimierz Majdański
Biskup szczecińsko-kamieński^b

Źródło: APSz, Urząd Wojewódzki w Szczecinie, Wydział ds. Wyznań, 690, b.p., oryginał, mps; „Wybory '89. Jednodniówka Szczecińskiego Klubu Katolików”, s. 1, 3, Szczecin, maj 1989 r.

^b *Podpis odręczny.*

1989 maj 6, Szczecin – List otwarty Mariana Jurczyka do Lecha Wałęsy

[...] ^a

^bList otwarty^b

Lech Wałęsa
^bGdańsk^b

Drogi Lechu, zwracam się do Ciebie powodowany troską o jak najszybsze odbudowanie silnych i sprawnych organizacyjnie struktur NSZZ „Solidarność” w Regionie Pomorza Zachodniego i w kraju. Jesteś dla mnie i dla znaczącej większości członków NSZZ „Solidarność” jej nigdy niekwestionowanym przywódcą, którego autorytet w kraju i za granicą jest wspólnym dobrem całej „Solidarności”. Dlatego też, mając niezachwiane przekonanie, że człowiek Twojego pokroju i Twojej pozycji nie może kierować się żadnymi innymi racjami i względami jak tylko dobrem Związku NSZZ „Solidarność”, zwracam się do Ciebie o przyjęcie mojej szczerzej gotowości współpracy i współdziałania z Tobą.

Struktury NSZZ „Solidarność” muszą być jak najszybciej odbudowane. Dzielące nas w przeszłości różnice niech staną się etapem zamkniętym. Były one zresztą zawsze tylko drugorzędnej natury. Oczywiście dobro Związku NSZZ „Solidarność” wymaga, abyś w nadchodzących wyborach do władz krajowych ponownie stanął w szranki wyborcze na Przewodniczącym Komisji Krajowej. Twoje działania jako Przewodniczącego wymagają, by były skuteczne, wsparcia ze strony zwartych i sprawnych w działaniu władz regionalnych. Taką gotowość jako Przewodniczący Zarządu Regionu z wyborów 1981 roku oraz przewodniczący Tymczasowego Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego niniejszym wyrażam i deklaruję. Moje obecne zatroskanie spowodowane jest między innymi tym, by działające równolegle w regionie Pomorza Zachodniego: Tymczasowy Zarząd Regionu i M[iędzyzakładowy] K[omitety] O[rganizacyjny] [NSZZ „Solidarność”] w Szczecinie

^a Po prawej stronie Marian Jurczyk, a po lewej Szczecin, 6 V 1989 r.

^b Fragment tekstu podkreślony odręcznie.

przystąpiły do zawiązania wspólnej Komisji Wyborczej – Regionalnej na Pomorzu Zachodnim, aby przez to przewyciężyć istniejący jakże szkodliwy podział. Uważam zawsze za aktualne Twoje słynne słowa: „Solidarność” nie da się podzielić ani zniszczyć. Za trafne uważam także Twoje stwierdzenie, aby tworzyć struktury, które będą służyć społeczeństwu i którym społeczeństwo będzie mogło zaufać.

Tymczasowy Zarząd Regionu Pomorza Zachodniego, którego pracami kieruję, podejmując jeszcze w 1988 roku jawną działalność, zorganizował w znaczącej ilości zakładowe struktury NSZZ „Solidarność” w liczących się zakładach pracy Szczecina, jak również utworzył kilka podregionów na Pomorzu Zachodnim. Organizacje zakładowe skupione w TZR już dobrze służą załogom zakładów pracy i nikomu nie wolno w sposób nieodpowiedzialny ich osłabiać przez tworzenie sztucznych i zbędnych podziałów wśród samych załóg pracowniczych. Skutki takich podziałów mogą być bowiem długotrwałe i wysoce szkodliwe w następstwie narosłych urazów i zasianych nieufności. Pragnę również poruszyć w moim liście do Ciebie potrzebę solidarności w NSZZ „Solidarność”. Niech rzeczywiście „Solidarność” będzie, jak to ujął Jan Paweł II, „nowym imieniem sprawiedliwości i pokoju”. Tak będzie wtedy, gdy działaczami „Solidarności” różnego szczebla nie będą kierować osobiste urazy i ambicje, a przede wszystkim pycha wynikająca z rzeczywistych czy też urojonych dokonań. Takie zjawiska wśród działaczy już się pojawiają. Są one bardzo groźne. Jest moim gorącym życzeniem, abyś, drogi Lechu, w swojej trudnej i jakże odpowiedzialnej pracy mógł oprzeć się obecnie, tak jak i w przeszłości, na autentycznych działaczach, pragnących naprawdę swoim wysiłkiem „Solidarności” usłużyć, a przez to dobrze usłużyć Polsce. Byś miał w swoim otoczeniu ludzi mądrych, lojalnych wobec Ciebie, lecz zarazem takich, którzy mając autentyczną więź z ludźmi pracy, przekazywaliby Tobie ich opinie i potrzeby. Idzie bowiem o pełne zachowanie ideałów i wartości „Sierpnia 1980”, a także chrześcijańskiego i zarazem katolickiego rodowodu NSZZ „Solidarność”. Chodzi też o to, aby zabezpieczyć się przed niestety bardzo realnymi próbami przenikania obcych ideowo ludzi i struktur do NSZZ „Solidarność”. Pragnąc Cię wspomóc, mogę wyrazić swoją opinię, że tak jak poprzednio, również i obecnie znalazłbyś wsparcie w osobie Stanisława Wądołowskiego, który niezwykle ofiarnie pracował nad odbudową Związku NSZZ „Solidarność” zarówno w okresie poprzedniej niejawnej, jak i ostatnio jawnej działalności związkowej. Dotyczy to także innych znanych w kraju działaczy.

Kończąc, przesyłam Ci moje osobiste bardzo serdeczne pozdrowienia, jak i wyrazy mego poparcia i szacunku.

Marian Jurczyk^c

[...] ^d

Źródło: „Jedność. Pismo Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ »Solidarność« Pomorza Zachodniego” nr 2(145), Szczecin 17 V 1989 r.

^c *Poniżej odręczny podpis.*

^d Otrzymują: 1. Prymas Polski Jego Eminencja ks. Józef Kardynał Glemp, 2. Ks. Biskup Kazimierz Majdański, Ordynariusz Szczecińsko-Kamieński.

1989 maj 8, Szczecin – Wzory oświadczeń przedstawionych do podpisu Lechowi Wałęsie na spotkaniu Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego i Tymczasowego Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” z przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechem Wałęsą w Gdańsku

[1]

^aOświadczenie^a

Oświadczam, że do zorganizowania Związku NSZZ „Solidarność” stosownie do statutu i aneksu z dnia 17 IV 1989 r. upoważnieni są na Pomorzu Zachodnim Tymczasowy Zarząd Regionu reprezentowany przez Mariana Jurczyka i Stanisława Kocjana, jak również Międzyzakładowy Komitet Organizacyjny w Szczecinie reprezentowany przez Edwarda Radziewicza i Andrzeja Milczanowskiego – na tych samych warunkach i prawach.

Wybory w Regionie Pomorza Zachodniego przeprowadzi wspólna komisja wyborcza TZR i MKO złożona przez przedstawicieli załóg zakładów pracy w ilości proporcjonalnej do liczebności członków NSZZ „Solidarność”.

Lech Wałęsa

[2]

^aOświadczenie^a

Niniejszym stwierdzam, iż zarejestrowany związek NSZZ „Solidarność” w dniu 17 IV 1989 r. w oparciu o Statut z 1980 i 1981 r. wraz z aneksem nie ma nic wspólnego ze Związkiem NSZZ „Solidarność” z sierpnia 1980 roku.

Wobec czego upoważniam do tworzenia tego nowego związku wyłącznie kol[egów] Edwarda Radziewicza i Andrzeja Milczanowskiego reprezentujących Międzyzakładowy Komitet Organizacyjny w Szczecinie.

^{a-a} W oryginalne fragment tekstu napisany dużą czcionką.

Przepraszam Kolegów, którzy działali w Związku i w podziemiu, walcząc o tożsamość NSZZ „Solidarność”, gdyż nie mogłem tej tożsamości utrzymać.

Lech Wałęsa

[3]

„Oświadczenie”

Niniejszym oświadczam, iż upoważniłem Międzyzakładowy Komitet Organizacyjny w Szczecinie reprezentowany przez kol[egów] Edwarda Radzewicza i Andrzeja Milczanowskiego do wyłącznego organizowania związku NSZZ „Solidarność” w Regionie Pomorza Zachodniego.

Jednocześnie wstrzymuję działalność Tymczasowego Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego z Marianem Jurczykiem na czele – w całości.

Pomoc władz administracyjnych w organizacji NSZZ „Solidarność” w Regionie Pomorza Zachodniego może być udzielana wyłącznie wskazanym wyżej przedstawicielom MKO.

Lech Wałęsa

Źródło: „Jedność – Komunikat. Pismo Tymczasowego Zarządu Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ »Solidarność«”, nr 3, Szczecin, 9 VI 1989 r.

Nr 87

1989 maj 8, Gdańsk – Upoważnienie wydane przez przewodniczącego NSZZ „Solidarność” Lecha Wałęsę do organizacji NSZZ „Solidarność” na Pomorzu Zachodnim

[...]a

Upoważnienie

Upoważniam kol[egów]b:

Nazwisko przewodniczącego: Edward Radziewiczc

Nazwisko zastępcy: członek Jan Tarnowski

Nazwisko sekretarza: Andrzej Milczanowski

do organizowania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” w Regionie Pomorza Zachodniego

Lech Wałęsad

Źródło: Ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, mps.

a Po prawej stronie Pieczęć NSZZ „Solidarność” Gdańsk, po lewej stronie Gdańsk, 8 IV 1989 r.

b Upoważnienie wypisane na formularzu.

c Nazwiska i nazwa regionu wpisane odręcznie.

d Przewodniczący KKW NSZZ „Solidarność”. Poniżej nieczytelny odręczny podpis.

Nr 88

1989 maj 11, Stargard Szczeciński – Oświadczenie Waldemara Gila o rezygnacji ze startu w wyborach do Sejmu

Na ręce pana prof. [Bronisława] Geremka

Zgodnie z przeprowadzoną rozmową telefoniczną przesyłamy oświadczenie p[ana] Waldemara Gila z prośbą o publikację w „Gazecie Wyborczej”.

[...]

Oświadczenie

Oświadczam, że dnia 11 maja 1989 r. wycofałem swoją zgodę na kandydowanie do Sejmu PRL do mandatu 364 Okręgu Wyborczego w Stargardzie Szczecińskim na rzecz kolegi Artura Balazsa.

Obydwaj opieramy się na programie Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” przy [Przewodniczącym] Lechu Wałęsie. W obecnych warunkach politycznych i gospodarczych zdecydowałem się poprzeć kandydaturę Artura Balazsa, gdyż drogi nasze w realizacji naszego programu okazują się zbieżne. Zjednoczenie głosów wyborców zwiększa szanse wyborcze kandydata opozycji, a jego wybór stwarza możliwości realizacji podjętych przez opozycję zadań.

Decyduję się również – wraz z osobami prowadzącymi moją dotychczasową kampanię wyborczą – podjąć pracę Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Stargardzie pod moim przewodnictwem na rzecz wyboru Artura Balazsa.

Zwracam się do osób, które swoim podpisem zgłosiły moją kandydaturę, oraz członków i sympatyków „Solidarności” stargardzkiego okręgu wyborczego o udział w wyborach i głosowanie na Artura Balazsa.

Waldemar Gil
Stargard [Szczeciński]

Zygmunt Fila^a

*Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r.
[41] Szczecin, b.p., oryginał, mps.*

^a Za komitet wyborczy W[aldemara] Gila.

1989 maj 11, Szczecin – Stanowisko Ruchu „Wolność i Pokój” w Szczecinie wobec wyborów

Stanowisko Ruchu „Wolność i Pokój” w Szczecinie wobec wyborów

Zasadniczą ideą, która legła u podstaw powstania wiosną 1985 r. Ruchu „Wolność i Pokój”, było stwierdzenie, iż działanie na rzecz pokoju musi być tożsame z działaniem na rzecz wolności i poszanowania podstawowych praw ludzkich. Oznacza to, że za cele równorzędne uznaliśmy całkowite wyeliminowanie przemocy z życia ludzkiego, międzynarodowe rozbrojenie i demilitaryzację życia społecznego oraz dążenie do pluralizmu politycznego, praworządności, wolności słowa i tolerancji, czyli szeroko rozumianej demokratyzacji życia publicznego w Polsce. Od początku swojego istnienia, a więc jeszcze w trudnym okresie wychodzenia Polski ze stanu wojennego, Ruch „Wolność i Pokój” przyjął i propagował ideę pełnej jawności działania oraz uznał, że wszelkie formy sprzeciwiania się złu i łamaniu praw ludzkich muszą wynikać z zasady *non-violance*, tj. nie mogą opierać się na stosowaniu przemocy.

Wychodząc z powyższych założeń, uznajemy, że dokonujący się obecnie w Polsce proces głębokich reform politycznych, oparty na kompromisie i dialogu, jest zbieżny z ideami programowymi Ruchu „Wolność i Pokój”. Ustalenia zawarte w toku obrad Okrągłego Stołu gwarantują nam po raz pierwszy od 1947 r. uczciwy udział w zbliżających się wyborach do Sejmu i Senatu. Zgodę na jedynie 35% reprezentację opozycji w Sejmie traktujemy jako warunkowe ustępstwo na rzecz przyszłych w pełni demokratycznych wyborów.

Ruch „Wolność i Pokój” zgłasza w toku obecnej kampanii wyborczej następujące postulaty, których realizacji będzie oczekiwał od nowego parlamentu dziesiątej kadencji:

1. Aktywny udział Polski w międzynarodowym procesie likwidacji pojałtańskiego podziału Europy, na co składa się:

– likwidacja bloków militarnych NATO i U[kładu] W[arszawskiego] oraz wycofanie obcych wojsk ze wszystkich krajów Europy (w tym wycofanie armii radzieckiej z Polski),

– włączenie się Polski wraz z innymi krajami Europy Wschodniej w budowę jednej, wspólnej Europy Zjednoczonej,

– wspieranie wszelkich obywatelskich i politycznych inicjatyw w oddolnym procesie zbliżenia społeczeństw i narodów całego kontynentu,

2. Dalsze intensywne działanie w sprawie ochrony środowiska naturalnego w Polsce, w szczególności rezygnacja naszego kraju z rozwoju energetyki jądrowej.

3. Demilitaryzacja życia społecznego, na co składa się pakiet następujących propozycji:

– znaczące ograniczenie budżetu wojskowego i odtajnienie statystyki wydatków wojskowych,

– docelowe przejście wojska polskiego na zawodowstwo, tj. przejście od obowiązkowej służby wojskowej do służby ochotniczej,

– odpolitycznienie wojska polskiego poprzez zakaz prowadzenia w armii jakiegokolwiek działalności politycznej,

– natychmiastowe istotne skrócenie czasu obowiązkowej służby wojskowej,

– obligatoryjne, a nie uznaniowe przyznawanie wszystkim chętnym cywilnej służby zastępczej oraz zreformowanie tej służby,

– całkowita likwidacja średniego szkolnictwa wojskowego,

– likwidacja szkolenia wojskowego i przysposobienia obronnego w szkołach podstawowych i średnich, reforma szkolenia wojskowego studentów.

Ruch „Wolność i Pokój” uznaje, że największe szanse realizacji powyższych postulatów daje nam wpływ na linię programową i współpraca z Komitetem Obywatelskim „Solidarność” w regionie szczecińskim, kierujemy zatem nasze postulaty wraz z poparciem dla kandydatów Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” z siedzibą przy ul. Potulickiej 59, tj. do:

– Mieczysława Ustasiaka, Edmunda Bilickiego – Senat,

– Józefa Kowalczyka, Jerzego Zimowskiego – Sejm,

– Bohdana Kopczyńskiego – Sejm, okręg Świnoujście,

– Artura Balazsa – Sejm, okręg Stargard

Ruch „Wolność i Pokój”, Szczecin

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, oryginał, b.p., mps; ze zbiorów prywatnych Jana Tarnowskiego, oryginał, mps.

1989 maj 17, Szczecin – Pismo Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorza Zachodniego w Szczecinie do Lecha Wałęsy i Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność” w Gdańsku

[...] ^a

1. Lech Wałęsa
Gdańsk
2. Krajowa Komisja Wykonawcza
NSZZ „Solidarność”
Gdańsk

Tymczasowy Zarząd Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” w Szczecinie stosownie do uchwały TZR [„Solidarność”] Pomorza Zachodniego podjętej na posiedzeniu w dniu 13 V 1989 r. zgłasza się niniejszym do rejestracji w KKW [NSZZ „Solidarność”], jak również zgłasza zarazem komisje zakładowe (tymczasowe komisje zakładowe, komitety organizacyjne) NSZZ „Solidarność” działające w zakładach pracy w Regionie Pomorza Zachodniego – zarejestrowane w TZR – jako zakładowe organizacje Związku NSZZ „Solidarność”.

Zarówno TZR Pomorza Zachodniego w Szczecinie, jak i skupione w TZR organizacje zakładowe Związku działają w oparciu o statut NSZZ „Solidarność” wraz z aneksem zarejestrowanym w Sądzie Woj[ewódzkim] w Warszawie w dniu 17 V 1989 r.

inż. Stanisław Kocjan^b

Marian Jurczyk^c

^a Tymczasowy Zarząd Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” i adres ul. Mickiewicza 41, tel. 375-92, 70-383 Szczecin.

^b Sekretarz Tymczasowego Zarządu Regionu i nieczytelny podpis odręczny.

^c Przewodniczący Tymczasowego Zarządu Regionu i podpis odręczny.

Załącznik:

Lista związkowych organizacji zakładowych zarejestrowanych w TZR Pomorza Zachodniego w Szczecinie.

[...] ^d

Źródło: „Jedność”. Pismo Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorza Zachodniego nr 2(145), Szczecin 17 V 1989 r.

^d Otrzymują: 1) Komisje Zakładowe (Komitety Organizacyjne, Tymczasowe Komisje Zakładowe) NSZZ „Solidarność” Pomorza Zachodniego.

1989 maj 26, Szczecin – Informacje ze Szczecina sporządzone przez Tomasza Peszke, łącznika Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” z Obywatelskim Komitetem Porozumiewawczym „Solidarność” Regionu Pomorza Zachodniego

Informacje ze Szczecina

19 V 1989 r. przedstawiciel O[bywatelskiego] K[omitetu] P[orozumiewawczego] „S[olidarność]” W[aldemar] Gil spotkał się z oficerami politycznymi W[ojska] P[olskiego]. Wspólnie uzgodniono spotkanie kandydatów „S[olidarność]” z żołnierzami (poza terenem koszar) na 22 maja o godz. 10.00. 22 maja o godz[inie] 10.00 kierownik klubu garnizonowego płk Żak zawiadomił, że planowane spotkanie nie odbędzie się – nie potrafił podać przyczyn. Tego dnia przedstawiciel OKP „S[olidarność]” próbował skontaktować się w tej sprawie z gen. [Antonim] Walczakiem – kandydatem z ramienia PZPR do Sejmu. Jednak gen. [Antoni] Walczak był nieuchwytny, mimo iż powinien znajdować się w tym czasie na terenie klubu garnizonowego. 22 maja o godz. 16.30 dyżurny oficer powiadomił W[aldemara] Gila, że generał gdzieś wyjechał.

3 czerwca ma się odbyć spotkanie kandydatów „S[olidarność]” z żołnierzami w klubie „Słowianin”. Na razie nie zostało odwołane przez przedstawicieli WP.

Informacje te przekazał mi telefonicznie p[an] [Jan] Tarnowski z OKP „S[olidarność]” w Szczecinie.

Tomasz Peszke – łącznik

[...] ^a

Źródło: Archiwum Senatu RP, Obywatelski Klub Parlamentarny/Wybory 1989 r. [41] Szczecin, b.p., oryginał, rkps.

^a *Odręczny dopisek przekazać H[enrykowi] Wujcowi.*

1989 maj 27, Szczecin – Pismo Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorza Zachodniego w Szczecinie do Lecha Wałęsy i Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność” w Gdańsku

[...]a

1. Lech Wałęsa Gdańsk
2. Krajowa Komisja Wykonawcza NSZZ „Solidarność” Gdańsk

Tymczasowy Zarząd Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” zebrany na posiedzeniu w dn[ui] 27 V 1989 r. postanowił skierować do Lecha Wałęsy i KKW NSZZ „Solidarność” żądanie wysunięcia przez NSZZ „Solidarność” – kandydatury na urząd prezydenta PRL.

Dotychczasowe milczenie i brak jednoznacznego stanowiska ze strony NSZZ „Solidarność” Tymczasowy Zarząd Regionu ocenia jako szkodliwy społecznie.

Kandydaturze PZPR w osobie Wojciecha Jaruzelskiego należy przeciwstawić kandydaturę NSZZ „Solidarność”, wyłonioną spośród znanych i cieszących się zaufaniem Polaków, godnych objęcia tego wysokiego urzędu.

Członkowie Tymczasowego Zarządu Regionu zapytują także, czy Lech Wałęsa udziela poparcia kandydaturze Wojciecha Jaruzelskiego.

Stanisław Kocjan^b

Marian Jurczyk^c

[...]d

Źródło: „Jedność”. Pismo Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorza Zachodniego nr 3(146), Szczecin, 31 V 1989 r.

^a Tymczasowy Zarząd Regionu Pomorza Zachodniego NSZZ „Solidarność” i adres ul. Mickiewicza 41.

^b Sekretarz Tymczasowego Zarządu Regionu.

^c Przewodniczący Tymczasowego Zarządu Regionu.

^d Otrzymuje: 1. Prymas Polski Jego Eminencja ks. Józef Kardynał Glemp, 00-246 Warszawa, ul. Miodowa 17/19, 2. NSZZ „Solidarność” R[olników] I[ndywidualnych], Warszawa, 3. N[iezależne] Z[rzeszenie] S[tudentów], Warszawa, 4. Komitety Organizacyjne, Komisje Zakładowe NSZZ „Solidarność” w Regionie Pomorze Zachodnie – wszystkie.

1989 czerwiec 9, Szczecin – Apel do Mariana Jurczyka

Apel do Mariana Jurczyka

Zwracamy się do Ciebie jako starzy przyjaciele. Byliśmy z Tobą w Międzyzakładowym Komitecie Strajkowym w Stoczni im. A[dolfa] Warskiego w 1981 r., przy podpisywaniu Porozumień Sierpniowych, w Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Stoczni. Byliśmy razem w tym pamiętnym okresie, kiedy budowała się wielkość „Solidarności” w Warszawskim, a o szczecińskich stoczniowcach mówiła cała Polska i Świat.

Byliśmy jednymi z pierwszych, którzy poparli Twoją kandydaturę na przewodniczącego „Solidarności” w Stoczni i Regionie. Szanowaliśmy Cię i popieraliśmy, bo byłeś symbolem siły, jedności Związku w Zakładzie i Regionie.

Nadszedł stan wojenny, odnieśliśmy rany – Ty i bardzo wielu z nas, tracąc domy, najbliższych, zdrowie i pracę. Jednak nie straciliśmy nadziei na odrodzenie się naszej „Solidarności”. Pozostawaliśmy solidarni i z Tobą. Później coś się zmieniło w Twoich poczynaniach – nie chciałeś naszych rad ani pomocy.

Marian, jak mogło dojść do tego, że dzisiaj stajesz się symbolem rozbięcia i słabości „Solidarności” stoczniowej?

Bolejemy nad tym jako stoczniowcy i Polacy.

Linia Lecha Wałęsy i Okrągłego Stołu to ratowanie kraju i budowa demokracji bez przelewu krwi. Tę linię prezentuje w Regionie Pomorza Zachodniego Międzyzakładowy Komitet Organizacyjny zrzeszający już blisko 300 przedsiębiorstw. Tu jest siła „Solidarności”, która już zaowocowała zwycięstwem w wyborach do Sejmu i Senatu, podczas gdy Twój kandydat Stanisław Kocjan uzyskał 3,3% głosów.

„Solidarność” walczy o prawo do legalnego działania, także dla Polskiej Partii Niepodległościowej Romualda Szeremietiewa, Twojego doradcy, ale powinieneś pamiętać, że program PPN nie jest programem „Solidarności”. Już czas najwyższy, byś przestał firmować swoją osobą i nazwiskiem przypadkowe inicjatywy polityczne lub partykularne interesy różnych osób i grup i powrócił do głównego nurtu „Solidarności”. Główny nurt to dzisiaj realne struktury związku budowane i reprezentowane przez MKO NSZZ

„Solidarność”. Biegu rzeki i tak już nie zawrócisz. Możesz tylko powtórzyć tragiczną historię robotniczego przywódcy strajków w Szczecinie w 1970 r. Edmunda Bałuki, który po 10 latach w 1980 r. już nas nie rozumiał, bo prowadził własną politykę i szybko został zapomniany.

Związku nie wolno rozbijać. Idea „Solidarności” połączyła nas kiedyś w działaniu i przyjaźni. Nadal jesteśmy gotowi służyć Ci radą i pomocą, ale musisz pamiętać, że w sytuacji wyboru: Jurczyk – czy „Solidarność” – oczywiście zawsze wybierzemy „Solidarność”.

Podpisali:

Stanisław Wiszniewski¹

Lucja Plaugo²

Franciszek Łuczko³

Krzysztof Spirydowicz⁴

¹ Stanisław Wiszniewski – bliższych danych nie ustalono.

² Lucja Plaugo (23 III 1953 w Szczecinie) – w grudniu 1970 r. uczestniczka demonstracji w Szczecinie – karnie przeniesiona do innego liceum, 21 VIII – 30 VIII 1980 r. uczestniczka strajku rotacyjnego, przewodnicząca Komitetu Strajkowego w Szczecińskiej Centrali Materiałów Budowlanych, delegatka do MKS w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, członkini Prezydium MKS, od września 1980 r. w „Solidarności”, członkini MKR „Solidarność”, delegatka na I WZD Regionu Pomorze Zachodnie, członkini Zarządu Regionu; do 13 XII 1981 r. kierowniczka sekretariatu przewodniczącego MKR Mariana Jurczyka, kierowniczka sekcji socjalnej, członkini Komisji Krajowej ds. minimum socjalnego, przedstawicielka Zarządu Regionu w wojewódzkiej komisji ds. realizacji postulatów sierpniowych, od 1982 r. zaangażowana w niezależny ruch wydawniczy, dostawca sprzętu i materiałów poligraficznych, 1982–1991 r. specjalista ds. zaopatrzenia w Przedsiębiorstwie Państwowym Pracownie Konserwacji Zabytków w Szczecinie.

³ Franciszek Łuczko (15 IX 1932 we Włodawie) – historyk, nauczyciel historii, 1957–1980 członek ZNP, 1962–1981 członek PZPR. Od września 1980 r. w „Solidarności”, przewodniczący „Solidarności” Pracowników Oświaty i Wychowania Pomorza Zachodniego, w 1981 r. delegat na I WZD Regionu Pomorze Zachodnie, członek Zarządu Regionu; delegat na I KZD NSZZ „Solidarności”, 13 XII 1981 r. internowany w ośrodku odosobnienia w Goleniowie i Wierchowiu Pomorskim, uczestnik trzydniowej głodówki, w lutym 1982 r. razem z kilkudziesięcioma innymi internowanymi pobity, w lipcu 1982 r. zwolniony, pozbawiony prawa wykonywania zawodu, wykładowca w Szczecińskim Klubie Katolików oraz parafiach Pomorza Zachodniego (w ramach Stowarzyszenia PAX), w 1990 r. delegat na II KZD „Solidarności”.

⁴ Krzysztof Spirydowicz (5 I 1945 w Wilnie) – ślusarz na Wydziale Elektrycznym Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego w latach 1962–1984, w grudniu 1970 r. uczestnik strajku okupacyjnego w Stoczni i demonstracji na ulicach Szczecina, w styczniu 1971 r. uczestnik strajku okupacyjnego w Stoczni, od 1976 r. sympatyk KOR, 1978–1982 sympatyk ROPCiO, 18–30 VIII 1980 r. uczestnik strajku okupacyjnego w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego – Komitetu Strajkowego, członek Komitetu Założycielskiego „Solidarności” na W-3 oraz Prezydium Komitetu Założycielskiego „Solidarności” w Stoczni, w 1981 r. delegat na I WZD „Solidarności” Pomorza Zachodniego,

Eugeniusz Szerkus⁵
Czesław Sturza⁶

Źródło: „Obraz”, Szczecin 1989, nr 5–6 (70–71), s. 51–52.

13–15/16 XII 1981 r. uczestnik strajku okupacyjnego w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego (do jej spacyfikowania), członek straży strajkowej, odpowiedzialny za zabezpieczenie wejść na teren stoczni, 1982–1989 członek nieformalnej grupy opozycyjnej skupionej wokół Andrzeja Antosiewicza (W-2), współorganizator Mszy za Ojczyznę, internowany 11 V – 12 VIII 1982 r. w ośrodku odosobnienia w Wierchowiu Pomorskim, a następnie 13 VIII – 15 X 1982 r. w Strzebielinku, w 1984 r. zwolniony dyscyplinarnie z pracy za kolportaż ulotek, w 1989 r. członek Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego „Solidarność” Regionu Pomorze Zachodnie.

⁵ Eugeniusz Szerkus (21 VII 1940 w Białymstoku) – pracownik Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego w latach 1962–2002 (od 1989 Stocznia Szczecińska SA), w grudniu 1970 r. i styczniu 1971 r. członek Komitetu Strajkowego w stoczni, w latach siedemdziesiątych kolporter wydawnictw niezależnych, w 1977 r. aresztowany za rozpowszechnianie nielegalnych wydawnictw i skazany przez Sąd Rejonowy w Szczecinie na rok więzienia, zwolniony na mocy amnestii. W sierpniu 1980 r. współorganizator strajku w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego, w „Solidarności” od 1980 r., współtwórca Krajowej Federacji Samorządów Pracowniczych, przewodniczący Federacji w Szczecinie, w 1981 r. z ramienia „Solidarności” uczestnik posiedzeń tzw. Sieci, w sierpniu 1982 r. internowany w ośrodku odosobnienia w Wierchowiu Pomorskim (uczestnik 9-dniowej głodówki), zwolniony w grudniu 1982 r., zwolniony z pracy, na mocy orzeczenia Sądu Pracy w Szczecinie przywrócony na inne stanowisko w grudniu 1983 r., 1989–2002 członek Prezydium Komisji Zakładowej „Solidarności” w Stoczni Szczecińskiej SA, delegat na WZD Regionu Pomorze Zachodnie, 1990–2002 członek Zarządu Regionu, od 2002 r. na emeryturze.

1989 czerwiec 10, Szczecin – Uchwała uczestników Porozumienia na rzecz Demokratycznych Wyborów w NSZZ „Solidarność”

Uchwała uczestników Porozumienia na rzecz Demokratycznych Wyborów w NSZZ „Solidarność”

Uczestnicy Porozumienia na rzecz Przeprowadzenia Demokratycznych Wyborów w NSZZ „Solidarność” stwierdzają, co następuje:

Oczekiwana przez całe społeczeństwo legalizacja Związku nastąpiła w formie budzącej głęboki niepokój i będącej zaprzeczeniem zasadniczych ideałów „Solidarności”.

Uczestnicy Okrągłego Stołu nie zdołali uzyskać relegalizacji „Solidarności”. Związek zarejestrowany w dniu 17 IV 1989 r. jest pod względem prawnym nową organizacją w zasadniczy sposób odmienną od powstałej w dniach sierpniowych 1980 r. i działającej legalnie do 13 XII 1981 r. „Solidarności”, kontynuującej swą działalność w okresie stanu wojennego i trudnych latach następnych.

„Solidarność” dni sierpniowych formowała się od dołu, od załóg fabrycznych i zakładów pracy, od grup rolników i inteligencji. Formowała się w wielkie regiony i władze centralne oddolnie, zasadnicze decyzje podejmowano przy publicznych obradach słuchanych przez setki robotników. Przeprowadziła jedyne w historii PRL w pełni wolne i demokratyczne wybory.

Obecnie na podstawie ponownego zarejestrowania Związku tworzy się strukturę odgórnie, podporządkowuje się ludzi z góry wybranemu kierownictwu, wąskie grono decydentów działa, kryjąc się za autorytetem jednego człowieka. Dla wielu aktywnych członków Związku sytuacja ta rodzi bolesne pytanie: „Czy NSZZ »Solidarność« zarejestrowany 17 IV 1989 r. jest tym samym związkiem, który powstał w wyniku protestu robotniczego i umów społecznych Sierpnia 1980 r. oraz przetrwał represje, czy mamy już dwa związki, czy nadal jeden?”.

„Solidarność” lat 1980–1981 łączyła się z nauką społeczną Kościoła, w sposób zasadniczy pozostając związkiem świeckim i będąc głęboko demokratyczną. Z tej demokracji wynikały czasem błędy polityczne, ale była ona generalnie prawidłową busołą i pozwoliła przetrwać idei „Solidarności” w sercach

milionów Polaków przez okres stanu wojennego i trudne lata późniejsze.

Metody działania Związku były demokratyczne. Teraz mówi się, że w trudnych warunkach dnia dzisiejszego trzeba odłożyć demokrację na cztery lata – choć zresztą nikt za cztery lata demokracji nam nie obiecuje. Lecz drogą do demokracji są tylko metody demokratyczne. Metody partyjne i to partii z okresu stalinowskiego – nie mogą prowadzić do demokracji. Prowadzić mogą tylko do takiej czy innej formacji totalitarnej. Ma jej cechy i układ dzisiejszy – monopol władzy z jednej strony i udzielony przez państwo i partię rządzącą jednej grupie, monopol opozycji ze strony drugiej.

Reasumując, pragniemy wrócić do ideałów Sierpnia. Odbudować jedność „Solidarności”, aby nie występowała w jej imieniu tylko część „Solidarności”, podająca się za całość zarówno „Solidarności”, jak i polskiej opozycji. Pragniemy wrócić do decyzji podejmowanych przez ogół członków „Solidarności” i przez ten ogół aprobowanych.

Sytuacja dzisiejsza jest nierównie lepsza od tej, w której znajdowaliśmy się w latach 1980–1981. Nie grozi nam bezpośrednio ingerencja radziecka, władza państwowa pogodziła się z przywróceniem pluralizmu związkowego, bliski wydaje się istotny postęp w zakresie pluralizmu politycznego.

Chcemy mieć jeden Związek i chcemy, aby był to Związek ten sam. Potwierdzeniem tego może być tylko jedno: demokratyczne wybory, wspólnie przeprowadzone przez Komisje Wyborcze w regionach, powołane wspólną wolą wszystkich ponadzakładowych struktur NSZZ „Solidarność” istniejących w dniu 17 kwietnia 1989 r. Związek, który przyjął nazwę „Solidarność”, nie może pominąć nikogo – ani tych, którzy mandat przyjęli w wyborach 1981 roku, ani tych, którzy nabyli go w okresie represji. Jedni i drudzy złożyć go mogą tylko w jeden sposób – wobec Walnego Zgromadzenia Delegatów, w którego wyborach będą uczestniczyć na równych prawach. „Solidarność” nie może dać się podzielić ani zniszczyć.

(Lech Wałęsa na I Krajowym Zjeździe Delegatów NSZZ „Solidarność” – 1981 r.)

Proponujemy następujący kalendarz wyborczy:

I. Wybory w Komisjach Zakładowych do końca września 1989 r.

II. Wybory w Regionach do końca listopada 1989 r.

III. Zjazd Krajowy 31 stycznia 1990 r.

Wzywamy Przewodniczącego Lecha Wałęsę, Krajową Komisję Wykonawczą i członków Grupy Roboczej Komisji Krajowej do pilnego utworzenia Krajowej Komisji Wyborczej.

„Solidarność” znów powinna stać się drogą wolności dla wszystkich Polaków.

[...]a

Źródło: „Obraz”, Szczecin 1989, nr 5–6 (70–71), s.51–52^b.

⁶ Czesław Sturza – bliższych danych nie ustalono.

^a *W załączeniu lista 99 sygnatariuszy Porozumienia. Wśród nich 51 osób z regionu Pomorze Zachodnie:* Ryszard Śnieg, Stefan Kuczyński, Bogusław Filarowicz, Janina Trojanowska, Tadeusz Matuszewski, Marian Korczak, Andrzej Michałowski, Maria Olszewska, Jadwiga Dziewiałtowicz, Zbigniew Koziański, Stanisław Kocjan, Stanisław Lewandowski, Grzegorz Durski, Antoni Alejski, Władysław Diakun, Krzysztof Sałaciński, Teresa Sawicka, Ireneusz Steć, Eugeniusz Janiszewski, Zenon Meller, Witold Syguda, Stanisław Wądołowski, Robert Horodeczny, Witold Koralewski, Edward Rochatyński, Jan Wojtowicz, Henryk Strzelczyk, Piotr Jurczyk, Marian Jurczyk, Kazimierz Drzazga, Zbigniew Smoliński, Jan Rosiek, Bogusław Terpiłowski, Henryk Sylwesiuk, Józef Gaj, Tadeusz Baran, Stanisław Maculewicz, Marian Cieszewski, Tadeusz Małek, Jerzy Janc, Franciszek Flis, Marian Badocha, Tadeusz Wierzbicki, Jan Maculewicz, Mieczysław Gruda, Barbara Szymańska, Sławomir Ponikowski, Jarosław Kaczorowski, Sławomir Staniak, Zbigniew Serafin.

^b Dokument opublikowany również w: *Porozumienie na rzecz Demokratycznych Wybórów w NSZZ „Solidarność”. Dokumenty*, b.m.w., b.r.w., s. 3–4; *Pęknięty dzban. Wybór dokumentów Związku „Solidarność” 1988–1990*, oprac. M. Zagajewski, Szczecin 1991, s. 99–103.

1989 czerwiec 11, Szczecin – Uchwała uczestników Porozumienia na rzecz Demokratycznych Wyborów w NSZZ „Solidarność”

Uchwała

Uchwała uczestników Porozumienia na rzecz Demokratycznych Wyborów w NSZZ „Solidarność”

Uczestnicy Porozumienia na rzecz Przeprowadzenia Demokratycznych Wyborów w NSZZ „Solidarność” zebrani w Szczecinie w dniu 11 VI 1989 r., nawiązując do wyborów do Sejmu i Senatu dokonanych w dniu 4 VI 1989, zmuszeni są stwierdzić, że wyniki głosowania na tzw. listę krajową są wiążące i nie mogą wbrew ustawie o ordynacji wyborczej ulec zmianie w drodze jakichkolwiek innych ustaleń. Próby takich zmian świadczą o ignorowaniu woli wyborców i kwestionowaniu ograniczonego zakresu podmiotowości, jaki przyznały społeczeństwu ustalenia Okrągłego Stołu.

[...] ^a

Źródło: Porozumienie na rzecz Demokratycznych Wyborów w NSZZ „Solidarność”. Dokumenty, b.m.w., b.r.w., s. 4.

^a W załączeniu lista 99 sygnatariuszy Porozumienia. Wśród nich 51 osób z regionu Pomorze Zachodnie: Ryszard Śnieg, Stefan Kuczyński, Bogusław Filarowicz, Janina Trojanowska, Tadeusz Matuszewski, Marian Korczak, Andrzej Michałowski, Maria Olszewska, Jadwiga Dziewiałtowicz, Zbigniew Koziarski, Stanisław Kocjan, Stanisław Lewandowski, Grzegorz Durski, Antoni Alejski, Władysław Diakun, Krzysztof Sałaciński, Teresa Sawicka, Ireneusz Steć, Eugeniusz Janiszewski, Zenon Meller, Witold Syguda, Stanisław Wądołowski, Robert Horodeczny, Witold Koralewski, Edward Rochatyński, Jan Wojtowicz, Henryk Strzelczyk, Piotr Jurczyk, Marian Jurczyk, Kazimierz Drzazga, Zbigniew Smoliński, Jan Rosiek, Bogusław Terpiłowski, Henryk Sylwesiuk, Józef Gaj, Tadeusz Baran, Stanisław Maculewicz, Marian Cieszewski, Tadeusz Małek, Jerzy Janc, Franciszek Flis, Marian Badocha, Tadeusz Wierzbicki, Jan Maculewicz, Mieczysław Gruda, Barbara Szymańska, Sławomir Ponikowski, Jarosław Kaczorowski, Sławomir Staniak, Zbigniew Serafin.

WYKAZ SKRÓTÓW

12 DZ	–	12. Dywizja Zmechanizowana
AAN	–	Archiwum Akt Nowych
AIPN	–	Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
AK	–	Armia Krajowa
AP Sz	–	Archiwum Państwowe w Szczecinie
AR	–	Akademia Rolnicza
AS	–	Archiwum Senatu
AŚ	–	Areszt Śledczy
ATK	–	Akademia Teologii Katolickiej
AZS	–	Akademicki Związek Sportowy
BBC	–	ang. British Broadcasting Corporation, Brytyjska Korporacja Nadawcza
BIS	–	Biuletyn Informacyjny „Solidarność”
BP	–	Biuro Polityczne
CAŚ	–	Centralny Areszt Śledczy
CKKR	–	Centralna Komisja Kontrolno-Rewizyjna
DA	–	Duszpasterstwo Akademickie
DK	–	Dom Kultury
DLP	–	Duszpasterstwo Ludzi Pracy
FK	–	Fabryka Kabli
FMS	–	Fabryka Mechanizmów Samochodowych
FMW	–	Federacja Młodzieży Walczącej
GR	–	Grupa Robocza
GUKPiW	–	Główny Urząd Kontroli Prasy i Widowisk
GUKPPiW	–	Główny Urząd Kontroli Publikacji, Prasy i Widowisk
GZRKiOR	–	Gminny Związek Rolniczych Kółek i Organizacji Rolniczych
IPN	–	Instytut Pamięci Narodowej
KC PZPR	–	Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KIK	–	Klub Inteligencji Katolickiej
KK	–	Komisja Krajowa
KKP	–	Krajowa Komisja Porozumiewawcza

KKW	–	Krajowa Komisja Wykonawcza
KM	–	Komitet Miejski
KMG	–	Komitet Miejsko-Gminny
KO	–	Komitet Obywatelski
KO	–	Komitet Organizacyjny
KOK	–	Komitet Obrony Kraju
KOR	–	Komitet Obrony Robotników
KOS	–	Komitet Obrony „Solidarności”
KP	–	Komitet Powiatowy
KPGR	–	Kombinat Państwowych Gospodarstw Rolnych
KPKS	–	Krajowe Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej
KPN	–	Konfederacja Polski Niepodległej
KPRI	–	Komunalne Przedsiębiorstwo Robót Inżynierskich
KPZR	–	Komunistyczna Partia Związku Radzieckiego
KS	–	Komitet Strajkowy
KSS	–	Komitet Samoobrony Społecznej
KW	–	Komitet Wojewódzki
KZ	–	Komitet Zakładowy
KZ	–	Komitet Założycielski
KZD	–	Krajowy Zjazd Delegatów
LKP	–	Liga Kobiet Polskich
MKO	–	Międzyzakładowy Komitet Organizacyjny
MKS	–	Międzyzakładowy Komitet Strajkowy
MO	–	Milicja Obywatelska
MON	–	Ministerstwo Obrony Narodowej
MSR	–	Morska Stocznia Remontowa
MSW	–	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSZ	–	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
NATO	–	ang. North Atlantic Treaty Organization, Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego
NIK	–	Najwyższa Izba Kontroli
NKWD	–	ros. Narodnyj Komissariat Wnutriennich Dieł, Ludowy Komissariat Spraw Wewnętrznych
NOT	–	Naczelna Organizacja Techniczna
NRD	–	Niemiecka Republika Demokratyczna
NSZZ	–	Niezależny Samorządny Związek Zawodowy
NZS	–	Niezależne Zrzeszenie Studentów
OBEP	–	Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej
OBUIAD	–	Oddziałowe Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
OKP	–	Obywatelski Klub Parlamentarny
OKP	–	Obywatelski Komitet Porozumiewawczy

OKW	–	Obwodowa Komisja Wyborcza
OKW	–	Okręgowa Komisja Wyborcza
OOKP	–	Okręgowy Obywatelski Komitet Porozumiewawczy
OOP	–	Oddziałowa Organizacja Partyjna
OPZZ	–	Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych
ORMO	–	Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej
ośr. od.	–	ośrodek odosobnienia
OTV	–	Ośrodek Telewizyjny
PAiAP	–	Przedsiębiorstwo Automatyki i Aparatury Pomiarowej
PAM	–	Pomorska Akademia Medyczna
PAN	–	Polska Akademia Nauk
PBK	–	Pomorski Bank Kredytowy
PBO	–	Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego
PDOKP	–	Pomorska Dyrekcja Okręgowych Kolei Państwowych
PGR	–	Państwowe Gospodarstwo Rolne
PKP	–	Przedsiębiorstwo Kolei Państwowych
PKW	–	Państwowa Komisja Wyborcza
PLPCz	–	Polska Liga Praw Człowieka
POP	–	Podstawowa Organizacja Partyjna
POW	–	Pomorski Okręg Wojskowy
PP	–	Przedsiębiorstwo Państwowe
PPC	–	Przedsiębiorstwo Przemysłu Cukierniczego
PPDiUR	–	Przedsiębiorstwo Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich
PPN	–	Polska Partia Niepodległościowa
PPS	–	Polska Partia Socjalistyczna
PRiTV	–	Polskie Radio i Telewizja
PRL	–	Polska Rzeczpospolita Ludowa
PRON	–	Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego
PS	–	Politechnika Szczecińska
PSS	–	Państwowa Spółdzielnia Spożywców
PWA	–	Przegląd Wiadomości Agencyjnych
PWRN	–	Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej
PZPR	–	Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
PŻM	–	Polska Żegluga Morska
RFN	–	Republika Federalna Niemiec
RKK	–	Regionalny Komitet Koordynacyjny
RKO	–	Regionalny Komitet Obywatelski
RKS	–	Regionalny Komitet Strajkowy
RKW	–	Regionalny Komitet Wykonawczy
ROMO	–	Rezerwowe Oddziały Milicji Obywatelskiej
ROPCiO	–	Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela

RP	–	Rzeczpospolita Polska
RSW	–	Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza
RUSW	–	Rejonowy Urząd Spraw Wewnętrznych
RWE	–	Radio Wolna Europa
RWPG	–	Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej
RZD	–	Regionalny Zjazd Delegatów
SB	–	Służba Bezpieczeństwa
SD PRL	–	Stowarzyszenie Dziennikarzy PRL
SD	–	Stronnictwo Demokratyczne
SDP	–	Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich
SEP	–	Sekretariat Episkopatu Polski
SO	–	sprawa obiektowa
SOR	–	sprawa operacyjnego rozpracowania
SOS	–	sprawa operacyjnego sprawdzenia
„SW”	–	„Solidarność Walcząca”
SzZG	–	Szczecińskie Zakłady Graficzne
TKK	–	Tymczasowa Komisja Koordynacyjna
TKZ	–	Tajna Komisja Zakładowa
TOP	–	Terenowa Organizacja Partyjna
TR „S”	–	Tymczasowa Rada NSZZ „Solidarność”
TRK	–	Tymczasowa Rada Koordynacyjna
TW	–	tajny współpracownik
TZR	–	Tymczasowy Zarząd Regionu
UAM	–	Uniwersytet Adama Mickiewicza
UChS	–	Unia Chrześcijańsko-Społeczna
UdsW	–	Urząd do spraw Wyznań
UOP	–	Urząd Ochrony Państwa
US	–	Uniwersytet Szczeciński
USA	–	ang. United States of America, Stany Zjednoczone Ameryki
UW	–	Układ Warszawski
UW	–	Urząd Wojewódzki
„SW”	–	„Solidarność Walcząca”
„WiP,,	–	„Wolność i Pokój”
„WiP”	–	„Wolność i Pokój”
WK	–	Wojewódzki Komitet
WKKR	–	Wojewódzka Komisja Kontrolno-Rewizyjna
WKO	–	Wojewódzki Komitet Obrony
WKW	–	Wojewódzka Komisja Wyborcza
WOC	–	Wolny Obszar Celny
WOP	–	Wojska Ochrony Pogranicza
WP	–	Wojsko Polskie

WPKM	–	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej
WPZZ	–	Wojewódzkie Porozumienie Związków Zawodowych
WRN	–	Wojewódzka Rada Narodowa
WRRi	–	Wojewódzka Rada Rolników Indywidualnych
WSM	–	Wyższa Szkoła Morska
WSS	–	Wojewódzka Spółdzielnia Spożywców
WUR	–	Wieczorowy Uniwersytet Robotniczy
WUSW	–	Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
WZD	–	Wojewódzki Zjazd Delegatów
WZRKiOR	–	Wojewódzki Związek Rolniczych Kółek i Organizacji Rolniczych
WZZ	–	Wolne Związki Zawodowe
ZBKol.	–	Zakład Budownictwa Kolejowego
ZCh	–	Zakłady Chemiczne
ZHP	–	Związek Harcerstwa Polskiego
ZK	–	Zarząd Krajowy
ZMW	–	Związek Młodzieży Wiejskiej
ZNTK	–	Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego
ZOMO	–	Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej
ZPAP	–	Związek Polskich Artystów Plastyków
ZPD	–	Zakład Przeladunków Drobnicowych
ZPM	–	Zakład Przeladunków Masowych
ZPO	–	Zakłady Przemysłu Odzieżowego
ZPS	–	Zarząd Portu Szczecin
ZPS-Ś	–	Zarząd Portów Szczecin – Świnoujście
ZRB	–	Zakład Remontowo-Budowlany
ZSE	–	Zespół Szkół Ekonomicznych
ZSL	–	Zjednoczone Stronnictwo Ludowe
ZSMP	–	Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej
ZSP	–	Zrzeszenie Studentów Polskich
ZSRR	–	Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZW	–	Zarząd Wojewódzki
ZWCH	–	Zakład Włókien Chemicznych

INDEKS OSÓB

- Adamkiewicz Marek 46, 67, 109, 199, 335, 336
Alejski Antoni 409, 410
Andrysiak Tomasz 125
Antosiewicz Andrzej 43, 87, 203
Anwailer Antoni 54, 336
Augustyn Jarosław 288
- Bachmann Klaus 212
Badocha Marian 409, 410
Baka Władysław 86, 96, 189, 290
Balas Marek 124, 127
Balazs Artur 36, 37, 46, 52, 55–58, 60–62, 78, 95, 108, 109, 116, 119, 121, 140, 148, 153, 167, 168, 171, 172, 180, 181, 196, 199, 202, 209, 210, 213, 236, 253, 301, 334, 336, 339, 356, 358, 359, 362, 364, 367, 368, 370, 371, 375, 377, 381, 382, 385, 387, 396, 399
Bałuka Edmund 405
Baran Tadeusz 409, 410
Baranowski Sławomir 120
Barcikowski Kazimierz 95, 97, 302
Bartnik Paweł 109
Baumgart Piotr 36, 37, 39, 52, 56–58, 60, 61, 108, 110, 115, 224, 236, 249, 356, 362, 363
Bąk Marek 25
Belka Marek 73
Bering Andrzej 106
Białęcki Tadeusz 103
Białęcki Marian 152
- Bielińska Helena 110
Bierut Bolesław 178
Bilicki Edmund 46, 48, 51, 54, 55, 58, 64, 78, 80, 93, 95, 97–99, 106, 110, 116, 119, 121, 124, 132, 143, 148, 153, 156, 158, 159, 161, 167, 172, 175, 178, 181–183, 187, 191, 196, 197, 199, 202, 205, 209, 213, 222, 249, 253, 254, 301, 334, 336, 339, 355, 356, 364, 365, 367, 368, 370, 375, 377, 381, 387, 399
Bilik Tadeusz 144, 276, 288
Biszyga Jan 227
Błażczak Jacek 51, 339, 381
Błażejczak M. 267
Bochwic Teresa 62
Bodnar Krystyna 46, 106, 334, 336
Borodziej Włodzimierz 21, 24
Borowiec Janusz 89, 100
Borowski Jerzy 51, 342
Braciszewski Edward 114
Bratkowski Stefan 109
Bryll Ernest 110, 144
Brzozowski Zbigniew 54, 160, 336
Brzycki Zbigniew 44, 66, 67, 87, 98, 125, 126, 129, 131, 134, 136, 151, 152, 155, 162, 174, 176, 194, 203, 208, 215, 233, 254
Brzykcy Jan 134
Brzykcy Krzysztof 134
Buczyński Waldemar 71, 76, 148, 152, 275
Bujak Zbigniew 60, 148
Buzek Jerzy 22, 35, 36, 231
- Cap Jerzy 65, 168

- Cehak Wojciech 123, 128, 130, 131, 136, 151, 233
 Cenckiewicz Sławomir 20
 Chmura Jerzy 43, 51, 114, 343
 Cichocki Bolesław 319
 Ciemniewski Jerzy 43
 Cieszewski Marian 31, 38
 Cimoszewicz Włodzimierz 145
 Ciołek Erazm 62
 Ciosek Stanisław 19, 21–23, 95, 97, 223, 302
 Ciszewski 106
 Ciszewski Marian 409, 410
 Codogni P. 24
 Cymerman Wiktoria 119
 Czajka Henryk 282
 Czuma Hubert 43
 Czyrek Józef 60, 96, 97, 302
- Daniszewski Władysław 51, 81, 139, 154, 342
 Dankowski Henryk 90
 Dąbkowski Andrzej 106, 107, 178, 179, 211, 212, 220, 224, 230, 232
 Dąbrowska Agnieszka 46, 107, 114, 335, 336
 Dąbrowski Jerzy 23
 Dąbrowski Mieczysław 165
 Diakun Władysław 409, 410
 Długoborski Wojciech 262, 266, 274, 284, 287, 305, 306, 317
 Dłużniewski Jerzy 148
 Domeracki Damian 71, 153, 275, 386
 Drawicz Andrzej 71
 Drzazga Kazimierz 31, 38, 409, 410
 Dubiński Krzysztof 23, 24, 28, 37
 Dudek Antoni 18–22, 24, 59, 60, 62, 66, 100
 Durski Grzegorz 31, 48, 185, 409, 410
 Dwojakowski Edward 27
 Dymny Maciej 109
 Dziczek Władysław 32, 35, 55, 355, 358, 359, 362, 364, 365, 367, 368
 Dzieciniak Adam 164
 Dziedzic Jan 113
 Dziewiałtowicz Jadwiga 31, 409, 410
- Falińska Bogusława 164
 Fedorowicz Jacek 110
 Fenrych Przemysław 36, 43, 46, 52, 53, 56, 58, 61, 79, 106, 143, 144, 156, 159, 166, 334, 336, 337, 339, 356, 367, 370, 371, 381, 387
 Fila Zygmunt 54, 336, 356, 397
 Filarowicz Bogusław 409, 410
 Flis Franciszek 409, 410
 Foterek Dariusz 109
 Frasyniuk Władysław 60, 148
 Frąckowiak Henryk 51, 342
 Frey Artur 43, 46, 51, 107, 113, 335, 336, 343
 Friszke Andrzej 19, 20, 36, 46
 Futyma Kazimiera 153
- Gaj Józef 409, 410
 Gancarczyk Jerzy 144
 Garlicki Andrzej 21, 22, 24
 Gancarczyk Janusz 276
 Gąsiorowski 161, 255
 Geremek Bronisław 22, 47, 60, 62, 107, 396
 Gęsikowski Henryk 164
 Gierczak Paweł 129
 Gil Lucjan 111
 Gil Waldemar 54, 55, 59, 61, 62, 91, 110, 111, 140, 153, 167, 168, 180, 209, 336, 355, 356, 368, 382, 396, 397, 402
 Glemp Józef 392, 403
 Gładzik Stanisław 262, 266, 274, 284, 287, 291, 305, 317
 Głowacka-Mąkosza (Mąkoszowa) Alina 46, 50, 51, 53, 81, 139, 148, 154, 195, 335–337, 341, 342
 Goliszewski Janusz 62
 Goławski Zygmunt 194
 Gołąb Wojciech 52, 55, 106, 335, 358, 359, 362, 364, 365, 367, 368, 381
 Gombosz Andrzej 108, 116, 118, 121, 124, 132, 137, 142, 147, 152, 156, 164, 166, 170, 174, 176, 178, 180, 183, 185, 188, 191, 198, 200, 202, 211, 213, 220, 225, 230, 233, 235, 238, 239, 241,

- 243, 249, 259
 Gontarczyk Piotr 20, 29
 Gorbaczow Michaił 18, 133, 217
 Górkiewicz Zbigniew 74, 263, 266, 274, 278, 284, 305, 317
 Górski Dominik 51, 341
 Górski Robert 109
 Grabowski Zenon 72, 144, 146, 149, 152, 276, 280
 Graczyk Zbigniew 285
 Grocki Władysław 25
 Grodzicki Bolesław 54, 336
 Gruda Mieczysław 409, 410
 Grzybowski Henryk 71, 148, 152, 243, 275, 289
 Grzywacz Waldemar 72, 75, 76, 99, 100, 145, 146, 149, 152, 243, 244, 276, 280, 289
 Guzy Jarosław 109
 Gwiazda Andrzej 37, 185
- Hancewicz Leon 262, 266, 274, 284, 287, 290, 305
 Hitnarowicz Janina 262, 266, 274, 284, 287, 290, 305, 317
 Horodeczny Robert 409, 410
 Horodnicki Jan 76, 99, 132, 153, 174
- Ignor Józef 27, 55, 56, 110, 355, 356
- Jabłonowski Marek 22, 68
 Jabłoński Jan 64, 65, 168
 Jabłoński Ryszard 262, 266, 274, 284, 287, 305, 317
 Jackowska Jadwiga 106
 Jakubowski Józef 114
 Jakubowski Waclaw 77, 99, 153, 174
 Jałowiczor Józef 51, 343
 Jałowiecki Stanisław 147, 161, 169
 Jan Paweł II 20, 80, 81, 388, 389, 391
 Janc Jerzy 31, 38, 409, 410
 Jandziszak Tadeusz 194
 Jania Piotr 45, 46, 51–53, 334, 336, 337, 339, 340, 381
- Janiszewski Eugeniusz 409, 410
 Jankiewicz Tomasz 164
 Jankowiak Stanisław 33
 Jankowski Grzegorz 46, 52, 53, 57, 107, 110, 335–337, 381
 Janowski Grzegorz 288
 Janowski Włodzimierz 68
 Janowski Zbigniew 264, 318
 Janyszek Kazimierz 318
 Jarocki Jerzy 293, 306
 Jaruzelski Wojciech 18–22, 28, 68, 86, 96, 97, 133, 144, 166, 173, 182, 203, 204, 217, 220, 223, 225, 226, 228, 403
 Jaskot Kazimierz 262, 263, 266, 274, 284, 287, 291, 305, 317
 Jaworski Seweryn 185
 Jeż Marian 71, 75, 97, 99, 100, 148, 152, 243, 244, 275, 289, 302
 Jeżowska-Kaczanowska Danuta 51, 342, 343
 Józwiakowski Julian 81, 139, 336, 341
 Jurczak Stefan 148
 Jurczyk Marian 29–34, 36, 39, 47, 48, 52, 62, 63, 118, 126, 158, 168, 173, 179, 185, 190, 192, 206, 209, 215, 225, 227, 231, 237, 252, 272, 343, 346, 354, 381, 382, 386, 390, 392–394, 400, 403–405, 409, 410
 Jurczyk Piotr 409, 410
 Jurski Krzysztof 109
- Kaczanowski Mieczysław 37, 46, 52, 55–59, 61, 108, 334, 336, 339, 355, 356, 358, 359, 362–365, 367, 368, 370, 371, 381, 385
 Kaczanowski Władysław 69, 70, 262, 266, 274, 277, 284–288, 305, 317–319
 Kaczmarczyk Henryk 265, 268, 278, 286
 Kaczorowski Jarosław 194
 Kadziak Antoni 46, 49, 53, 113, 334, 336, 337, 339, 341
 Kalbarczyk Janusz 51, 342
 Kalina Stanisław 77, 92, 95, 100, 152,

- 177, 200, 224, 238, 244, 245, 255,
257, 289
- Kałuża Władysław 109
- Kamiński Jacek 81, 139, 154
- Kania Stanisław 96, 97, 302
- Kantorski Lech 271
- Karapuda Kazimierz 69, 266, 268, 274,
275, 284, 287, 305, 317
- Karger Ryszard 73, 75, 78, 98, 99, 145,
149, 153, 161, 168, 174, 194, 195, 256,
275, 277, 280, 301, 309, 312, 381, 385
- Karkuciński Wojciech 74–76, 85, 152,
154, 171, 186, 189, 255, 280
- Karpiński Tadeusz 134, 135
- Kaškiewicz Waldemar 128
- Kawecki Hubert 288
- Kąkolewski Stanisław 65, 168
- Kerner Jerzy 51, 341
- Kierys Roman 51, 54, 114, 336, 341
- Kiszczałek Czesław 18, 22–25, 28, 94, 96,
223, 226
- Kitłowski Edmund 223
- Klaflkowski Alfons 42
- Klimko Jan 208, 256
- Kluka Tadeusz 54, 110, 287, 318
- Kłós Dariusz 125
- Knap Paweł 29, 89, 103, 263
- Knul Marian 264, 318
- Kobyłka Janusz 51, 342
- Kocjan Stanisław 31, 38, 39, 64, 67,
85, 87, 99, 103, 118, 153, 174, 185,
192–194, 209, 227, 254, 381, 386,
393, 400, 403, 404, 409, 410
- Koćmiel Marek 46, 51, 334, 336, 339
- Końpaczyński Paweł 58, 108, 110, 362,
363
- Komołowski Longin 32, 35
- Konieczny Artur 125
- Konon Stanisław 284
- Kopczyńska Beata 374
- Kopczyński Bohdan 52, 55, 56, 65, 78,
95, 97, 116, 119, 121, 132, 133, 137,
142, 147, 153, 167–169, 171, 172, 176,
178, 181, 183, 184, 186, 187, 193, 196,
197, 202, 203, 209, 210, 213, 253,
254, 301, 339, 355, 356, 358, 360,
365, 368, 370, 372–374, 376, 377, 381,
387, 399
- Kopczyński Waldemar 374
- Kopec Wiktor 159, 164
- Koralewski Czesław 145, 149, 152, 276
- Koralewski Witold 409, 410
- Korbutowicz Władysław 114
- Korczak Krzysztof 67
- Korczak Marian 409, 410
- Kordzielewski Radosław 288
- Kornel Adam 153
- Korolewski Czesław 72,
- Kostecki Jan 126, 128
- Kościelniak Jan 76, 100, 152, 243, 244,
280, 281, 289
- Kot Władysław 270, 282
- Kotula Andrzej 109, 137, 185
- Kowalczyk Elżbieta 51, 340
- Kowalczyk Józef 45, 52, 55, 56, 66, 78,
93, 95, 97–99, 110, 116, 119, 121, 143,
144, 148, 152, 156, 158, 159, 168, 181,
182, 191, 199, 213, 233, 241, 253, 254,
301, 336, 339, 355, 356, 358, 359, 364,
368, 370, 375, 377, 381, 387, 399
- Kowalonek Marian 134
- Kozakiewicz Mikołaj 44, 97, 99, 302
- Koziarski Zbigniew 409, 410
- Kozłowski Kazimierz 33
- Krakowski Jarosław 27
- Krawczak Elżbieta 72, 73, 145, 146, 149,
152, 276, 280
- Kropiwnicki Jerzy 37, 185
- Kropopek Andrzej 45, 51, 52, 55, 57,
170, 256, 340, 355, 358, 359, 362,
364, 367, 381
- Krupiński Wiesław 109
- Kryger Ryszard 198
- Kryk Andrzej 145, 276
- Krystosiak Aleksander 128
- Kubaj Artur 24, 25, 27, 34, 35, 46, 60,
62, 63, 66, 103
- Kuczyński Stefan 128, 409, 410

- Kulma Jan 110
 Kulmowa Joanna 57, 110, 160
 Kuroń Jacek 47, 60, 107
 Kurzaj Bogdan 267
 Kuszczyk–Nawrot Barbara 71, 275, 385
 Kuźniar Krystyna 113, 372
 Kwaśniewski Aleksander 86, 189
- Labuda Barbara 46
 Lawina Anatol 43
 Leszczyński Wincenty 77, 99, 100, 152, 244, 245, 289
 Leśniewski Wojciech 125
 Lewandowski Henryk 174–177, 180, 182–185, 187, 188, 190, 191, 195–202, 204, 213, 214, 238, 241–250
 Lewandowski Hubert 132
 Lewandowski Mieczysław 263, 266, 274, 284, 287, 289, 293, 305, 306, 317
 Lewandowski Stanisław 409, 410
 Linkowski Zbigniew 88, 90, 108, 111, 113, 115–117, 119, 121–123, 127, 131, 132, 135, 137, 141, 142, 146, 147, 150–152, 155, 156, 163–166, 169, 170, 173, 205–207, 210, 215, 219, 225, 229, 233–235, 237, 239, 240, 251, 258, 259
 Lipski Jan Józef 215
 Lis Bogdan 148
 Lisak Arkadiusz 129
 Lisewski Władysław 124
 Lisowski Mieczysław 32, 57, 362, 364, 365, 367, 368
 Litwinionek Mirosław 106
 Liwak Władysław 25
 Luberadzki Zygmunt 111, 115, 117, 119, 122, 135, 175, 177, 179, 242, 246, 248
 Luter Zbigniew 77, 95, 100, 153, 238, 244, 257, 289
- Łangowski Ryszard 145, 276
 Łatyński Marek 137
 Łuczko Franciszek 66, 405
 Mach Maciej 25
 Machałek Małgorzata 33, 81
- Macholak Jan 81
 Maciejewicz Janusz 46, 335, 336
 Maciejowski Maciej 24
 Maculewicz Jan 409, 410
 Maculewicz Stanisław 409, 410
 Maćkowiak Ignacy 77, 153
 Madera Józef 107
 Majchrowski Krzysztof 92
 Majdański Kazimierz 80, 94, 180, 389, 392
 Malec Stanisław 48, 49, 263, 266, 284, 287, 305, 317
 Malinowska Stanisława 72, 76, 145, 149, 152, 276, 280
 Malinowski Eugeniusz 264, 318
 Małecki Bogusław 89
 Małek Tadeusz 409, 410
 Małkiewicz Andrzej 41, 59
 Manicki Maciej 72, 76, 145, 149, 152, 276, 279
 Marcinkowski Mieczysław 69, 71, 262, 266, 268, 274, 275, 284, 287, 305, 317, 319
 Markiewicz Tadeusz 31
 Marszałek Elżbieta 72, 145, 149, 152, 177, 243, 276, 280, 289
 Matuszewski Tadeusz 225, 226, 409, 410
 Mazowiecki Tadeusz 36
 Meller Zenon 409, 410
 Merkel Jacek 25, 26
 Messner Zbigniew 21, 22, 86, 228
 Michałowski Andrzej 409, 410
 Michałowski Zygmunt 137
 Michnik Adam 39
 Miciak Janusz 272
 Migdalska Blandyna 54, 336, 337
 Mikicin Jacek 44, 76, 174, 280
 Milczanowski Andrzej 24–30, 32–39, 45, 46, 52, 55–57, 59–63, 80, 108, 148, 334, 336, 347, 355, 356, 358, 359, 362–368, 370, 381, 393, 394, 395
 Milewski Henryk 162, 264
 Miller Leszek 73
 Miłoszewski Igor 125

- Minkiewicz Jan 185
 Miodowicz Alfred 68, 96, 134, 292
 Misiejuk Zofia 207
 Miszczak Mieczysław 31
 Miśkiewicz Stanisław 54, 80, 262, 264–268, 274, 277, 278, 284, 287, 292, 293, 305, 306, 317, 319, 348
 Moczulski Leszek 65, 66
 Mołdawa Tadeusz 103
 Momot Adolf 54, 160,
 Morawiecki Kornel 67, 203, 206
 Mordasiewicz Jan 45, 46, 334, 336
 Motylewski Jacek 46, 109, 139, 334, 336
 Możejko Stanisław 34, 51, 52, 128, 142, 178, 181, 341, 356, 374, 381
 55, 133, 209, 339, 372
 Mroczkowski Roman 77, 99, 153, 175
 Muzyczuk Ewa 103

 Najder Zdzisław 137
 Naklicki Robert 109, 125
 Nałęcz Tomasz 68
 Nawara Bernarda 76, 99, 153, 174
 Niedźwiedz Stanisław 77, 152
 Niemczyk Piotr 46, 53, 75, 335, 336, 337
 Niewiadomski 276
 Nizio Stanisław 288
 Nowacki Szymon 103
 Nowak Jerzy 123, 129
 Nowak Władysław 75, 98, 124, 125, 152, 280
 Nowak-Jeziorański Jan 137
 Nowicki Zdzisław 236

 Okńczyc Leon 58, 108, 362, 363
 Olczak Jan 175
 Olczak Tadeusz 32
 Olech Tadeusz 71, 207, 275
 Olszewska Maria 409, 410
 Olszewski Jan 36, 194
 Ołtarzewski Mieczysław 263, 266, 284, 287, 290, 305, 317
 Onyszkiewicz Janusz 231
 Opatowicz Adam 164

 Orlen Bogdan 66
 Orłowski Stanisław 318
 Osiński Maciej Bogusław 46, 334, 336
 Otto Jan 55
 Owczarek Jan 141, 146, 150, 155, 163, 169, 173, 182, 184, 187, 190, 195, 197, 199, 201, 204, 206, 224, 229, 232, 237, 238, 240, 250, 258, 259
 Ozga Marcin 29, 89, 103, 263

 Pachlowski Jerzy 54, 160, 336
 Paczkowski Andrzej (Stanisław Perzkowski) 17, 19, 21, 23
 Paderewski Ignacy 144
 Palka Grzegorz 37
 Paluszyński Stanisław 154
 Pałubicki Janusz 148
 Patek Maria 171
 Patyna Wojciech 51, 52, 339, 356, 381
 Pawelczak J. 264
 Paziewski Michał 32, 46, 52, 148, 335, 336, 381
 Paździurko Andrzej 72, 275, 276
 Peszko Tomasz 62, 64, 83, 84, 379, 384–386, 402
 Perzkowski Stanisław zob. Paczkowski Andrzej
 Piasecki Bolesław 117
 Piątek Kazimiera 263, 266, 284, 287, 305, 317
 Piechota Jacek 72, 73, 75, 78, 85, 86, 99, 100, 145, 146, 149, 152, 184, 186, 192, 193, 202, 203, 239, 243, 244, 254, 257, 276, 280, 289
 Pieczonka Paweł 72, 149, 153, 275, 318
 Pietrzak Marian 251
 Pietrzyk Alojzy 25
 Pilarski Sebastian 100
 Pilawska Halina 56, 110, 356
 Pindel Józef 207
 Piotrowski Paweł 90
 Piotrowski Wiesław 263, 266, 274, 284, 287, 317
 Piskorski Bogusław 46, 48, 51, 53, 334,

- 336, 337, 340, 343, 356, 381
 Plater-Zyberk Michał 106
 Plaugo Lucja 405
 Podsiadło Waclaw 263, 267, 274, 285,
 287, 291
 Ponikowski Sławomir 409, 410
 Popiołek Jacek 267
 Pośrednik Janusz 51, 53, 54, 336, 337, 343
 Pożoga Władysław 19, 21, 22
 Prętki Czesław 270–272
 Przybysz Jerzy 64, 65, 115, 153, 168,
 176, 209, 254, 372
 Przygodzki Marek 50, 53, 83, 336, 341
 Pstrąg–Bieleński Maciej 194
 Puc Krzysztof 99, 153, 154, 174
 Puchalski Zbigniew 267
 Puzyna Włodzimierz 51, 340
 Pyda Zenon 263, 266, 274, 284, 287, 305,
 306, 317
 Pyszkowski Zygmunt 288
 Pyś Jan 27
- Raciborski Jacek 41
 Radziejewicz Edward 25–28, 36, 37, 45,
 46, 55, 56, 59, 63, 116, 156, 157, 167,
 178, 179, 334, 336, 347, 355, 358, 359,
 362, 364–368, 393–395
 Radziun Władysław 73, 75, 78, 98, 99, 134,
 145, 149, 153, 174, 193, 195, 198, 256,
 275, 277, 280, 301, 309, 312, 381, 386
 Rakowski Mieczysław 86, 96, 223
 Raszka Helena 160
 Rączkowski Wincenty 65, 168
 Reagan Ronald 17
 Reiff Ryszard 117
 Reyzacher Maciej 144
 Rochatyński Edward 128, 409, 410
 Rodak Edward 262, 266, 274, 284, 287,
 290, 305, 317
 Rogalski Stanisław 266, 284, 287, 292,
 293, 305, 317
 Rogalski Stefan 49, 54, 348
 Romaszewska Zofia 25
 Romaszewski Zbigniew 25
- Rosiak Jerzy 77, 99, 100, 153, 244, 289
 Rosiek Jan 409, 410
 Rosół Jan 318
 Rozwałka Janina 43, 114, 133, 372
 Rulewski Jan 185
 Ruszar Maciej 125
 Rutkowski Jan 77, 152, 243, 289
 Rybczyńska Anna 76, 98, 153, 302
 Rygielski Marian 136
- Sacharow Andriej 25
 Sałaciński Krzysztof 409, 410
 Sauk Jacek 32
 Sawicka Teresa 409, 410
 Sawicki Bartosz 109, 125
 Sawicki Józef 267, 318
 Serafin Zbigniew 409, 410
 Siedlewski Marek 340
 Siemieński Krzysztof 339
 Sierocki Marek 184
 Siła–Nowicki Władysław 28, 107
 Siwicki Florian 96
 Skalski Ernest 385
 Skórzyński Jan 19, 21, 23, 24, 65
 Słodkowska Irena 60, 103
 Słowik Andrzej 37, 185
 Smoliński Zbigniew 409, 410
 Smykowska Agnieszka 136
 Smykowski Leszek 66, 87, 123, 126,
 128, 130, 131, 136
 Sobczyk Mirosław 72, 145, 149, 152,
 276, 280, 288
 Socha W. 264
 Sochański Bartłomiej 51, 343
 Sokalski Janusz 264, 267, 274, 285, 287, 291
 Sokołowski Sławomir 33
 Sondej Andrzej 129
 Sperczyńska Barbara 273, 283
 Spirydowicz Krzysztof 405
 Sroka J. 196
 Staniak Sławomir 409, 410
 Staniszkis Jadwiga 17
 Stanosz Barbara 339
 Stański Tadeusz 194

- Stasiak Maria 46, 335, 336
 Steć Ireneusz 34, 64, 101, 346, 354, 409, 410
 Stefanek Stanisław 186, 187
 Stefaniak Marcin 29, 103, 263
 Stefaniowski Tadeusz 72, 275, 276
 Stelmachowski Andrzej 60
 Stępień Tadeusz 90
 Stęпка Stanisław 22, 68
 Strasz Małgorzata 20, 36
 Strzelczyk Henryk 409, 410
 Strzyszkowski Wojciech 65, 168
 Sturza Czesław 406
 Styrna Stanisław 236
 Suchocka Hanna 231
 Suchodolski Bolesław 72, 75, 99, 100, 149, 153, 238, 244, 275, 276, 289, 302
 Sulowski Stanisław 22, 68
 Syczewski J. 285
 Syguda Witold 409, 410
 Sylwesiuk Henryk 409, 410
 Szadkowski Zbigniew 76, 152
 Szczęsny Kazimierz 283
 Szefer Alfred 76, 153
 Szeremietiew Romuald 194, 404
 Szerkus Eugeniusz 406
 Szostak Wiktor 145, 276
 Szota Jan 321, 323
 Szumski Jan 284
 Szunke Ryszard 77, 78, 153
 Szwaja Monika 81, 139, 154
 Szymańska Barbara 409, 410

 Ślisz Józef 52, 61, 370
 Śnieg Ryszard 409, 410

 Tabako Tomasz 21
 Tadajewski Wojciech 109
 Tałasiewicz Marek 48, 51, 342, 343
 Tański Bogdan 43, 51, 114, 343
 Tarnowski Andrzej 52, 381
 Tarnowski Jan 31, 32, 35, 43, 45–47, 49, 53, 54, 56, 58–60, 62, 63, 95–97, 101, 103, 334–339, 342, 344, 347, 350, 352, 357, 361, 363, 366, 369, 371, 376, 395, 399, 402
 Tarnowski Marek 46, 334, 336
 Tarnowski Mieczysław 46
 Tatarczuk Mirosław 76, 152
 Terpiłowski Bogusław 409, 410
 Thatcher Margaret 17
 Trembicka Krystyna 17, 24
 Trembowska Irena 115, 372
 Trojanowska Janina 409, 410
 Trokowski Edmund 75, 152, 280
 Trzeciakowski Witold 22

 Uniejowski Feliks 264
 Urban Jerzy 19, 21, 22, 71
 Ustasiak Mieczysław 31–33, 35, 46, 47, 52–54, 56, 58, 61, 62, 78, 93, 95, 98–100, 108, 110, 115, 116, 119, 121, 124, 132, 133, 140, 143, 147, 148, 153, 156, 158, 159, 161, 166, 172, 175, 178, 181, 187, 188, 191, 192, 196, 197, 199, 202, 205, 209, 213, 245, 249, 253, 254, 301, 334–339, 348, 349, 356, 358, 361, 365, 367, 368, 370, 375, 377, 381, 385, 387, 399
 Uścińciewicz Czesław 262, 266, 274, 284, 287, 305, 319

 Wajda Andrzej 110
 Walczak Antoni 95, 100, 149, 153, 238, 244, 257, 289, 402
 Walentynowicz Anna 37
 Waligórski Ewaryst 32, 45, 46, 51, 114, 172, 173, 334, 336, 343, 356
 Wałęsa Lech 19–29, 32, 33, 36–40, 46, 52, 53, 60–63, 65, 82, 89, 109, 119, 148, 155, 159–161, 165, 173, 179, 181, 182, 185, 189, 190, 192, 200, 203, 206, 209, 215, 225, 230, 231, 252, 272, 291, 292, 297, 299, 300, 309–311, 328, 335, 337, 347, 349, 351, 354, 372, 373, 376, 383, 384, 390, 393–396, 400, 403, 404, 408
 Wardałowski Justyn 61, 115
 Wasilkowska Zofia 43

- Wądołowska Barbara 321, 323
Wądołowski Stanisław 30–36, 38, 39,
48, 185, 227, 391, 409, 410
Wątor Adam 33
Wenta Gerard 114
Wernikowski Jarosław 263, 266, 274,
284, 287, 290, 292, 293, 305, 306, 317
Wesołowski Jan 51, 52, 339, 381, 381
Węglarz Stanisław 148
Węgrzynek Stefan 281
Wiater Krystyna 171
Wiechowski Seweryn 52, 55, 57, 110, 355,
358, 359, 362, 364, 365, 367, 368, 381
Wieczorek Jerzy 263, 266, 274, 277, 284,
317, 319
Wiejak Czesław 91
Wielowieyski Andrzej 47, 60, 61, 370
Wierzbicki Tadeusz 409, 410
Wierzbowski Maciej 129
Wierzyński Kazimierz 144
Więcaszek Dariusz 72, 73, 145, 146, 149,
152, 239, 243, 257, 267, 276, 280, 289
Więckowska Lidia 46, 51, 335, 336, 342
Wirkijowski Kazimierz 76, 145, 152, 280
Wiszniewski Stanisław 405
Włodarczyk Edward 33
Wodziński Cezary 339
Wojciechowski Waldemar 29
Wojtowicz Jan 409, 410
Wojtowicz Jerzy 27
Wołek Jan 76, 153, 183, 302
Woroszczak Zbigniew 77, 153
Woźniak Wojciech 109
Wójcik Adam 70, 263, 267–274, 276,
279, 281–284, 287, 305, 317
Wójcik Adam 126
Wójcik Sylwia 103
Wróblewska J. 175
Wróblewski Zbigniew 112
Wujec Henryk 47, 60, 103, 402
Wyrzykowski Marcin 103
Wysocki Piotr 82, 159, 164
Zadworny Adam 109, 125, 126, 128, 129
Zagajewski Marek 33, 409
Zajączek Stanisław 160
Zakrzewska Janina 43
Załuga Mieczysław 99, 153, 174, 381
Zaniemojski Jerzy 77, 99, 153, 174
Zarosiński Piotr 67, 126, 149
Zawadzki Edmund 114
Zdanowicz Zbigniew 51, 340, 356
Zieliński Adam 44, 97, 99
Zieliński Antoni 106
Zieliński Tomasz 57, 110
Zimowski Jerzy 27, 45, 46, 51, 52, 56,
64, 78, 82, 88, 93, 95, 97, 99, 106,
110, 116, 119, 121, 143, 144, 148, 152,
154, 156–159, 161, 166, 172, 181, 182,
189, 191, 199, 205, 213, 222, 235, 253,
254, 301, 334, 336, 339, 343, 356, 358,
360, 364, 365, 368, 370, 376, 377,
381, 387, 399
Zoll Andrzej 43
Zybała Zbigniew 115, 372
Żabski Witold 113
Żak 402
Żakowski Jacek 62
Żmudzki Władysław 271, 279
Żórawski Krzysztof 76
Żuk Tomasz 64, 82, 98, 118–120, 152,
209, 227, 386
Żuraw Eugeniusz 263, 267, 274, 287,
291, 305, 306, 317
Żywczak Tadeusz 317

S E R I A D O K U M E N T Y

W serii „Dokumenty” publikowane są nieznanne dotychczas materiały archiwalne dotyczące najnowszej historii Polski. Pokazują one różne formy represji, jakich obywatele polscy doświadczyli w latach 1939–1989 ze strony władz nazistowskich i komunistycznych, oraz zorganizowane i spontaniczne przejawy oporu społecznego.

Wydarzenia związane z upadkiem rządów komunistycznych w Polsce, czyli wyborami czerwcowymi 1989 r., są ilustracją końca pewnej epoki. Wyniki wyborów do Sejmu i Senatu PRL otworzyły drogę dotychczasowej opozycji skupionej wokół „Solidarności” do sformowania rządu. W niniejszym tomie zawarte zostały dokumenty, które przybliżają przebieg procesu wyborczego z czerwca 1989 r. w województwie szczecińskim, dotychczas słabiej udokumentowanego źródłowo. Przedstawiają one specyficzną rywalizację o mandaty parlamentarne zarówno kandydatów „Solidarności”, jak i kandydatów Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej ze szczególnym uwzględnieniem roli Służby Bezpieczeństwa w tych wydarzeniach.

Zapraszamy na naszą stronę internetową
www.ipn.gov.pl
oraz do księgarni internetowej
www.ipn.poczytaj.pl